

Eesti Teaduste Akadeemia
Eesti Keele Instituut
1998

EESTI MURRETE SÕNARAAMAT

II köide

8. vihik

kabjalagin – kandervärk

ISBN 9985-851-93-5

kabja|lagin kabjaplagin *pal'jas kabja lagin oli järges* Khk; *lääb ku kabja lagin* Trv **-leht** (taim) – Mar KJn Vas **-müts** → kabimüts **-nuga** värkraud *kõvera otsaga kabja nuga, sellega sepp värgib alt ära* Lai **-pink** hobuserautamisel kabja toeks kasutatav pink *seppädel on kahe jalaga* `kapja penk, obose `jalga `raspeldavad pääl Lüg; *meil koa on esimese jala kabjapiink. kabjapiingist käib* `piaga raudpo'l't `väl'la, kelle `piale paned obuse jala Kos **-plagin** `reega oo koa kabja plagin kuulda Mär; *obuse kabja plaginad kuulub* Trm; *ku me nüit ussepuuld kabja plaginat kuuleme, siss* `kargame `aknast `vupsti `väl'lä Ran; *Üte kõrraga nõssi suur mük'in ja* kabjaplak'in Rõu

kabja|puu 1. murispuu *unga kabjabu* Muh; *saass katuse* `alla, vihm `liutab soigud ja kabjapuud ää Lih; *Kabjapuudel olid ambad sihes saarikate jäus* Han; *kaabjabud oo ülemesed pal'gid* Aud **Vrd** kabipuu

2. voki osa – KJn

kabja|päev küünlapäeva teine järelpäev (4. II) `küinlabe oli, siis oli `lühtribe ning siis oli kabjabe. *poisigesed keisid ning aised* `küinla puna, et kabjabe veel on Khk **-raspel** kabja `rasvel viil, millega viilitakse hobuse kapja enne rautamist – Var **-raud** hobuseraud – Khk Juu **-rohi** metspipar (Asarum L) *kabjarohi one nagu obese kabjad. kasvab vesise kõha piäl* Kod **-tanu** kabimüts – PJg

kabjotamma *kabjotamma edasi-tagasi jooksmas mis na müüd'o säääl kabjotasõ?* küll naid `võhne ol'l pal'lo, ku na säääl vinee-ri takah kabjotamma nakasõ Plv

kabjukas "vana sukanäru" `tõmma üks kabjukas `otsa veel, missa `pal'la jalu köid Aud

kabjus kabju|s g -se Khk Põi Lälö Pälö Juu; kabjo|s g -sse Mar, -se Mih

1. lühikese säärega sokk *kabjossed* `tehti luubaskondist saadik ja need `pandi teiste sukke `alla Mar; *Muiste olid* `taksed kabjused Han; *nõelu mo kabjus* `kinni, kabjusel auk sees. *sukk oli põlbini, kabjused na poolest saadik* Mih || sukapöid teen suka kabjust Juu

2. midagi kabjataolist *mo kinna kabjused jäänd* `seie maha Khk; *Sui* `käidi `paljajalu, sügiseks jala talla nahad olid kut kabjused, kõvad ja paksud; *Pät't nõnda ää* `kuivand kut kabjus; *Kala nii kõva kut va kabjus* Põi

kabla¹ kabla Khk Kaa Käi Rei praht, rämps, koli keik kuhad oo vanad kabla täis, peab muist ää põletama Khk; *Kabla sihest on* `raske midagid üles leida Kaa; *nee põletavad seal seda kabla* Käi **Vrd** kablu

kabla² n, g kabla JMd Kod, n, g `kapla Lüg oherdi kaba Üks `kapla on `mitme oherdi `pääle, `kapla `vasta `tuetad `rinna, kui `puurid Lüg; *oherdi kabla* JMd || puupakk uhmrinuia ülemises otsas ümmärgune nui õli, nel'jä kañdiline kabla õtsan Kod **Vrd** kaba¹, kabra¹

kabla³ kabla puust kartulikonks – VJg **Vrd** kabli¹

kabla⁴ kabla ohelik; nõör *Kablal pole müüt keed nagu nõöridel; Oli tegu ennekat kabla kaala sai* Emm **Vrd** kabel²

kabla|jaan sõim *No^p umma_kül^p üt'e_kablajaani_kokko* `saanu Rõu; *Oh sa kablajaan* Plv; *Igäväne kabla jaan* Vas **-jaanus** hum *Kik nõöri mis_ta_ga kätte sai tei ohjes, m_va kablajaanus, kik ta ärä viab* Pst

kabla|kammit → kabelkammit

kablakas¹ kabla|kas g -ka Ris Jür (vana kulunud) köis **Vrd** kabel²

kablakas² pl `kaplagad hum jalad Läks `nindat `kaplagad `ullusivad; Vanaeit sidis `nindat `kaplagad `välkusivad Jõh

kablakas³ *kablakas* LNg Ris ”tubli, kahmakas (inimesest)”; kohtlane, lollakas – Ris

kablakene dem < kabel² *kablakõnõ t'susati säält läbi, et nimä_lak'ka lää es Rõu; tuu mullõ kablakõnõ kot'ti `kõütä?* Se

kablama kõplama tahan karduli `rohtu `minna kablama Käi

kablane *kabla|ne* g -tse Nõo Ote Urv, -nõ g -dsõ Rõu Vas Se/g -tsõ/ Lut; `kaplanõ g *kabladsõ* Har nõörist meil `olli vanast kablane märss Nõo; obesa lentsi olliva kablatsõ Ote; *hobõsõ haina märss om `kaplane* Har; *Tuul ol'l kablano vang pääl Rõu; Kablano kolmõ haroga pal'mit nüür ol'l, `tuuga ol'liva_kaadsa_kinni kõüdedõ?* Se; *kuodil um kannõl, kablano vai rihmano* Lut **Vrd** kablune

kabli¹ n, g *kabli* Muh L(*kapel* g `kapli Kse) K Kod M Puh; n, g *kaabli* San; n, g `kapli Lei(n *kapl' g kabli*) Lut

1. 2–4-haruline konks kartulivõtmiseks või sõnniku koormast mahakiskumiseks *mine too `mulle kardule kabli Mär; kabli `enne oli kahe aruga, nüid oo nel'la aruga. kabliga tõmmatasse sõnikud maha; kus seoksed kibised maad oo, `võetasse koa kabliga [kartuleid], ei tee `sõrmi kibedäss Vig; tuhli kapel Kse; õuna `võtmise kabli, kolmõ aruga Khn; Võta aga kabli kätte ja mine kardulid kiskuma PJg; kabliga `enne kaabiti ikke sõnikud, kui ei oln `kronkisi kenega maha `voeti Ris; kahe aruga kablid olid ikka änamasti Kei; kabli koo `jääres muas Juu; sõnnikud `kišti väl'lal kabliga maha Sim; Mia sugugi ilma kablite kartulid võtta_i saa, kabli tõmbab mättast vällä Pst; Obest es ole, siss kaabiti kablidega `kartul üless Hel **Vrd** kabla³, kabra², kabri*

2. viljatuulamisele tarvitav hark vanasti tuulati ikka paljast kabliga, nüid_o massinad puhas; kabliga `aetse aganud üles rehe tegu `aegas Muh

3. maakirves – Lih VJg Plt KJn Krk Lei

4. künakirves *kaablige tetäss künä* San

5. kõblas – Mih Pär Saa Kod Pil Krk Puh Nõo Lut `konksisin kõik kabliga `ümmer `kartuli moa Pil; kabliga kablitadas `pijite Puh **Vrd** kabla³, kabra², kabri

6. pootshaak – Hää

Vrd kõbli

kabli² *kabli* Põi Muh Hi vanast kõiest või trossist harutatud keere või takk *kablidest* lahutakse triiv`värki. *kablist tehakse kõit koa Põi; tegi kablist kõöve Muh; Kõis `raiude tükkideks, `panda suja vee `sisse liguma ja siis näpukahel `kista kabliks. Tõrvase kõvest saab parama kabli. Kabliga `triivida `laeva Emm; mehed keerutasid kablidest kõve Phl*

kabli³ *kabli* hauskar `ouster `üita vahest ka kabli Emm **Vrd** kappel

kabli|aid → kabeliaed

kablik *kabli|k* g -gu tõrvatud nõör *kablikit `aeti `viiskõ `peerrä, õt ar mädänesi_i?* ni ruttu Se

kabli|kee, -kesi tõrvatud trossist või kõiest harutatud keere, säie *kablikeed o kanepist nagu karva pärsid. see roõs o kabli ketest `tehtud* Muh; *kabli kesi on tõrvas nõörist, keerudaks kogu ja kõis `valmis Käi **Vrd** kabelkee, kabliskesi -kõis kablিকেedest keerutatud kõis – Muh*

kablīma *kablīma* Khk Mus Mär Tõs Tor Ris Kos Koe VJg Trm Plt Pil Krk Puh kablīga töötama *tüdruk kablīb ajas kardulid. eila kablīsīn väl'jal sōnikud maha* Mär; *kablīsīme põllu peal* Tor; *`enne vanal ajal on madarad kablītud* Ris; *pienart kablīma* VJg; *tule `kartulid kablīma* Trm; *porgantit ei saa kablīde. kaali ja kapuste tulev kablīde* Krk || *riisuma piab eina maa pēelt ää kablīma* Mus || *krabama akkas kablīma siit teiste eest* Khk **Vrd** kablītama, kablīma

kablīs → kabelis

kablīsk pl *kablīsked* tõrvatud nõõrist tehtud jalanõud *pane kablīsked `jalge, ära tule `paljeld* Phl

kablīs|kesi *kablīskesi* = kablīkee *mihed tegeved kablīskett* Phl

kablītama *kablītama* Var Tõs Khn; *ka`plītama* Lut kablīga töötama *kablītasi `kartuli* Var; *tüdrīkud kablītavad sōnikud `peale* Tõs; *Mia kablītasi mjõtu `korda `kuasta (kapsa) jaad läbi* Khn; *vaia `kaplīta_r `kapsta?* Lut **Vrd** kablīma, kablītsema

kablītsema *kablītsema* `õõitse kablītamene, kui rohitsed või kablītseid `rohtu ära Var **Vrd** kablītama

kablu *kablu* Khk Rei rämps *keik kuhad `sōukest kablu ja kola täis* Khk **Vrd** kabla¹

kablune *kablune* San; pl *kablotsõ?* Plv Rāp nõõrist mõni ol' l *kablune lõig, mõni ketine lõig* San; *hobõsõ riista?* ol'li_ *kablotsõ?* Plv **Vrd** kablane

kablūtama *kablu|tama* Saa eL(-teme M, -tamma V)

1. *pastelede paelu taha ajama kablūde mul nij `pastle ärä. `pastle all (alles) kablūtemede, kust sa `jalga saat panna, ku `kaplu ei oole perän* Krk; *Ma naka `täāmbä `tsyūgõ kablūtamma* Urv; *esä kablūt' `viisa* Vas; *kablūda tsyūg ar?* ja *mine_magama* Se

2. *kõietama mine kablūte sij lehm ärä, kablūte tõisess kottel* Krk; *kel üits kaitš `lehmä `olli, tyy iki kablūt, kui külä `karja es aa* Ran; *nüid kablūtedass obesid `rištikaina `süüte pääl* Ote; *kablūdi hobõsõ moro päle* Se

3. *fig liduma, kiiresti jooksmä pañd kablūtama, kablūt nii et jala es putu maha* Ran; *Mes sä viil vahit, kablūta ruttu siä* Rõn

kabo *kõik' üts kabo `ommõge?* (üks ja seesama asi) Se

kabra¹ *kabra* I

1. *mutivõrgu ankrumärk `ankur on põhjas, kanat on taga, kanati taga külles on kabra; kabra `näitab `ankru `kõhta* Trm; *kabra one vede piäl, mut'i kabra, kaks `lauda `rišti lüädud kokko, post läbi, kaks `jalga pitk, värvitud muss õts. kabra one `ankro kanati õtsan, `ankur one põhjan `kiñni* Kod

2. *puupakk uhmrinuia ülemises otsas* – Kod **Vrd** kabla²

kabra² *kardule kabra* kartulikonks – hv Jür **Vrd** kabla³, kabli¹, kabri

kabral → kapral

kabri *kabri* kõblas – KuuK **Vrd** kabli¹, kabra²

kabu¹ *kabu* R KPõ(-o Ris) SJn

1. *kohitsetud härg (hv oinas, koer, kukk) `enne `käisivad kabud küla `karjas kaik* VNg; *kabudega `künneti* Lüg, *kabu on sie luom, mis vasika eas ära leigati* JõeK; *kabu leigatakse kas `aastaselt ehk `enne `uastad ää, kohi kolme `uastaselt* KuuK; *kui jaar on leigatud, ära `jälle ruumatud, siis temale võib ka `üõlda, et kabu* Amb; *`mitmed inimesed surma suust `peasevad selle `leikuga, just nagu kabud kuerad kohe; kabu kuer seisab paremine kodu;*

poisid juoksevad nagu kabud kuerad`ringi Kad || fig Mis tuost kabust (lastetust) `naisest on`kellägil kasu, omal vai `toistel Kuu; just kui vana kabu söim VNg; vana kabu [öeldi], kes niessuke `kuivand oli VJg

2. lstk sarvloom, lehm käi kabosi `vaatama Ris; näe, `väike kabu siin Hag; kabu tuleb, toob `piimä Juu

kabu² kabu Hel, g kao, kau Hlj, -o Se; n, g kaabu Har; g kao Krk

1. tütarlaps Kas sie kiike kannab meida, kas ta kannab kabuda kahta, kahe kao riide`eida rhvl Hlj; kunness nij kao kasunu, virme pikäss jo veninu rhvl Krk; kas_ma tüd`rik tüüd ei tij, vai kaabu kangast kua Har; Neiol om õks hallõ ar^o minnä^o, kabol kahjo `kalduda^o Se

2. lokkis juus tal om iluse kabu Hel

-kabu³ Ls kibu-kabu

kabu|härg kohihärg – Jõe Kuu Lüg Nis Jür JõeK Kad VJg kabuärg, sel on munad maha voetud Jõe; künni ärjad olid kabu ärjad Jür; vasikad, mis olid ära kohitsetud, nied `üüti kabuärjad. kui nad kolme `aastased olid, siis `pañdi `kündma VJg

kabuljalg 1. (elavast lapsest) Kuhu sa kabujalg `jälle nüüd kabud IisR

2. soomusjate jalgadega kana – IisR

kabu|kukk kohikukk sa nagu mõni va kabu kukk Nis; oled `üstkui vaa kabukukk JMd
Vrd kabulikukk, kabun, kabunakukk

kabul¹ kabul, -a Jõe Kuu VNg

1. puukaigas, -raag puu `kandid ehk kabulad. puu kabulaid pane `pliita `alla Jõe; `Korja `lastumaald kabulu tule`süüteks Kuu; kel enesel `suendust ei `ollu, läks suvel `korjas `metsas kabuli ja `talvel vedas kuo VNg

2. kabemängu kivi Kus nie `tampka kabulad `jälle saand Kuu || täring `Viska kabulaga, mittu tuleb, siis lue `mängüs nii mittu edesi Kuu

3. `Selle [poisile] `ansin ma `asjad küll kaik `viimise kabula, mes `muuseumi `kuulus Kuu

kabul² kabul g -a Kod, -l' g -i Hls Krk kohitsetud loomast üvä obene oo kabul. kõva `juuksja. tule minu kabulalle järele hum Kod; üt`s kuradi kabul' kõnd jämme jala all (kukest) Krk || Kabul' om sihante inimene, ken ei ole mijs egä naine Hls **Vrd** kabun

kabul³ → kabel²

kabuli|kukk kabuli-, kabul-, kapul- = kabukukk sij ku kapuli kukk karutse `jalgege; kõnd ku kabul' kukk, ku õige rübäl om (inimesest); kabul' kukk om abenik, `seante karune `jalge ümmer Krk **Vrd** kabunakukk

kabul|kukk → kabulikukk

kabuma¹ kabuma R KuuK VJg kohitsema `tahtus ärä kabuda (poisist) Kuu; kabuta, siis `tauta kahe kivi vahel puruks, kui kohitsetta, siis `leigatakse. kabuta `ärgi Hlj; ei seda `kuera `saanud kabuda; obune on kabutu VNg; `Klüöperid `õlled kabutud Lüg; kabus ää `oinad ja sia `põrssad VJg **Vrd** kabutama

kabuma² kabuma Jõh IisR Vai(-o-, pr (nad) kappud) ronima kabus `ahju `pääle; `kitsed kabosivad kadukselle; miks sa kabusid nii `korgele, ei saa maha; `kissad kappud `puisse; rield vottasivad `aisad ja `polvikille kabusivad [mööda jääd], `saivad ise vaid `engega, obosed `jäiväd Vai **Vrd** kabima

kabun kabu|n Pha Mar, kabo|nas Mih, g -na; transl kabunist Lüg

1. kohikukk *kabuna* `koormaga `mindi `linna, üks karikond kukki Pha; enni olid mõisas kuked. ruunati näd ää. läksid siis rammusaks Mar **Vrd** kabukukk

2. fig tühjaks, paljaks, lagedaks *Naine tegi tua kabunist, `kõrjas kõik tuast ärä, `kardinad `ukse ja `akna iest, kumudi `sahklist pesod, palakad ja `silmirätteid, tegi `ninda kabunist et ei jättänd `patjagi `vuode Lüg*

3. fig, pej *poisi kabonas läind mööda; ea, et sii poisi `kal'ka ega kabonud põle; Kis sehokest poisi kabonad kardab Mih*

Vrd kabul²

kabuna|kukk = kabukukk *`Mõisas kasvatati kabunakukki lihalinnus Han*
Vrd kabulikukk

kabunõ *kabu|nõ* g -dsõ äkiline; agar; kirglik *kiä `väega ruttu nii kõkkõ haard, om kabunõ; kabunõ `tütrik Urv*

kabusahe *kabusahe* ilusasti, korralikult *kabusahe, ilosahe `rõiva säläh Se Vt* kapus³

kabusjalg *tuy_m õks virk ja kabusjalg `lat'skõnõ; hää kabusjalg ja `juuškja-hobõnõ Röp*

kabust(as) → kapsas

kabut → kapott

kabus|taim kapsataim *kabus `taimi saab `istuta VNg*

kabustamma *kabustamma* kohitsema *täkk on kapustettu VNg; Vrd* kabutama

kabutama *kabutama* kohitsema *kabutatud `ärgadega `künti ja `vieti Kad Vrd* kabuma¹, kabustamma

kabuti- → kapoti-

kabõidžidõ-, kabõiste-, kabõistõ- → kabeste-

kabõjatsõ pl *kabõ|jatsõ[?] Röp, -jõtsõ Har* naised *Kabõjõtsõ käve liinan Har; kabõjatsõ[?] lät'sivä[?] `sanna Röp Vrd* kabene

kabõrdama komberdama – Lei **Vrd** kaperdama

kabõstõ- → kabeste-

kabõõla *kabõõ-la* pej (hobusest) *põle enam asi, üks kabõõ-la on. kes nisukest kabõõ-lad ostab Lai*

kada¹ n, g *kada* JMd JN Kod Plt, g *kaja* Kir Kse(kaea) Han, *kaa* Var

1. (heide)kera; pundar, kimp *tegime isegi `eide kadasi, sis kui sõel täis sai, sidusime `kinni, ja oligi kada `val'mis JMd; on nagu `eide kada, `kangeste viletsasti `riides JN; olen kuuld, et uúsi kada, kus pal'lu koos Plt; k a d a j a m a* vastlapäeva komme – Lå Vastlabe õhta, siis lapsed läksid *kajasid* ajama Kir; Vastlapäe tehti kadakast *kaja* ja aeti teise saksa maa peale Kse; Vanasti aeti *kada, kui* vastlabä õhta oli. [lauldi] Kus me selle *kaja* ajame? Aame selle *kaja* Matsalu puile, Matsalu puile, Matsalu maile Han

2. linamõõt: viiskümmend peod soetud linu *kaks kubo suab ärä aetud mašsina piäl, sidod `kiñni, sijj one kada. kaks kubo paned `üste kadaje. võtavad kada `lašti, akavad `ropsma. ku kaks kada ropsitud, siis katsuma, agu suab leesik; lina kada one kokko kiärätud `kolkmess. kui sinä akad lina `müimä, paned linad leesiku. õmale paad (paned) kadaje, paremad linad. õma jagu kadasid pane ärä, mitu kada tahad. kada one viiskümmend kolgad, kakskümmend viis üksipidi ja kakskümmend viis tõõsipidi. suab nel'jä nukeline kada. kada `tõmmad kõödikuga kiñni Kod*

Vrd kadsa¹

kada² *kada* Sa Muh Nis Juu JMd Lai vana nārune riie, kalts, riideräbal; katkistes või nārustes riietes inimene *mis kada sool_nd`järge jooseb. kui midagid äнна`otsa akkand on,`oksa või`pahna Khk; ma`umbes kut vana kada, vanas`riides. vanas`riides kada Kär; sa kut vana kada keid teiste`ulkas, püksi perse`lammu taga Mus; kut sur kada jooseb`ümber. kussa selle kadaga lähed, äks pane parem riie üle Pöi; vaad`riide narakad ja kadad ollid`selgas Muh; nõelutud nagu va nõelukada. nihukest vana`asja`ööldakse ikke vana kada Juu; riie, üks vilets, sada`auku sies ja sada lappi pial, siis`üeldakse`üstku vaa kada JMd; see põle enam kellegi pinsak see ju peris kada Lai*

kada³ *kada* ragulka – Kod **Vrd** kata

kada⁴ köiekaba – Mar **Vrd** kaba⁵

kada⁵ → kauda

kada⁶ *kada* (-d'-) *koh om* (vaata, kus on) Se **Vrd** ka²

kadabik → kadapik

kadaga- → kadaka-

kadagu- → kadaku-

kadagune *kada|gune* (-kune) kadakane *kadarik ehk kadagune karjama* Jäm

kadahh *ka|dah(h), -d'ah* näe seal (~ siin); *ennäe koh timä om? – kadah saraja takah, naa? vihma? kadah lasõ õi? sukugi? tüüd tet'ä?; kadahh Teppo ummil inne juripäivä kago kuuk'`veiga rihekatusõ pääl* Se **Vrd** ka²

kadahhuss → kadõhhuss

kadaik *kada,ik* Kuu(g -gu, *kada,aik*) Võn kadastik *Lehmäd on siel kada,aigus. Lambad kadusid kaik kadaikku* Kuu **Vrd** kadapik

kadain → kadajine

kadaja → kadajas

kadaja|hagu *tuu nigu kadaje hagu tsärisäss* Har; *Palas ku kadaja hagu* (tülitsejast naisest) Röp -**lind** *kadaje lind, al'l linnuk, kõllatse kõtualutsege* Krk **Vrd** kadakalind -**mari** *kadakamari kadaja marjad on`kange rohi, ku kiha`lahti Saa; kadaje marja olevet`ütsme`aiguse`vastu; kadaja marja om tiisikuse`vastu* Krk; *ku jala`paistedu om, siss tetäss kadajamarjust tjiid ja juvass* Nõo; *kadaje marjust võit olut tetä? ku_tahat* Har; *kyu`tütregu? latsõ`võtva? mant, siss söövä? kadaja`marjo; kadaja mara taar* Röp; *kadajamarost saa olu? väega hüä;`käuki_i inäp kadaja marah. mi käve vanast kadaja`marja* Se

kadajane *kadaja|ne* g -se Kuu Kod, -tse Trv Ran Nõo; *kadaja|nõ* g -tse San, -dsõ Krl Rõu Röp, -tsõ Vas Röp Se(n -nnõ); *kadaje|ne* g -dse Har, pl *kadajedse* San

1. kadakatega kaetud vana kadajane maa Kuu

2. kadakapuust kadajased`piimäpüdüd Kuu; *kadajane kepp* Trv; *kadajane pulk`piidä sehen, kohe sagar`otsa`panti* Nõo; *ega nuu länigu kadajadsõ es olõ?, niä`ol'li iks vaest kuusõ puust* Krl; *võta see kadajene vits -- ja mähi aiambul see vitsaga kiinni?* Har; *kadajedse kañnipuu hangu?* Har; *kadajanõ luits* Plv; *kadajanõ vits sääne* Se || (puu liik) tähistavalt) *kadajanõ puu* San

Vrd kadajine, kadakane, kõdajanõ

kadaja|puhm(as) kadakapõõsas *ku üits kadaje puhmass, ei ühmätä mite iist egä tagant* Krk; *kes serände käre om, säristab tõesele `vasta nigu kadaja puhmass* Ran; *`pernasel om pää nigu kadaja puhmass jälle* Nõo; *tijrada lääp läbi kadaja puhmaste* Kam; *mi_karjamaa om kadaje `puhmõ täüs kasunu* Har **-puu** *kadaja puust saa häid väärüisi* Kan; *tsolohkit tetäss kadaja puust* Plv **Vrd** *kadakapuu -põõsas `mustlaste pulm pidi olema et, kaks `kerda `juossa `ümber kadaja `piesa et sie `ongi `valmis* Kuu; *sai ninda vihatses, ku kadaje põõsas läits palame* Krk **Vrd** *kadakapõõsas*

kadajas *kada|ja* Vai, *kadai* Trv, *katai* Hel Ran Võn Kam Ote San V(*kattai* Kan), *kada|jas* Kuu Jäm Saa Hls Krk, *-jass* Pst T, g *kadaja*; *kada|jess* g *-je* Krk(n *-je*) Hel(g *-jõ*) San Har, *-jõ* San Krl; *katsai* g *kadsaja* Kra

1. **kadakas** (puu) *Punased `hiuksed ja kadajad ei `kasva hüä maa pääl* Kuu; *kadajel kübene ja oksa; mis paiga mõts om, sääl kadaje kasvav suures;* *kadajess `tolmass ku `äitsness* Krk; *ta om väegä äkiline ja käre, nigu kada,eass lääb `kõrbuma, kui tigidäss saab. säristab nigu kada,eass `vasta* Ran; *kadajass om ää tuleläeduss; meil `toova ike `truupe puhastada kadajit; ku kadaja tolmassiva, siss külveti `ta`rigu* Nõo; *kadajide sian kasvap leppä* Kam; *mõtst `lasti `tuvva kadajit länikide `sisse, kijb vesi pääle, siss sai anumille ää magu; sääl kasvassõ mõni kuus ja katai* Ote; *kadaja omma_mõnikõrd `väegõ marjatsõ* San; *Puu anumid avvutõdi keevä vii ja kadajidõga* Urv; *t`särises ku katai `kõrbas* (kurjasti kõnelevast inimesest) Krl; *ku murd muil puil, sõss katsk ka kadajil* Rõu; *vihaás inemine kärises nigu katai* Se; *kada,idega `sautas liha* Lei

2. **kadakapuit** *Talvel on `oite hõä kadajuiegä `ahju küttä, ragisevad küll `palju, vade `ahju tegeväd tuliseks* Kuu; *puuratta aisa olli kadajast, aia vitsa, korvi varuse, pakkäglä pulga* Krk; *lepä teivä [suitsu]lihalõ ilosa nao, kadaja? aänniva hää mau* Plv

Vrd *kõtai*

kadaja|saks *kadakasaks kadajesaks om puul `saksa* Krk; *kadajesaksa nij olli pal`lu ullembe ollu ku peris `mõisniku; kadajasaksa kes saksakijlt ka pur`ss, nij olli `mõisa `tjindre* Hel; *kadajasaksa? nuu? ol`i? iks pirdsakumba? ku periss saksa? Kan -sass* *kadaja saás varblasesuurune hall lind – Se Vrd kadakasass -seen* *kadakapõõsaste läheduses või heinamaadel kasvav karvaste allapõõratud äärtega heleroosa seen – Kuu Vrd kadakaseen -vere* *kadaja vereh kadakamarjaleem kadaja `verdega? hammäti vanast `kiislat; `aanti mullõ juvva? hüüvä kadaja vereht* Se **-vesi** *`juusja `aigusel `tehtse kadajavij `vaanni* Saa **Vrd** *kadakavesi -õli* *kadaja õlit `juudigi vijl, kel süämäl tek' `haigõt* Se **Vrd** *kadakaõli*

kadaje- → *kadaja-*

kadajene → *kadajane*

kadajine *kadaji|ne* Krk, pl *-tse* Har; *kadai|n* g *-dse* Lei *kadakane, kadakapuust kadajine rišt kurt kava `aiga* Krk; *kadajitse [redelivarva] omma õks kõvõmba* Har **Vrd** *kadajane*

kadajuss *kadaju|ss* g *-sõ* *kadastik mine sinna_kadajustõ, tuu säält kannipuu `hankõ* Har

kadak *kadastik kadagos on olnd lierde pere* Phl

kadaka|kaer *kadagakaer peab olema `valge ja kollane* Mar **-kai** *lepatriinusarnane musta piha ning kollaste tiibadega putukas lelle, lelle lepatriimu, kas nägid kadaka`kaie* Plt **-kannike** (taim) *kadagakanniksed ep `lõhna* Muh **-kull** *siidisaba (Bombycilla garrulus)*

Kadakuulid tegid silmäpilguga pihelgä `puhtaks Khn **-kõrv** samblik (Peltigera canina) Need kutsuti kadaga `kõrvadeks sellepärast, et neid `kasvab kadagate all. `Paisete `pääle `panti selle `tuhka Rei **-kärt** (lind) kadagakärdud, `koltse, allimusta kiri, tihase suuruse sihes lind. krüit's-krüit's laulab, metsa lind; üks pisine al'l lind `üitesse kadaga kärduks. kadaga `marju sööb, kadaga pöösastes pesitab; kadaga kärt on `kolne lind Khk **Vrd** kadakkärt **-lind a.** (väike kollane lind) kadaga lind on `kolne Jäm; Kadakalind istub kadakatuti otsas Kaa; kadaka lennud, need teevad kadakate `sesse, teevad oma pesa, punased ja `koltset VII; kadagalend on pisine kollane Phl **b.** muustrastas – Noa **Vrd** kadajalind **-luss** metslutikas kadaga lussul on sañt ais, pisine roheline putugas Khk **Vrd** kadakluss **-lutikas** metslutikas kadaga lutikas oo lai ja kiri, aga oo `kange ais Muh; kadaga lutik läks suhu Rei **Vrd** kadakaluss, kadaklutik **-mari** kadaga `marjast saab olut Vai; üks pisine al'l lind `üitesse kadaga kärduks. kadaga `marju sööb Khk; kolm `aastad `küpsed kadaka mari Kaa; Vanakuri pidade kadakapöösast `kartma, sellepärast et kadakamarja `otsas on rišt Pöi; kadaga marja `toari `tehti Muh; kadaga marjad `peksti läbi ja `aedi `kuumast läbi, akkas öli tulema Emm; Kadaka marjad pidid ühisa kümne ühisa `aiguse `vastu olema, `rääkist vanad inimesed Rei; kadaga marjad ne peavad ikke `paistuse `vastu `aitama Ris; kadaka marja eli Kos; kadaka `marjadest `üeldi `jälle, et pidid rohuks olema KuuK; `jeesus on kadaka `marju söönud, siis on rištid `peale tulnud Trm; kadaga `marju süädämä tiisiku `vassa. kiädeti tiivett kadaga marjadess Kod **Vrd** kadaja-, kadak|mari

kadakane kada|kane g **-kase** Lüg L(g **-katse** Han Tös) K I, **-gane** g **-gase** Jäm Khk Muh PJg, **-gaine** g **-gaise** Vai

1. kadakarohke, kadakaid kasvatav einama on nii kadagaseks läind Khk; Kadakatse maa pial ei kasva suurt `rohtu Han **Vrd** kadagune, kadastõnõ

2. kadakapuust `aabane `roigas, kadakane `teivas ja `kuuskine vits, sie öli `roika aid Lüg; ma `võt'sin kadakase kepi kätte ja läksin koertele valu `andma Ann; kadakased lusikad olid ikke ilusad `kangesti Tür; kadakane võipüt't Iis

Vrd kadajane, kadajine, kõdajanõ

kadaka|näre kadaka närä ei `kasvand `suuremast ka ja `vällä ka ei `kuivand, öli `niisikene pisike `nässäkas Jõh **-närestik** kadastik – Lüg **-oks** kadaga oksad maridega `seltsis pannasse ölle `sisse Muh; kadaka oks `pañdi `vastuksi lüpsiku torosse, lavvapoold alasspidi, `tüiku pool ülesspidi Juu; mõni `ütles, et kadaka oks `pañdi seena `kül'ge, kui oksa ots `kerkis, pidi kuiv olema, kui madalamaks vajus, pidi `vihma tulema JJn **-puu** luda sie oli kadaka puust `tehtü Vai; kadaga puust `lähkrid `tehti ühekora; paadi pukid tehti ikka kadaga puust Khk; meitel oli koa (pudru)mänd, kadaga puust oli, aralene Kir; peris kuietolline saepakk old kadaga puu Tor; piimariistaks on lepapuu ja kadakapuud kõige paremad Kad; kadakid ei ole `saada, kadakapuid oli vähä Äks **Vrd** kadajapuu **-pöösas** Lähb `tuulelt `vällä (kui ägestub) siis ragiseb kui kadaka `pöösas Jõh; keik kuhad kadaga `pöösud täis Khk; seal aa `ääres suur kadaka pöisas Jaa; Saaremaal seal muud põle, kui kadaga `pöesad Mar; Siimul ei võin sõnagi ütelda, läks põlema nagu kadaka pöisas Han; pal'las lage nõmm, mõned kadaka `pöösad kasvavad Hää; `juuksed kõik sarvis, pea nägo kadaka pöisas Trm **Vrd** kadaja-, kadak|pöösas **-rasv** kadakavaik (Tremella juniperina)

võidasse `käsä kadaga rasvaga Muh **-rästas** vainurästas Kadaka`räästa laul on: tia-ridi, tii-dar, tii-dar, tii-dar IisR

kadakas¹ kada|kas Hlj RId(n -ka Vai) Sa L K I, -gas Khk Pöi Muh L Ris, -k Hlj Sa Käi Rei Saa I(-g Kod) Äks Kõp Vil Krk TMr(-g), g -ka Hlj RId Sa L K I, -ga Hlj VNg Vai S L Ris Nis Kod, -ku VNg Saa Vil, -gu Jäm Muh Mih, -go Phl

1. kadakas (Juniperus communis) kadagad ragistavad põleda; Kadakajuurimise sääred (jämedatest säärtest) Khk; `karged meil kõik kadagate all Mus; Vana`rahva sõna `ütleb küll, et kits `polla loom, kadakas `polla puu; Kadakas `öötakse õheksa `arsti olavad Pöi; kadagade peal kasuvad marjad Rid; sii küläs pannasse kadagud taari `põhja kui `taari tehässe. taari `auded pannasse kadagade `peale Mar; kadagast pannakse õlle `sesse, see teeb ea meki Kul; naesed `vehtlesid kadagatega Kir; va pae pank, va kadagas kasbab üksipäeni seal Mih; kus kadagid on, sis on tedred kadagates sees, söövad neid Vän; inimesi pekseti kadakatega kadalipu `poštis Kos; nõmme pial kasvab pailu kadakaid JMd; kadakas on väga elgas, tema leegib `irmsaste, käriseb Ann; kadaka `suitsu tehase kui on `aigust Trm; piäle `surnu `tehti kadaka`suitsu Kod || fig (äkilisest inimesest) on üks kuradi kadakas, äkkine vihastumma. nagu kadaka rägä lähäb põlemaie Lüg; nõnda käre kut kadak Khk; tige `jüstku kadakas Tõs; äkiline inimene, kes akkab nii `ästi rabadast `rääkima, `üöldasse: on ike üks kadakas; `torkan nagu kadakalle tuld `alla – kui kedagi vihale ärritad VJg; nigu kuiv kadakas lääb põlema Plt; kuri kui kadakas KJn

2. kadakapuit meil isä tegi kadagost `lähkrid ja `piimäpüttid ja kaig Vai; kadagast tehase riha `piisid; kadagast lüsi Khk; mede vanal `tooril oo veel kadaga põhi all Vig; Kadakast tehti ka vihtu Tõs; kadakas kõva puu, ei kõdunõ, ei mädäne Khn; teevad kadaga kappasid õlle `joomiseks Vän; kadagast tehase surnu ristisi Tor; `Lähker `tehti kadakast-kuusest Amb; kadakast lusikad Tür; mõned tegid ilusad kadaka püt'id KJn

Vrd kadajas, kõtai

kadakas² kada|kas g -ka Lüg Kos VJg kadakasaks Vähä `aiga eläs `linnas, tuli `maale, sis õli kadakas, kübär pääs, `valged `kindad kääs Lüg; kadakad pidasid `endid enamaks kui `teisi Kos; `väimes on kadakas VJg

kadaka|saks 1. saksastunud eestlane siin `Oandal ka õlid ühed kadaka `saksad emänd ja isänd Lüg; kadaka `saksad, kes on `niiskesed antvãrgid Vai; see oli pigem sedine kadaga saks - - üsna talumat's ta_s ole mitte Jäm; see ju kadaga saksa `keeli Khk; kadaga saksad põle suurt sugu mitte Muh; na nooremad siis tegevad ikke ahh, `neoksed `uhkemad va kadagasaksad Mar; kadaka saks, se oo `sohke pool saks, kis saks tahab `olla, aga isi saks ei ole Tõs; kõlgas `kõhtus aganas augu ääre pääl sii ju kadaka saks Hää; `peagu puol `Paide `linna oli Esti ajal kadaka`saksu täis Tür; `Kople väimees on kadakasaks VJg; sii oo kadagasaks, ise `eitnud `sakslasess Kod **Vrd** kadajasaks, kadakas²

2. (kollase tutiga väike hall lind) – Ksi

kadaka|sammel (samblik) kadaga sammel `kasvab `metsas, suured jämed, `kasvab puu juurde peel Khk; kes oma maea kadaga sammeldega on ää teind, nendel on lusud Pöi **-sass** kadaga saßs kollase puguga väike lind – Ans **Vrd** kadajasass **-seen** kadaga seened, väiksed kollased. neid võib kohe [keetmata] `raadida Mih; kadaka siened, kollased, korsulised, `krousi `tõmbavad, õhukesed siened; kadaka siened, nied ei ole ússitand `iialeski KuuK; kadaka siened, paksud siened, `valge kord all VMr **Vrd** kadaja-, kadak|seen **-tikk**

kadakatäks *Kadakatikk* `jälle nda jõlusast mängüb kadaka ladva `kohtõs Khn **-vann** kui mul ükskõrd jalad `aiged kõvast õlid, siis tegin ma kõik `vannid, mere `suola `vannid ja kadaka `vannid Jõh **-vesi** kui sa loomale keedad kadaka vett see oo paelu änam kut kaera jahu anda Kaa; enni tehti kadaga vett õllele, kadaga vesi teeb õlle ilosas Vig; kadaka vesi ikke rohe kua Tõs; lubja ja kadaga `veega sai [puupütte] `pestud Aud; `leotab ennast kadaga vee sees Vän; Mõni -- `keetis kadaka `veega [värvitavaid villu] Amb **Vrd** kadajavesi **-õli** kadakamarjadest pressitud vedelik kadaga õli `tehti sii, kadaga marjad `peksti läbi ja `aedi `kuumast läbi Emm; kadaga eli tuadasse `aiguse `vassa Kod **Vrd** kadajaõli

kadak|kärt kadakkärt on rohekas lind, `lõukese arulene. kadakate `kaela teeb pesa Khk **Vrd** kadaka|kärt **-luss** metslutikas `Metsas sakaste seas on alliga `okstel nenda palju kadaklussusi, et püül nende ais taga Rei **Vrd** kadakaluss **-lutik** metslutikas Kui mustigul käime, `juhtub mool mõni kadaklutik ikka `püüuse Rei **Vrd** kadakalutikas **-mari** kadak mari kadakamari – Rei **-põõsas** kadakapõõsas Roosirohi, neid oli `kolme `seltsi -- ühed kasust kadakpõõsaste all Rei **-seen** kadak `siened, kovad `krompsujad VNg; kadakseened, mis säält kadakate juurest võta Äks **Vrd** kadakaseen

kadaku- kadaka- kadagu rasu, kollane lüdi tuleb koore sihest, [pannakse] pakatand `aavade `peele; pisine all on kadagu `sammel; kadagu ma'jad, mustad ma'jad Jäm; puulüpsik oli, kadaguoks oli toris Mus; kadakulind (kadakatäks) kädistab. pikk änd on kadakulinnul. kadakulinnu pesa ol'i arjaseintest Saa; kiik sji maa on kadaku `põõsid täis Vil; Ei saa üttegi asja kõnelde selle naiseg, pistäb kõrbume ku kadaku põõsas Pst

kadagune → kadakune

kadal kadal g -a R Tõs VMr VJg vilets, nõrk; lühinägelik; pilus, kassis kadalad `silmad on ika vähese nägemisega Jõe; Säääl jões kalad kadalad, kadalassa kalda'assa rhv1 Hlj; kadalad `silmad, `kiilustab, ei näe `oieti VNg; sel `onvad kadalad `silmad. vesised ja `vaesed `silmad, ei nää `õige `kaugelle ei Lüg; Maha lüüasse madalad, katki lüüasse kadalad rhv1 Jõh; kadalad `silmäd, nied on `niiskesed kas `aiglased vai; kadala `silmidega, madalad pisikesed `kulnud. `luoduseviga Jõh; kadala silma `laugudega, kel niessukesed kiinnised silmad on, nagu altkulmu vahib, pika silma `laugudega VJg || väheväärtuslik kadal vili hv Tõs

kadalipp kadalipp Kuu Vai Põi Muh Phl/kadulepp/ Mar Vig K Rõu sõjaväeline karistusviis 17.–18. saj `lasti läbi kadalibu, tama sai kakksada `uopi Vai; Vanasti aeti suured `süülsed läbi kadalipu Põi; kadulepast läbi ajadakse, `süüdlane `olle teise `selgas, kaks tükke `olle `peksmas Phl; `enni -- `olla inimesi `aetud läbi kadalipo Mar; `enne oli kadalippu `antud `mõises ja sõeaväes. oli nii ridade vahelt läbi `joostud, teene `aändis teese pläu vastu perset Juu; inimesed `lasti kadalippu `juosta viel treegi aal JMd; `Lamba joosi_ku_kadalippu Rõu || peks – Ha Tür mõesa `tal'lis `aanti kadalippu, `aanti `peksta; nüid `õeldakse lastele: annan `sulle kadalippu Juu; keriku ies oli kadalipu post. `süüdlane `siuti `kiinni ja teda pekseti kadalipu `postis Kos; said kadalipu `peksta Tür || peksuvahend Anija mehed `vieti läbi, soldatid on, suured kadalipud kää, igäüks lõivad uobi HJn || fig logelema, tegevusetu elama neid `lapsi `lastakse mud'u kadalippu `joosta, ei `panda `tõõle; laseb kadalippu elu aa, ei akka `tõõle vahest Juu || kadalippu aeama (vastlapäeva komme) Kse

kadamus Kadamus räbaldunud riides inimene – Vig

kadanik *kadanik* PJg Vän, g -u Rid Krk kadastik *kari läit's kadanikuss; kadanik om `seante alvep maa. liiva maa pääl kadajit kasvass* Krk **Vrd** kadapik

kadapik *kadapik* VNg HJn KuuK VMr VJg, -bik VNg Tor Amb JMd, g -u kadastik *Vabatküla `pandi `siie mere `ääre kadabikku, sie oli puht kadabikku mets siin* VNg; *`ümber`ringi on kadapik* KuuK; *sie on üks kadabik, vaevaline maa* JMd **Vrd** kadaik, kadanik, kदारिक, kadavik

kada|püss *mõni om nigu kada püss, käristab ärä ja om üle jälle* (parinal rääkimisest) Ran

kadaras *kada|ras* g -ra Var Tõs näru, kalts; lohakalt ja näruselt riides inimene *nii kui üks kaltsu kadas; kadas oo kui `välla lähäb, põle naa viisakalt `ühti mette* Var; *üks vana kadas käis sii, `riided olid närused `selgas; vanad kadas paneb `selga; va kadas `ümmer, käib vana kadasatega* Tõs

kadarbik *kadarik kadbik, `seante vana vesine karjamaa oli* Trv

kadarik *kadari|k* Sa Muh Kse Han Kos, g -ku(-gu Jäm) kadastik *Ajame lambad kadiriku* Ans; *veiste tee keis `piuti läbi kadirikust* Khk; *Ellama kadirikust saime loomad kätte* Muh **Vrd** kadapik, kadbik

kadarikune a < kadirik *kadrigune karjamaa* Jäm

kadasnik *kadasnik* g -u kaltsakas üsku vana kadasnik, *ei uoli sugugi. uoletu ja lohakas ja ei `korja ennast – käib nigu kadasnik kohe* VMr **Vrd** katasnik

kadastik *kadasti|k* Lüg(g -kku) Saa Hel Ote San, g -ku Mär K Nõo Kam V, -gu Trv TLä Kam, n -kko Vai kadakapõõstik, -väli, -võsa *`käisin kadastikkus `lambaid `oidamas; `karjamaa kadastik. suur mehe `kõrgune kadastik on pääl* Lüg; *muud ei `kasva ku kadako, se on kadastikko* Vai; *loomad läksid kadastikku `sööma* Mär; *kadastik, kus nihuke kadaka mets on* Pee; *va vesine karjamaa, kadastik, kadaja `põõsaksit täis* Trv; *mes te vjil vahite, minge ruttu kadastigu* Ran; *ja siss nakati `põldu tegemä sinna kadastikku* Nõo; *kari käis kadastikun; meil kadastige siin pal'lu ei ole* Kam; *`karga sinnä kadastikko* (öeld lepatriinule) Se **Vrd** kadaik, kadajuss, kadak, kadanik, kadapik, kadbik, kadirik, kadastu, kadavik

kadastu *kadastu* kadastik *kari läit's kadastulõ* Krl

kadastõnõ *kadastõnõ* kadakane *Kadastõdsõ_kařamaa?* Rõu

kadavik *kadavik* Tor g -u PJg kadastik *kadavik, muud põle kui `pal'lad kadagad* PJg **Vrd** kadapik

kade *kade* g -da R(g -ja Kuu, *katte* Vai) eP(*kadõ* Khn) TLä Kam; n, g *kade* S Trv Hls Krk, *kadõ* Nõo San V

1. kadetseja; ihnus, kitsi; kuri, pahatahtlik *Kade `kiskub ise oma kana; Ei kade nägis, et `toisel ka midägi olis* Kuu; *sie on kade, ei `anna `kellegi midägi `asja; kadeda kari ei `kasva `ilmaski* Lüg; *Ega kade keela, kui elde imustab* Jõh; *on ka kade, mettep anna; kade veis kaivab `teissi* Khk; *Kui elde tahab, kas kade keelab* Krj; *kade inimene, sedä ei salli et teisel koa `miskid oo* Mar; *kade nagu susi* PJg; *`ihnus kes teisele midagi ei raat'si `anda, va kade* HljK; *kes niisuke kade on vôi ei raat'si teisele midagi `anda sie on üks vana ihnerkoi* Rak; *kägo one kade lind, ku tä `küllä tuleb `laalma, siis one kedägi õnnetuss vai kahjo* Kod; *ma olen kade, et sul on ja minul ei ole* Pal; *kade ei sal'li, kui teisel kedagi iast on, siis sellest on kahju meel* Lai; *kui mõni tüdruk ühe [poisi] `vasta `elde ol'li, teese `vasta kade, siss see,*

kelle `vasta kade, akkas kohe sõnuma SJn; oh sa igävene kade inimese tük'k, süüss või kikk maailma oma `perse; tij nüid tigel ääd või kaidse kadel `karja Krk; võta, võta, ega ma kade ei ole; rikkal om kade nätä, et `vaesel suur muin Ran; inimese om kadede, ei või nätä, et tõene ka eläb; üteldäss et kadõda kari ei kasva ja `õela õnn ei `äitse Nõo; kadõl ei olõ `õnnõ San; Kül sa olõt üt's kadõ inemine, sai või_tyyd nätä_ku tõsõl `häste lätt Urv; timäl alasi kadõ miil' et mullõ `antav ja telle ei `antav õi? Har; võhlul olõ õi_`vil'jä, kadõl `karja Rõu; võhl võta õi_`hernist, kadõ `kaksa õi `nakrist, nuu ahnitsasõ parõmbat Vas; ta om kadõ inemine, võhlitsass tõist Se Vrd kae²

2. kurja silmaga nõiduja, kaetaja on `aige üks luom, siis on `tõise kade silm käind üle, vana `rahva kunts Lüg; kadede `silmaga vahib, tieb `kahju Jõh; ei tea miks tama miu alalde kadede `silmäga `vahti Vai; näe kui kadede silmaga ta `vaatab Tõs; nõial nõgesi, kadedal kadaki, `õelal ohaki äanna `alla [õeldi] kui ohutadi `nõidust Hää; sellel on va kade silm üle käin Ris; siga `jäada `kängu, kui kadede silmaga voadata TÜR; sa ära oma kadede silmaga tule `seie `nõiduma Trm; kade inimene paab tõesele täiäd `sel'gä, tõese luamale; mõne inimese silmävuade on kade Kod; om mõnel kade sil'm küll, nigu ta tõese luuma kaeb, nii tjiib loomale viga Nõo; `kaehtaia, tu `ommõgi tu kadõ, kaess sullõ päle, ni sa jäät `haigõss Se

Vrd kadelik, kahe²

kadeduusi kadeduusi kadedusest; kaetades tämä `tiotab kadeduusi; kadeduusi ärä `testud Kod Vrd kadejutasa, kadõhusi

kadedus kade|dus Kuu VNg Vai eP(-dos Käi) M, -duss TLä KodT Kam, kadõ- San, g -duse; kadõdu|ss g -sõ Rõu Plv Räp s < kade

1. kadetsus, pahatahtlikkus äga kadedus inimeste seast ep kau Khk; vale viib vilja välja `pealta, kadedus viib kalad meresta Muh; peab viha ja kadedust südames Emm; kadedos kaudab kalad merest Käi; see oli kadeduse jutt Mar; ta mingu või kadedusest `lõhki Mär; kadedust on `ilmas paelu Hää; kadedust otsani täis Juu; eks ta kadeduse pärast teind seda Lai; reagib `selgest kadedusest kiusujuttu Plt; viha võtt vil'la põllult, kadedus kala merest Trv; ilm `kurjust ja kadedust täis Hls; `kurjus võtab kulbist, pahandus paast, `ahnus aedast, kadedus `kamrest Krk, viha võtab vil'lä väl'läld, kadeduss kala järvest; läits tõese `pääle `kaibama, no mes säl muud `ol'li kui kadeduss; kadeduse peräst om pal'lu `kurja tettu Ran; oh sedä kadedust ja `õelust, mes siin ilman küll om Nõo; inemiste seäh um kadõdust ja `ähkust Plv

2. kaetamine nõia kõlla? tegeva? hoomatsõst, kyy keedät. `pruuk'tass kadõdusõ `vasta Räp

Vrd kadejus, kadõhhuss, kaedus, kahedus

kadejus kadeju|s g -kse kadedus kadejus `kautab kalad meresta, idä kagu [tuul] pidi viel `kautama kattalasta; viha ottab `vilja `väljäl'd, kadejus kalad merest; Kadejus süüb inimest `nindagu `ruoste `rauda Kuu Vrd kadõhhuss

kadejutasa kadejutasa, kadeutasa kadedusest `Huilaned sama`viisi `ringi, sis kadejutasa `tiutand `toisi, kes ne olid hakkajad, teid tõid ja said jalule; `Verkane ka tähend üht `huonu `kiusuinimist, `kesse kadejutasa vai `muidu `kuerutasa tege midägi paha `päidist; `Vaapse ole kadeutasa nüüd sidä juttu teht Kuu Vrd kadeduusi, kadõhusi

kade|kint kadekops on üks kadekint, ei `raatsi `toisele `anda midägi Kuu; vana kade kint; on üks kade kint inimine Hlj

kade|kops ihnuskoi *Ei sie kadekops `sulle `anna, `õlgu sul vai `surma ädä Jõh; Seukest kade`kopsu pole teist Jäm; oled üks va kadekops, sa ei taha `mulle `anda ja sul on `anda. kadekops sa oled ja selleks sa jääd Juu; Juba siis õli külas jälle neil kadekopsudel kellalöömist Trm; kadekops, tahab et kõik oleks tema, et sinul midagi ei oleks Plt*
Vrd kade|kint, -kopsik, kaekops **-kopsik** kadekops me vanaema `taples meiega, me pidime olema kade kopsikud Jür

kadelik *kadeli|k* Nõo, *kadõli|k* San V, g -gu Nõo San Urv Har Rõu Lut, -ku Urv Har kade ta om ni `tihkõ ja kadõlik inimine Kan; No küll om kadõlik inimine, t`ä mitte ei või_nätä_ku tõsõl ka midägi om; Vana kadõlik inemisetük`k om, selle tel ei olõ_ka elun `õnnõ Urv; inemise omma kadõligu? ei_mahu maa pääl elämä Har; noil um halv sil`m kon um säne kadõlik inimine; kadõlik inimine miä timä näge, et tälle ka? `sjoo saanu? Lut

kadest adv < kade ta kadest `vaadep Krk

kadestama kadestama Juu Kos Plt kade olema päris kadesta sind iä elu pärast Juu; mis sa iga assa `juures kadestad Kos

kadetsama kadetsama kadestama; kaetama, nõiduma egäss selleberäss ei maksa tämädä kadetsata, kui ta uassan üks kõrd juada suab; mõnel inimesel one `niiske mõte, `mõtleb tõese eläjäd ja kadetsab siis nuarele eläjäle akab `külge kõhe, lüüb `täiu Kod
Vrd kaetsema¹, kahetsema²

kadeutasa → kadejutasa

kadev kadev g -a Hää Saa vana kuu aeg Lut`iki ja `seuksi saab ävitud, oodataks ikki kadevat `aega. Kadevi `päevi on kah; Kadevad ajad `ol`lid vana kuu nel`lapäeva `õhtad, sis arstiti, ku midagi ära `kautada taheti, nägu `pasi või `maalesi või. `Õeldi, sis oleja kadev aeg, sis nad `kauvad ära Hää; kadeva kuu sehes kõverdatsse `luugi, siiss ei `õigu ärä; kuu on kadev, võib `nõidu; pruudi vihad `tehtud kadeva nel`läbä `õhtu Saa **Vrd** kaduv

kadikas *kadi|kas* g -ka Hlj VNg(-t-; g -ga) Lüg Jõh IisR Kad Iis(-t-), -ka g -ga VNg Vai, -k g -ka Kod kaigas, kepp va vettind kase kadigad VNg; Ölema tuand leppiku alt neid kadikuid, suve aig, pali siis seda kütti kulub; võttan sene kadika, `annan sulle Jõh; Nied kadikad las `jäevad `pliita jaust, `ahju tuo `algusi; `Ilma kadikata ma enam `uvvest `välja ei `piase IisR; meil ei ole üht puu kadika `ovves Vai; kas nende kadikatega sina saad tuba suajast; võtin selle katika ja `viskasin Iis; vahel kohegi lähäd, võtad kadika kätte Kod || fig mehed täis (purjus) ku kadikad; nõnnagu kadik käib ja laiutab ennäss; nõnna aab jalg `pinda, nõnnagu kadik all Kod

kadila → kadin²

kadima kadima Lüg Kod jooksmä kadib `vällä `mennä. kadi iest `vällä Lüg **Vrd** katjama

kadin¹ *kadi|n* Kuu Lüg HJn VMr Kad HljK, -nas Vig Han kalts, näru, räbal `Vergu kadinad Kuu; üks kadinatte kõht õli sie kurustik [rehehoas] Lüg; vanad kadinad seilas teisel VMr; küll aga käib kadin. aasin `riidekadinad `sel`ga Kad; nigu vana kaltsu kaupmes kadin. käib HljK **Vrd** kodin

kadin² kadin g -a Tõs, kadila Phl = kadinit¹

-kadin³ Ls kudin-kadin

kadinits¹ *kadinits* Se, ko- Vas viirukipann *kadinitsaga keerotass ja ütless: kristo-ss voskree-ss -- lihavõttõ pühi; Siss papp lätt kadinitsaga? kõkõ iih, siss rahvas lätt jal kuuljaga? takah* Se **Vrd** *kadin*²

kadinits² *kadinits* g -a koonal *kadinits linno* Se

kaditama *kaditama*, (ta) *katitass* viirukit *suitsetama luetass ja kaditõdass kadinitsaga?*, `savvu lastass; *sis peräst pääle kerigo ao papp viil sääl süüke ümbre katitass ja püheändäss noid süüke; Nuu lasi ka viie ruubli ijst vel'lo havva pääl kadita?* Se

kadjakas *kadjakas* Mär Kad nãruselt riides inimene *kãis nagu kadjakas riides; poisikadjakas, tüdrukukadjakas* Kad **Vrd** *kodjakas*

kadjama *kadjama* Lai, *kad'ama* MMg joostes põgenema *poiss õlema saand ta kãäst kad'ama* MMg; *tahtis teisele tuule varju teha, aga see sai kadjama, pani eest kadjama* Lai **Vrd** *katjama*

kadona *kadona* Vas Se Lut kadunud, surnud; surnu *kadona Raakva sõsarõ miiss Piinto kadona nakass veiga kiislat tahtma; kadona vanaesã majã; üt'skõrd kadona vanatãt'ã esã ol' lãnnõ_Nedsãjãhe* Se; *kadonal ol' pal'lo lat'si* Lut **Vt** *kaduma*

kadonakõnõ *kadonakõnõ* dem < *kadona tuud kadonakõist ka_ks üt'te õt nõid ja sumpja om. ka kõve õks tuu kadonakõnõ ka kül kõgõ pühke tanomet ja riib tii viijre; a kadona-Vaasil taha as. oih timã kadonakõnõ sallii_s midãge säänest* Se **Vrd** *kadunuke(ne), kaonukõnõ*

kadonukanõ *kadonukanõ* (surnud inimesest) *sõss kõnõli vana Joosep kadonukanõ Rãp* **Vrd** *kadunuke(ne)*

kadõpäiv sõim (tuhmunud tähendusega) *kadõpäiv sinnu võtkõ gu sa kullõ õi minnu; [kas tead?] aa_kadõpäiv näid tiid* Lut

kadõtsi *kadõtsi* kaõtsi tõene *nuga jãe eenãmul kadõtsi* Kod **Vrd** *kadussi*

kadõvãega *kadõvãega* | *veiga, -vãega* Se, - *veega* Lut

1. *õlivãega minnõgi kutsuti kado veiga küllã, a mitte es olõ aigu minnã?*; *ku kado veiga timmã kiil'ti, a õs kulle?*; *kado veiga kit'eti, kado veiga vihhaõ; kadõvãega kuri* Se **Vrd** *kadumata*

2. sõim *ah sa kado veega* Lut

kadrel(l) → **kadrill**

kadresnik *kadresnik* g -u Han Kad kergemeelne, ärplev inimene; nãruselt riides inimene *kadresnik, nisuke puol ul'akalt riagib ja juokseb edasi tagasi, va kadresnik* Kad **Vrd** *kadrin*

kadri¹ n, g *kadri* eP(*kad'ri* I) M TLã Rõn; *katri* R(*kadri* Jõe), *kat'ri* Krl Rõu, n *kat'r* Har

1. (väljendeis) *Kui kidagid oli töö luhakalt teind, siis eeti: see oo igavene purtsakadri* Khk; *Kadri tulõb, õeldakse lapsele, kui ei kuule sõna* Khn; *ranna kadri* (latatara) Tõs; *Nagu vana tulekadri kui punane kleit sel'jas* KuuK; *ua turu kadri mis oletki – inime mis abiseb, ajab suust välja kõik* VJg; *tuisu-kadri* Plt

2. *kadripãev Katri, va tüütü, ajab lume maast vällä* Lüg; *mardist kaks katri, katrist neli jõulu* Vai; *mãrt matab, kadri katab, toomas ajab tooripuga laiali* Ans; *kadri aegu, siis vaadeda linnu raeast kunas see lumi tuleb* Emm; *kadri aal panevad nooremad teised riided sel'ga, mürãvãd* Juu; *kadri tuab sula* Iis; *kui mãrt kapsib kaskage, siss kadri ripsib*

riidege Hel; märdiss pidi lang olema kedrätu, kadriss kaits ehk paar `kiindit `koetu Ran; märt `määtes, `ka'ri `kaotõss, siimuñ tege silla Krl; kadri kuseb ~ hakkab kusele (kadripäeva sulast) mart tuleb `maale, `varbad `külmetuvad, `katri tuleb `maale, akkab kusele Lüg; Kadri kuseb. Enne kadrit oo külmetan ohn, aga kadripää lumi sulab Han; kui kadri akkab kusele siis andres paneb aani ette VJg; kadripäeväl läit's sulale, kadri `paiku, siss kadri `kuksi Ran

3. kadrisant `mardiks ja `katriks `käisime ikke küll, aga üle `kolmekümend `aastad on sest tagasi; `mardiss `käisimme `pükstega, `katriss `kleidiga. näud tegimme ette ja `valged `kleidid ajasimme `satsisi täis Jõe; `katri õli ikke `valges `luoris ja siis õli ikke `peigmes ka täl `kõrvas ja Lüg; kadriks keivad emased -- meni isane ajab emaste `riided üle ka Khk; kadridele `anti `vorsti, makiks `kutsusid ja jahust `tehti pallid Mus; kadride emal (kadriemal) oli -- rätik oli nolus peas. ta oli ikka ema, vanem, teised olid ta lapsed Krj; `tehti kadrised, tüdrikud aeasid paberid siilikude `külgi. suur summ tüdrikusi ja `poissa, tüdriku riided olid `selgäs. nendel olid kotid koa `juures, aasid `kraami Mar; kel oli suur `puudus, siis `ütles, ma lähen kadriks. siis tuli `sisse, `lopsi vitsaga sipp-sipp-sipp, isi `ütles: kadri tahab takku, kadri vihub `villu Mär; kadri toob kallist karja `õnne Tõs; küll ned kadrid ehitasid ennast naa et -- mõnel olid kiudud kõrdid, vana at'idel olid lühikesed püksid. tüdardel `tehti `valgest palakast `valged leidid `sel'ga Aud; kadrid joosevad Tor; plikad ja poisid läksid kadriks ja `laulsid. siis `lašti kadrid tuppa ja `anti kadridelle `mauku ja liha Juu; `martidelle vorstid, kadridelle einad Ann; kadris `käima KJn; kadrile `panti kaalkotti karaskit -- kadri muud es taha; ku kadri ärä lätsivä, siss tenässivä laaluga Nõo || pulmatola läksid pulma kadrise. pulma kadrid `siatsid ennast, kiltsud kaltsud olid `selgas Ris Vrd kadri|hani, -saks

4. tsariaegne 100-rublaline paberraha (Katariina II näopildiga) `valgesabaga `katri, `valge serv `otsas, ega neid `valgesabaga `katrisi vist enam kenelgi `alles õle Lüg; kadrid, niid õlid jo sada `ruublised Kod; mis mul viga, mul om kadri puhun Krk Vrd katariina

Vrd kadrin(a)

kadri² kadri Khk, kad'ri Kod, hrl pl kadrid Jäm Mus, kad're² Plv; in `katris Hää sissekootud muster suka vartel on kadrid all; Kadrid olid sukavarre suus Jäm; Kadridege kojutesse rätigid Khk; `Katris `lүүdusel `koeti `vүүder sisse, tema muidu ere ja külm Hää; liinik õli, punased kad'rid õtsan; liinikele kudoti nel'jä niie kad'rid; kadridega tek'k. kudutasse `niisugused kirjäd `sisse käbidegä ja näpplaadaga; kalasabaline, luageline, riissiline, sil'miline kad'ri (villase teki kirjäd); minä õlin pruut' kui kudusin niid käteräted, muaget'siga kad'rid õtsan; ku kad'risid kudud, laadik one [niite] taga (mustri kudumisel käänatakse laudik risti, moodustades uue vaheliku. üks lõng lüüakse valget vahele, siis kolm lõnga kirja jne) Kod Vrd kadrigo, kadrike, kadriksed, kadriline

kadri|ema kadrisantide "ema", kes anded kokku kogub `enne sii üks nelikümmend `aastad tagasi kadritati paelu. kudas ikke kadri ema oma `poega `ristis ja `lapsi koolitas. `näitas ikke pere `rahvale, et pererahvas, näe, sii üks pisike tahab `ristida. kadri ema isi vahel `karjus `murkas, et laps karjub Aud; kadriema pidi `mõstma `ästi nuiata Saa; kadriemä ~ vana kadri Nõo

kadrigo pl kad'rigo² = kadri² – Plv Vrd kadrike, kadriksed

kadriguu → kadriko

kadri|hani kadrisant *kadri aned o naisterahvas. suured pitkad nokad`ollid ja Muh Vrd kadri¹ -hark* tähtkuju *Kadriark* olnd must. See on kahearaline, sügiseaegu paistab LNg Vrd kadrisõel

kadrike hrl pl *kadrike* Võn, -kõ Röp = kadri² *kadrike, vereväst maagõst koräti`käüsse perile`sisse* Võn; *`hulpõ[?] ja kadrikõ[?], tetti`hammõ`kül`ge ja käteräti`otsa,`koetu`sisse; nõnarätele`koeti`kadrikõ[?] ja [särgi]`ola`lapelõ;`põl`li`all`olliva[?] kadrikõ[?]; kadrikõ[?] `käüsse`rõivallõ`koeti`sisse`riste, looga`müüdo. kui`kadrikõt`tetti, sõs`panti`lavvakõnõ`ala`ja`koräti`Röp Vrd* *kadriline*

kadri|kiri kindamuster – Rei

kadriko *kadriko, kad`riguu* *kadrilaulu refrään* – Vas Se *`Laskõ`õks`sisse`kadrikõise`kadriko, kadriko; läki`kadritama. ni`kad`ritasõ: kad`riguu, kad`riguu* Se

kadriksed pl *kadriksed* = kadri² *kadriksed`tehti [sukale]`sääre`bäl, ku`lüüdu`ärä`lõppis. kadriksed`õel`di`seuke`rida. ikki`pistad`kokku`ja`kasvatad. `vüüdi`palakatel`tehti`ka`kadriksed`otsa,`sij`õl`li`pilutamese`müüdi`Hää*

kadri|laul *ega`kadrisi`muedu`sisse`lastud, kui`pidi`ikke`paluma. `laulsid`siis`ukse`takka`kadri`laulu, et`kadri`kintsud`külmetavad`Aud*

kadriline *kad`ri|line* Kod, *kadri-* Röp *nelinurkadest`koosnev`geomeetiline`kangamuster`kad`riline`kiri`Kod; vanaajolise[?] `hammõ[?]`olliva`hulpõlise[?] ja`kadrilise[?] Röp Vrd* kadri², kadrike

kadrill *kadri`|l`g`-l`li`Tor`Kos`VJg(kad`rel`l)`Sim`Trm/-ll/,`kadril`g`-i`Se(kadrel`g`-i)`Lei,`kadrila`Lut(kadrel`g`-a); p`katri`lli`Jür; n`katrilla`Jõh; g`katrella`Lüg (vanaaegne`tants)`poisid`ehk`tütrikud`paaris`läksivad,`kesk`paigas`vahestetti`ja`siis`läks`jälle`tõine`tõise`puole,`sie`oli`katrella`tants`Lüg;`mitmest`toast`läbi`siukest`katri`lli`laõksid`nõnna`et`et`Jür;`pulmades`tänsita`kadrel`li;`kadril`l`-tants,`niessuke`tants,`mis`käivad`üksteisest`läbi`VJg;`kadrill`tantsitakse`kaheksa`inimesega,`kuus`moodustavad`ringi,`kaks`tantsivad`ringi`sees`Trm;`tu`kadrili`tands`om,`tsõõritõdass`mitmõh`paigah;`vindläse`karõksi`tüüd`kadrelit`(~`kadrel`lit),`no`ka`karatass`vüil`Se;`kadril,`taa`m`neiku`tõõigani`karglõmin`Lei;`kadrel`um`karguss,`sääne`nel`äkeizi`karatass`Lut*

kadrin(a) *kadrin* VJg, Kod(-d-), g *kadrina* Lai KJn SJn Kõp, *kadrna* Põi Muh, *katrina* Lüg Jõh; *kadrina-* Jõe Khk VII Muh Tor Ris Kei Juu JõeK JMd Koe VMr Plt Röp Se, *katrina-* Jõe VNg Lüg Jõh

1. *kadripäev`vanad`rahvas`lugesivad: `mardil`päiv,`katrinal`õhta`Lüg; sügise`katrina`ajal`sai`niitada [lambaid]`Jõh;`kahe`saõdi`vahel`evät`taha`niitä [lambaid],`si_o`mardi`ja`kad`rina`vahel`Kod;`kaks`nädalad`kadrinasse`Lai;`mardist`kaks`kadrina,`kadrinast`neli`jõulu`KJn*

2. *kadrisant`Ma`käisi`veel`kadrnaks,`vana`sariktanu`oli`peas`Põi;`mardi`saõtis`ja`kadrinas`Kõp*

3. *tsaariaegne`raha (100-rublaline)`kadrinaraha`VJg Vrd`katariina*

Vrd kadri¹

kadrina- *kadri-*, *kadripäevaegne`lähme`kadrina`aneks`Muh;`kadrina`niit`Kei;`kadrina`villa`niideta`kadripäeva`aeal`JõeK;`andres`paneb`kadrina`sulale`aani`ette`VJg;`kad`rina`saõit`tuli`tüdrikite`juure,`et`anna`tüü`väl`jä,`kui`pal`ju`õled`kedranud`Kod;`kadrina`niiduss`oli`iakene,`kadrina`niidust`ei`pestud`Lai;`kui`kadripäeva`ajal`niit`sid,`siis`oli`see`kadrina*

niit Plt; kad'rinasañdi? ol'li_`väega ilosa?, papõrdõga kõik' är? ehitü? Vas; kadrina sañdi? käävä, üüse pidävä illo Se Vrd kadõrna-

kadrin|päev kadripäev `katrina `päivä ajal `saavad `kõige paremad `villad; `tütrukud `suuremb jagu `kaubeldi ikke `katrinapäst `saadik Lüg; mardist kaks kadrinabese, kadrinst neli `jõulu Muh; kadrinapäeval tulevad sandid, omal pill juures JõeK; kadrinapäeva aal niidavad teist `korda [lambaid] VMr; kadrina pääva laat VJg; kad'rina pääväni õlid kõik sulased ja tüd'rikud Kod; kadrina pääv ei ole `ilmaski ilma sulata Lai

kadri|niit kadripäevaaegne lambaniitmine; kadripäevasel niitmisel saadud vill kui oli kadriniit, siis olid kua pikad villad Ris; Kadri ja vaslaniit olid paremad. Kõige parem oli siiski kadriniit Kei; `lambaid niideti kolm `korda `aastas. oli kadriniit ja `vastlaniit ja kolmas kord niideti suvel JõeK; Eks kadri niidus sai kõige `rohkem `villa KJn

kadri|päev kalendritähtpäev, 25. nov `katri`päivä sula ja `risti`päivä torm ei jää tulemata Kuu; `katripä `niiduss `niidetasse sügise Jõh; tuli lumi varem maha s_said juo `mardipää ajal [kooli], vahel `läksid `katripä ajal Vai; vanast oli kadribä `aega tali kää juba Ans; Kadripäe oli emaste lõbutegemise pääv, nee lurtasid siis külakaudu Kaa; ma kõisi `noores `põlves ikka paigal mardi `õhta ja kadribe `õhta Muh; See oo ikka sedasi oln et kadripää sajab `vihma või oo mud'u sula ja märg ilm Han; kadripäe lõppes ingede aeg ära, neli nädalt `enne kadri`päeva ol'lid inged vabad, kadripäevas tapeti siss lammas ingedele süia Saa; jüripäävast läks tööle seännikava kui kadripääväni, sji `loeti suvilene Äks; `Elme laada ajal ol' tõne pügämine ja kolmas vana kadripäevä aal Trv; kud'ass kadripäevän ilm, nõnda `küindlepäevän kah Hel; mes enne kadri`päivä `sündenü, noid voonakesi sina kasvatada es saa, nüü pidit ärä `anma `mõisale Ran; vanast enne kadri`päivä ollu kil'ksanna käki tegemine Puh; `kat're päiv San; lat's `sündü `kat'ri päävä `aigu Har Vrd kadrinapäev

kadri|päine kadripäevane `katri`päene `niiduss `niidetasse sügise. `katri`päese `niidusse `villad on ka iad `villad Jõh -saks kadrisant meil one märdisañdid ja kad'risaksad, kad'risaksad ehiväd ennäss saksass Kod Vrd kadri¹

kadri|sant kadrisantid olid tüürlapsed. `neile `anti koa `ernid ja leno ja `vello. ja tüdrikudel oli `jälle `valged paberid ja punast paberid, ja sedä `pandi siilikude `külgi Mar; kadri sañdid, mardi sañdid, egä nii sañdid põle, neil ju `seoke au nime Hää; kadri sandin `käiti. kadri `õhtu iki `käiti, kadri`sañtel olli emä, emä võt's `ende kätte `vil'lä ja raha, mis `anti Krk; esi sai ka nooren külländ lennätuss kadri`sañti Nõo; `kat'risandõl ol' suur ku'rg ütten iks tett. kõik t'sauñ ol' ja. tüü läit's lat'silõ vigurit tegime, t'sauna'ss iks `lat'si San; ma_külh `kat'ri`sañti ei_lähä? Har Vrd kadri¹, kadri|hani, -saks

kadri|sula `katri- Kuu Lüg, kadri- IisR VJg Lai kadripäevaaegne sula `katri sula ei jää `enne järele kui `andresse päiv tuleb Lüg; ilm oli `enne natuke kül'm ja, ja siis lõi ükskord sula `lahti. siis `üeldi et nüüd tuleb kadri sula, kadri akkab kusele Pil -sõel tähtkuju – Emm LNg kadrissõel, linnuraea `juures, kadri `aegu Emm; Kui Taeva- ehk Linnurada käinud koos kadri-sõelaga, vaadatud selle järele, kas tuleb lumerohke talv või mitte LNg Vrd kadrihark

kadritama kadri|tama L, hv K, Hel/-temel/ Se

1. kadriks käima, kadrisanti tegema *ma ole isegi kadritamas käind* Kse; `enne sii kadritati paelu Aud; kadritamas käivad nii vanad kui nuored JMd || andeid korjama – Mär JMd lähän nüüd kadritama, kas `villu või `tangu toedu`kraami, omal põle JMd

2. kadri-sõna kordama; kadrilaulu laulma *mis sa kadritad* Plt; *läh'i kadritama. nii kad'ritasõ?*: kad'riguu, kad'riguu, `laskõ uús, kad'riguu, kad'riguu, - -; *tu om kadritaminõ. kad'rigu `laulva?*, *tsura?* ja *tütrigu?* Se

kadri|õdak kadriõhtu *märdiõtak ja kadriõtak olli pillerkaari tegemine* Ote **-õhta kadriõhtu** Kadri `õhtaks pidi kedrus varna `otsas olema Põi **-õhtu** kadri `õhtul siis [kadri]ema `korjas [andeid] Krj; kadri sandin `käiti. kadri `õhtu iki `käiti Krk Vrd kadriõdak, -õhta

kadrun kadrun g -i rābaldunud riietus; rābaldunud riietes inimene Mina `neuksid kadrunisi küll `sel'ga ei paneks. Kust sa need vanad kadrunid `väl'la võtsid; kõis nagu kadrun `rinki Han Vrd kadresnik

kadsa¹ kadsa eL(kad'sa), katsa Saa

1. (heide-, niine- vms) kera; pundar, kimp, hunnik (võrku, nõõri, kõit jms) *katsas ol'i eie. isi neid katsasid teha es saa, ainult vabrikus `tehti* Saa; *kaaštega raasike suka `villu kastiti ega neid `katsa es tetä* Trv; *keedse kadsa, keids kokku mähitu; kadsa `olli nigu üüts unik. `olli võrgukadsa ja aokadsa* Ran; *keväjä ku pajo `olli mäian, siss `kisti pajo kül'lest `niidsi ja keeritedi `katsa* Nõo; *paeu ja lõhmusse koore keerati katsade kokku* Ote; *mis tä om säääl kotun `aigõ sängün niu niidse kadsa; niidse? mähiti `katsa* Urv; *hani hal'ass pää pal'ass, niidsekadsa kaala pääl = sannaviht* Vas; *keride niidse? `katsa. ku mäne pada keride, suurõ kadsa* Se

2. ketas, ratas; vurrkann – M Kerib *ku kadsa* (hobune jookseb hästi) Trv; *latse `viskave kadsa `kaugele. mõnel kadsal om va's peran, siss õigatse kuñis* Pst; *kadsa, nõu põhi vai paku otsast lõigat ümmärgune ratas; Must rät't, punase kad'sa olliv sehen; Ümārike ku kad'sa* Hls; (hobune) Juusk *ku kadsa* Hel

3. linanuust võta kadsa ja kaku? `kuut'sli. nah käänä lina? kadsast Se

Vrd kada¹, kedsä, kädsä

kadsa² n, g kadsa, p katsa Ote San(n katsa) V kirvetera tagumine, varrepoolne nurk, kand ää *katsage kirves* San; *Sisest `ysaeti `kirvõkadsaga_vätsäle, et hüü ol'l `luidsavääd'sega_puhasta?* Rõu; *lei nii õt kadsa mant* Se || kirvetera mõlematest nurkadest – Lei Lut *alamen ~ alakadsa, pääl'man ~ mäekadsa* Lei; *edimäne kadsa, tõõnõ kadsa* Lut || kirvevarre juures olev nibu, kida – Krl Rõu

kadsa³ kadsa vindi rike kruvil `mutre ināmb ei käänä?, kadsa lei `sisse. kadsa om tuu ku rikkonu vindi käänd `mutrele vai kruvvilõ `sisse Rāp

kadsak¹ kadsa|k g -ka Rāp, g -gu Se rohutirts kadsak vai riit'sk Rāp; *nu omma kadsagu?*, *eläjäkäse ku `rit'skä?*, *`kargasõ ka?* Se

kadsak² → kasak(as)

kadsask → kasatsk

kadsatama → katsatama

kadu kadu Kuu Hlj Lüg VII Phl L K Trm Kod M T Urv, -o Hls Kan Plv Se, g kadu VII Phl Kul Hää KJn Hls, g kao Mär Plt TLä Kan Urv, kau Kos

1. õnnetus, häving, surm (sag koos verbidega *nägema, näitama, tähendama*) *ta on jusku kadunägija, tiib siuksi`tempusi Hää; Koera`ulgumine tähendab pereme kadu Kei; sij kõhe näeb kadu, kui tegi mes ei pašnud vöi kui mõni tegi pühäd ja äripääväd kokko [tööd], siis üheldässe et näeb kadu ette; emä aeg iired leid peso kõik räbäliss, `näeväd kadu Kod; mis te iki laulade, küll te iki kadu `näede, üt's kisentemin om ilmast `ilma; koer näge midägist kadu, kui ta ulvap; kana näge kadu, selleperäst ta laul Krk; ku kägu kodun kukk, siss kadu saavet Hel; egä päiv söövä ja joova ja `piava pidu, sij näeb küll periss kadu Nõo; sääne suurustamine ja `uhkuss iks kato `näütäss Kan; Rot'i_tähendäse_katu, ku neid elutustõ pal'lu sugõnas Urv; minku_i vahelõ kui tapõldass, jummal' `hoitko tah om pääkado ka Se*

2. külmakahjustus, tühi laik orasepõllus *rukki kadu, talv on rukkid `vällä võttand; `õtrad tehässe ja `kaurad rukki kadu; rukki kadu `õtra ära tie, `õtra ei `kasva, tie `kartulid Lüg Vrd kaoksed*

3. a. tont, kodukäija *kadu on üks õud asi, lõõb selma ette, nook vei kadu vei tont, õhetasa mehed keik puhas Phl b. on üks tühi kadu ka* (vanast inimesest) Phl || *näruses riides inimene üks inime oli `iasti närus, nägi `väl'la kui kadu. oli kui kadu Kul*

kadu|aeg vanakuu aeg *`pirle om `õige kado aig, mea ei püä `lambit Hls -kuu* vanakuu *ku ta täis saap, siss akkass kadume, kadu kuu Krk*

kadulipp → kadalipp

kaduma¹ *kaduma R(-o-Vai; -ie Lüg) eP(-o- Käi Lä Ris) Trv T, -e M San, `kaoma Puh Nõo Võn V(kado- Plv Röp Se); (ma) kao(n) Lüg Jõh Vai Muh L K eL, kau(n) Kuu Jõh IisR S(kao- VII Jaa Rei, kou- Ans) Kse Var PJg HJn Amb Ann Kad Rak VJg Iis, kaju- (kajo-) Vig Kir PJg, kadun R I Lai; ipf (ta) kadi Mus Sald Rid Han Khn Kod, katte Hls Hel T, -õ V, kat'te Trv Hls Krk(kat't, katti)*

1. kaotsi minema vöi jääma a. *naaramas `käivad, kui `võrgud kadoned Jõh; äga see nõöl pole, et see nii `kergesti kaub Khk; vaest oo `kendad kadond, ei leiä üles Mar; üks `riidekimp kaos mul ää, ei tea kus jähi Ris; aisad (asjad) kaduvad vastalt laste käest ää Juu; lähäb küllasse, `sinna ta jääb ja kaub Amb; old kolm uost juba mitu `päeva kadund VMr; sulbatas vette ja tiä_p kohe ärä kadi Kod; lõnga ots kadus kääst Plt; laka pulk kat'te ärä, `vanker lak'ki üttest `valla Hls; ku_ta `jäässigi kadunuss las ta jää pähle; `perse võti är kadunu (kõht lahti) Krk; mul `olli ää nõgel, `õkva `sõrmi vahelt katte ärä Puh; kana `tunse ärä et muna om ärä kadunuva, enämb sinnä `pessä es mune Nõo; sõa `aigu lät'sivä kellä kadoma Võn; mul om varrass vällä_`kaonu?; inemisil `kaobõv ega `üüsi kannu Har; ma_i_tiiä? kunass tyy kot't är_kattõ `villuga? Plv; är_kattõ tyy raha ni `jäigi `kaonuss Vas; käest är kaoss, raha vai - - tulõ õs üless, ar kattõ Se || (teadmata kadunust) see mees jähi sõnna tükkis kadunuks Muh; mijs jäe kaduma igäväss (igavesti) Kod; temä jäi kadunusse Vil; poig om sest päeväst kadumen Krk; karlane poig kattõ sõtta ärä Kam; lät's ar sõtta ni tuust saani? `jäigi kadonust Se || eksima Ma pidi metse ää kadume pole teed üles leidend; kui sa pahupidi `riide üle ajad, siis pidi eε kaduma Khk; Ma kadusi eile metsas ooste otsimisel äkist nõnda ää, mette udutuhka es saa aru, kus sa oled Kaa || peitust mängima akame kaduma Khk; sij om kadumine sij mäng, akkam kadume Krk b. (võrdlustes) Kadus `nindagu kits `piesastesse Kuu; Kadus ära kui ärja uik Hlj; kadus kui tina `tuhka, ei tule `kustki lagedalle Lüg; `Võlga võttab, siis kaub nigu `putruõhk Jõh; kadusid kut vana kuu `taevast Mus; Kadus kut kivi kerisele Pha; See mees kadus siit kut kerves `kause Pöi; Kaub*

kut kaste Emm; Kaob kui kuumale kerisele Rei; Kaub nagu vesi kuuma kibi peale; Kaub nagu vilu Han; Kadus ku karu `perse maasikas Hää; kadus kui tuhk tuule kää Ris; se kadus nii ruttu ära nagu udu ja unenägu Juu; Kadus nagu pull vee pinnal VMr; kadus nigu kerisele Plt; kadus siit kui õhk KJn; Kaob nagu vesi sõglast Trv; katti ku maa ala vajonu; kadunu ku vits ~ kivi `vette; kadunu nõnda_t luud ega pääd ei ole nännu `kennigi; sji katti är nindagu udsu kunagi Krk; raha ei saesa mitte üits põrm, sji lähäp käest nigu vesi kaob ärä Nõo; Kattõ nigu? sitt `tõpra ihost Vas; Naaõ ol' nigu tina `tuhka `kaono; Kattõ ku hunniluu; Kattõ nii et handa ka es näe Röp; Kaoss ku? kuu taivahe Se

2. *nägemisulatusesest välja jääma või minema lihab nii `kaugele, et koub silmist ärä Ans; kui päe kadus, siss said `õhtale Vig; oo ta silmist kadund, siis meelest koa kadund Kse; obo kadus põdsastõssõ ää Khn; `enne `suoja kevaded ei tule kui sõel eha `valguse `sisse ää kaub HJn; kaub sil`mist, kaub südamest VJg; aga nigu kikass `kir`gnu `mõisan nii ollu kadunu kõik Ran; nigu ta läits, nii katte pimmete ärä ja mia enämb tedä es näe Puh; majase ja puu, kõik katte lume `alla Kam; tju vaim saisa õs `kaugu, mul silmä? veerähtü?, nii `kattõ ar? Vas || (vanast, kahanevast kuust) kuude vaheaeg, kui veel uut kuud põle nähä, vana kadun Tõs; pääv akava kuu `külge `paisma, siis kaduva Kod; njuur kuu kasvass, vana kuu kaoss; kui kaduje kuu, siss olevet ää `arsti; iki raiuti kadujal kuul, et mite võrsit ess aa Krk; kui vanakuu ärä kaob, siss om kuu vahepäiv Nõo; kuu kaoss `väikost Se*

3. *lahkuma a. (kiiresti) ära minema, kadu minu `silma iest Lüg; äga pühabä kaub kodund εε Khk; Kaduge kõik `eemale Põi; nad kadusid meie ulgast `järsku ära Mär; Mehed `aurasid ää, ei üteln, kus kadusid Han; naised `kauvad ka töö juurest ää Ann; vanamijs kadonud kui tuul; küünd puar vagu ja kadi Kod; kao ää jo, mis sa veel `aega viidad Plt; enne kui päiv `tõssi, ollin mia kotust kadunu; nju `maokese `valget ei kannatanava, nigu rõevass pääld ärä `võetana, nii kadunava kõik ihu `sisse Ran; nigu ta miu `varju näi, nii `ol'li kadunu Nõo; kadus ärä maja `taade Kam; `tüülise om nurmest ära kadunu, nemä om söömän Rõn; kae, et kaot mu_sil`mist Har; [susi] ol' hürähtänü?: sõss tulõ siist `kaoda_nigu hüdsü Rõu b. laiali minema, hajuma (pilvedest) `pilved kadovad `vällä ja ei tulegi `vihma Vai; kui pili akab kaduma, siis akab selgitama Khk; eilä sääs sääs, katti ärä puha, ess tule kedägi `vihma Krk; ähvärd küll sadame tulla, aga nüid kaob pil'v ärä Hel; ilm klaarib, pilve `kaova ärä Ran; pilve? `kaosõ?, ilm selehhüss Lut*

4. *olemast lakkama a. otsa saama, lõppema; hääbuma tämä `leivä `kannikas kadub `vällä; on kadund, enämb ei tule `miele Lüg; `nenda `suutumast kadoned inimesed `vällä (sõja ja katku järel) Jõh; Ridaküla, sie kohe kados `vällä Vai; ise enesest nägemine kadus εε, pole valu ega midad Khk; põldkanad on siit ää kadund Mus; Uiestaastast kadune viin meite poest tükkis ää Kaa; kaks jõe aru kadid ää, jähid kuivaks jälle Põi; see piibu pigi joobutas mind naa `kangest ää, et valu ää kadus; see oo meelest naa kadun et Muh; nii `palju äi jooks ma elu `ilmasked mette, et muistus εε kaub Käi; tää raho oo ühnä kadond Mar; parm kajub jaanipäst ää, sääsk oo `mihklepäni Vig; vata merest kadovad kalad ära, sellepärast neid `kiilisi põle nii paelo Lih; kättega `lautasime sõnnikud, küined olid kadun pealt Han; kõlu kasub ja kasub, nägimene kaub ja kaub Hää; siin oli kord kolmkümmend `suitsu, nüid on muist ää kadun; see rootsi keel kaos tal ära Ris; tervis kaob viletsamaks HMD; ünidid kadusid ää, ei tea kuhu nad saivad Kos; mitu kord `mõtlen `ühthe sõna `rääkida*

aga se sõna kaub mu kääst ää Ann; ega nuor inimene usu kuda vanainimese jõud ära kaub Kad; vana kuu siden savitata ahaju, siis kaduma lut'ikad ja prussakad Kod; metsäd kaduvad ärä, ei sua `tohtu MMg; sarlasid veel on kuulda, aga `rõuge `aigus see on kadund Plt; ku mul kuukirjä ärä kative, sõss ma akasi paksuss mineme Krk; kui lehmä `kinne `jääse, siss kaoss piim ärä Hel; ei ole jõud meil omast käest, si kaop pia ärä; ei ole midägina enämb meelen, kõik `kaova ärä Ran; kels ei kao `enne kui lämmit `vihma tulep Puh; ku paese `juuskma nakap ja mädä `väl'lä tulep, siss kaob valu ärä; `rasva pane suur tük'k, kaop ku vette, aga õli om `jaksa; üitsaenuke ammass om vil suun, muidu om kõik kadunuva Nõo; ei ole viil ärä kadunu õdagune eha Kam; mis `il'dass tetä jäivä, nõu ommava ära kadunuva, nõu vil'la Ote; ku lämmi om, siss nakass iäkolu kah sulama ja kaoss äräki; hamba[?] omma_kõik' suust vällä_kaonu[?] Har; vesi om kraavist ar_kaonu[?], iäkõrrõtuss om `perrä jäänü[?] Vas; rügä_m `kaonu[?], seeme_m `kaonu põllu pält [külmakahjustus]; meelest om `kaonu[?] (ull'iss om `lännü) Se **b.** käibelt kõrvale jääma, aeguma küll ne mued kaduvad kaik `vällä Vai; vardad kadid juba siis ää kui mo isa veel elas Kaa; Nüid on kodune lõhja kedramine kadund. Pöi; nüid on arjustid juba kadond, nüid on `umpsed rangid Käi; kui noodad kadusid ää tulid mõrrad Mar; need vanad sõnad kaduvad ää päris Han; piä pärjäd on nüid kadund KJn; ütevahe kõrdsid katteva ärä Ran; nüid om kahetamine ärä kadunu Kam; vanast ei'ss kedrati kõik, nüid omma_vaist vokiki är_kaonu **c.** (tõbedest, hädadest) kõrvedised kaduvad ise vähemaks ää `jälle (arstimata) Khk; soolaga `õeruda ja `ahju vesata, siss soola `tüikad kaduda ää Vig; nagu ned `vistikud on, need on õige alva kadumesega, need ei taha ära kaduda TÜR; `maaline sammaspoolik om ratta `kaupa, `maaliste eintege kaoss ärä Krk; aga pikäpääle katte tuj `paistuss ärä Ran; tsial om `atla lõvvaperän. õdrutass kuuma kiviga ja kablagä, siss kaova ärä Kam; keedete makõt `rasva ja siäte moromuna `tolmo `sisse, võiete `paisõ `pääle ja jõõhie kattõva är[?] RÄP **d.** surema kaduvad ne vanemad inimesed ää siit Mus; Vana eit oli ää kadumas Pöi; ta nääb vist kadumist, ega ta mud'u sedasi tee Mär; mehed kõik kaduvad `enne ää, ikka lesed naesed [jäävad järele] Khn; ma nägin unen et peremi'ss sureb ärä, piä kadub ärä; minä õlen kaduja. vai minu enäm kava one Kod; temä akkass är kadume, õige är lõpenu tõine Krk; ku joba inimesel jõud kaob, siss kaob esi ka piä ärä Nõo; mat'ime vele ja vanemba, kõik' oma_kadonu Võn; kõik' `kaosõ maa päält olgu nõu^r vai vana Har; mu esä ja imä umma ammu_jo_kaonu[?], `napok'i jo mulla all `pehmess lännü Plv k a d u n u (d) 1. surnud; surnu minu kadund emä Kuu; `Antonil kadunel õli `ammu küür `selgä tuld Lüg; Isa kadune vedas omale maa `ilmama varandust kokku IisR; Kusta kadunu olli kõrralik inime Pst; lätsivä miu mehe kadunuga Nõkku Nõo; jummal' ülende ta kaonu `iinge Krl; imä_kadonu ütäl' Plv; Esä kadonu_käsk RÄP; ku `kaonu esä vil[?] `el'li; kadonu mu vanaesäl ol' säid'se `poiga Se **Vrd** kadona, kadunuke(ne) 2. hukkumisele määratud, omadega läbi sääl kui rattas `juhtab, siis õledki kadund laps Lüg; Sopajoodik aa üks kadund ing Emm; [kui sõda tuleb] siis me oleme ikke kadond inged Mar; tema on kadund ing JMd; õled täitsa kadund mees, kui `neskese karman'siku `kilda ennast annad Trm **e.** kõhnaks või viletsaks jääma Kõht on eest kadund (poeginud loomast); veri kadi sehest ära, sellepärast ne jalad külmaks läksid Pöi; igemed kaduvad ää (kui hambad suust ära tulevad) Muh; vana [lamba] udar kaos ära, ta (tall) nii arv imes Ris; näost kaob ja kustub nii ää - - sel on surm ikka

üisna ligi; kalivägine, liha on tal kadund Kei; mijs kadi kokko ärä et, õli nagu süütilaps Kod; ta om nõnda är kadunu - - et liha ka ei ole enämp luie pääl Hls; Kadri om ka nõnda är kadunu, et pal'las eng vijl Krk

6. mööduma (ajast) *nõnna ned ajad äe `kauvad, ei pane tähelegi kohe Kad; suvigi kaob kääst ära, põle tast kedagi saand; `aastad on kadund nigu unenägu Lai; aig ar_kaoss käest, nigu saa ai midägi tetä? Se*

Vrd kaduma², kadunema

***kaduma²** tr *kadomaks Mar; kadumase Aud kadunuks vaest oo `kendad kadond, ei leiä üles ja jäävädki kadomaks Mar; poeg jäi tal kadumase sõa `aegas Aud*

kadumata *kado|mada Kan, kadu- Har; kadomada² Plv (kadumalda²) väga, liiga truu² om küll kadomada kuum Kan; sääl (heinamaal) ol'l kadumada pal'lu kihulaisi Har; timä um mullõ kadomada_kuri; joosõ kadumalda² Plv Vrd kadoväega*

kadune → kaduma

kadu|nelja|päev – Pär Vän Tor (vanakuu viimane neljapäev) *Kadu neljapäävaks peeti seda neljapääva, mil kuud ”riivati” (kui kuu hakkab pääva kätte jääma) Pär*

kadunema kaduma – Lüg Kod Vil *kui kuu kaduneb, siis sie on kuu kaduv aig Lüg; sügise oo `surnud aeg. kõik kõduneb ja kaduneb Kod; üks igipõline tamm ol'li siin, ta on vist juba ärä kadunenud Vil*

kadunu(d) → kaduma

kadunuke(ne) *kadunu|ke(ne) IisR eP(kadonu- Ris; g -kese [-kse Kod]; -gene g -geise Rei) M(-k Krk) T(-kõne g -kõse San), -kõnõ Nõo VLä, kadonu|kõnõ Vld (surnud inimesest) tema va kadunuke oli ea inime Koe; messa kadunukest veel taga `laimad Trm; Miilil kadunuksel õli `kõike `kruami Kod; temä kadunuk üt'el' sedäsi, ku ta alle `elli. ku ta kadunuke `elli Krk; temä kadunuke `puhkab ammu avvan Ran; emä kadunuke üt'el katsk, nüid üteldäss katk Nõo Vrd katonakõnõ, katonukanõ, kaonukõnõ*

kadu|roos (valgeõieline ronitaim) *Kadu`ruosid o kaduned ärä kohe ei neid ole enämb nähä `kussagill Kuu*

kaduska *kaduska Jõh Vai niidirull `niidi kaduska, `enne `üeldi `värten Jõh*

kadusse *kadusse kaotsi Lõngakera jäi kadusse Kod Vrd kaosse*

kadussel *kadussel Kod MMg kaotsis rahapaberid õlid kadussel õllud MMg Vrd kadussen, kaosses*

kadussen *kadussen = kadussel pil'l õli kadussen `ulka `aega Kod*

kadussi *kadu'ssi kaotsi `suapad jäed mul kadu'ssi Kod Vrd kadotsi*

kaduv part < kaduma

1. mööduv, ajalik *maailma elu oo kaduv Tor; messä näed vai kuuled, kõik o kaduv Kod; sij kaduv elu ei ole mitte midägi väärd Nõo; ilma-elo um katov Plv*

2. vana kuu aeg *kui kuu kaduneb, siis sie on kuu kaduv aig Lüg; vana kuu õigatse kaduv kuu Hls; kaduval kuul pia maea `raiume ja pane edimene pal'k undarmendi pääl ka kaduvel kuul Krk Vrd kadev*

kadõhhama → kadõhtama

kadõhhuss *kadõh(h)u|ss g -sõ Har Vas Se(-hu'ss, kadahu'ss) Lut; kadõ_u|ss g -sõ Kan Krl Har Rõu Plv Lei*

1. kadedus, pahatahtlikkus *tal om kadõ,ust tõist`vasta* Kan; *tujl om kadõ,uss tuust et tõnõ ka eläss ja_tõsõl elu sisen om* Har; *Kadõus aja kaala kõvõrass* Rõu; *kadõ,udsõ`šüövä`d'algu pält vällä* Lei; *sa olt võhl inemine, kadõhust piät* Lut **Vrd** kaedus

2. kaetamine om helik kadõhhusõ `vasta. kadõhhuss om ka hull, jummal' hoia?, `ar_ka võit koolda?, *api`kostki saa ai ni?*; *hüä meele kadõhhuss* (kui ei ole tahetudki kaetada) om hullub gu halva meele kadõhhuss; *kadõhhusõ sõna?*, *ku kiä ar kadõhlt, sis sõnnoga tet'ti tagasi*; *kadõhhuss om lat'silõ saanu?*, *latsõ omma`haigõ*; *eläjille saa kadõhhuist, sis keedetäss ummusseh noid nõia`kõldo, sis andass lehmäle juvva? kadõhhusõ peräst*; *meil`katva`kanga kinni`rõivaga?*, *et kadõhuús saa* (siis katkesid lõngad, kui kuri silm vaatas); *pel'gä äs täl kangaás kadõhuist, illoás kangaás imehüist* rhvl Se

Vrd kadedus, kadejus

kadõhhusõ|hain nõmm-liivatee pl *kadõhhusõ haina?* Se, *kadõuss-haina?* Plv

kadõhtama *kadõ|htama* (-hhama) kaetama, ära tegema *tuu ol'l ni võhl, õt läbi saina ka ar kadõhlt, ku kiä ar kadõhlt, siss sõnnoga tet'ti tagasi* Se **Vrd** kaetama

kadõhusi *kadõhusi, kadõ,usi* Har, *-uži* Lei kadedalt, kurja silmaga *tõnõ tege kadõhusi sullõ kahju*; *nimä tegevä kadõhusi,`laskõva kana_kesvä pääle* Har; *tuj kadõ,uži kaess* Lei **Vrd** kadeduusi, kadejutasa

kadõjuse|lill → kadõusõlill

kadõrna- *kadri- kadõrna päävä`aigu, siss ol'li? kadõrna ääde ja kadõrna tätä, kadõrna päiv ol'li,`kat'riss kutsuti; kadõrna sandi? ol'li? üle kõgõ`valgõ?,`märtnä sandi? musta?* Rõu; *katõrna sandiss kui kand`aigo. muido ta`mustnõss* Plv; *kadõrna päiv šjo`tal'sipühi paastuh* Se **Vrd** kadrina-

kadõuss|hain → kadõhhusõhain

kadõusõ|lill nurmnelk (*Dianthus deltoides*) *kadõ,usõ lil'l kauss kraavi veereh nurmõ pääl; kadõjuselill* Räp

kadäh *ka|dä-h(h)* vaata siin (~ seal), ennäe *kadäh saina_päl varokaetuss; kadä-hh, nüps käh;* *siss meil ol'l pähn, kadä-hh koh, puu`järgi võt'i mi?* [nimeks] *pähnapuu* Se **Vrd** ka²

kae¹ *kae* R S Lä u Tõs, Vän KPõ TaPõ I u Hls Nõo TMr Ote Krl(*kai*) (silmahaigus) *mu poeg oli kaes* Jõe; *sel one kaed`silmidel* VNg; *kaed ep saa kedagid ära, seda peab`tohter`leikama* Jäm; *Mis ta änam näeb,`silmadel all kae peal* Põi; *puhusivad kõvasi ihet ja pienikest`sukrud puoli pil'liga`silma, siss ta sõi selle kae ää; luomale sülitati`silma kui kae oli* HJn; *silmale kasvab kae`piale, kui äda suab* JMd; *inimene oma kusega on ära`arstind, valasin`lamba`sil'ma, sie sõi kae ää; mul omalgi kae mitu`korda sil'ma pial käind* Kad; *suure tsõõriku silma, aga kae olli`pääle kasunu* Ote; *obõsõl lõigatõss kaid silmä päält* Krl **Vrd** kaal⁴, kaane, kahe⁴, kahle⁴, kaede¹, kale¹, kalu¹

kae² *kae* Põi Kse Han Var Mih PJg, g *kae* Muh Hi Rap, g *kaeda* PJg Kse *kade kae inimese katel ei kee`rasva* Muh; *vaadab kae selmaga* Emm; *jah`seuke kae inimene, kis`vaatab su looma`piale, et selle loomal oo siis üks viga* Kse; *Naa kae ja ihnus, et ei anna teisel inimesel kibi kua piad`peksa* Han; *üks kae ja saht inimene, ees ea ja taga persi`lõikab su`kaela* PJg || *paha, ebaseeldiv ma ei taha, et ta sedasi sabaga`mööda`sääri lööb, see nii kae* Rap **Vrd** kahe²

kaeba- *kaebu-`kaiba jaan* Kuu; *Kuula aga sihantsed kaebakotti* Emm; *See on üks igavene kaibajaak; Juku on kaebakott* Rei **Vrd** kaebe-, kaevu-

kaebama1 `kaebama spor LÄ, Tõs Kei Juu HalD Koe Kad TaPõ, `kaibama R(-ie Lüg) S (*kae-* Emm Rei) Kse Var Pä Ksi KJn Vil Trv T V(-mma), -me M San, -mõ San Krl, `kaevama spor LÄ, Mih HaLä Kos Jä Kod Plt Pil Vil; da-inf *kaevata* Muh spor L(*kaõ-* Khn), HaLä HJn JMd Kad I Plt Vil Trv TLä Rõn, `kae- u Jõe, *kaivata* Khk VII Põi Rei Kse Han Tõs Võn(*kaav-*, *kaab-*), -te Krk Hls, -de Krk Krl, -da[?] Urv Plv, *kaavada*[?] Har Rõu/-v-/, `kaavada, *kaavata* Lei, `kaebada Rei Pär Juu Iis Kod *kaebata* Mär Hää KJn, `kaibada R S Hää, -de Hls, *kaibata* Phl Hää, -da^(?)Rõu Vas Se, -dõ^(?) San Krl

1. kellegi kohta süüdistades midagi teatama *mina* `kaibama *en tule, en taha* `kaiba Vai; Räägi, räägi rähnule ~ räägule ja *kaiba* kirju kassile Jäm; *lapsed* `kaibavad ükstese `peele Khk; *mis sellest* `kaibamesest *kasu* Muh; `kaibama *ei* `tohtind `menna, *ema ütles et* `kaibaja *saab ennem ja teest* (teised) *takka järele*; *Kaiba* kassile, räägi räimele, vaetle vana emisele Mih; `peale`kaivajasi *ei oln*, `keegi *ei* `kaivan Aud; `kaiva, `kaiva *kašsile*, räägi räime *rot'ile* Tor; *inimest akkast juba* `pääle `kaibama; `Kaiba, `kaiba *kašsile*, *koeraga käi kohut* Hää; *nagu vana susi*, `kaibab ja *susistab* Saa; *tal'litaea läks mõisa* `kaevama, *et saanarahvas ei tule tööle* Ann; *kaevasin ärä emäle, et sina minoda leid* Kod; *nemäd* `kaevasid `piäle, `tul'ligi `väl'la [see lugu] KJn; *kuri ja tige inime*, `kaivab *teese* `pääle Vil; *sij mõni asi nüid är kaevate, kas sa* `kaibamede *ei või jättä*; *nüid om Mari jäl kaevate tal* (ta kaebab Mari peale); *poiss, mis sa sait selle* `kaibamise *ijst. tatti*, `leibä *või tallekse* `paska Krk; *esi om tu pää koerõstigu tegijä, aga tõste pääle* `kaibab Nõo; *ku laits medä tei, siss emäk kaevass ette mehele, tuj pešs* [lapsi] Rõn; *kaibat ol'l, taheti är_viiä?*. *ol'l näet kaibatu nii* San; *vihalanõ* `kaibass *pääle* Plv; *ku_kiä* `kaiba *ai?*, *siss olõ õi_midäginä, a_ku kaibatass õnnõ, siss om trahv sälah* Vas; *Mis kaibamise ijst sait, kas tatiga võid-leibä* Röp; *timä kaibašs mu_päle ilm ašända* Se; *ma* `kaiba *tujd* (tema peale) Lei || kohtusse kaebama `muidu *ei saa kohot edesi* `kaibada, *piäb* `kontsijuõni (kautsjoni) `sisse `maksama Lüg; *kui sa_p maksa, kaivatse sind* `kohtu VII; *sij om selle* `kohtuss *kaevanu ja miu tunnistusess kaevanu* Krk; *timä kaavašs* `sisse *minnu*, `kuhtudõ; *kaavati* `ümbre (kaevati edasi); `kuhtu *kulu?* *piat enne vällä* `masma, *siss saat edesi kaavada?*; *kõgõ edimene* `kaibamine *ol'l valla* `kuhtudõ Har; *esä* `tahtsõ *hiidütäjät* `kohtohe *kaibada* Vas

2. kurtma, hädaldama `lapsed `kaibavad `nälga VNg; *ma akkasi lastel seda* `kaivama, *et ma oles tüssata saan* Lih; `kaivas *irmust valu sees* Vän; *ega ma taha pattu kaevata, küll oli kõht vaest tühi* Kei; *paelu našte* `rahvid *ikke* `kaevavad *seda* `jooksjad Tür; [mees] `kaevab `jalgu (kurdab, et jalad haiged) Pil; `kaebab *et elu alb* Trm; *näväd kaevasid et kašs ei* `süümä; *kõik inimesed* `kaebavad *nüid* `jalgu Kod; *ta* `kaibass *ütte* `puhku *ende valusit* Krk; *noore - -* `kaibava *et*, `ambavalu *võtap meele pääst* Ran; *ega Nuka Mari ei üteldä valu* `kaibava Nõo; *kaavašs mitu kõrd et luu* `painaja *tedä vaavamu?* Rõu; *taa kõtuhädä taad* `kaivasõ_kõik *vana?* *inemise?* Vas; `kaibass *umma hätä*; *kaibakui?*, *piä umah süüameh* õnnõ Se || *jutustama*, (ära) *rääkima na* `kaibave, *et sibule tahav* `äste `kasva, `rohkemp *ku looma sõnniku pääl* (kui põldu väetatakse järvemudaga) Hls; *mea* `kaiba *sedä unenägu egäl* Krk; *Kahr kaavass ka uma pattu är?* Röp

3. halama; taga nutma; igatsema *ise* `kaiba *toist* `lehmä Vai; *nutab* `surnud *taga*, `kaibab `leinab Jäm; *vana rotsi kuningas on neid sis taga* `otsind *nii taga* `kaiband Põi; *ma sõin ommikul kilusid, nüid nad* `kaebavad *vett* Kad

Vrd kaeblema

kaebama² → kaevama¹

kaebel|punn kaebupunn – Käi Rei **Vrd** kaeba-

kaeblema `kaeblema Trm, `kaev|lemä, -ledä Kod, `kaiblema, kaevelda Nõo Rõn; `kaibõ|llõma, kaivõlda Rõu, -lõma Se, `kaiblõma, kaibõlda[?] Vas Räp, ipf (ta) kaibõl' Plv frekv < kaebama

1. kaebama (kellegi peale) `kaevleväd alate tõene tõese `piäle; ei tõhi `kaevledä Kod; aga nemä esi om `süidi, esi `kaibleva üitsüte pääle Nõo; Mij₂ tei telle `külmä ja₂ `kuuma, mis käü sõs mij₂ pääle kaivõldõn Rõu; tu tulõ imäle `kaibõlõma Se

2. hädaldama, kurtma iga asja jures nutab ja `kaebleb Trm; asjata sa `kaiblet, `kutsnu tütar appi, tuu oless avitanu su Nõo; veneläse[?] - - imeht, et `estläse[?] ilma `aigu `kaiblõsõ[?] Räp

Vrd kaebama¹

kaebma → kaevama¹

kaebtus → kaeptus

kaebu- kaebaja Ei `keski tahu `neie `kaibu`punniega midägi `räakidä Kuu; Oled va igavene kaibukess Rei; kaibu kotiks `üitesse, kis teiste `peele `kaibab Khk **Vrd** kaeba-, kaevu-

kaebus `kaebu|s Kod Pst, `kaevu|s Juu Kod, `kaibu|s Kuu Trv Ran, -ss Puh Nõo Ote San V, g -se (-sõ V)

1. süüdistus `ostan `kaibust (kohtus). `kaibusealune Kuu; `kaevuse kirjad Juu; vai₂ si `kaevus kedägi tähendäb Kod; Kus ei ole kaebust, sääl ei ole kohut Pst; annin `kaibuse ülemp`kohtulõ Ran; kui nii ei saa nigu ta tahap, siss tõstap `kaibust Nõo; läits `kaibusi, sai vallale kooliõpetaja ametist Ote; kuhuss - - `mõistsõ timä `kaibusõ tõhjäss; `kuhtuhärr lugü `kaibusõ ette Har; aäni `kaibusõ `sisse Plv; lätt uma imä mano `kaibusõga[?]; ma₂ lä anna üless `kaibusõ; ma lät₂ si imäle `kaibuisilõ (emale kaebama); ol₂ lännü `kaibuisilõ Se

2. hädaldamine temä `kaibust kennigi ärä jõvvab kullelda Trv

Vrd kaeptus, kaitus

kaede¹ kaede g `kaide kae, silmahaigus kui luamale kaede ae `silmä, `võeti `suhkurt ja pursati `silmä; `suhkur `võtma `kaide ärä; kui kedägi `sorkan `silmä, akab kõhe kaede `kasma; `kaided lüäväd silmä `piäle; kaede piäl one `valge paks nahk silmä piäl Kod

kaede² kaede g `kaide kaine `püitkä `matse aal `kaidemad `õlla, künni `surnu ärä õiendet; ku `kaidess suab, one üvä müis; `kaidegi `piäga johob `kõike; `kaidess piäss on mõtelnud sedä; ku ehmätäb, siss kaede kõrraga Kod

kaedus `kaedus g -e Muh Rei Mar Kse kadedus `kaeduse pärast `andsid üles Muh; Mis see muud on kui `kaedus, et taal on, aga mool pole Rei **Vrd** kadõhhuss

kaehama `kaehama Lut, (ta) `kaehhass Vas Lut(kaõhhass), `kaehass Se pilku heitma, silmama lõmmuleht liigahhass, kõik kari kaehhass = tarõ uss ja inemise[?]; ust lasõ₂ vallalõ, sõss kõik₂ `kaehhasõ[?] Vas; ku kiislat süüt, `kaehat katusõ `pääle, nii kõtt tühigi; kaõhhass ütte `puuldõ, kaõhhass `tõistõ `puuldõ; müiss sõit tjjid pite, a `kaehass `perrä, tjjid olõi[?] peräh = sõit loodsiguga Lut || kaetama `kaehtaja `kaehass, ni jäät `haigõss Se **Vrd** kaetama

kaehhutma `kaehhu|tma Vas Se, imp `kaehuda[?] Lut

1. äkki vaatama ma₂ `kaehhuti `vällä, joba jo₂ tuvikõsõ₂ `tialastõ söögi man Vas; `kaehuda[?] sa jäl[?] tagasi üle ola Lut

2. kaetama, nõiduma imehteli, imehteli, koon är imehteli, jäi `haigõst, är_ `kaehhut' Se
Vrd kaema¹, kaehtama, kaetama

kaehtaja tgn < kaehtama

1. s *tuud inemist vôi õi² eläjät* `kaema viiä, *tuu om* `kaehtaja Rõu; `kaehtaia, *tu ommõgi tu kadõ; tulõ võtta* `kaehtaja käest midägi, *sis l'att kadõhuss ar² Se*

2. a *kaehtaja ineminõ, kui timä kaess, nii saa kadõhuss Se*

Vrd kahe²

kaehtama `kaehtam(m)a, kaehtama VId, `kaehtada⁽²⁾ Rõu Plv Vas Röp, `kaehta² Rõu Se, kaehta² Vas Se, kaõhtada² Rõu; (ma) kaehta Röp Se kaetama, ära tegema vanast es nüüdäta - - `nuuri eläjät, peläti et ar_ `kaehtass; a siin mõni `pel'gäss no_ka viil `kaehtamist Rõu; *latsõl kõtt* `haigõ, är² `kaehtõt Plv; `Kat'ri saut' juudasitaga `lat'si, et siss `kaehta ai_kiä `lat'si är² Vas; *tä kaeht lehmä är² ja är² tetü lehem inämp* `süüki es Röp; *ka tõõnõ* `kaehtass halva silmäga, *siss jäät* `haigõss; *tuu ol' ni võhl vai kadõ, õt läbi saina ka ar kaeht; tõõnõ kaehtass ar lehmä, saa kadõhuss, sõss arst sobi* `suulõ_päle, *vij pääle Se*
Vrd kadõhtama, kaehhutma, kaestamma, kahetama

kaehtuss `kaehtu|ss g -sõ Rõu Vas Se ärategemine, nõidus *kaehtuss* `haiguss, *tuu um kuräst silmäst Rõu; peläti tuud* `kaehtust - - *taheta_ss et* `võõra inemise `lauta lät'si² Vas; `kaehtuss, *tõõnõ kaess, jäät* `haigõss. `kaehtusõruuht *olõ õi määnestegi Se* **Vrd** kaetus, kahetus

kaehtuss|mees `kaehtussmiißs *tuu om niku² `pehmep ül'dä² ku võhl Se*

kaeja¹ `kae|ja Rõu Se Lut, -je Krk

1. *katsikuline mõni näätäl' vai kuu iks ol' nulganaaõ, niikavva kui* `kaeja² ar_käve² Rõu
Vrd kaejaline, kaejatsiline

2. *lapuline, kutsumata külaline pulmas suurõ² saja², `kaejitki ol' kümne versta takast; `kaeja tulõva inne, sajarahvass tulõ peräh Se*

3. (kaardi) tark, nõid, ennustaja *temä vanaemä olli* `kaeje Krk; `kaartõ ~ kaardi `kaeja; *käe pääle* `kaeja² (kæjoonte järgi ennustajad) `üt'lese pal'lo `õigut; *vii pääle* `kaeja tiid ar `varguisi ja `kõiki Se

kaeja² → kaevaja

kaejaline pl `kaejalitse² katsikuline – Vas **Vrd** kaeja¹, kaejatsiline

kaejastõ- *kaejastõ pudõr* katsikupuder – Plv **Vrd** kaejatsi-

kaejats `kaejats Ran Nõo Rõn Se, *kaaets* San, *kaeat's* Ote, `kaaja|t's pl -tsõ Plv Vas, `kaeõts Rõu; pl `kae|jatsi Puh Nõo, -jatsi² Rõu Plv Vas Se(`kaeädse²), -jatse Ote, -jatsõ² Vas Se; `kai,õtsõ² Krl; *kaõ|jadsõ², kaed-* Lut (esineb tav T-s sise- ja V-s väliskohakäänetes) katsik *enämbeste tetti kaejatsi minnä rosindege* `saia Hel; *kui laits* `ol'li tullu, `miinti latsele `kaejatside. *tetti panni pääl* `kuuki, *küd'säti liha, `miinti* `kaeja'si. *tetti kure marjast kisselit kah, `viidi* `kapstti, *keedeti* `kartult ja liha. *serände* `ol'li vanast `kaejatsin käik; *vanast pidi* `kaejatsin enne ärä `käimä kui ristiti Ran; *latsega* `tüt'rigule mindäss `kaeja'si, *siss olna ää* `lamba õnn Nõo; `kaejat'silõ mindäss, *tetäss* `kuukõ ja praaditass kannu. *ubinasuõppi kah; ma_lää ununaist* `kaejat'silõ Urv; `kaeja'si `tüt'riku² es käü², *naase² õks inäbüsi. ku* `tüt'rigul *ol' siss küll käve_* `tüt'rigu² Rõu; `kaejat'silõ *vajä minnä²; hüä om sul majalõgi* (toovat õnne), *ku* `kaejat'sil *käut; `kaejat'silõ mindäss, nulganaist meil* käudass `kaemah Se

kaejatsi- katsiku- `kaejatsi leib, kahejatsi sai Hel; Nüid tuleva kaejatsi naese söögi poolitsega; Minti õkva kaejatsi ja viidi ka kaejatsi košti latse emäle; ei `tiiä kost `kaejatsi `kraami saab Nõo; kaaet'se naise[?] tulõve San; `kaejat'si länik Urv; Kaejatsi aig ol'l üts hüä aig. kaejatsi kostiss tuudi õks kats suurt `kompsu: üteh ol'l praadit kana ja rosinitega kõllatsõ koogi[?] Vas; kajetsi pudõr om sakõ suurma pudõr, pudrule tetti mulk `keskele ja `võidu `sisse Ráp Vrd kaejastõ-

kaejatsi|lina `kaejat'si lina[?] `ol'li proomis [kuivatatud linatuust] Vas

kaejatsiline `kaejatsiline Nõo, pl kaajatsilise[?] Vas katsikuline `kaejatsilistele `ahti latse `liiku Vas Vrd kaeja¹, kaejaline

***kaek p** `kaekit `kaekist om, et saa `vihma; `kaekist kui `hiitäss ul'list, nigu ul'li `näoga `hiitäss Se

kae|kops kitsipung – Rap Vrd kadekops

kaeksa → kaheksa

kaeksmane → kahessamane

kael kael g kaela Sa(g kaila) Muh Emm Rei Phl Phl L K I, g `kaela u R

1. a. pead ja keret ühendav kehaosa Minu ajal akketi juba ikke `ütlämä kael, aga minu vanemite ajal `üaldi kaul; Tie, tie, `ninda `kaua kui tuled `kaela `päälä `alle (kukud); Sai `kaelapäält `kinni, tõi kodu (võttis selja tagant kaelast kinni) Jõh; Kael kut saapasäär (pesemata) Kaa; Peenike kael kut lamba sita ladu (latv) Pha; kui inimene pailu tööd teeb, siis rahud kaela peal aavad üles Jaa; Kael on nii suur `kange, ükspuine, mitte_b tahaks pead liiguta; Kael nii pitkal(i); Korra kenast kaela küüru `pihta `anda (peksmisest), küll siis mõistab kodu `olla; Kael kut | `tuhli ide ~ kurel ~ õle kõrs ~ kärsti võlv Põi; `kangesti paha tee, murra kael ää pealt Mär; tule pigista siit natuke `kaela. mo kaela künnapad naa `aiged Kse; Kaõlani (üleni) märg Khn; kana joob, kael õiele Juu; Kael `püsti nagu kuhjavarras Jür; `inglender oli ilus obune, kuke kaelaga, `rõngas kaelaga; peenike kael nigu niit; pikk kael nagu koovitaeal; pika kaelaga | nagu: `korloo-vits ~ jußt kui ku'g ~ nigu kurekael; jäme kael nigu võlv Lai; pikk kael nigu anel Plt; k a e l a k a n d m a ~ t a l u m a

1. pead püsti hoidma kahe kuine kannab kaila Khk; Suur tugev laps, see akkab varsti `kaela taluma Põi; nuor laps -- akkab juba `kaela `kandma -- oiab juba `kaela -- `alla `aasta juba Sim; see juba kaela `kañdja, kes istub pia `püsti Lai

2. töövõimeline, tööks suuteline olema Kui `kaela `kandma akkasin, `läksin `karja IisR; Kes `kaela `kandma akkas, see `mõisa `aeti Põi; Ta juba isi kannab ka `kaela, läheb `kuskel karjatseks või Hää || turi mõnel on kõmm kaila peel, mõnel on seljas Ans; Vana on ennast nii täis söönd, suur kuhi kaela peal Põi; võta midagi kaela peale, võta ümber midagi, mis mitte seljas ei õle, aga `lahti HlJK || kurk eluaal olid sõltsed mestel `särkide ees, nendega tõmmati kaela alt `kinni Juu; m õ ö d a k a e l a t õ m b a m a lööma, peksma `Tõmmas `teisele `mööda `kaela IisR; pidi `mulle `mööda `kaela `tõmmama Mär; k a e l a m u r d m a ~ k a h e k o r r a k e e r a m a (ka ähvardusena) tapma, viga tegema ~ saama `Suurte `lõugadega omale `vaendlased sigitaski ja `sellega oma `kaela `murdas ka IisR; Kui sa järke äi jäta, keeran su kaela kahekorra Pha; murrab kaela kahekorra eng jääb `kinni Tõs; roni roni niikaua kui kaela murrad Plt

b. fig See `eitas kaela `peele (inimesest, kes ei viitsi töötada) Jäm; Minu pärast kas nokk või kael (elu või surm), aga mul on õigus Kaa; tööd `kaela murda, aga `näl'ga malgaga `peksta Aud; `kiitsin teda kas `kael `kat'ki; Kõigil õli

tööd nii et kas murra kael Trm; kiidab kasvõi kaela `kat'ki Plt; k a e l a n i ~ k a e l a s t s a a d i k täiesti, üleni `kaelani `võlgades IisR; Otse kaelast saati võlgade sehes Kaa; k a e l a p e a l (e) , p e a l t l. tülinaks, mureks; tülinast, murest `Kaua nad minu `kaelapääl `mõtlevad elada Jõh; saab see asja nüüd kaila_belt `jälle εε Khk; Tä oo üht inge kaela pial, ei anna rahu. Aab aga pial et ma `antku tääl raha Han; ta ühtepuhko mul kaela peal, käib mo kääst `saames Ris; sa just kui painakas oled kaela peal Kos; mure on kaela pial VJg 2. lähedal Mis sool viga elada ja `sooja talve saada, mets ulub kaela pial Han; k a e l a p e a l (e) k ä i m a järjekindlalt, tungivalt midagi nõudma Nad käisid mool nii kangest kaela peal Jäm; Käib teine iga päev kaela peale Mar; Aga siis on ta (kolimine) `raskem, kui õled sunnitud `väl'ja minema, et teine sulle kaela peale käib Trm; käib kaela `piale selle asjaga `ühte `puhku Lai, nigu `mustlane käib kaela `piale, ikke anna `talle Plt

2. üle kantult teat kehaosade, esemete, tööriistade jms kitsamast, peenemast osast a. kehaosadest `varba kael Lüg; nisa kael (rinna hargnemiskoht keha küljest) Pöi; kella (peenise) kael Muh; muini kael Ksi; p õ i e k a e l L K kibi olle põie kaela sihes PJg; `värvis need koed ja lõemed selle piissi sinisega ää, isi `ütles: värvi ja kuse na et kuluta põie kael ää Juu b. tööriistadest ja muudest esemetest määri seda [vankri] igi `kaela ka. sääl taga puu `vastus, koes ratta rummu ots `vastus jooseb, see `üittasse igi kailaks Khk; `tuhli koogu kael (kartulikoogu kõver raudosa putke ja laba vahel); raabi kael (kartulimuldamise kraabi osa putke ja laba vahel); sirbi lõõ kael (käepidemest allapööratud puuosa, mille külge on sirbiraua ots kinni needitud); sõnniku koogu kael oli kõveraks kasund puust, muidu akkas `sirguma Kär; (sepa)lõõtsa kael; Kaelaalune on lihtne jäme ümargune puupakk, mis sai vaepoomile otsale kaela alla pandud ning selle peal kaaluti raske kivi maa sehest üles Kaa; rummu kaelad olid vanast puuratastel pailu pitkemad Pöi; lõsna kael LNg; piibu kael oli vasest Mar; siis pannakse pal'gid üheteise `sisse `risti. pal'gile jäeb nagu kael Kad; koodi varrel õli rihma järele kael lõigatud Trm; `seitse ehk ühessa `malka `piale [kuhjale], ladvad väänatasse `kinni, kaelad väänatasse viil ära, siis ei lähe `kat'ki Ksi; k o d a r a k a e l kodara kaelad lähvad kodara `auku -- põia `sisse Mih; `vankre ratastel kodarakaelad küll on Rak; kodara kael, sie osa kodarast, mis põia ehk rummu `sisse lähäb VJg; inimesed kardivad, et ruoste süüb kodara kaelad ära ja regi laguneb ära Trm; m õ r r a k a e l (mõrra suu ees suudme küljes) kala läheb sest kailast mis enne `kasti on Pha; kael on panna ja `poose vahel Pöi; mõrra kael o suu otsa `juures Muh; mõrra kael on panna järel Rid; v i i u l i k a e l kitsas koht kust `kääga `kinni `peetasse, see on viiuli kael Khk; viiulil `pandi viiuli kaela `ümmer `kimpa Vig; v o k i ~ l ü h i k a e l vokikurk; k a e l a j o o k s m a ~ k i s k u m a ~ p i l d u m a ~ v i s k a m a vokki `kaelast `alle `laskma (ketrama); ku `värtän ei `tõmma iast `niiti `pääle, siis niit ehk lõng kisub `kaela ehk `kierdu. ära lase `lõnga `kaela `kiskuda; lühü kael Jõh; lõng lähäb taha kedrade vahele `värtna pialt ära. lõng kisub `kaela, lõõb lõnga `kaela Trm; v o k k a a b ~ l a e b nõörid `kaela Pal; kui kedrad, siis lased voki kõrist ~ kaelast lõnga `alla Plt c. kõrsviljadest ja muudest taimedest rugidel `akvad kailad (pea juures olevad varreosad) kõveraks `vaibuma; surte `pitkade `lehtedega, pitkad kailad, nee on ane pajud Khk; õdral on pia ränk, kael peenike, painutab ära Trm d. ehitiste osadest Kalasabanurk on seinaga tasane, nurga kael on [palgi] otsast `kitsam; Ristnurgal on nurga kael, risti `kohta `üütakse nurga kaelaks Pöi; rõhukaela uks HMD; `keldre kael ~ koda, `keldre `kaelas oli `enne kal'la ašti Juu; (veski)

pilli kael pilli kaela `otsas oo riim Var; pilli kael on ümmargune puu pakk. `senna (paku sisse) `tehti auk, kust pilli kael läbi käis Nis; kust kivi `sisse tuleb, sie on pillikael VJg; Kiilud õlid - - [pillipaku] mõlemi õtsa kurgu all vai kaela all, nii et igapidi andis rihti nii et kivi paigale jäi. siis õli veel pilli kaelale terras ümber keedetud Trm; (tuuliku, veski) v õ l l i, v õ l v i k a e l nee mis tuuligu võlvi kaila sihes keivad nee on tuuligu armid Khk; [tuuliku] Võlvikaela `alla `pandi tamme paar. Kaela lapid `tehti koa terasest. Kaela `põilad olid tammest Pöi; `veski kaela kibi o `veski võlli kaela all Mar; võlli kael (veski peavõlli osa, mis kaelakivi peal ringi keerleb) tammest kõige kõvem; võlli kaela all on kaelapakk Var; tuule `veski võlvel olid teras keanid `ümber kaela Jür

3. kitsas maa- või veeriba; maa- või merekitsus `Inga kael ja Mageda kael (soonikukohad heinamaal) Kuu; Velsandi ning Kihelkonna vahel see `üitasse kailaks Khk; `Talve käisid sealt lahe kaelast otse, see oli tüki lühem; maa kael (poolsaare algus) Pöi; jõekael (jõesuu) Vig; sihukst kaela kohjad kahe maa `kalda vahel, - - vesi justkui `voolab sial vahel Var; Soo kael on ikki soo Tor; järve kael on järve `kitsam koht Kos; lüüsi kael Kad; merikael VJg; Ündilagassiku kael on eelama soru kahe metsa vahel MMg

Vrd kaal, kakl, kaul

kaela `kaela Jõe IisR Sa Muh Emm L K Trm

1. a. adv kaela ümber, kaela külge vana `aidur pul'l, kell `pandi `kaela Mus; aa rajjad obusele `kaela Muh; kaelus `pañdi loomadele `kaela, oli puust, `seoke looga `moodi Aud; pani rätiku `kaela PJg; lõustel pannaks pangad `kaela Ris; kütkes oli seina küljes, pang `pañdi `kaela HMD; krapp on puust, ia suur - - `pañdi lehmale `kaela Lai; lapsed tegid `elmesid `kaela pihlakatest Plt; k a e l a k a r g a m a ~ k u k k u m a ~ l a n g e m a jne kallistama Ärä esimisele `vastatulijale ka `kaela `lange Lüg; Kui üksteist nägivad, kukkusid kuhe `kaela üks `teisele IisR; kohe nagu `kaela `kargamas, kui poiss tüdrukule ligi tikub, mehkeldab sial Lai || (löömisest) võta malk ja anna teesel `kaela, kuda seda on `tiininu Hää || pani omale nõõri kaela (poos end üles) KJn **b.** fig (tööd, kohustust, muret, süüdistust kellegi peale ajama, lükkama, veeretama jne) `ärge siis `õmmete `kõiki minu `kaela ajaga; krahv lükkas küla `rahva `kaela `selle `silla ehituse Jõh; Nuo sie on mies oma süid `teiste `kaela ajama ~ `vieretama; On mies oma `asju `teistele `kaela `mäerima; Laste `kasvatamise ja `toitmise `vieretas `naise `kaela IisR; ajab oma süi keik teiste `kaela; kui teine `soole `santi `kaela ajab Khk; Kust ta sulle jälle midagid `kaela keedab, seda p vei mette arvatagid Kaa; teese `kaela lükata ei soa Juu; alati lükatasse minu `kaela, mis `raskem töö Lai | (ennast kellelegi sokutama, külge kleepima) Vägis toppis ennast teisele `kaela Pöi; nää sokutas enese mehele `kaela, mis tal nüid viga VJg | ajas talle irmu `kaela (nahka) VJg | (süüdistama, ette heitma; sajatama) ta kuulutas `moole `irmus pailu `kaela; Kus kukkus siis moole kaela laduma Jäm; `kaaklevad ning `andvad sõnu üksteisele `kaela; jägasid - - ühetesele sõnu `kaela Khk; annab teisele `kaela Mus | (muret, vaeva, häbi tegema) Tüki äbi tõi vanadele `kaela (tütrel oli vallaslaps) Pöi; nüid muretses omale lapse kua viel `kaela VMr | (tühjast jutust) se oo omale rapu `kaela saan Muh; paneb enesele suure kella `kaela Hag; v õ t a b ~ s a a b r a n g i d k a e l a kohustusi võtma, saama Poiss võtab omal naise, ta sai rangid `kaela; ta sai peremehe rangid `kaela Hää; võtab enesel rangid `kaela (tüdruk abiellub) Trm

2. adv (ülalt) peale, otsa *Katus lagus pealt ää, mis vihma tilk tuli, see `kaela kukkus; Just `õige kala ilm, `vaikne ja vihm just `kaela kukkumas aga äi tule Pöi; ahu kumm oo ühna `kaela tulemas Muh; kui vahest oo nehoke vana katos, siis saeab `kaela Mar; `Loodest aab suure musta pagi üles, `varssi tuleb vihm `kaela Han; siin pole katost peal änam, se tuleb puhas `kaela Ris; puude otst tilgub `märga `kaela Koe; se õsm kukub `kaela Kad; elab teine ühes viletsas koomitsas, `vaata et `kaela ei `lange Ksi; korruga visati mulle `külma vett `kaela Plt*

3. postp külge, otsa, peale *nooda keeved pannasse ka pukkide `kaela `kehti; kadakkärt on rohekas lind, `lõukese arulene, kadakate `kaela teeb pesa; aesi äge pulgad kivide `kaela katti; `sõnna pannasse lõhjad pulga `kaela; inijed keisid sagarate `kaela Khk; läks paadiga äнна võrgu `kaela rüsudes Mus; Poiss löi varba kivi kaela katti nihj püstas tõinama Kaa; [tuulingu] *Ratas tehjatse moas päris `valmis, tõmmatakse öles ja pistetakse lops võlvi `kaela Pöi; `viska kõis paalersi `kaela JõeK; puud lähvad teine teise `kaela (kui raiutakse) VJg**

Vrd kaala, kakla, kaula

-kaela Ls kakas-, kãkas|kaela

kaela|alune 1. kurgualune **a. s** `talve külmãgã läksid `metsã, nokaga müt's oli peãs, *kaelaalune `lahti Juu; tall `muksis mu kaelaalust JJn b. a kaela alune vill Sim*

2. *Kaelaalune on lihtne jãme ümargune puupakk, mis sai vaepoomile otsale kaela alla pandud Kaa; [vinna] Kantis õts kãis pillpaku õtsa alla. Sinna õli tehtud niisuke kaelaalune Trm*

Vrd kaalaalune

kaela|auk peauuk (sãrgil, kleidil jms) *vatil oli kaelaauk sees, niisamma ülepia `aeti Pöi; (sãrgil) kaelaauk `vãl'la lõegatud Amb || auk jãã, kust hüljes tuleb jãã peale – Jãm Vrd kaalaauk -haigus* mistahes kurguhaigus (ka loomadel) – Mar VMr Kad **Vrd** kaalahaugus **-isand** sundija *kis teist paigulist sunnib, selle `kohta `eetasse: kut kaila isand `ühte `jooi Khk; Köht oo inimesele üks kuri kaelaisand küll Kaa Vrd kaala|esãnd, -isand, kaalesãnd -jãrk = kaelajãtk* *Ta oli laadal saanud kaikaga kaelajãrgu pihta Han; [lõi] rusikaga kaela jãrgu `piale Var -jãtk* kaelalüli, lülide vahekoht *Pani lapiti `kãega just `siia kaela jãtku `pihta, võttis kohe kaela nõrgaks Pöi; Vaat kui annan sule kaegast kaela jãtku peale PJg Vrd kaalajãtk, kaelajãrk*

kaela|kandja 1. laps, kes suudab juba pead tõsta *kaela`kãndja laps, teine kannab kahekuuselt, teine kolmekuuselt VJg || (loomast) kui vassikad juba kaela `kãndjaks saavad, siis neile pannasse nimed Muh*

2. töövõimeline *Kes `kaela`kãndajast sai, sie läks `leiba `tienima Jõh; kas ta oo koa kaela`kãndaja veel või oo ta vana; kui see kaela`kãndaja oo, pistab õlmad õõ (võõ) `alla ja lähëb Muh; saab kaela`kãndjaks juba, et ta akkab ise omal `leiba `tienima Ris; kui jo kaela`kãndjast sain siis akkasin mõesas [tõõl] `kãima Kad; kes juba asi oli, kes `ãşju õiendas, see oli kaela`kãndja Lai*

Vrd kaala-, kaula|kãndja

kaelakas *kaela|kas g -ka Pha Muh Mãr Tõs Ris Juu JMd Koe VJg Plt*

1. jãmeda, tugeva kaelaga *tã oli suur kaelakas mees Tõs; ea kaelakas luom Ris; kaelakas obune Koe*

2. kangekaelne; uhke *See on kaelakas poiss, ajab aga oma jõnni Pha; see tüdruk oo nii kaelakas et Muh*

Vrd kaalakas, kaulakas

kaela|kee *kaelakee oli `kaelas, sedasa-ma `arpandi `moodi. vana öbe, missest ta oli Jäm; kaela kee, kulla `karba, na `varda `moodi, libedad. need olid saksad, kellel kaelakeed olid Mar; minu esimesel eidel oli kaelakee õbedast HJn -keere kaelasooned kui pea `aige on, siis kaela `keermed on `nõnna `aiged et Juu -kell krapp; kurin, kuljus `veistel on kaela kellad `kaelas Juu; kul`juksed, kaela kellad obustel kaelas Kad Vrd kaalakell*

kaela|kett 1. *ehtena kaelas kantav kett kaelaketid olid `peened pronksust `tehtud, kaheli korrali `ümber kaela Jäm; kaela ket'id on nisuksed, nigu uuri ket'id, õbedast ja kullast, kud'a kellegil on Lai*

2. kaelakütke *`Oasta nelja-viekiümne eest kui kaela ketid akkasid, siis kadusid kolgid ää Pöi*

kaela|kiik *kaelakiike tegema fig üles pooma eks nee tegavad ise teistele kaela`kiike Muh Vrd kaalakiik -kivi laager, millel jookseb veski peavõlli ots Kaelakivi ning tugi pakud kõik `pandi `paika Pöi; `veski kaela kibi o `veski võlli kaela all, kus peal `veski võlli `joosis Mar; käänide all on kaelakivi Var Vrd kaalakiik -kohus raskemaid otsuseid langetav kohus kaela kohus, see oli see viimane keige suurem kohus Emm; se asi läheb ikke kaela`kohtosse, see oli siis suur süü Mar Vrd kaala-, kael|kohus*

kaelakond *kaela|kond Koe HlJK Lai KJn, pl -konnad Ksi kaelaehe kaelakond, need olid toredad, niid olid `pruutidel ja. rublatiikk oli `keskel, `otses läksid iki peenemass, pišemass nad. siis rõgises, nii oli rind neid täis Lai Vrd kaala-, kaelkond, kaulakond*

kaela|kont 1. *kaelaluu Kaelakoñt `tuntakse täna omiku nõnda `kange olavad Pöi; mul oli sii kaela koñdi sees oomiku valu Aud; kaela koñt `kat'ki, jätkust `lahti; mis `asja sa oled `vahtind, et kaela koñt `aige Lai Vrd kaala-, kaula|kont*

2. rangluu – VMr

kaela|koogud *kaelkoogud – Juu Äks -kord kaelaehe ta teeb pihelga marjust kaela`korda Muh Vrd kaalakõrd -kott kaelkott `kanmega ko't on see kaila ko't Khk; Kaela ko't oli linusest `riidest, nõõrist `tehtud laiakas pael oli `kül'ges Pöi; Päheste jäuks `vöödakse kaelakott `seltsi Rei; päeväne paluke oo kaela koti sees Tõs; ligidal eenamal sai `käidud ikke kaelako'i'ga, `kaugemale läksid, siis oli leevako't Juu; `pañni kaelako'i'ga karjatselle pruuko'sti levä `juurde KJn Vrd kaala-, kaula|kott*

kaela|krants 1. *rangluu Panin ühe`kõrra `kaela`krantsi `paigale, iast `kasvas kokko Lüg; kaela rañts, luu, mis kõib `ümmer kaela, ühüst õla kül'jest teese `kül'gi Tõs Vrd kaalakrants*

2. krae – Plt KJn *Kol'gi emä tegi kaela`rañtsi, eegeldas niidist KJn*

kaelakute *kaelakute JMd VJg Sim Iis Trm Lai; `kaelakutte Jõh IisR Koe kaelakuti Kui üksteist nägivad, kukkusid kuhe `kaelakutte IisR; nied olid nii kaelakute kuos Sim; poiss ja tüdruk olid kaelakute koos Lai Vrd kaalakuta, kaalatside, kaelapidi, kaelassutte, kaelastikku, kaulakuti*

kaela|kännap, -kännapas, -kännapuu *moo kaela kännapad naa `aiged Kse; kaela sees on kaela kännap -- kõvad sooned Juu; loomal on kaela kännapuu, `valge lai Sim Vrd kaalakännap, kaulakännepä -liige Kaela liige rogiseb noagu oleks rogi sihes Pöi*

kaelaline *kaelali|ne* g -se Kad VJg (kütke) kaelus *punusin kaelalise* `val'mis. `pehmete kaelalistega ei sooni `sisse Kad; *lojuksel on* `kütke kül'les kaelaline, mis `kütke kaelas `kiñni oiab VJg

kaela|lips kaelaside linnast `toodi kaelalipsud (kitsad narmastega kaelarätid, piiprellide ja kudrustega ehitud), *nee* `ollid `kaelas, *kodu panid ise* viel `uhkust `juure, *otsad kõisid sõle* `alla Muh **Vrd** kaulalips -**luu** lülisamba kaelaosas *Kaela luu pidade vist paigast äe olema* Pöi; *kaela luul koa* ikke lüdid PJg; *kaela luu on* taga `kuklas Kei; `vaata et sa oma kaela luud ei murra Lai **Vrd** kaala-, kaula|luu -**lõikaja** vihamees, laimaja `sohke tige inimene, *jutu tegija*, `öetse kaela `lõikaja Tõs **Vrd** kaala-, kaula|lõikaja

kaelama `kaela|ma Jäm(kaelata) Khk Pha Rei; `kaelema Jäm VII Rei kaevlema, pusklema *kui* [loomad] *kevade esimest* `päeva väl'las, *siis küsiti, kas läksid ka* `kaelama Jäm; *sõnnid lehmad* `kaelavad, `kaevavad; *meni lehm* `kaelas sarve peest *εε*; *loomad* `kaelavad *keik ära* [noore metsa] Khk; *aas raibe sarve muha, mis ta tohloga änam* `kaeleb VII; *ärjad* `kaelavad Rei **Vrd** kaevama¹

kaela|murd *see põle kaela murru töö, eks ta mõttid natuke murra* Muh

-kaelane Ls vallakaelane

kaela|ni(i)sk kaelasoon *kaela niisad o* taga ja rahud *o* kurgu all; *kaela niisad aab* (paistetavad) üles; `andis `muole kaela niisa `pihta Muh; *sai* (löödi) *kaela niskade* `peale Jür -**paarid** jäme puu tuuliku seinas, *kuhu toetub võlli ots* *kaila paarid* teine `teises `seinas, *palgid, kus peel võlvi otsad oo* Ans; *kaela poari* `sisse `pandi kaks `posti, *misse vahele kaela kivi ja võlv* tulid Pöi

kaela|pakk 1. põigiti pakk hoova all *kivi oovatasse* ülesse. `sioke põigiti *puu saab* [hoovale] `alla `pandud – *kaelapakk* Lih **Vrd** kaalapakk, kaelavaag

2. (veskis) *võlli kaela all on* kaelapakk Var **Vrd** kaalapakk

kaela|penn rangluu *kukkus sedasi õla* `piale aga *siit selle kaela peñni* `kat'ki Pee

kaela|pidi 1. kaelakuti *kaelapidi koos* Khk

2. turjapidi *vanames võt'tis* [kala] `kaelapidi `kinni ja `viskas `kaldale Vig || fig vägisi *viis aga mehe* `kaelapidi oma `usku Muh **Vrd** kaalapidi

3. ülepeakaela; millegi vahele, *kusagilt alla* Kes *teab kus* `kohta õhekorra `kaelapidi `alla jääb (joodikust) Pöi; *mis sa* (laps) *ronid, kukud* `kaelapidi `alla Mär **Vrd** kaulapite

4. otsapidi *leevako't ja* `lähker *olid* `kaelapidi õhös, *need olid tal õlal, kot't oli ees, lähker oli* taga Juu

kaela|puu 1. kaelkookude pihale toetuv osa *naiste* `rangidel *oli kaela puu* `keskel Kse **Vrd** kaalapuu

2. *kaelapuu, selle peel* [tuuliku] võlv *seisabkid* Khk

kaela|raha ehtena või ametitunnusena kaelas kantav(ad) raha(d) *kaelarahad ning* `taaldrid `eeti õhekorra *olnd* Jäm; *kaelarahad, mugad olid* viie rahaga, *mugad kolme rahaga* Mus; *kaela rahasid oli* `enni küll. *neil oo kannad* taga Mär; `paater `rindes, *õbe kupud, sõlg, kaela rahad kolm* tükki Mär; `silmege reesi all *oli* `lihtne kaelaraha. *see oli kardlindiga* `kinni Mih; *toredad olid naesed* ikke küll, *kui kõesid kaelarahad* `kaelas ja *suured tanud peas* Aud; *kaelaraha* `maksis *isi rubla, rubla* `väärtus *oli tal, keisre* *kojo oli* peäl, *kand oli* taga Juu; *kaela rahad, neil oli võru* `ümber ja *kannad* taga VMr **Vrd** kaala-, kaula|raha

kaela|rahu kaelanääre; kahepoolsed `Lastel `jäiväd `kaelarahud `aigest IisR; *kaila rahud `aiged, paisutavad üles Khk; Kui kael öles paisetas siis olid `sõuksed `erned kaela sihes `käega `katsudes tunda, nee `ööti siis kaelarahud olavad Pöi; teene`polt kaela rahu oo üleval, teene`polt ei ole Mär; siga põeb ka kaelarahu `aigusi Vän; seal on kaelarahud üleval Hag; kael lähäb `kanges, kaela rahud ajavad ülesse SJn Vrd kaala|rahu, -rahukene, kaelarahund, kaularahu*

kaela|rahudid → kaelarahund

kaela|rahund = kaelarahu kaelarahundid valutavad, pea oo `aige Kse; *Kui - - natuke `külma saab kohe kaelarahudid ülal Han; kaela rahudid aeavad ülese, paestetavad kaela ää Tõs; mul oo kaela rahudid `aiged Aud*

kaela|rang 1. rangluu kukkus *kaila ran`hid `katki Ans; suurde kaela `rangidega inimene pidi `eesele ikka pisema p`eauguga `riided tegema Kaa; kaela rangi koit Mar; Kaelarangid päris väl`lal (kõhnast inimesest) Häa Vrd kaalarang*

2. hum kaelkoogud *Ta võttis kaelarangid ja `ämbrid ning läks kaevule Mar; `voata, kus need va kaelarangid on Juu*

kaela|rihm *kui koerad `kinni oo, siis neil oo kaelarõhmad `kaelas Mar; `oostel on kaela rihm `kaelas Juu Vrd kaalarihm, kaelus -rätik kailarätigud, mis mestel ühekorra `kaelas. kes oli `uhkem pani omale siidirätigu, kes oli alvem mees, pani sitsirätigu Jäm; kaelarätikud o `nuitse aa asjad, tüdrikutel ja poistel koa kaela `ümber, `sõuke kiri ehk ruudaline rätik Muh; kaelarät`ik meestel, mõnel `valge, mõnel kirju, tõmmati `sõlme `kaela Lai Vrd kaalarätt*

kaelas `kaelas Jõh IisR S(*kailas Jäm Khk*) L(-les Mär Häa; `kaõlõs Khn) Ha(-les Ris) Jä, *kaelas Kos HJn Amb ViK KLõ; a kaelas Tõs*

1. a. adv kaela ümber, küljes `elmed on `kaelas Jäm; *külvi painand see oli mehel `kaelas Kär; `piiprel`la pole `kaelas üht `kantud. nee olid `riide pial Pöi; sigadel oo ran`hid `kaelas, kui pahurad oo, läbi aa kõivad Muh; `elme rong `kaeles Mär; kodardega rahad olid `kaelas Vig; `lehmadel pangad `kaelas Mih; lihunikude obustel on kul`lused `kaeles Häa; `kütmes käis võruga seena `kül`gi `kinni. `teises `otsas oli pang, se oli looma `kaelas Nis; seal olid sui rangid `kaelas Juu **b.** fig (väsinud; surm lähedal) *ing ühna paelaga `kaelas Muh; iing paelaga kaelas Lai | Jusku emmisel `el`med `kaelas (midagi sobimatut kandma) Häa | `riided seilas nigu koera kaelas vorst (hoolimatult, lohakalt kandmisest) Plt**

2. fig tülinaks, mureks, koormaks *Perenaine kodunt ää, mool täna lehma lüpsi kord ka `kaelas Pöi; kava sa teise inimese `kaelas oled Muh; suul ette (õieti) suur `nuhtlus `kaelas, loomad oo `aiged, lapsed surevad Tõs; mis sa jönnid peal mu `kaelas siin; `raske mure `kaelas Ris; mul on `jälle üks süedik `kaelas VJg; oled mul `nuhtluseks `kaelas Plt; kaks ametid `kaelas (teeb kahte tööd) SJn*

3. seljas, peal *Mis `taevas, sij `kaelas (läbilaskva katuse puhul) Häa || fig vanus `kaelas, ei `suutnud änam (tööd teha) Pha*

4. otsas, küljes **a.** postp `värkli ar`k keib kuli `kaelas; *ake keib `ingede `kaelas Ans; `okste `kaelas keik püksid e` kärstand; `küindla putk oli tuas naila `kaelas; `vähked o meres rahude `kaelas Khk; koogud olid puude `kaelas, `katlad jälle `kookude `kaelas änd; ketas o pulga `kaelas, vissetse parandale `öörima; `juhted - - misse `kaelas sab `võrkusi kuivadud Mus; kivide `kaelas ojas `sõuke sulisemine `lahti; kas nad (mandrikülad) nii tiheli on üks*

teise `kaelas VII; `Päsmri nõör oli varre `kaelas, kui kaaluti, nõörist `peeti `kinni Pöi; kibide `kaelas torm peksab laeba puruks Rid; `maande `kaelas (ääres) oli oln äbi pošt HMD
b. adv reel on aissugar, koes ais `kaelas keib Khk

5. a sobivalt kõver kui oli lepaoks, mis oli kaelas, siis sai obuse (mänguasja voolida) Tõs
Vrd kaalan, kaalas, kaulas

kaela|sall, -salv puuvarrastega kojotse kaela`sal`la, nee tehasse eegeldatse east `pehmest `laugu lõnnast Muh; kaelasalvid olid `kõikil `kaelas Khn; varrastega `kuutasse sukki ja `kindid, kaela`sal`lisi KJn Vrd kaalasall -soon Kui `ambad valutasid siis muljuti kaela`sooni, õla`sooni, abu`sooni Pöi; pia valutab, kaela sooned oo `kanged Mar; sõrme`rüntega õerud kaela`sooni Tõs; pal`gi tahumised, nie käivad jo kaela suande `peale Kad; mudi minu kaela `suani HljK Vrd kaala-, kaula|soon

kaelast kaelast Jäm Khk(`kae-) Kaa Pöi Muh Tõs K, `kaelast Jõh IisR

1. adv kaela ümbert ma võta salli kaelast ää Muh; võta rihm koera kaelast ää Tõs

2. fig käest, tülist, vastutuselt ära Mina sain oma `kaelast `vällä, `tehku `tõised mis `tahvad Jõh; `Künnid sain `kaelast ära IisR; Võlad sai ka kaelast ära Jäm; Jaen läks Nasvale kalavastaliseks, ehk saab kalanälja kaelast ää; Saaks niid see einatöö ka veel kaelast ää Kaa; `viska sie tüö kaelast ää Koe; läks minu kaelast söömast ää Ksi; see `orjus sai kaelast ära Lai

3. postp otsast, küljest võttand [kuue] naela kaelast ära; `narmad `vöötasse pisise `võlla `kaelast (ümbert) niide tagand, palmidasse `ühte. kanjas arudasse saku `kaelast (lahti) Khk
Vrd kaalast, kaulast

kaelastama kaelastama Iis, `k- Jõe IisR(-mma) kaelustama sial `peigmega `jälle `istume ja `kaelastamme IisR Vrd kaulastama

kaelastikku kaelasti|kku Kse Tõs Kos Jür VJg Plt, -ku JMd Koe Trm KJn kaelakuti kaelastikku koos Tõs; Poisid-tüdrukud pidus kaelastikku kuos Jür; lähvad kaelastiku mööda teed Trm Vrd kaalastikku, kaalatsiku, kaulastikku

kaelassutte `kaela|ssutte, -ssuute kaelastikku `Istusivad kõhe `kaelassutte Jõh Vrd kaulassutte

kaela|tagune krae, kaelus kailatagune, jõkil või kailataguse kül`les on ripp Jäm; kasuka kaela tagune `tehti `mitmed `karva `nahkarest; vammuse kaelatagusel `ollid punased kalevid; särgi kaelatagune Muh Vrd kaala-, kael|tagune -turi turi poisid vahest `ütlesid: krebni nüd mu kaela turja `peale Juu Vrd kaalaturi -tükk kaelaliha Ma anna `soole kena paksu kaela tüki Pöi; pani vasika kaelatüki `ahju `proadima Kos -vaag = kaelapakk Pane kalil vehem kaelavae Emm Vrd kaalavaag -vahe kaelavahe ligus nõnna ää et (sai märjaks); ühekorra rebane sittun undi kaela vahele Muh Vrd kaalavahe -vars sookail mede maa sehen olli kaela `varsi, vägeve ais neil Hls Vrd kail¹

kaeldama tülitama; nokkima ta tükis iks `kaeldama. missa `kaeldad Ote

kaelema → kaelama

-kaelik Ls ettekaelik

-kaelikult Ls ettekaelikult

kael|kaoti kael `kaoti vaevaliselt, viletsasti; vastumeelselt ta (õpetaja) ikka peab seda kooli ametid nõnna kael `kaoti; `laupa `olli koa nõnna kael `kaoti, vahel `olli sadu, vahel kui (kuiv); kael `kaoti teeb `peale, laisa `moodi; see tuleb nõnna kael `kaoti Muh -kodar

aiskodar *aesad on kaelkodara* `kül'ges Ris **-kohus** kaelakohus *kaelkohos sie* `muistas Siberi. *kie* `suured `vargad õlivad ja `tütrikud *kie* `lapsed ävitäsivad `vällä Lüg

kaelkond *kael|kond*, pl *-konnad* ViK Ksi kuljused `neskesed *kaelkonnad* -- rihmaga olid `ümber *kaela*. *ümmargused* olid ikke vaseest, kes ikke äält annab; talvel kui `pulma sõidavad, siis on obostel *kaelkonnad* `kaelas VMr; `miindi `pulma ja `pañdi [hobustele] *kaelkonnad* `kaela Kad; obestele pannasse *pulma* kohal *kaelkond* `kaela. `veiksed *kellakesed* või *nisused* *krobinad* või *kurinad* Ksi **Vrd** *kaelakond*

kael|konks pl *kaelkoogud* – Pil SJn *kaelkonksidega* `kantasse vett SJn

kael|koogud hv *-kook* **1.** *Kael* `kookudega on vee vädu tüki `kergem Pöi; *Kõber* nagu *kaelkook* Han; *kael* `kooke ots oo `roandad Var; *Kaõl* `kuõkõga ulga `kergem kanda Khn; teene `ämmer teese *kaelkoogo* nokso `otses Juu; *kael* `kookudega `kañtsin mina elu päävad; *Liis* kannab `praegugi *kaelkooguga* Lai **Vrd** *kaal-*, *kaela|koogud*, *kaelkougud*

2. *kaelkooku vedama*, *tõmbama* jõuluaegne jõuproovimäng – Sa Muh *kaelkoogu* vädamine Khk; `tõmbavad *kael* `kooku Krj; *kael* `kooku `väeti jõulu, jalad `vastamini, siis akati katkestama, kumb teise üles sai Muh || fig kiuslema, kemplema *Väavad* juba mütu aega selle asja pärast *kaelkooku*, *kumbkid* ei anna järke Kaa

kael|kott *kaelakott* *kerjuss* `kerjab *kaelkot* `iga Mär; *testel* oo *kaelkotiga* leib `juures [karjas] Mih; *kaelkot* `t pañdi ikka õla `otsa, *pael* oli õla `otses Juu; *karjatsel* oli *kaelkot* `t *kaelas*, *leib* sees Lai **Vrd** *kaalkott*

kael|kougud **1.** *kaelkoogud* vahest ei jaksand ühe `korviga `tuua, siis `veima *kael* `kougud *ka* `kaasa ja *sis* `neie *kael* `kougu *nokkade* `otsa *panima* VNg; *käisin* isegi mitu `korda suost muaget *tuomas*, `tašsisin *kael* `koukudega Kad; `ämbrid õlid *kael* `koukude õtsas IisK

2. *kaelkouku vedama* *kaelkooku vedama* *vedasivad* *kael* `kouku -- *kõis* `pañdi `jälle `sie turja `piale ja. ja siis `kaendla alt läbi ja siis teine *akkas* *teinepuole* [tõmbama], kumb jälle -- *ramumees*, *eks* see toond teise järele Iis

Vrd *kaulakougud*

kael|küngas *kael* `küngass madal, pealt lai ja alt kitsas küngas vesisel heinamaal – Hlj

-kaelm Ls *sookaelm*

-kaelne Ls *kange-*, *näru-*, *võru-*, *üle|kaelne* **Vrd** *-kaalaline*, *-kaalne*

kael|nokad *kaelnokkad* Jõh *kaelkoogud* **Vrd** *kaulnokad* **-noot** fig *veavad* *kaelnoota* (tülitsevad) – Plt

kaelod pl *kaelod* pikuti rege asetatavad kaikad, millele pannakse *palgipakk* *kaelod*, *kaks* *kaegast*, *pikuti* rijj `piale, *kausta* *kuhtade* `piale. `kirbega `lüüdi *labad* `piale. *kaelode* `piale `pañdi *palgipakk* Mih

kael|puu hrl pl *kaelkoogud* *kaelpuud* on üle *abude* Jäm; `kaelbud, `kaelbu *kook* ja *abude* *puu* Khk; `kaelbuga oli `kergem `raandud `viia Kär; `kaelbul *kongsud* *kõedikuga* õtsas MMg; *kaelpuudega* *tuuvasse* vett Äks **Vrd** *kaalpuu*

-kaelsus Ls *kangekaelsus*

kael|tagune *kael|tagune* hv Tor, Hää Pil KJn SJn *krae*, *kaelus* *Minu* *ema* küll *pilutas* *kõik* *särgi* `käised ja *kaeltagused* Hää; `tõmma *kuue* *kaeltagune* *ülesse* Pil; *vanad* *inimest* (pl) `ütlevad *ikki* *kaeltagune*; *Eks* *vanasti* *said* *kõik* *särgid* `väl'lä *õmmeldud*, *käissed*,

kaeltagune ja õlalapid KJn; vanaste ol'lid särki kaeltagused `väl'la maha pööretud SJn
Vrd kaal-, kaela|tagune

-kaelused Ls rabakaelused

kaelus *kaelu|s* Muh, g *-se* Sa L(-o- Mar; g *-sõ* Khn, pl *-ssed* Mar Vig) K(g *-kse* KuuK
JMd JJn VJg Sim) Iis Kod Hls, *-ss* g *-e* Muh Trm Pal Lai Plt KJn; *'kaelu|s* Hlj, g *-se*
Jõe, *-kse* Kuu VNg, *-ss* Lüg, g *-e* Jõh

1. krae Ei sie pia pilutud särki, kanna ei korgi *'kaeluksida* rhvl Kuu; *'naistel ei õld*
[särkil] *seda klatstükki - - õli 'krousitud ja 'kaeluss pääl* Jõh; *Täna oli kaelus 'kaela*
'pandud Jäm; nied 'püstitised [kraed] nied olid kaeluksed KuuK; sooja kaelukstega pluused
JJn; *pia kukkus õtst kaelusse 'sisse* Trm; *pinsaku kaeluss* Lai; *kaeluss ja 'värvled tikati*
'valge lõngaga Plt || rinnaesine, manisk – Lai fig *'tõrva 'kaeluss* (päevitunud kaelaga
inimesest) Lüg Vrd kaaldanõ, kaalduke, kaalustükk

2. kaelarihm; kütke osa *vassigule, 'veisele, koerale kailus. loomale paned siis kut tahad*
'kuskile poole viia kää 'otsas siis kailus 'kaela Jäm; *kaelus on nahast. se_o obustel.*
'lehmadel on pannad Jaa; *kaelus 'pañdi loomadele 'kaela, oli puust, 'seoke looga 'moodi.*
loomad olid sellega 'lautas 'kinni Aud; *'lehmadel on 'sõimed ees, ket'id 'kaelas või*
puukaelus 'ümmer kaela Pee; *lõea kaeluss on 'kat'ki* KJn Vrd kaelaline, kahlus

3. rangipale kui kaelossed venivad pikaks, siis *'aetasse rangi arja pealt lühemaks* Mar;
rangi kaelus on puude all, käib 'vastu obuse 'kaela Hag; *rangi kaelukse 'sisse pannakse*
'õl'ga JMd; *Minä nõelsin kaeluse õled 'sisse. Vana Mikk õpetas, pane obuse sitt 'ümmer*
rangi kaelusse, siis ei võta 'kaela purus KJn Vrd kaelust(i)

4. kaelarahadest kee, helmekee koos kaelarahadega *kui mitu raha ridas ond, se*
kutsutassõ kaelus; Tüdrikätel olid kaelusõd 'kaelõs Khn

5. värvel [meestel] *pikkad 'valged 'püksid jalas kohe ja, 'kaelus pääl, nüöp ies ja* VNg;
'sielikul on 'kaeluss, kust käib 'ümbär kere Jõh; *sieliku kaelus on pikkast venind* Iis

Vrd kaalus, kahlus³, kaulus

-kaelused Ls sookaelused

kaelustama *kaelu|stama* S(*kailu-* Khk VII) L K(*kaelo-* Ris) Trm Krk, *-stõmmõ* Krl
kallistama *laps kailustab paigulist* Khk; *kaelustasid nõnna teine teist* Muh; *'võt'sid*
teineteise kaelast 'kinni, kaelustasid Ksi; *nemä kaelusteve üt 'tõisi, ümmer kaala 'kinni*
ütte 'puhku Krk Vrd kaalama, kaaluma, kaalustama, kaelastama, kaulustamma

kaelust(i) *kaelusti* Koe, *'kaelust* JõeK kaelus, rangipale

kaelut *kaelut* "neljakandiline kast ruhvi ja kajuti lael, mille läbi valgus sisse tungib"
kreetliin on kaeluti ruudide kaitseks Hää

kael|vinnad kaelkoogud – Pee

kaelõma *'kaelõ|mma* Har Vas(-ma), *-ma* Se, *'kailõmõ* Krl, *'kaelda?* Vas, *kaelda?* Se
ringi vahtima *medäs sa tanh 'kaelõt, kas sul medä 'kaonu om vai* Har; *ma?* jäi *'kaelõmma.*
'kaelõss 'pääle 'ümbre 'tsõõre Vas; *ar_ 'kaelgui:?*, *'kaegõ kirä päle* (ütleb õpetaja
koolilastele), *'kaelõt ütele poolõ, tõõsõlõ poolõ* Se Vrd kaema¹

kaema¹ *'kae|ma* hv Vai HljK Äks KJn, M(-me) T(-mõ, -me, -madõ San) V(-mõ, 'kaimõ
Krl, *kaõma* Lei, *'kaemadõ* Har, *kaemma* Rõu); *'kae|da* Trv T(-de San, 'kaia Ran Puh Kam),
kaia M(*'kaede* Krk Hel) Võn, *kaia?* V(*'kaia?* Lei; *kaia*, 'kaia Se Lut)

1. a. vaatama läks `kaema sedä `asja Vai; ma tulli siit kaut `kaema, kudass teie `tüüga `val`miss saade Ran; lammass läits järven nii `puhtass et lust `kaeda Puh; päiv paestap nii valusalt, et `kaeda ei saa Kam; anna[?] varokaetus siiä[?], ma[?] kae kas suu om must Kan; `sil`mi man `puuduss, kõveralõ kaess Krl; ala_{sa} takka kaiu[?]; tu käü maad-`i`lma müüdü kaien mis `konkina om Har; ta kaess mu[?] pääle iks üle ola (vaatab halvakspanevalt) Rõu; tulgõ_{kaema} `kaema, mis asi seo um; mis mul sääld viga kaia[?], kae nigu `peegli pääld; ma_i `lääki tõsõ eläjät sõss `kaema, et sõss, olõt nõid vai, nõiut är[?] vai Plv; `saaja läät, `saani kaetass (otsitakse kingitusi); mul lät`s süä halvass kaiõh; mul om halv kaia[?], ku sa `lääde[?] ja `tüide[?]; mul om `väega_{hallõ} kaia[?], ku_{tõdnõ} läbi hädä tüüdü tege Vas; `tihka ei `pääle kaia[?] tõdsõlõ, nii om häbü Räp; timä ei olõ viil vanaki kaia[?] ai[?]; ma ka `tahtnu (oleksin tahtnud) tuut kaia[?]; poisi[?] vai naase[?] tulõva `saaju `kaema (kontvõõraks) Se; e t t e k a e m a ette vaatama; ettevaatlik olema sa ei kae `ende ette, jooset üle pää kaala; ette kaemate inimene Hel; kae ette, et sa `jalgapidi `auda ei lähä Nõo; märä om ramm, kae_{sa} no ette sõiduga Kan; päremb om ette kaet ku `perrä kahit Har; ma_{hei} kõik väädse_{teräväss}, `kaege no ette, et `sõrmõ ei `lõika[?] Plv; Ettekaeja inemine Räp || fig Taa poiss kaess jo[?] üle katusõ Rõu | (päikesest) päiv veretäb, kaeb `taade, `näitäp `kuiva `ilma Ran; päiv kai `taadõ hummogu, küll nakass `vihma sadama Vas; hummõn saa illoõ il`m, ka päiv kaess `perrä Se || (imperatiivvormides tähelepanu osutavalt, imestavalt, ähvardavalt) kae kos kadekops; kae kui `tõmban sulle `müüdü kaala `suuni Ran; kae, Rolli (koer) meil väherd, lätsivä ilma `õkva `saole ja tuulele Kam; `oina kae sügise jooseva lammaste perän `kangede Rõn; elusuun, kae[?] ta liiguss kah Krl; kae et `kaot mu_{sil}mist Har; kae_{timä} es tiiä[?] Rõu; kae `nal`ja mis ta tege; `kaegõ_{ku} suur pil`v, sado tulõ Plv; kae[?] et sä jalamaid siin olõt; kae `määrtse naase võt`t kui tingõsse Räp; kae koh om lännü[?] rahvass targast Se b. tegevusetult vahtima ta kaess mud`u ku päev `müüdü saa, aga tüüdü ei viisi tetä Hel; eläje_{kaesse} õnnõdõ, mitte ei_{süü}[?] San; misa_{kait}, naka_{tegemä} Har c. tähele panema, hoolima egäüit`s askeldap oma askelduisi, kellel_{om} `aiga tõstest `kaeda Ran; võõrastele tükip `persede, oma elust ei kae midägi Nõo; `tüü`rigu likerdava pääle pošte `ümbre, kas särätse tüüist ehk `kestegi `kaeva; es olõ latsõst `kaemist (hoolimist) Rõn; `liitrepuu mara oma[?] `jõhvtõ[?], a `mehtse[?] `kofjasõ kõvastõ mett, ei `kaeva midäge[?], et hais Räp d. käejoonte, kaartide jm järgi ennustama Kõvasi Kadri olli raamatuge `kaenu. `aigust ta_p kai, kas om jumala `aiguss või maast või tuulest Krk; `mustlase kaeva kätt, nuu olliva nu periss käe `kaeja Ran; temä käe päält kai, ega ta `kaardit es pane Puh; miä es lase kätt `kaeda Nõo; kotoh ka_{käve}[?] õks käe_{päle} `kaemah ja Vas; käve vana paaba man, lašk `kaartõ kaia[?] Se; `arbd`a `kaiõ k`ätt kah, bõt põrõda eidetasõ `paprõ[?] (pannakse kaarte); `arbd`a kaess `šukri_{bäle}, `šukõr `ol`li `andminn tõvitsõlõ; ku moud is olõ[?] sõss `arbd`a `kaie vii_{bäle} Lei; arbi`andja kaõss mustast raamatust; umma[?] `säändse[?] mõistja[?], kätt kaõss ni `ütless sullõ tuu sul ol`l ni tuu sullõ või saia[?] Lut || kurja silmaga vaatama, nõiduma Ennemi es taheta, et võõras kaeb nuuri luume, pel`läti et ärä kaeb ja looma lähvä siss kõtust `valla Nõo; ää meelega ei kae, kaess `kõõrdi Ote; kahe sil`mäga inemine, kaess tõsõ inemise eläjä ärä; lehmä olli_{nii} hämmõ[?] ku viist `vällä tulnu[?], üt`s kurja silmäga inemine om üle kaenu[?] Har; Ku_{timä} mõnõlõ eläjäle pääle kaess, sõss tuu elläi `haigõss jääss Rõu; kadõ_{uss} `kaeõ `kõõri; tuu kadõ_{uži} kaess; `kaie mu lehma `väl`la Lei Vrd kaetama

2. järele või üle vaatama, kontrollima; revideerima *inspektor tuli kuuli kaema* Trv; *koolimaja olli lähüksen kävvä, kaemen ~ katsel käüsimel küül meistri ehen, kaeti järgi ka lugede mõistad* Hls; *vanast olli poe leti pääl kivi vikadi kaemise jaoss. kaeti, kudass ta rüük's* Krk; *kae perrä, kas kari om jo kodu tullu* Puh; *tuy minnev lauta, kaevõt kas elä, iid pal'lu om* San; *ku taheti eläjäl suud kaia^o, pañti pagu suhvõ* Urv; *mine^o kai^o aian mehisiid* Krl; *ma_pia kanul perrä kaema* Har; *opõtaja tul'l lat'si kaema* Plv; *keväjä inne külmest pandass vilä terri idanõma, et kaia^o, kas kaussõ^o* Râp; *tohtri kaess ar^o, ant tähe; lääme mõrdo kaema, kallo vällä võtma mõrrost* Se; *vaia hobõssile hambilõ kaia pal'lo um aastaki* Lut || fig varastama tõine [laps] *ollu nõnda vagune, aga tõine mud'u karmanist kaija; ega ega ma suur varass ei oole, ma ole seante karmani kaeje* Krk; *mõrdo kaema (võörast mõrrost kalu varastama)* Se

3. proovima sõrme vedämisega kaetass jõudu Pst; *ma kae õnne, viska luyüsi; ma kaie õnne pääle tetä üt'skõrd* Krk; [rukist] *kaeti amba all, kui terä kõva, siss olli valmiss* Ran; *ega sa tolle kangusega midägi ei võeda, paremb kae ääga* Nõo; *kaie, kas jõvvap tõsta* Kam; *ei viisi tüüt tetä, mugu lüüp luikari, kaep kudass ta kergembide läbi saab* Rõn; *taah veivä suvõl aiah poiskõsõ luuri, tahtva kaia^o kiä kõvõmb om* Râp; *ooda^o, pan [hobune] et'te, ma kae tal jalga (jooksuvõimet) ka viil* Se || maitset proovima, maitsuma *kai iki ärä, mis maik tal om* Trv; *sij om taari kaeje sij muud ei tij ku kaes talu taari* (teenijast, kes tihti kohta vahetab) Hls; *kae maiku, ka soolane või make; supil kaets süula, kaets ka ta parass om; ma ei ole iva marjagi kaenu* (ei ole veel midagi sõõnud) Krk; *kae, kui makuss leib om* Kam

4. katsuma, kompama, kobama, puudutama poiss kaie tidrukid Hls; *sij oo käege kaia, et sij võle om; kae käege surnut, siis ei pel'gä* Krk; *tiiä küll, jušku kaessi peoge, aga ei tule müilde; mõistlik näge silmäge, rummal kaess käege; lätsi oma peoge kaeme, mäantse rauttij rüüpä om* Hel; *temä_m õkva kättega kaeda ja silmiga nättä* Puh; *kobi ja kae, sinnä ma panni tu asja* Kam; *surm võt't kolm poiga, t_om jo egäl üt'el peoga kaeda, kui vallus tuy om* Rõn

5. püüdma kaeme ruttu mineme minnä, ei ole aiga uuta. no kae kae ruttu säädä, missa nõnda kava ehit; *ma kaie ku jalga laskme sai* Krk; *kae aiksalt kari mõtsa aia* Hel; *kaeme ärä tallitada ja kerkude* Ran; *inimese om kurja, kaeva kudass üitsütte maha sõkku saava* Nõo; *ma kobisi hilläkeiste ussõst vällä, kaiõ kuis tulõma saiõ* Urv

6. hankima, muretsema; hoolitsema; otsima, valima sõss oll linadege sij raha kaemin puha Pst; *kae ruttu pruukošt lavva pääle* Hel; *kaed iki pühapäevän sõõgi valmiss, et sa äripävän saat jälle tüün olla; miu käest sa abi ei saa, nüid kae esi, kudas sa oma elu säed ja sekid* Ran; *vana Mälton läits liina ratta osasit kaema; ku karjalatse ollime, siss käesime linnu pesi kaeman* Puh; *läits endäle parembat aset (elukohta) kaema; täl olna tõene naene valmiss kaetu; obestel ei ole kaaru, tulep kaeda, kost saab* Nõo; *lääme mõlepa rändämä, kaeme kost saap parepat tüüd* Kam; *enne pulmi olli laits ärä kaetu* Ote; *läsä_käävä asõnd kaeman ~ ot'sman ku_mihiläne poiga taht laskõ^o* Har; *olõss ta mullõ kaesi huulõ pil'li* Plv || korrastama *kaegõ iks mu matust kah* Plv || arvestama *kasu vaškass kaiass ku om katesse ammast, siss saa ää piimälehm* Hel; *vanast kaeti [naisevõtul] iki toda, kud'ass kiäki tüüt tei, ega siss muud es kaeta* Ran; *vanast kaeti iks sitavedämist kah,*

ku lihaeite päeväl sitta olli `veetu, siss mädäni sitt ärä; temä kaeb nõu `kaudu, kudass ta saab Ote; sõss `naksi ma `kaema et, mis minnu suhd nii tõsõ all elämä Urv; vanast `kaet'i `aiga `taiva `tähti `perrä Har

7. külastama `kutsus `sinna `kaema, aga minust ei ole minijäd KJn; lääme last `kaema ~ `kaejatsi; `käidi `aiget `kaeman Ran; ku_ma tule, ma tule iks su `kaema Nõo; poig käve iks ütte alasi minnu kaeman Urv; tu om `haigõ, ma_lähä tyyd `kaema, siss vii toolõ ka_medägi; tulõva? `kuuljat `kaema, kiä lähükesen olli Har; ärä_sa minno ka är? unõhtagu?, tulõ iks minno harvakultki `kaema Plv; `karksi üle läve sinno `kaema ka siiä? Röp

Vrd kaehhutma, kaelõma, kaetama

kaema² → kaevama

kaenal kaenal VII Muh Rei Rid Vig Tor K I Hls, kainal Khk Pha Rei Mär Tõs Khn Sim Trm Plt Trv, kainul Hää, `kainlu Ans Vig Han Tõs(`kae-), `kaenal Jõh, `kainal Lüg Vai; g `kaenla Jõe Hlj Jäm Pha VII L K I(hv Kod) Krk, `kainla Lüg Jõh Khk VII Jaa Muh Rei L K Kod Hls Puh, `kaendl|a R/-t- Jõh Vai/ Khk Phl Rid Mar Tor K(-e Ris) Iis Trm, `kaindl|a R(-t-) Khk Muh Hi(kaindel g `kaindle Rei) Mar Mär Khn PJg Saa K I Trv Pst Hls(kaindla) Ran Puh TMr Har(-õ) Lei, `kainlu Jäm Ans Pha Põi Muh L(`kaenlo Vig), `kaendlu Jõe/-t-/ Kuu/-t-/ PJg Tor, `kaindl|u Kuu Khk Kaa Põi Muh L(-o Kul) Rap (nom tarvitatakse harva) õlavarre ja õla ühenduskoha alune, kaenal Nägüs menemä üks `rannale, `aerud `kaentlus Kuu; kää alt `kinni ehk `kaentla alt `kinni Jõh; mie `kardan `kaindla alt kudina Vai; mis suur koms sul `kainlus oo Muh; Ära pudista `kaindlast `einu maha Rei; `Kampsul oo `kainlute alt kõik kulun Han; rähä täis `einu `võetse `kainlu Tõs; müit's pidi sul `kainlus olema (mõisniku ees) Aud; käib -- kark `kaindla all JMd; juba `jälle läks aga siit leib `kaendlas Kad; `aantsid [hobusele] `kainlaga `einu Lai; võtan lehmäle `einu `kainlasse, viin `kainlaga Vil; vii obesel siit raasik `kaenlage Krk; võta no `hainu ka `raaskõsõ `kaindla ala? vasikalõ Har **Vrd** kainu¹, kandla, kandli, kangla

kaenla|alune, -alus `Särgid ei ole hüäst `leigatud, `kaentlualusest `lähteväd `lohki Kuu; kui õla luu on pihast `välläs, õla tuleb `kaentla aluse `auku Jõh; `kainlaalust lapid olid nelja nurgelist, [särgi] ema ja `käise vahel Jaa; `kainlualust lapid Aud; `kainla aluse ajanud üles Kod; `kaindla aluse karvad Lai; `kainla aluse rahud on üleval ja valusad Plt; Soe nagu noore tüdriku kainla alune, kus küinla päeva aegu kana ära küpsevat Vil; vaia särk maha `hiitä?, `kaindlaaludsõ omma jo `hämme? Har || fig leib on jäänd `kaindla alusesse, kui ta teise ligi on ahjus `küpsend Iis **Vrd** kaenluse-, kaindliku- **-auk** Higi süüb `kaentlu `august `särgid ärä Kuu; `ninda `kõrge, et `kaindla `aukudest `saate Lüg; Inimest kartvad anameste kaindla oukust kidi Emm; `kaindlaaagu karvad JMd; jaki `kainla auk; `kainla-aagu `õmlus, kos külje piält ja `kätsed `õmled kokko; lapsil `auduvad `kainla-aagud ja põtkavahed Kod || (kanast) kanapojad lähväd emä `kainla `auku Kod **Vrd** kailaauk

kaenla|lapp 1. särgi kaenla alla õmmeldud nelinurkne lapp särgil oo `kaenlu lapp, neljä kandilene Tõs

2. higilapp `kaintla lapp `pietasse `kaintla all, et igi ei `määri `kleiti Jõh

kaenla|latt kaenlalapp `kaindlõ lat'i?, ummõldi lat'ikõsõ Har **-lohk** kaenlaauk `kaindla lohun kasvava karva Trv **-rahud** kaenlaaluse näärmed `täimä (rõugelima) ajab `kainla rahud ülesi, `kainlaaluse rahud Kod **-tilt** kaenlalapp `kainlatilt, neli `nurkne lapp mehe `särgil, `kainla `tildu pidi panema, `muudu revestäs `särgi `lõhki Lüg **-täis** Vein `lammastele

`kaintla`täie `eini ette, `nindapali kui `kaintla `mahtus Lüg; `kaindlatäis, mes sõletäiest vehem on Käi; paned eenä `kaindlutäied suurelt pikalt – siis oo eenäd `viirges Vig; `kainlatäis one, võtad ühe `käegä `kainla `alla `einu, viid `lammale Kod

kaenlu- → kaenla-

kaenlus-, kaenluse- kaenla- `kaendluse auk; kaenlose igi Mar; aga `kainluse lapp pidi siis ikke sii olema, `vaata mud`u ei olas käis ann siit nagu `tulla mette Aud; särgil on `kaenluslapp ja õlalapp Hag

kaentluline `kaentluli|ne g -se kaenlatäis `Suure `kaentlulise kohe toin `hatru `lehmäle ala, ne siis `seisub ilus puhas Kuu

kae|ohakas (taim) kaeuhakas, punased tutid `otsas Kse

kaeptus `kaeptu|s VNg/-b-/ Vai Kaa VII Rei Kul Mär Kse K Iis Trm, -ss Kod; `kaiptu|s Lüg Jäm Khk Pha Pöi Muh Tös Khn PJg Tor KJn Hls/-b-/, -ss Krk, g -se kaebus `kaiptus läks `tühja, sest tuld `vällä midägi; sie on vale `kaiptus Lüg; `Kaiptuskiri `saadeti `valla `tallitajale Jõh; eks `andand `kaeptust sise Vai; `kaiptus oli tagasi `vöötud Khk; kus põle `kaiptust mette, seal põle kohut kua mette Pöi; ta `tõstis suure `kaeptuse tema `vastu Mär; tõstab `kaeptust minu `piale JMd; oli sie `kaeptuse aeg (kui üksteise peale kaevati) VMr; `kaeptuse alune Iis; ku`ni põle `kaeptuss, põle kohot Kod; susijad tegid taga sel`la `kaeptusi teiste `piale Plt; `pääle `kaiptust olli pal`lu Krk **Vrd** kaitus

kae|päev¹ jõulude ja uusaasta järgmine päev `joulude järel on kaepäev Jõe; kolm `vendä -- `menned kae`pääväl merele ja -- siis olid `lauland viel ise `mennes et: `lähme `kaiust `katsumaie, kas `kaius kaluja `andab (muinasjutust); siis ei `tohtind `verku parandada ega ka merele `mennä, `kaie `päiväl jah, siis pidi kohe noh `naistele kae `silmä `pääle `kasvama ja, ja `vergu `onnedus olema ja, `aesta läbi kohe. `viimaks enämb kai ei `üöldüd, `üöldi kae päiv. no lühendetti, `kaie päiv oli nagu `raskemb `üöllä, siis kae päiv, aga sie oli `toine `jaanuar Kuu

kae|päev² kaepäiv um turupäiv, rahvass `lätvä `hulka ni nakasõ² kaema `mõrsjit Lut

kaer kaer g kaera Sa(g kaira) Muh Emm Phl L K I(excl Kod) u Hls, g `kaera u R

1. suviljakultuur (Avena sativa) sie kott o `kaeru,ega siel; puol `kaera üä hobuse sida `unnigust tule `näütäjälle (palgaks halvasti peerutule näitamise eest) Kuu; kaer tahi `tõise `aasta `kartuli maad Jõh; kaera labu Ans; `valged kairad ning mustad kairad Khk; Kaerapahna söid loomad keik Kaa; kairal on aad pääl; ühe külje kaerad, mis ümarguti `ümber keige varre kasuvad Pha; kui kaira ogad nõnda laiali egase `poole `oidvad, see on aga, kui `ühte `poole on, see on kaira lakk VII; kairal on koa elbes Jaa; Kaer on ise küll `sõuke kesine vili, aga ead moad tahab Pöi; kaer_o alles `lembes; ma pane kaeranatukese kokku Muh; kaera ehemed; kaerakuhilas Rid; põllud oo kolme vil`la all. üks kolmandes oo rukkis, teine `otres, kolmas `kaeres; kaera pahmas; kaera mügämes Mar; kaera ja odra põpped o rihal Mär; kuldkaer, sel kaeral olid nagu kulla sädemed sees Vig; ühe poolega kaer_o peenem, pisike ja peenike kõrs; türgi kaer o suur, peab `nahkjas olema, põle `tuuma sees `ühti. samma mis lakaga kaer; vene kaer ja türgi kaer oo `ühte `moodi Lih; aralene kaer; rukis `tuhka, oter oasse ja kaer kaosse (kaera tuleb külvata märja põllu peale) Mih; kaera lidvad Aud; `kamsaki kaer Pär; kaera `lipsed Vän; kaera võrvlad Ris; kaera `lemmed lähvad kõik `koltseks Rap; nii pikk kaer oli et venitas kaera ibikesed, kaera aod maha Juu; kaerad paneme `ammu Jür; kaera looma aeg `olla ia vähile `minna Tür; ühe ~ kahe ~ nel`la

tahulene kaer Pee; kaera aganad Koe; kaera aunad, kärbiksed; kaera rehi `pañdi üles, kaera `rehte sai `puuga kaevatud, siis `kuivavad; kaera `üsked Sim; vene kaer ~ läti kaer on niisamasugune nagu meie maa kaer. piened kõhe ku okkad. iast `ännivad väl'ja IisK; kaera lesemed Iis; `kaera õli `kahte `sel'tsi, arapi kaer ja maa kaer; `valge kaer ~ mua kaer, `valge kaera ripse õli laiali, pal'lu arusid Trm; kaera `ripsmed MMg; kui mina juba mäletasin, sai odra ja kaer vikatiga maha `niita Pal; kaera kõlud, `aokas kaer; laka kaer olema turgi kaer; lakaga `kaera külitu kelsa `piale Plt; enne (vanasti) `pañti kaerad ja odrad `vihku; üheküllegä kaeral on agu üksipidi KJn || põllul kasvav kaeravili; kaerapõld kure `erned kasvavad odrade ning kairade sias; kaira ädal (hiljem võrsunud kaer) Khk; `veised `aeti kaira tüide `peele Kär; loomad läksid `kaeru Tõs; kaera kañn, kaera sees kasvab neid küll Juu; minagi lõegasin ühe tüki `kaera ära Pal || (söögiviljana, söödana) kairadega söödud obu Khk; Keik kaerad pole vana obuse jäoks (kõik ei ole vanale inimesele kättesaadav) Kaa; ma anna obusele ühe `oodri `kaeru, siis ta kõib `jälle Muh; kaerast `tehti apurokka Mih; obust `kraapivad kui `kaeru saavad Aud; läksid `kaeru möda küla `piale `aama, obustele `kaeru `pulme aeg Nis; `oostele `antakse kaera suurust Kos; õpetajalle `viidi vakk `kaeru [kui kihlama mindi] KJn; Kaveh! kaerakakk, saiasarv paistab (õeld, kui paremat leiba hakati saama) Pai; uudistasin obuseid värskete kaertega Kad; kaerast saab `kiisli IisK; Anna obusele vene kaeru (anna piitsa) SJn

2. liitsõna järelosana mitmete taimede nimetustes Ls kadaka-, karu-, lõo-, nonni-, orja-, raba-, soo-, tali-, vares|kaer

Vrd kaar, kakr, kaur

kaera- 1. (kaera osadest) kaera libled `aeti padide `sisse Muh; `lusted nagu suured kaera aad rukkis Vig; kaera keast keedetasse apurokka Kir; kaera agad o päris tuttiis; kaera agudel oo terad sees; odra ehk kaera `kõlkad Kse; vanast oo mõned tedrekud kaera leblest ennastele `patju teind Mih; kaera agud nõnda suured juba Hää; nii pikk kaer oli, et venitas kaera ibikesed, kaera aod maha Juu; on rukki aganad, aga kaera `kõlkad JõeK; kaera kied, nied mis kaera tera `ümbär on IisK; kaera terade kül'jes on õhukesed libled Trm; looma toit oli odra põhk ja kaera põhk Lai; söövad kaera aod ära Pil; kaera agu ju väl'läs KJn

2. kaerte jaoks `kaeraküna on `veikene, `sinna `panna obosele `kaerad `sisse Lüg; Üks väli jäi `kaeramaast; Rukkimaa pidi õlema `puhkand ühä suve, [rukis] `tehti `tõise `aasta `kaera `maaje Jõh; Menel ool (hobusel) oli sehike sañt moed, et es andand karjamaal muidu käde, kut pidi kaeramat't seltsis olema Kaa; `Kerge just kut kaera kot't, äi koalu midagi Põi; Obusel oli `söötmes pisike kaera küna, kaerad kallati künase, obuse ede; [hobust] meelitakse kaera matiga; Võta `põesast kaera mat't küll siis [hobune] edesi lihab hum Põi; kaera käräjad o uta ata; teine odra sali, teine ruki sali, ise oo kaera sali Muh; üks oli ruki põld, teine odra, kolmas kaera põld Mar; piits oo ikke obuse kaera vakk, kui mehel piits peos siis `ütleb, et mool oo ikke kaeravakk `juures Mär; pane kaera torp obusele pähe PJg; kui pikk kaer oli, siis `tehti kaerapoisid. need olid akkjala `moodi, nihukesed `veiksed olid; võta kaera `vooder koa `juure, se pidi siis piits olema hum Juu; vil'jaaidas olid salved sies - - kus oli rukki sal'v, odrasal'v, kaera sal'v Koe; kaeravihud nied said [ahtmisel] sedasi `lahti raputatud VMr; tuul ajas kaera akid kõik segamine Iis; rukki akid õlid, ja nisu akid, vahel kaera akid kua Trm

3. kaerast, kaertest valmistatud, kaeru sisaldav `kaera `tanjud, mis kanadelle saab Jõe; Ku `kaera `kiisli süöd, saad `kerra üle püst`aia hüppäda ja `onnigi koht `jälle tühi Kuu; sie oli siis `niisugune `maius toit sie `kaera `kiisil VNg; Siis `piigistedi pihudega sie `kaera tumm jahudest vie `ulka Jõh; kui sa loomale keedad kadaka vett see oo paelu änam kut kaera jahu anda Kaa; Jahund `kaeru ja keetnd kaerajahust suppi; Ma nägi eit tegi kaerapudru nõnda. Ajas vee `keema, näpuga pani `soola `sisse, `püuga pani tanjud `sisse, labjaga liigutas, lasi tükk `aega `kiia ja oli `valmis; Tuulinguga äi taha ead kaera`tangu `soaja, kesi jääb `õmber; Nii `peened ja purused just kut kaeratanjud Pöi; apurokk keedetse kaerajahudest; tuhli rokka `tehti, kaera rokka koa Muh; kaera tangod `lähtväd `easte `pehmeks, saab ea `pehme pudro Mar; kaerakile on ikke etem kui lebakile Mih; üsä vanad inimesed `ütlesid kaera apurokk, aga nüid `üitasse tänd kaera kile Tõs; kaera kile, süiatse rõõsa piimaga. võid `sisse, siis on nii tore et Aud; kaera jahu `keäsa täis; kaera kile oo apu ja ea Tor; kaera tumm on `aigele `kerge `seedi Vän; kaerajahule `pañdi kiev vesi `peale, `tõmbas piimale selle vie JJn; kaerajahu kõrt Kad; kaer niidetasse `al`jalt ära, `ernega segamine. sie on kaeravikk IisK; kaerakama, mis apu piima `sisse tehasse kui `kõrti VJg; kaerajahu `kiisil, silm piass, piim kõrvass; kaeratangu supp Iis; vanaema kasvatas [varsa] kaera piimaga. `vaata kaera jahu pit`sita ära, siis jääb nagu piim Pal; kaeratangupudru tihasse enamast piimaga. mõni tiib kah rasvaga Äks; kaerajahu kile KJn

Vrd kaara-, kakru-, kaura-

kaera|hunt viiest kaeravihust koosnev hakk – Amb **-jaan** vanaaegne tants minu *nuorespolves tañtsiti tul`jakid ja kaera`jaani* JõeK Vrd kaarajaan, karassim **-kaie|kiri** (kindakiri) – Mär Vig Vrd kaarakaiekiri **-kann** äiakas, nisulill (*Agrostemma githago*) *kaerakañn kasvab rukki sees, kui `val`mis soab, siis on mustad `seemned, rikub leeva koa veel ää, lillakas punane Juu Vrd kaeralill*

kaerake dem < kaer Annab jumal varsakest, siis ta annab ka kaerakest ~ mol`likest (õeld, kui vaesel inimesel on mure äraelamise pärast) Hää Vrd kaarake

kaera|kõik väänkael (Jynx torquilla) – Mär PJg *see on üks `väike al`l lind ööbiku `taoline, [laulab] kõik`kõik`kõik`kõik, et kõik seeme peab maha `saama. kaera kõiguks `kutsusid - - teda Mär Vrd kaarakõik, kaeralind, -kõrs kõrrepõld, kust kaer on koristatud kaera kõrs` jäi kesasse, seda ei `küntud Sim; aja lehmad kaera `kõrde Iis Vrd kaara|kõrs, -moo, kaurakõrs **-kül** Kõik` jähid nii vagusi, just kut kaera küli aeg. `Kaeru külitakse voa ilmaga, sellepärast `öötakse nõnda Pöi; Kas nüüd üliõpilased võlgu maksavad või on kaera külvi aeg (õeld, kui seltskonnas kõik vait jäid) Kul **-leib** aganaleib, kuhu on lisatud kaerajahu kaera `leiba ja kõik `enne `tehti. jahvateti aganatega `puolest, `siiski sellelegi `pañdi kaera jahu `ulka ka VMr Vrd kauraleib*

kaera|lill (taimed) **a.** roosaõieline rukkilill – Kad **b.** nisulill, äiakas *kul`lussemarjad on kaeralilled* Pal **c.** käokübar – IisR Vrd kaaralill, kaera|kann, -läll

kaera|lind 1. väänkael (Jynx torquilla) – Lälö *kaeralind on koa al`l lind, pleek al`l lind. laulab tee, tee, tee. ta isi üsna `kärmosti ja `kähku teeb seda, see on ta laulu viis* LNg; *kaeralend karjob tee`tee`tee `ühte`puhku, käsib `peale akata `kaera maha tegema* Mar Vrd kaera|kõik, -peedu, -peet, -pii, -tee

2. talvike *Kaeralind on `julge, tuleb `kaera nokkima `lauda ette, `kollakas kõht. `Laulab: si-si-si-si sii sii* IisR

kaera|läll (taim) kellukese moodi `õiled, mustad `siemned. kaeraläll kasvab kaera ja nisu sies IisK **Vrd** kaeralill, kauraläll

kaerane kaerane g -se Sa Muh L K kaera sisaldav meitel on nii kairased odrad si_asta Khk; kaerad rukki`siemne ulgas, üsna kaerane teine VJg; kaerane segävili KJn **Vrd** kaarane

kaera|oras 1. kaeravilja oras tänavu on igalpuol ilusad kaera oraksed JMd

2. lipshein – Mär Tõs kaera oras oo küll pehme, aga tä oo `seoke `sitke. tä jääb vikati ette kasuma; kaeraoras oli `raske `niita Tõs

kaera|peedu = kaerapeat Akkab kaerapeedu `peedutama, siis kaera kot`t `selga ja põllale Krj -**peet** väänkael (Jynx torquilla) Kui kaerapeat `laulma akkab, siis on ilm juba nenda soe, et võib kaerad maha külida Kaa **Vrd** kaera|lind, -peedu, -pii -**pii** = kaerapeat põldpii oo kirju kaelaga lind. teine oo kaera pii, see oo pisike; kaera pii teeb pii pii pii Muh -**rooste** Türrnapuud kästi ära äävitata -- et ajab kaera roostet, lamandab kaera maha Trm -**saak** Kase `urvadest voatab põllumees kaerasoaki, oava `urvadest ohrasoaki Kos -**segane** segävili Vanasti külisid talumehed rohkesti kaerasegast, see andas rohkem välja kut puhas oder vei kaer Kaa -**sori** talvike `Kaera`lindu `üeldassegi `kaerasori -- ovoid iest võttab `kaera IisR **Vrd** kaerasööja -**sööja** = kaerasori Ega `teisi `talvel maja `juure nii ei tule kui tihased ja `kaera`süöjad IisR -**tee** väänkael (Jynx torquilla) Kaeratij karjub ikki tjj tjj tjj, sis võib juba kaeraküli teha Hää **Vrd** kaeralind -**urb** lepa urvad on leiva urvad, kase urvad on kaera urvad (viljasaagi ennustamine urbade järgi) Kei -**vili** kaer kaera vili oli esimene [külvata] ja siis tuli oder Kos; kaera vili oli kõige `raskem külvata VMr

kaerustama = kaerutama – Sim

kaerutama kaertega söötma küll ta kodo soab `kaeru, akka teda tee peal kaerutama Juu **Vrd** kaerustama

kaesa → kaheksa

kaeskõlõma `kaõ|skõlõma Lut, `kae- Se ringi vahtima `kaeskõlõss kõigi pooli. `kaeskõlgu_i-? nii Se; kaõhhass ütte `puuldõ, kaõhhass `tõistõ `puuldõ, tuu um `kaõskõlõmene Lut **Vrd** kaetama

kaessa → kaheksa

kaestamma `kaestamma kaetama, nõiduma luam on tigeda `silмага `kaestettu, siis jääb `aigest VNg **Vrd** kaetama

kaetama `kae|teme Krk Hel, -tam(m)a Nõo Kam Urv Har Rõu, da-inf `kaetada^(a) Nõo Kam Urv Rõu, kaeta^a Har Rõu; nud-part `kaetunu Har

1. pilku heitma, silmama, ümberringi vaatama `kaeten viil tagasi Hel; kaet miu poole nigu veedike ja läits minemä Nõo; taade `kaetama Kam; Herr -- `kaetanu_sepäle `otsa Urv; ma_`kaeti kas tsiga om `ruuhvõst söögi vällä_sõönü?; ku sa? jahu? `tõie, siss `kaetunu ka `määrtse omma?; ma_`kaeti külh, is näe_kedägi Har; `Kaeta no_vahel mäe otsast mu_kotu kah Rõu **Vrd** kaehama, kaeskõlõma

2. ära tegema, nõiduma sedä `lehmä ei `kaetavet `kennigi ärä Krk; kui laits `ol`li kõtust `valla ja mõni võõrass vanainemine `olli käenu, et vanainemine om latse ärä `kaetanu Kam; Ta lammas olõsi nigu är_`kaetõdu, taa ei_taha inäp süvvä ei juvva?. Tõnõ kurja silmaga kaess, sõss `kaetas är? Urv; Mu_`lehm um är_`kaetõt kuis tä laudan likõss lätt Rõu

Vrd kadetsama, kadõhtama, kaehtama, kaestamma, kaetsema¹, kahelteme, kahetsema², kahetama, kahjatsema²

Vrd kaehhutma, kaema¹, kaetlõma

-kaetav Ls varokaetav

kaetis|rohi nõmm-liivatee *kaetisrohi on mitme aiguse vasta* Kad **Vrd** kaetuse-, kaetus|rohi

kaetlõma *kaetlõma* Lei

1. vaatama, pilku heitma *'kaetlõs pujast (pajast) 'ussõ* Lei

2. ära tegema, nõiduma *mou 'kaetlõv latsõ, sõss saab latsõlõ viga* Lei **Vrd** kaetsema

Vrd kaetama

kaetsema¹ *'kaetse|ma* Kuu S L (*'kaetsõ-* Khn) Koe, *kaetse-* JMd

1. kadestama *üks akab teist 'kiusama, tahab ta loomad ää tappa, siis ta 'kaetseb* Khk; *Jo täda kädagid ikka nõnda 'kaetses, ät tä 'lahti 'tehti [ametist] Jaa; teina inimene 'kaetseb teist, vaadab tige silmaga Käi; Ää 'kaetse, sool omal veel ilusam* Rei; *ta kaetsõb mjõnd* Khn

2. kurja silmaga vaatama, ära tegema *paha silmaga mõeus teese villa või looma 'piale, 'kaetses ää. kui 'keegi 'kaetses, akkas 'loomi 'kiitma, siis pidid teese loomad kiduraks 'jääma, siis tuli vastata: sitta 'sulle suhu, siis oli se mõeu 'otsas* Kul; *ta kaetseb mo 'luoma: kül so lehm on 'ästi 'rammus. 'varsti jätab piima ää ja jääb lahjaks* JMd

Vrd kadetsama, kaetlõma, kahetama, kahetsema²

kaetsema² *'kaetsema kahetsema mina pärast 'kaetsesin, isa 'oedis nad alles, aga mina lol'l 'ändsin ää* HJn

kaetse|rohi nõmm-liivatee *'kaetse 'rohtu 'tuodi 'ühtelugu kohe. 'kaetserohu vett 'kietasimma, kui on 'luomad 'allis vai; 'kaetse rohud ja seda vett 'kietada ja 'andada 'luomale [kui] 'teine inimine on 'noiand sene 'lehma* VNg **Vrd** kaetuse-, kaetus|rohi

kaetsuse|rohi (taim) – HJn **Vrd** kaetuse-, kaetus|rohi

kaetuma¹ *'kaetu|ma* mõjuma *Odin küll 'rohtu, vade ei sie 'kaetund* Kuu **Vrd** kahetuma

***kaetuma**² pr *'kaetuss näima, tunduma kae_kae?, kas olõ_i-? mitägi. (vastus:) ei, mullõ 'kaetuss et olõ_i-? ketägi* Lut

kaetus *'kaetus* VNg; *kaetu|s* g *-se* Kad, *-ss* Plv; pl *'kaetusõ?* Lut

1. nõmm-liivatee *minu ema ikke vei meid 'kaasa 'jälle 'kaetusi 'korjama* VNg **Vrd** kaetuse-, kaetus|rohi, kaitus²

2. kaetis *luomad on kaetuses* Kad

3. pl silmad *'kaetuisi olõ_i-? ütless kua jo nee ei?* Lut

4. **Ls** varokaetuss

kaetuse-, kaetus|rohi nõmm-liivatee *'kaetusrohud, mis 'rannal 'kasvasivad, 'keideti 'luomadelle* Hlj; *ku 'lehmad tulivad 'piima siis kohe 'keideti 'kaetuserohu vett 'lehmadelle* VNg; *Kui kodu 'kaetus 'rohtusi oli, 'selle tied võis 'põrsa 'süömise 'ulka 'panna [kui oli kaetatud] IisR* **Vrd** kaetis-, kaetse-, kaetsuse|rohi, kaetus, kaiptusrohi

kaev *kaev* g *kaevu* p *'kaevu* LäLo(g *-o, kao* LNg Rid) Pär Hää K(g *-o* Ris Äks Lai KJn, *kao* Nis Juu Tür Plt, *kaeu* Jür Amb) I; *kae* g *kaju* Phl; *kaeb* Rap, g *kaevo, kao* LäLo, *kaebu, kao* Mih Nis; *kaiv* g *kaevu* MMg T(*kaivu*; *-o* KodT Võn [*ka(a)vo*] Kam), g *kajo, kaeo* Kam San(*kao*), g *kaeu* Kam Ote, g *kao* V(*kaib* Lut Kra; g *kaivo* Urv VId, *kaavo* Plv Röp, *kau*

Har, kajo Vas, kaeo Se), p `kaivu T Urv Har(`kaiva) Rõu Lut(`kaibu), `kaivo VId; kaiv g, p `kaivu R(kaev Kuu VNg, g `kaevu Jõe Kuu Hlj; n `kaivu VNg; g, p `kaivo Lüg Jõh; n, g, p `kaivo Vai) a. kaev `kaevu `malgad on `kaevul peal Jõe; Oda `justku `kaevust kohe (kui meres pole kala) Kuu; tuob `kaivust `keido vett; `trulliga, rattaga kaiv Lüg; omale ei `viitsi `kaivo `kaiva, siis mei `kaivost `kanda vett; `tuoverpuu on `puolest ja `kaivu`kouku on `vuorust (õeldi pulmas noorikule) Vai; kao jung on argi peal, jungaga kaev; kao krook LNg; `enne käisime ikke `mitme vaemoga `kaevu `ruokimas Ris; `õues on kaeb. kaebu ämmer Nis; `käidi sii `jootmas `teisu (härgi), meie kaevu `ääres. meil oli siis sii all teene kaev, `lahtine kaev; kooguga või jungaga kaeb Rap; `kallab `alla nagu `kaevu (joob palju) Juu; vanal aal olid kuoguga kaevud, nüüd on vändaga kaevud Amb; näkk `kaevus Tür; vana kaevutark käis, si `näitas ärä kos `kõsta kaev tuleb `kaeva; kaevo sammas, selle siden link, lingi õtsan kujuk, kuagu õtsan konks; kui kaevus vesi `õtsa suab tuleb kõhe sadu Kod; kui `uus rakkid `pañdi puhastedi kaev ära Pal; meie kaiv on kolm `sül`dä maapinnast. tost om kaitskümme `aastat, kui siin nakati tegemä neid vändägä `kaivõ Ran; [vana-aasta ööl] pühiti põrmand ärä ja nuu `pühkmet -- `viidi `vällä sinna kaevu lingu `alla TMr; kavõ valdass Võn; kaon om näk`k, `minke kao mano, `hiusist võtt kinni? ja `õmbass `õkva `kaivo Kan; kaaluga kaiv; kao pääle ei `tohtev `istu, siss `saabõv pal`lu ikkõ?; kaiv `luydi `vällä? ~ `puhtass; tuu pik`k puu om kao kaal, sij mia vett `vällä võtt, om kaaluõrs Har; vanast olliva kõik kaivo? `valtaga? ja rattaga? Plv; Lina oll nii hää kasuno, et võtit ku kaavost Röp; miik`küläh omma `valtaga kao? Se b. fig Ärä vanasse `kaevu `enne sülidä, kui uus viel `valmis ei ole. Neh `enne ei `maksa vana `sepra maha jättä, kui uut viel ei ole `valmis valadettud Kuu; `sitku ui `vanna `kaivo, jummal` tjit kui `vahtsõhe tulõ vesi Se | taast kaivõst umma? kõik joonuva? (liiderlikust naisterahvast) Plv | kali läheb `kaivo, on vesine noh Lüg; Jo `meie `kaivus vesi (lehm tuli lüpsma) Jõh; kaev oli pikkä kal`la `jätku, vesi oli pikkä piimä `jätku Juu | Siss enämb ei `mindä `kaivu tegeme ku juua tahetass Hel; tõõsõlõ `kaivu, `auda `eita, esi sata `sisse Lei; ädä aab ärja `kaevu, näl`g aab uñdi külasse JMd | `ol`li liina kaevust paar `kõrda vett joonu ja tollest lännuigi nii `uhkess Ran | Ta otsib kaevu kohta (tukub) Amb Vrd kaju

kaevaja `kaevaja Jäm(`kaivie) L K Trm, `kaivaja Lüg Vai, kaevaja Plt Hls, `kaevja Mar Tõs Kod KJn(kaevja), `kaeja Muh, kaivja Trv, `kaibja V(-b- Se; `kaivja Plv Röp) tgn < kaevama || kartulivõtja aja `täämbä ar osa kartohkit üless, hummõn tulõva? `kaibja?. `kaibjit om pal`lo, kas jovvat ütsindä? kartohkit üless aia? Se

kaevama¹ `kaevama Jõe Kuu Hlj VNg eP Ote; `kaiva|ma R(-maie Lüg) VII Iis Kõp TMr Kam, -me San(`kae-); `kaev|ma Han Var Tõs Khn/`kaõ-/ Tor Trm Kod KJn, `kaivma MMg Trv Võn Kam Kan VId; `kaebama Ris, `kaeb|ma Mar Vig(kaeb-) Mih Aud PJg Vän SJn, `kaibma Nõo Võn San V(part `kaibunu, kaavõt Har); `kaevima Muh Tõs; `kae|ma Khk VII Jaa Põi Muh, -mma Khn Tor; da-inf kaeva|ta S(kaiva- Jäm Khk) spor L, K I Ran Puh; `kaevada Kuu IisR Jäm Khk Rei Khn Pär Juu Iis, `kaev|da VII(`kaiv-) Han, kaevda Tõs; `kaeva VII Põi L(`kaõva Khn) I KJn SJn; `kaivada R VII, `kaiva Vai Kõp T Plv Vas, `kaebada Mih, `kaeba Mar PJg, `kaiba Nõo, `kaiba? V; `kaeda Jaa; (ma) `kaeva(n) Khk Kär Krj Emm Rei Mar Kul Mär Tõs Aud Hää K Iis, kaeva(n) Khk Krj Põi L Koe TaPõ VIPõ T, kaiva(n) Khk Kaa VII Jaa V(kaava- Har Rõu Röp), (ta) `kaivab Var Aud Kõp, (ma) `kaeban Mih PJg, (ta) kaebab Rei Mar Mih, (ma) kaiba San Krl Vas Se Lut

1. labidaga jms mulda kühveldades auku, hauda jne tegema *see_s ole mees, kes ei ole* `mandril `raavi `kaevand Mus; *lasnaga kaevetse vee sooned*; `kaemise `juures pidid lasnad vahed olema Muh; *kes teesele `auku `kaebade, see isi `langede `sesse Mih*; `enne olid meil eenamad vesitsed, nüüd kaebeti `il'la suur neeb läbi Aud; `enne Saarema mehed ned `kaevasid `kraavi JõeK; *sulaga olivad kõik kohad vett täis, ei saand muidu kui `kaevasin reännid `õue Kad*; *vai sijj `kerge tüü one `kruavi kaevata Kod*; *lina ligu `tul'li `kaeva SJn*; *Tu kraav om kiinni_kasunu?*, *tuy tulõsi `valla `kaiba?* Urv; *tõsõlõ `hauda kaivat, eß `sisse satat Krl*; *kuul'jalõ kaibõtass `hauda Se* || *maa sisse või maast välja kaevama sii kaivetasse see kivi maha, alt `ööneks, `lastasse maa `sisse Khk*; [kala] *rapid kaivati soja ajaga ikka maha Krj*; *kadaga juurte alt kaevati madarud Muh*; *teoposid akanud `kaevma. adra lusikitegä õlid `kaevnud obese nõud `väl'jä [muistsest kalmest] Kod*; *kaipkõ `vällä naid jumalakäppi, kaibat [juured] `vällä Se* || *kartuleid võtma ta kaivab `tuhlid VII*; *õtsi lume sidess, kaeva kardulid Kod*; *meil sai? ar kartohka iinne `kül'mi kaibõtuss, nimä? kaibi? kartohka ar uma `perrega?* Se || *turvast lõikama ühessa `aastaselt `tul'lin isaga rabasse, turvast `kaebma Vän*; *turvast kaevatass Kam* || *kaapima mõni hopõn kaib jalaga?*, *misa kaavat, misa `hullat Har Vrd* kaibuma, kajuma², kapatama

2. (välja) õonestama ruhi `olli üttest puust `väl'lä kaevetu, vesimega kaeveti `väl'lä Nõo; *kolgitsal olli kaits soont `sisse kaevetu Ote*; *lohetsa `kaibmise väit's om nürhh, `taaga ei_saa `kaiba?*; *vesi om vällä_kaibunu? sinna kõgõ pervealudsõ Har*; *nyu?* (mesipuud) *ol'li_sisest tühäss kaavedu?*; *mijj `pandmise jaoss ol'li_`santse üt'sipuust kaivõdu anuma?*; *rebäsel um maa sisse kaivõdu oosõ? Rõu*; *luitsa? ol'liva_puust `vällä kaavetova?*; *puust kaaveteva_`vällä `sia `süütmise mol'li?*; *purask om `minkaga `mulko kaavetass Räp*; *veßsim, mehids tarra vanast kui kaibõtiva?*; *koppa kaivõtass; kaibõt kul'p, `ruuga `heitä kul'p Se Vrd* kajuma²

3. a. torkima piibu orgiga kaevetse `piipu; ää `kaevig `ambud mitte Muh; *missa neist ammastest `kaevad VJg*; *ku vahel taigliha lähäb `amba vahele, siis kaevavad `pilpaga `väl'jä Kod*; || *pistma, torkama münol siest `kaevab, üks valu iling käib siest läbi, nago püssiga paneb läbi Ris Vt* kajojas, kajoje b. ahtesse auke torkima `kaivamise puu, `sellega sai läbi `kaivada kõik, sie õli `reie ~ ahusse `kaivamine, `muidu ei `kuivand Lüg; *kui rehi märg oo, siis kaevets augud `sisse Lih*; *suvi vil'la `rehte sai kaevatud Sim*; *kaevepuuga kaeveti rehi läbi, tõsseti elejed parte kül'jess ülesi Kod*; *rehi tahab maha `kaeva KJn*; `kaevas selle `ahtme läbi kaeve `puuga Lai

4. kaevlema, pusklema `Ninda ne `lehmäd `kaevavad, et `mitmal `aeva `sarved `lendäväd Kuu; *üks `jõhker loom on, eta (et ta) teise `pääle lihab, teist kaevab Pha*; *veissed üksteist `kaevad Muh*; *ärg `kaebab teist Vig*; *teene loom pusib teist, `kaevab nõnna, kas kat'ti kohe Juu*; *nudi eläjäs, aga ise kaevab selle piäkologa Kod*; *pul'lid on küll inimesi ära `kaevand Lai Vrd* kaelama

kaevama² → kaebama²

kaevamise|puu = kaevepuu `kaivamise puu, `sellega `kaiveti rei läbi puha. puu õli `õtsast teräv, siis sai `parre vahed puha läbi `kaivetud, siis käis õhk säält läbi Lüg; *kui rehi märg oo, siis kaevets `kaevamese `puuga augud `sisse Lih*

kaevand *kaev|and VII/kaiv-/ Põi Kse Mih(kaeb-) Juu Kad Plt KJn, g -i; kaivand Har Rõu Se(in kaibanduh), g -u Har* kaevatud auk või kraav; lohk, milles vesi sees; suurvee

uhutud järsk äär jõekaldas *Kaevand on `sõuke auk moa sihes kut `endine `mõisa tiik, tuleb vett täis ja seisab kut püüt Pöi; vee kaevand Juu; meil karjamaal on üks kaevand, poisikese põlves `kaevasin linalooks Plt || kaevandus – Se Vrd kaevandik, kaevandus, kaevik*

kaevandik *kaeva|ndik* Tor Hää K Kod Trv/g -gu/ Hls Krk Ran Kam, *kaiva-* Ote(*kaive-*) San/g -gu/ Rõu, g -ndiku; `kaivandi|k Lüg, -kko Vai, `kaevandi|k g -kku Iis R hv kaevandus, kivi- või paemurd; kaevatud auk, kraav `kaivandik nagu `präigust Kivielis on, kus `kaivavad; `kruusi auk kust tie `kruusi `võetasse, `jälle `kaivandik; kuhu `kaiveta uut jõge sie on `kaivandik, `kaivetud jõgi Lüg; paekivi `kaiveda, se on `kaivandikko Vai; viekaivandik; `turba kaevandik VJg; kaevandik, suur kraav vai linaligu Kod; vangi `viiti mäe kaevandiguse Trv; kaivandiku?, kohe um midägi kaivõt, är kaivõt `t'sompa täüs Rõu || sügav koht järves *Kolga kaevandik* Ran Vrd kaevand, kaevandus, kaevik

kaevandus *kaevandus* g -e eP(*kai-* Sa) Hls Krk, *kaivandu|ss* Ote V, g -sõ Krl Vas, `kaevandu|s g -kse Kuu, -se Lüg, `kaivandus VNg Vai hv, u maapõuevarade kaevandus, kivimurd; kaevatud auk, koht (täht sag ebamäärane) *igavene suur kaivandus sii ees* Khk; seal kaevandus ees, seal pääse läbi mette Kse; tä oo mäekaevanduses töös Tõs; kivi kaevandus, kost kiva `murtaks Ris; üks välismoal ole kaevandused, kivisöö kaevandused Juu; kruusi kaevandus Kos; seal on üks kaevandus, sääl `võeti vanu [surnuid] `väl'la ja kiedu `riistu Sim; põleva kivi kaevandus Trm; `turba suu, sääl om `turba kaevandus Krk; Saarõmaal om üt's suur `marmorikaevanduss Kan; vii kaivanduss om külh sükäv Krl Vrd kaevand, kaevandik, kaevik

kaevanduse|puu = kaevepuu – Ris

-kaeve Ls hambakaeve

kaeve|puu terava otsaga puu ahte liigutamiseks või parsilt allalaskmiseks *kaeve puu, üks tugev puu ja ots oli vahe. kui rehi vaos parde `peale `kinni, siis selle vaheda `puuga torgiti augud `sisse* Aud; *kaevepuuga `lastase rehe parsilt maha* Tor; *kaevepuuga kaeveti rehi läbi* Trm; *kaevepuu alate rehen nukan*; [ahtel] *märjad tükid siden, mõness kõhass ei võta kaevepuud `sisse* Kod Vrd kaevamise-, kaevanduse|puu

kaevik *kaevi|k* Juu Plt Krk Ote, `kaevi|k Lüg IisR, *kaivi|k* Jäm Ans Khk VII, `kaivi|k RId(n -ko Vai; g -ki Jõh), g -ku (-ga Ans); *kaivi|kas* g -ka VII

1. kaevandus – R *kaivikku vesi võttab kalad ära; küll neid akkab `käimä siis siin neid `kaivikku `naisi. tuleb `sienest* Lüg; *Mehed `läksivad `kaiviku `tüöle* Jõh; *üks tüttar on `kaivikus [töö]* IisR

2. kaitsekraav *Möntu maa põel on kaivikud, `suuri `kaitse`kraavid ning Jäm; nee kaevigud olid keik nel'ja viie `kortsete `palkidega laed `tehtud* Ans; *sõea aal `tehti kindlustustööd, `kaevasad kaevikuid* Juu

3. kaevand kaevikust otsitas vanaaea `asju Ote

Vrd kaevand, kaevandik

kaevima → kaevama¹

kaevlema *kaevle|ma* Mar(`kaeble-) Mär Tor K(`kaeble- Nis) Trm Kod(-mä), da-inf *kaevle|da* Mär Ris Lai I(-ldä Kod), *kaevle|da* Mär Tor Juu Kos JMd Koe, -leta Kad, `kaevelda VJg KJn, (ta) *kaevleb* pusklema ärjad lähvad *kaevlema ja `puslema* Tor; *madala jalaga ärjad on ika tugevad `kaevlema* Nis; *mõni lehem `kaevleb alate, `sorkab, lüüüb tõiss sarvega. mes tämäl vaja kaeveldä, aga `kaevleb; ku lehmäd `kaevleväd ja paks*

naene näeb, siis kõhe lapsel tõene silm vahib tõesele poale Kod; pullid tükivad alati `kaevlema, lehmad `kaevlevad `rohkem kevade Lai **Vrd** kaelama, kaevama¹

kaevma → kaevama¹

kaevu|ants lastehirmutis, kaevukoll *kao ants tulõ kaost pess `latsi. mõtsah suur` kaiv, kao ants istuss veere pääl* Se **Vrd** kajuants **-arbuja** kaevutark *kaju`arb'da ku arutlõss `taadõ `paika saa kaju* Lei **Vrd** kaevukatsuja **-auk** *Värava `Adami kaevu auk* (pudru võisilmast) Kad **Vrd** kajuauk **-kaevaja** kaevumeister *kaivo`kaivja kaiv kaivo ja rago salvõ, `paände `käämä kah Räp; käve `ilma pite kao`kaibja?` "ka siia vaa `kaiba?, siia saa vesi"* Se **-kass** vahend kaevupõhjast pange väljavõtmiseks *kaevu kaás, kellega `ämbrid `püitasse vie seest. naelad või konksud on [puul] otsas* Sim; *kaevu kaás oli, ta oli kolme aruline, lased nõõriga kaevu `põhja, akkab pang `külge* Lai **-katsuja** kaevukoha määraja – Vanal ajal olid *kao katsujad, need tundsids, kus veesooned maa all on* Rap; *enne vanasti olnd kaevu`katsujad, kes `vaatab `taeva poole ülesse – kes tiab, mis sial näha oli – ja siis laseb kaevu kaevata sinna kohale, sial siis tuleb vesi* Ksi **Vrd** kaevu|arbuja, -mõõtja, -tark, -tundja, kajunina **-kunst** kaevunäkk *Ää sa mitte kaevo `ääre mine, kaevu kuñts sööb so ää. must kere, kollane saba ots ja kollased silmad pidid [näkil] olema* Kei **-külüm** `toibun vesi, kaevukülüm *änam ei ole ja soe koa ei ole* Tõs **-küna** `kaivukünä *sie on puust `tehtud, siest `õõnes pitk künä, sene siest `juovad `luomad ja obosed* Lüg; *kaevukünäd `testi pal`giss, pulk põhjan. tõssid kaevuss vede `sisse, kari tuli ja jõi* Kod **Vrd** kajuküna **-mõõtja** *Vana `Posti Juhan õli `kaivu`mõõtaja, tämä `vahtis `rohtode järäle, kuhu sai `kaivada* Lüg **Vrd** kaevukatsuja **-nokk** *konksuga puulatt kaevust veevõtmiseks vanal ajal ei õld `vinna, ei õld `pumpa, ainult latt ja lati `sisse `lüödud üks puu pulk, nokk. sene `kaivu nokkaga sai `kiskuda vett* Lüg

kaevu|punn kaebaja *Mina sinusuguse `kaevu`puñniga ei akkagi ühes `mängima* IisR

kaevu|soon veesoon *ennembide ollu kaevu soonõ `tundjat. visanu pik`ku maha, kullõlnu kõru `vasta maad, kullõlnu kos vesi joosna* Ran; *ämmälehe?, mis kaosoontõ päl omma?* Se **-tark** = kaevukatsuja *vana kaevutark käis, si `näitäs ärä kos `kõsta kaev tuleb `kaeva* Kod **Vrd** kaju|tark, -võtja **-titt** lastehirmutis, kaevukoll – Mär **-tundja** = kaevukatsuja *kao tundka?, kes vett `tundsõ, vii `suyuni `tundva?* Se **Vrd** kajutundja **-vesi** *Kaevu vettki ei `raatsi `toisele `anda* (ihnsast inimesest) Kuu; *kaevu `vijga `mõsti [kangast]* Kam **Vrd** kajuvesi **-ämber** *kaebu ämmer on pialt laiem kui alt, et paramini vett täis lähäb. kaebu `ämrel oli puust sang* Nis; *Puust kaevu `ämrelle `siuti rauatükk sanga otsa `külge, et ämmer `kaevus `õlpsam külleli lähöks* Jür **Vrd** kajuämber

kaftan → kahvtan

-kaga Ls koga-kaga

kagadi-kagadi *deskr Nüüd vist käib [laps] juo `kuolis, aga `kõnnib kagadi-kagadi, `kangest* Lüg

kagah *ka|gahh* Krl, *-gah* Rõu, *ka_kaahh* Har *vaata kagahh üt's miiss tulõ `valgõ kaala alunõ nigu? krañtsil* Krl; *Kagah, kañnipuu t'sank um kat'ski?* Rõu; *tulõ noh, ka_kaahh, süü noh* Har **Vrd** ka²

kagajalg *kagajalg* (inimesest, kes on vigane või kes alati komistab) *Ämm `sõimas minidä kagajalast; `ennä kaga `jalga* Lüg

kaga|piim toit ternespiimast *kaga piim* `tehti `sellest `värskest `piimast `kaga `piima. *sie läks kokku - - siis sie* `üöldi *kaga* `piima VNg

kagar¹ ppl *kagaru* pabul *mies kävi* `etsimmäss - - `suure tie pääld siis neid `jäisi *hobusesida kagaru; sõnnikukagaru* Kuu

kagar² → kakar³

kagarakõnõ dem < kakar³; vilets, kidur vili, hein, puu vms; hõre juus *mõni kagarakõnõ ol'l põllu pääl* Võn; *kagarakõnõ om täst ei saa?* määnestki puud; *taa mõni kaar, kõrrõ_ku kagarakõsõ?*, üt's `hõikass ütte, *tõnõ tõist; taal jo inämbüsi pal'ass pää, mõni kagarakõnõ um* Plv Vrd kaharagõnõ

kagaras *ädakagaras* hädaldaja – Vig

kagardamma *kagardamma* karvustama *ta sai kül kagardada?* vana [koolmeister] *tuy kagard* Rärp

kagarik *kagari|k g -ku* Nõo Kam Kan Urv(g -gu) Vas Rärp

1. lina seemnekupar *talomiiss sai kagarikest ka jupikõse rahha* Kan

2. kidur, vilets põõsas, puu vms *vana suu pedäjä kagarik; Ku no lumi är_lätt, sõss saa na_puhmakagarigu maha_raguda?* Urv; *pedäjä kagariku?* ja *kuusõ kagariku?* taah *suu pääl oma?* ei kasuva? *kunage suurõst* Rärp || pulstunud juuksed *Võta kamm ja sui?* uma kagarik silles. *Kas sa arit umma kagarikku* Vas

Vrd kagrak, kakar³, kagarik

kagarikukene dem < kagarik *paristik, sääl kasvap ega sugust vitsakeisi, anipaeosit, perisspaeosit, mõni kõeoke, kadaja kagarikukene; ta om nigu üits kagarikukene, täl ei ole jõudu* `kasva Kam

-kagaril Ls küüdskagaril

kagarinõ kuprarohke *timava_m* `väega *kagarinõ lina* Urv

kagatama *kagatama* kaagatama *loeged kagatavad* `taeva all; küll näd (naised) *kagatavad siis siäl metsän* Kod

kagatus *kagatuss* kaagatus – Krl

kage → kagä

kageldi Ls kogeldi-kageldi, kugeldi-kageldi

kagisema *kagise|ma* IisR Hel, -mä Kod on krudisema; rögisema; kaagutama *Must kana kagiseb, mitte ei tia, kus tal pesa on* IisR; *sijp võtab kagisemä iho. vanad ütliid rodisemä* Kod

kagistama¹ *kagistama* Kuu Põi on rinnust kähisema; kaagutama *Et ne naised ep tüdi ühekorra sõst kagistamisest koa mette, akkavad äga jälle kagistama* Põi

kagistama² millestki napist teatud osa ära andma, näpistama *no ma kagistan oma jäüst sulle natuke; ei oleks täind küll `anda, aga kagistas oma käest* Hlj

kagiä *kagiä* (ka_kiä) vaata kes *ol'li_vitsa_`keldrest `vällä tyydu?*, siss *kagiä ol'li_soominu_tyyd provvat; Kagel olõ_i k'ülm käü kängäl'dä?* Vas Vrd ka²

kagla *kagla* Hi lagle *kagla on* `valge lend. muneb munad `merre kivi `otsa; *kaglad on mustad merilinnud; kagla pia nagu hani, hääl on teisel: kak-kak-kak; kaglad oo hane* `moode, lähvad siit läbi Phl

kaglama *kaglama* kaagatama *Väljas käib ermus kaglamine, tæeb on sêel mõned* `riidus *vei Emm*

kagoh *kagoh* Vas Se vaata kus *kagoh omma^o asa^o*, *minkperäst tuldass küllä* (jutt kaladest); *Kagoh omgi tuu rätt, midä sa^o takah otset* Vas; *vot sis `ül'ti kagoh ol' katsk `puulõ; kat's päävakeist `el'le vijl ne kolmadal pääväl `ar'ke lõppe. hüä lehm, kagoh ol'l hallõkõnõ* Se **Vrd** ka²

kagos *kagos* Hel TLä San Krl(*ka kos*) Rõu Röp Se vaata kus *kagos õge elukass veli, midägi ei taha tetä, laesapoolik* Hel; *no kagoss olli vanast müüd, keedeti* (kõideti) *kere `kinni et, `nõstmisega ennäst ärä ei kakka* Puh; *ka kos mul õigõ^o kaalesänd tan om* Krl; *kagos naanõ ol'l, tapp latsõ ar^o, ja `hindä ka tapp ar^o* Rõu; *kagos om tuulõkõnõ* (tugevast tuulest) Se **Vrd** ka²

kagost *kagost* Rõu Vas Se vaata kust *Kagost vanast ol'l õks tüü: ega hummugult rehe`pesmine* Rõu; *oi_minakõnõ, kagost mullõ külaline tul'l* Vas; *kagost noo^o om tuul'* Se **Vrd** ka²

kagrak *kagrak* g -u kidur puu, taim *mõni pedäjäkagrak iks kasuss tah Palandsyühh* Plv **Vrd** kagarik, kagrass, kagrats, kakar³

kagrass *kagrass* g `kakra kidur metsatukk *mõni mättä vai `kärkä pääl om kagrass inne* Urv **Vrd** kagrak, kagrats, kakar³

kagrats *kagrats* (-t's) Nõo Kam Ote, g -i = *kagrak tüü kaar on ka nigu kagrats; lina `olli `aina täis - - `olli nigu kagrats jälle, üits aenu kukar om varre otsan* Nõo; *mõni `näl'gunu kagrats* Kam; *tüü om mõni kagrats* mõts, *lepäkese kuiva kondi pääl, ärä kujunu* Ote

kagu¹ *kagu* R Kei Kos HJn KJn, *kakku-* Kuu VNg Lüg lõunaida, SO *kagu on `louna ja ida vahel; kagust tuleb keik, kagust tuleb suvi, kagust tuleb talv ja kagust tuleb ma`i-lma ots. ja kui kagust tuleb külm, on aga külm. aga kui kagust tuleb sue, on aga siis ka sue* Jõe; *`lounat kagu jääb kagu `puole* Kuu; *`pohja kagu* VNg; *tuul puhub kagu poolt, ommiku `lõuna poolt* Kos **Vrd** kakk⁵

kagu² *kagu* Nõo Ote San Kan(-ku) Rõu Vas Se(-go) vaata kui *kagu kaäs `tulli mulle `sülle* Nõo; *kaku suurõ lumõ`uarma taha^o om tuisanu^o* Kan; *Kagu_tüü mõnõ ao sais, sõss nüü_vitsa_`lätvä_pruumis* Rõu; *kagu ma võta; kagu ma lää; kago om herešk, käüse naard ja inõsitäss* Se **Vrd** ka²

kagurits *kagurits* g -a sasipea – Se

kagutama *kagutama* kaagutama, kisama – Krj

kagu|tuul *kagu tuul on kevadel soe, sügisel külm; kagutuul viib kalad `kausistki `välja. kagu`tuulega meress kalu ei ole* Jõe; *Kagutuul vieb kalad `pannildki; kagu `tuulega ja idä `tuulega on vesi pagu* Kuu; *kakku tuul* VNg; *kagu tuul on keskomiku tuul* Kei

kagä *kagä* Vas, *kagé* Rõu vaata kui *Tek'k `sõõrdu ja palut' kütüst. kagé sai sõss rüä^o ja_kagé sai rõugu^o* Rõu; *kagä nää^o jagõlõsõ^o* Vas

kah *kah* Jõh eP eL

1. *samuti minugi ema vei ikke `karjatselle muna kah* Jõh; *sipelga patti `tehti kah `aiguse pärast* Jäm; *kui te olete `sirpi näind, siis te tiate akki kah* Hag; *no suppi keedeti kah* [heinamaal] Kõp; *tule kah* Hls; *sia `ahju kah, pessä neid tuk'ke vähä kah* Krk; *`syula `panti kah teräke söömäle `pääle* Hel; *poodin `olli kilu, ma tõi `endäle kah* Nõo; *tule sina kah, lääme katekeisi* Kam; *kae_sa_kah, ku illuss om* San; *sa olõt jo_vana miis's, kasa kah `nyuri `poissõ `sel'tsi olõt lõönü^o* Har; *mi_tan `arvssime kah, et ega ta nii ei jää^o* Plv; *linal oma^o kuku^o. lillel oma kah kuku^o* Röp

2. (ütluses üleolekut, pahameelt vms tugevdades, rõhutades) *kah asjalene!* KJn; *serände mõni miiss kah* Ran; *oh sa äbemädä jumala`pel`gämädä inimene, sa_i`pel`gä jumalat kah* Nõo; *mis säänä`hausmine kutsutass kah* Rõu

3. (leksikaalse tähenduseta, tugevdab eelnevat sõna) *Pia suumulk kord kah kinni* Tor; *mis sa külän kuulid kah; ei jõvva sedä`näakmist är kullete kah; terekst kah* Krk; *pal`lu`vil`lä saide kah* San; *no_kasa kah süüä_tahat* Har; *kellele ta nood`saie kah* Plv; *t`erekah* Lei

Vrd ka¹

-kah Ls koh-kah

kaha¹ *kaha* Jõe Hlj VNg IisR eP M T Plv Röp

I. 1. lusika, kulbi, piibu jms laiem õõnes osa *vanast oli suure kahaga`piipusid* Krj; *kui va`rs lusikal ää lähäb, siis jääb pal`las kaha järele* Kse; *kula oli, järsk kõvera konksuga kaha, kellega tõstetse* Var; *vanasti olid suured kivi kahaga ja`vandusega piibud* Tõs; *Minu vanaisal oli kahe kahaga lusikas, pulmas käia, nal`la teha* Amb; *lusika kahaga suab pada`kaapida* JMd; (torupilli) *kahad on puust`treitud, kollakad karva viel. paremalle puale`külge jäävad nie kahad; sie vüö on kahade külge`kinni pandud* Kad; *suure kahaga lusikas* Pil; *piibu kaha`ssisi`panti tubak* Pst || oherdi raudosa õõnes lusikakujuline ots, iva – Khn Vän Tor

2. reha pea ehk pealispuu – Sa Muh *rehe rehal on kaha lühem kut loo rehal* Kär; *Ma`raiusi omale ulga kaha puid`kuima. Saare kahad on tugevad* Krj; *Kaha puudeks oli`sitke kasetüü* Põi

3. labida laba, leht – L *labida kaha täis`mulda* Kse || (vanast labidast) *labida kaha oo`nurkas. kaha oo kulun labidas* Tõs

4. õnge kaha vasest plaadike õngenööri küljes konksu läheduses kalade juurdemeelitamiseks – Lai

Vrd kaba¹, kahv¹

II. 1. kahv, võrkott peam kalade tõstmiseks ja vähipüügiks; vähinatt *kahaga võtavad jääaugust jää`välja* Iis; *kahaga tõstetasse kala`välja; luobib kahaga kalad kas`saani vai`jätuse`peale* Trm; *kaha on kellega kalu püüdväd. nagu pot`i ark. võrk nagu kar`si suupael. kahad oo vähjä ja kala püügi jaoss; kahaga tõssetasse korejed`väljä`suismess; tüüid tuleb`juure ku kahaga. nõnna pal`ju* Kod; *vähil käisivad, siis iki kahad ja udilad* Lai; *kahaga luha pääl`võeti kalu,`lүүidi kalale`pääle; lättest`tul`li`värske vesi, sinna kala tulliva nigu`õhku`ot`sma, sai kahaga`väl`lä`tõsta* Ran; *vähe kaha* Võn; *suur kala mis rabõlös, tүү`võetas kahaga* Röp **Vrd** kahv¹

2. tihe tindinooda pära või mõrrakujulise püünise viimane sopp – Kod Ran *mes`tihta`pүүtässe, on kaha. ta nõnna`tihke nõõlaga kudotud, juško terä kot`t* Kod

kaha² *kaha* kahasse tehtav – R eP *mina olen ropstakku`ketrand kaha; sie`annab`eina kaha teha* VNg; *Noppin`sulgi kaha; võttan`einamad kaha tehä* Lüg; *Meie kahast tulnd kedagi`väljä* IisR; *krunti on kaha,`krunti on kahast* Vai; *võtsime einama kaha`peele* Jäm; *eina tehasse kaha, peremes saab poole omale, töömees teise poole* Khk; *kaha`niitma* Rei; *Arus oli Al`liku mõisa kaha einama* JJn; *mustlasega ei või midagi kaha teha, ta on`kange`petma ja`ihmama* Lai; *kaha mets* Plt **Vrd** kahas(se)

kaha³ *kaha* Nõo Võn Ote Kan Urv Plv okaspäitsed varsa või vasika võõrutamiseks või koeral huntide tõrjeks *varsale pandas kaha nõnale, raudnagla om sisen Ote; varsalõ tulõ kaha pähä_tetä?*, *sõss imä ei lasõ_täl imme?*. *kaha om sääne paksust katõsõrmõ `laiutsõst nahast tettü. säält tsusatass nagla_läbi Kan; [koeral] kaha kaalah susi es saa? midägi tetä?* Plv

kaha⁴ *kaha* Khk Plv soolveest kuivanud soolakord; linaluu rabatud lina küljes; roheline kord vee peal *laga, mis liha `pæele ɛɛ `kuivab, see on kaha. kalad `kuivand kahase, nii soolased Khk; linalõ jääss kaha `otsa; viil nigu kaha pääl* (peenikesed rohelised lehed vee peal) Plv

kaha⁵ muna mõnel kerikul olevad kaha torni otsan Ote

kaha⁶ pilve kahad o `taevas Muh

kaha⁷ *kaha* Hää kahin, kohin *kõva kaha täna mere puul Hää*

kaha⁸ pl *kahad* jalad *Kuda sa `istud `õmmete, kahad `laialli ku rie`aisad põrandal; Kahad `laialli, kas `nindä saad mehele Lüg*

kaha⁹ *kaha* VNg Muh Noa Kse PJg KuuK **a.** rauavitriol, kübaramust *ma aasi oma vana `pinsaki kaha `sisse liguma Muh; ma too kaha ja kaha selle kuue ää Kse; sie oli sis kaha värv ja, sellega värviti ikke imeilusad sinist KuuK b.* värvipära kui värv oli värvitud, siss `viskasid `nõelumese lõnga, panen natuke kahasse, änam ei värvi aga ta teeb teist `karva PJg **Vrd** kahi²

kaha- → kahja-

kahah kobaras *koh puuh sül`lem olõvat kahah olnu?*, *siinnä jääss nigu mütsäk - - siinnä? kasussõ ossa? nii mütsäkohe Räp **Vrd** kahal*

kaha|hein hein, millest poole saab tegija, poole maaomanik *Kenel `einämad vähä, sie tieb kaha `einä, mõni pidas `luoma ja tegi igä suvi kaha `einä Lüg; `tievad kaha `eina, `tievad `valmist ja `tievad `puolest Jõh; kaha `eina tehasse pailu, pooleks ning kolmeks võetase ikka Khk; mõesast enne `tehti kaha `einä Vig; kaha ein soab kahasse `tehtud, kas soab puoleks `tehtud, kui ia ein on, siis kaks osa tegijalle ja kolm osa peremelle JõeK; meie pidime väl`jas ka tegema kaha `eina, kahasse KuuK; tegi seda kaha `eina: mõni tükk `pooleks, mõni kolmeks JIn; kaha ein – pooleks `tehtud ein, pool saab peremehele, pool tegijalle Ksi*

***kahahama** = kahahtamma *tuulõga hel`oss, ni leht kahahass Se*

kahahtamma *kahahtamma* Rõu Plv mom < kahama *ku talvõl taro `külge lüüt, sõss kahahtass Plv **Vrd** kahahama, kahahtuma, kahatama*¹

***kahahtuma** = kahahtamma *visa`s nua `latva nii mis kahahtu Rõu*

kahahuss *kaha|huss* Rõu Plv, -,uss Krl *sahin mõtsan ol`l suur kaha,uss Krl; ol`l üts kahahus ja siss kattõ kõik` Rõu; kahahuss ol`l kuulda? Plv **Vrd** kahatus*

kahakas pahane, tusane *oli na kahakas, tea mis tal oli Han*

kahal *kahal* kobaras [kui mesilased] *kahal omma? sis omma? `ümbre puu nigu mühün Har **Vrd** kahah, kahalõ*

kahaline kahatõõ tegija *lina mual kui on pailu kahalisi siis ajavad jäiled `sisse kus kellegi jägu on VJg*

kahalõ kobarasse *mihiläse? omma? vällän kahalõ lõönü?*; *ku kahalõ lask, sõss `võetass kinni ja aiass vakka Har **Vrd** kahal, kahha*

kahama kahisema – Tor Hää VIPõ Hls Krk *Se torm on juba`müüda, aga meri kahab ikki edesi Hää; järv kahab, tuleb`vihma KJn; muutku sadab pähle ku kahab Vil; [puhastatud linadele]`pänti vett`pääle ku kahab Hls; viimäde pand`vihma kahame; ku mõts kahap, siss lääp sulal; joosep verd nõndagu kaha; pada tulli üle ku kaha; vahel ku kõrva kahave, sõss ei kuule midägi Krk; ku siss`pannu kõik nüü`tütrigu kahama, egä üits nakass jo sosisema Puh; vihm tulõ nigu kahha_nõ Se **Vrd** kahatama¹*

kahamus¹ kahamus Kuu, g -e Kod MMg külma- või ehmatusvärin; hirm Lähäd viel`justku`esteki lähüville [mardusele], et`arvad tädä oleva henesä siel, vade omite o kahamus`käämäs üle;`Oite kova kriginägä kääind nisukane kahamus tämäst üle Kuu; ma ehmätin nõnna`irmsass, et`praegugi kahamused juaksevad üle iho; minul tuli`niiske`irmus kahamus, nagu rabati`kiinni minuss; ku põlvini tuleb vesi, siis akab kahamus; nüid one`niiske kahamus, minu siäred one nagu`kiinni sidotud Kod **Vrd** kahmus¹

kahamus² kahamus Han suur kohev kogus, hulk Tüdrikuti piad nagu suured kahamused,`juused kõik üles`aetud; Angu tääved oo kua kahamused kui pailu pikki`einu arude`otsas oo Han **Vrd** kähämos

kahandama kahan|dama eP M(-demeHls, -teme Krk) T(-dõme San) V(-damma; -dõmõ Krl)

1. vähendama`päike kahandab vihma vee`toorist ää Khk; külm kahandab vilja`kasvu Rei; augu`sti kuul kõige`rohkem kahandab vett [Peipsis] Trm;`kuumuss kahand vii nüid nii ärä Puh; säält õks kahandõdi inemiisi iist vällä? Har || ahendama (sukka jms) ku ma võrgu`sil`mi koku pista, siss ma ju kahanda Hää; suka kahandamene, kas`kitsamaks teha ehk`otsa`kinni Juu; vanasti`kooti`viklega sukad, teine silm kasvatadi, teine silm kahandadi Plt; sukal`olli küll kahandamine, kui seeremarjast üle said, siss nakassit kahandama Ran; kaputat kahandõdass,`sil`mi võtt_ar? vai`kitsapass kuda Se **Vrd** kahandama || õmblust, riideärt õmblemisel koomale hoidma kaalusse paad (paned) kolmess kõhass`kiinni. siis kahandad`kruukega ärä Kod; ellätüse kotuss, kokku kahandõdu Ote; ku tõni viir`rõival nõrk om sõss piät kahandõmõ, et üt`s`piiu tulõ Krl; tõist viirt vaja kahandada? (kangakudumisel) Plv;`rõiva`umblõmise man ka kahandadass ko`hammõ jakkoge ummõldass piha`kül`ge Se || (ära) kuivatama tuul oo`easte maad kahandand Mar

2. nihutama; teise kohta panema; edasi tõstma kahanda obu takatsi vähe ~ aa tõtta takatsi; lehm tahaks teise kohja`peale kahanda; kahanda oma iste ukse alt ää; kahandame ennast`teise`kohta,`õunbu`alla; kahanda raand eest ää; [uju] olli sis natuke`eemale kahandat et ta (pruut) ikka nägi ka sealt vähe Muh

3. surmama; lõpetama; kaotama Mõni kahandab oma vanad`lehma (tapab ära); Mekkisid teist peale ja kahandasidkid ää Põi; kõhe kahandäti nuga ärä. emäl tiätä et nuga kadunud Kod

kahandus¹ kahan|dus Jõh L HMd Juu Kos JMd, -tus Hls, -duss Krk s < kahandama`kindal oo kahandus Tõs; iga`varda otsa pialt`tehti soki kahandus HMd; kahandus tuleb teha`õigest kohast Kos; suka kahandus JMd; kuhjakahantus Hls; vanast kahandide ümmer tiiru, nüid suka kahanduss om kül`le pääl Krk **Vrd** kahendus

kahandus² pil`ve kahandus (kui pilved tekivad) San

kahanema kaha|nema eP(-nõma Khn) T, -nem(e) M, -nama Kõp Trv Kam Rõn(`ka_anama), -nõm(m)a V(-nõmõ Krl)

1. vähenema; alanema (veest) *Kalad kohe kahanevad`miedus, kui`kaua`kuival`seisuvad; Kust odad, sield kahaneb Kuu; liha kahaneb nii väheks – p_tohiks`tuuagid supi`sisse änam Khk; mered o maha läin, vesi oo ää kahanen; aeg kahaneb ää Muh; noor kasvab ja vana kahaneb Phl; õlut kahaneb ää kui sa võtad teda, ega ta`juure kasva Juu; kahaneb kätte nii ää, et näpud jäävad jägajalle JMd; messä nõnna puru kiädäd liha, kahaneb ja kadub ärä Kod; kust võets,`sinna`paisuss, kus pannass, säält kahaness = ta't Krk; vesi om ärä kahanu, ei tiia, kas tulep`rohkemb`vihma vai Ran; tuul`kahanõss vähebäss Se || Kasvab ja kahaneb, aga`otsa ei saa = kuu Han; kuu kahaneb tõesess serväss, kasvab tõesess Kod; kait's nädält [kuu] kahaness, kait's kasvass Krk; [võsa]`niitmine olli vanal kuul, kui kuu kahanass Kam Vrd kahenema*

2. lühemaks jääma kui lüke`lahkeste`panna, siis kangas kahaneb, kui oo ühelt poolt ette läin Aud;`õmlesid kül'jed üle servä`kiinni, tõene kül'g kahanes`jälle, oiad küll kõvass`kiinni aga ta ike kahaneb, one lühem Kod; ku medägi`umblõt, üt's viij' jääss pikkä, tu kahanõss`perrä. üt's viij' nakass kahanõmma Har

kahar *kahar g -a VNg Sa Muh L K I M T(-r' g -rõ San, kahhar Nõo), kahhar' V(kahar Har Rõu, kahhar, kahar' Lut), g kaha|ra Plv Se Lut, -rõ Har Rõu*

1. lokkis, säbrus (juustest, villast vm) *kahara`pæga tüdruk Ans; kaharad`juused need oo`loodud inimestele, nao sur präss piass Mar; kahar [pea]`jusku vanapagana kaara aed Saa; kahar abe Trm; kahara villaga [lammas] Lai; kahhar' pää Se*

2. kohev, laiailhoidev; tihedate okstega, haruline *kahara peag_kaa* (gooti tähestiku k-täht) *Jaa; laia`süigä ja kahar puu Kod; eenama kuused on kaharad Äks; kahar kõrt, alt`äste kahar; [särgil] oli kahar jakk (jätk) all`paklasest`rõõvast Trv; iluss lina kahar kugur otsan Krk; küuse ladu om nii kahar ja tubli kui Puh; illuss kahar pähn; küll aab endä kaharass, saba nii kaarik taka (kanast) Nõo; agukaara om kahara, aralise Ote; tüy om kahhar' puu, kos alt`niika ku üless omma? ossa;`juusõ`kak'ja. ta must om`säärtseide kaharõide harrõga?,`jalguga Har; ta'mm, ta_m nii kahhar' nigu mätä'ss Plv; kahara`kapsta? Se; pal'lo um kukka otsah ni umma? kahara? lina? Lut*

Vrd *ahar, kaharik, kähar*

kaharade *kaharasti vanast olli kõdardega kampsun, serätse vastatsigu voldi olliva all, nyy oesiva äste kaharade Puh*

kaharagõnõ *kaharagõ|nõ, g -sõ vilets, kidur puu või põõsas kaharagõsõ? omma?, naist puid ei kasu? Urv Vrd kagarakõnõ*

kaharambast *kaharambast adv < kahar pallapoolõl ka tüüt', sõss om viij' kõvõmp`ündrik sais kaharambast Kan*

kahardama *kahardama Trm Se krussima, kohevile ajama`tüt'rigu tegevä hiust`kut'rä kahardasõ?; sääne pulk om, minga kahardõdass Se Vrd kähardama*

kaharik *kaharik Kam San, g -u Pst Krk kahar kahar puu, alt iluss kaharik; luud`äste kaharik Krk || s Jätand väikse kiusamine või ma tuu siul kahariku (vitsa) Pst; tuule pesä om puu kül'len, nigu kaharik lepä kül'len Kam Vrd käharik*

kahar|pea *kaharpea vana kaharpiä õli`Musveen kaupmijs Kod; tu om vana kahhar'pää Se*

kaharus *s < kahar kõrdil kaharust küllät Trv*

kaharvile *kaharvile, ka,arvile* käharas laiali küll om `rummal `kaeda, `juusse om ka,arvile suu pääl Rõn

kahas, -se *kaha|sse* R eP(-se Khk Amb), -s R Jäm Ris JMd Kad KJn kahe peale, kokku, koos (tehtav) *Ärä `sengä küll kahasse `kalja tie* Kuu; *mois `andas `meile ühe `tulpa `eina, siis sene tegime kahas, `puole `moisale, puol omale* VNg; *Paremb `üksi kui tämaga kahas* IisR; *`möisa `aega sai `einu ikka kahase `tehtud* Khk; *ma lasi oma põllud seaste kahasse maha külida* Krj; *meie ein saab kahas `tehtud* Ris; *Einamaa sai kahasse: puol `eina peremehele, puol tegijalle* Jür; *meil on sie põld kahas* JMd; *tievad kal'la kahasse* Trm; *`möisa luhas käisime mitugi `korda ädalad kahasse tegemas. teine suad omale, teine `möisalle* Ksi **Vrd** kaha²

kahastama soolveest tekkinud soolakorraga, kahaga kattuma *liha on ennast nii väga eε kahastand* Khk

kahatama¹ *kahatama* Kod Plt Urv

1. mom < kahama linnud *ku kahatavad õma polgoga ülesi; `kargab nõnnagu kahatab. `kargab üles ja kõhe kahatab minemä* Kod || järsku täis tulema, pahvatama *tarõ kahati `soldannõ täüü; kahatasõ mullõ `ümbre* Urv **Vrd** kahahama, kahahtamma, kahisema

2. kah-sõna kordama – Plt

kahatama² Taevas täna õige *kahatab*, vist *kajastab* ilmamuutust. Kerged, nagu peegelduse pilved. Sügispoole taevas tihti *kahatab* IisR

kaha|tee väike kõrvaltee; kahasse tehtud tee *läheb nisuke kaha tie, ega seda põle sillutud ega kedagi* Kei; *kahatee, mis kahe peale tehase* Plt

kahatsema *kahats|ema* Muh LNg Han Var Ris HMD Nis Juu JMd JJn Tür Pee VMr HljK VJg Sim, -õma Khn

1. tuska, rahulolematust tundma, midagi olematuks soovima *ma kahatsesi väga, et ma öö `ansi; ta kahatses nõnna takka et* Muh; *Inimesed olid nagu `piata kanad sõja `aegas. Läksid minema, nüüd kahatsevad; Param `karta, kui kahatseda* Han; *kahatsen, et muedu sai `osta [talu] Var; nüüd ma olõs kahatsõn, olõs ma vaßsika ää kaodan, `praegu ikka `kat'si viel pidädä* Khn; *päräst kahatses küll, aga mis see enäm `aitas* Juu

2. kaasa tundma, haletsema *ma kahatsen seda, et sa `pal'la seärtega pead olema* Juu; *igäuks kahatseb tema õnnetust* VJg; *tota mul `asja keda viel kahatseta* Sim

Vrd kahetsema¹, kahitsama¹, kahitsema, kahjatsema¹

kahatsus *kahatsus* Põi Muh VJg kahetsus *Nüüd kohkus kaupmees küll ää, aga mis sa võid parata, kahatsus tuli liig il'ja* Põi; *tunned kahatsust küll* Muh

kahatus *kahatus* s < kahatama *kahatus käib lühikess `aega* Kod **Vrd** kahahuss

kaha|töö kahasse heinategemine *ma olen isegi teind kahatööd. ühe võrsi oli inimesi. `võt'sime `terve einamaa kätte, nii mitu `saatu sai, `võt'sime poolest kahe `piale. `ühte `moodi tegime töö, ühe pal'ju saime `einu* Lai

kahavel, -i *kahave|l* Tor Hls, -li Nõo kohevil *eenad oo kahavel ja korevel; vakkes vili kahavel, põle `ästi täis* Tor; *täl om kõik' `juusse kahaveli* Nõo **Vrd** kahevil

kahe¹ *kahe* koormapuu *Muidu vidada ei saa, ikki `kõürma kahega, ku suur kõürm on, ilma `kõürma kaheta ei via* Hää

kahe² n, g *kahe* Kod M Võn Ote Har Rõu, g *kaheda* Nõo Kam

1. a kade, kurja silmaga, nõiduja, tige kukk oo kahe südämegä, tige. egäl puul tõesele kallale Kod; mõni luum ei süü, tal om üits kuri kahe silm üle käenu Trv; mõnel om kahe sõna; sij olevet kahe inimene kel abene suhun Krk; kui kahe inimene ärä läits, siss pühiti põrmandut ja kõrvetedi `pühkme ärä ja joodeti loomale Nõo; kud'a kaheda silmäga mu `luuma kai, jäi `õkva `aigess Kam; vana kahe inemise rõibõ?; rot'i omma kahe eläje?, na omma nii kadõhust täüs Har

2. s kurja silmaga inimene; nõid, võlur mis sa sellele va kahele näität; sa oled ku va kahe kunagi, kahetat ärä Trv; kahe karva olli `lauta viit karva topusse, kahe karva ja nõia karva Krk; ta om perüss kahe. taa ol' hüd'simusta `juusõga ja musta verega? Har

Vrd kae², kaehtaja, kahi³

kahe³ liibä maa piäl jääb lina kahedamas: täl oo pikkust küll, a kiud_o nõrgem Vig

kahe⁴ kahe Ran Kam kelme, kile; silmakae supile kah `tõmbap kahe ehk õhukse ähmä `pääle Ran; kahe, kel'm silmä piäl Kam **Vrd** kae¹

kahe⁵ → kahi²

kahe → kahi

kahedus kahedus g -e kadedus temä tunneb kahedust miu üle Hls

kahe|jalad pl naistesärgi ja -sukkade kaunistus kahejalad `testi abasu`kätse suhu; naesse sukadelle tehässe kahejalad `servä, aagud tulevad, neljält ridalt Kod **-jala|ratsa** jalgsi – R Tõs Jür Amb Kad VJg Lai ah rattaga õli, minä `mõtlin et õli kahe jala `ratsa Lüg; kud'a sa käisid sial? kahejala `ratsa, kust ma seda obust `võt'sin Lai **-jalgne** kahe jalaga; inimene see oli küll kahejalgne rebane, kis need kanad viis Ris; `sahvris käisid kahe`jalgsed `vargad Koe **Vrd** kateljalgine, -jalgne

kahe|kaar suviviljas kasvav umbrohi kahe kaar kasuss suvinisu sisen ja kesvä sisen. tu_m nisaa-ku kaar, aga teräl ele (ei ole) ütte üvä kibõnat, muutku `liple Har

kahe|kahtlase kahe `kaht|lase Lüg IisR, -laise IisK nelja silma all, kahekesi õlima kahe `kahtlase. `uuvemal ajal `üöllä `neljä `silma all Lüg; ku õlime kahe`kahtlaise, siis ta `rääkis IisK **Vrd** kahekahtuvasa **-kahtuvasa** = kahekahtlase Ma tahun sidä tääl `millagi kahe`kahtuvasa küsüdä Kuu

kahe|kanarik kahe kanarik soos kasvav väikeste mustade marjadega taim, mida anti loomadele kahetamisest tekkinud haiguste vastu – Urv

kahe|karune kahekarune aeg (videviku aeg) Jäm **-karvaline** hämar Läheb juba kahekarvaliseks, äi nää änam `loogu vettada; Sügisesed õhtad oo seiksed kahekarvalised – tuld vara põlema panna, aga muidu_p nää ka mettemidagid, kahekarvaline aeg Kaa **-keelik** kahekeelne – Trm Lai **-keelne** silmakirjalik, keelepeksja soo ees on ee inimene, taga `perse jugab nõnda et, kahe`keelne inimene Khk; äe olg sa nii kahekeelne mitte, etsa paegal teiste `peale `tühje jutta teed Muh; Kahekeeltsel inimesel oo kuri keel Han; vahest lähäb [peerul] süsi `lõhki – nää, kahe`kielne võeras tuleb, süsi lähäb kaheks KuuK; sij onegi kahe`kiilne, paneb puale `juure, siis kõneleb `ilma `tiätä Kod **Vrd** kahe|keelik, -kieleline, -kieline, katekeeleline **-keene**, **-keine** kahe keermega; kahekordne kahe keene nõör Jäm; kahe`keisess lõngass tehässe kamsikid Kod **Vrd** kate|keeleline, -keeline, -keeruline **-kerru** -`kerru Kuu VNg kahekorra `Rannass `olless `kiereti `saapa `säared ala`päidi `polve kahe`kerru; meil `läksid `ambad kahe`kerru neid (auguleibu) `süüess; `Kierän su `kaula kahe`kerru Kuu; siis `kiereti kahe`kerru s_alt [kasuka] saba VNg **Vrd** kahekõru

kahekesi *kahe|kesi* Jõe VNg Jäm L(-kese Noa) Ha(-kisi Juu) Jä Kad Trm Pal Äks KJn Vil, -gesi Jõe Mar Vig Ha, -ksi Jäm L Juu VIPö Hls, -geisi Jõe Kuu VII Hi KuuK, -keisi Lüg Var Vän HJn KuuK Amb JJn Koe ViK I TaPö VIPö, -keise Kad kaks koos, kaks omavahel *tenavu`käivate kahegesi merel Jõe; Kõruti oo kitsas kaheksi magada Han; nemad on ikke nigu`tuiksed kaheksi Vän; kahekesi tese našte`rahvaga viiskümmend kuus poštivahet lahutasin kesa sõnnikud ära Hag; kahekeisi oleme eland ja old Amb; lähvad kahekeisi`kõndima Ksi; me kaheksi ikki`vaidleme Vil Vrd kahekesta, kahekesti, kahesti, kahõngõst(õ), kaks, katekese, katekesti*

kahekesta *kahe|kesta* Kaa Jaa Pöi Sim Vil, -gesta Vai Sa Ris, -keista Lüg kahekesi`tiema kahekeista`eina Lüg; *nad kodivad kahegesta Jäm; kainu alt`võtsime`kinni, siis kahegesta teineteise naeal tulime Khk; kahegesta emaga oleme neh Pha; Kahekesta ikka natuke lõbusam Pöi; kaks tükki kahekesta lademe pial Sim; me ol`lime kahekesta tübe lõjjad [rukkirehel] Vil*

kahekesti *kahe|kesti, -kešti, K(-kisti, -gisti Juu, -keisti JJn Koe), -keisti I Lai Plt(-s-), -gesti Jõe Jäm Khk(-k-) Vig Kär Phl, -gešti Mär Ha JMd, -kest Hää, -gest Jõe, -keste R Jäm Pä(-ksti Saa) HJn VMr VJg Trm Pil Vil, -kešte Mär Trm, -geste R S Rid Ha, -keiste Jõe Lüg Äks, -geiste VNg Emm Phl Kei HJn Sim kahekesi mei`juoksime kahekeiste,`teine`juoksis`teisepuol`paati Jõe; Kahekeste`käües tie`joudub Kuu;`rinna`leikasimma kahegeste VNg; rukki`reie`pekseti ka, kahekeste`kõrda ja,`tõise`varta õli üleval,`tõise`varta all Lüg; Jugo ja Matti kahekeste`olla`rindosille kuos Vai; meie kahegeste oleks nagu ühes`leibas olavad Muh; nad oo kahekeste kõige selle talu pidajad Mär; ega siis kahegešti korraga`reakida soa Jür; kui kangast akati üless`aama, siis pidi kahekeisti olema Plt Vrd katekesti*

kahe|kieleline kahekeelne *Valestab,`este ühegä ia, perä`tõisega ia, pahandab esimest taga,`niisike on kahe`kieleline Lüg; siä oled üks kahe`kieleline inimine, sinu juttu ei`maks`usko Vai Vrd kahekieline, katekeeline -kieline kahekeelne Ei tämäst`oiget`otsa saa,`üülla olema iga`oite kahe`kieline Kuu; on`niisuke kahe`kieline inimine, ei või midägi`tiedä`anda,`annab kõhe üless,`räägib`vällä Lüg Vrd kahekieleline, katekeeline*

kahe|konn isik, kes kardab kaetamist *om sij`põrgu kahe konn, muud ei kuule ku kahetet ike temäl ütte`puhku Krk*

kahe|kord kahekorruseline *Salajõe mõisa, kahekord mõisa oli LNg Vrd kahekordne, katekord -korda kahekordne, kahekorra`riide on kahe`korda VNg; lõngast tripsud [pannakse kanga külge],`pulkadega`kinni, siis tuul ei aa kangast kahe`korda Lai Vrd kahekorde -korde kahe kõrte ~`körde Trm Lai(kahe korte, kahe korde, kahe kõrde) kahekorra, -kordselt lõng`pañdi kahe kõrte, kõrrutati kaks`lõnga kokku Trm;`võt`sin killukse`leiba,`muirtsin kahe korte poole, panin vastakute Lai Vrd kahekorda*

kahe|kordne 1. topelt; korrutatud (lõngast) *kahe`kõrdase`innaga müüs, egä sie luom sedä väärt ei õle; kahe`kõrdased`aknad on ies Lüg; kahe`kortsed jalad all (saapad või kingad ja kalossid) Jäm; kahe`korne lagi Aud; vaip oli kahe`kortse villase`lõngadest Rap; kahe`kortsed`ambad, pusereti ja pialakute Sim; mõnes kuhas oli kahe`korne uks Pal Vrd kahekorrane*

2. kahekorruseline *kaik olid kahe`kerdased majad Vai; Tegid suure kahe`kortse maja õles Pöi; kahe`korne, kahe taasiga maea Mär Vrd kahekord*

3. ebaühtlase pikkusega; vilets `õtrad on kahe`kõrdased, kui keväde `vihma ei tule Lüg; tänav`aasta kahe`korne vili, ei sua `valmis korruga. muist `valmis, muist allid Tõs

4. rase Ku pruut õli kahe`kõrdane, sis kaks `põlle ette `laulatusel, ühägä ei `õhtind. Kahe`kõrdast ühä `põllega ei `lastu Lüg; Selle naine `olla ju koa `jälle kahe `kordne Pöi; mes sest kahe `kõrtsess inimesess võt`id, kas sul muud ei õllud Kod **Vrd** katekordne

kahe|kordselt Kene mottor vai paat oli, sie sai [kaladest raha] kahe`kerdaseld Kuu; ma pane kahe`kortselt Kse; serväd kahe`kõrtselt, siis kestäb Kod; `käänäd kokko kahe`kortselt KJn **-korra** -korra S(-kora Khk) L K, -kõrra I Äks, -`kõrra Jõh, -`kerra Vai kahekordselt, topelt vikkasti tera läks kahe`kõrra, kui kive leid Jõh; `murdas `papri kahe`kora Khk; Moa on nii kõva, ta (oras) äi soa `otsa `välja, kõik on mulla all kahe korra Pöi; pikk kasukas, eest kahekorra õlmad Pär; see nuga on nii kahekorra terast läind, ei võta mitte üks raas JJn; niit on kahekorra kokku kieratud Sim; kaelus kääriti kahekorra Lai; ladvad on kahekorra `kasvand Plt **Vrd** kahe|korda, -korde, -kerru, -kõrrute, -kõru, katekorra **-korrane** kahekordne suka kanna lapp, kahe korrane sai teha Pha; ega iga kord ei saa kahekorrast `lõnga Rid; ma kedran `paergu kahekorrast ja ühekorrast [lõnga] Ris **Vrd** katekorrane

kaheksa kaheksa R S LNg Rid Kul Mär Saa Vil KPõ I, kaeksa Hag Amb Rak, `kaeksa Ris VMr Vil, `kaiksa Juu, kahessa Jaa Muh Rei L MMg Pal Äks Ksi Lai VIPõ Pst TMr, -e Saa TMr, kahesa Rei Phl, kaesa Aud, kaessa Saa Pst TMr; g kaheksa Vai Khk Kär Kaa Mär spor KPõ, I(-ä Kod), -ma Jõe Kuu Lüg Jäm Mih Tor Hää Vil, kaheksma Kär Rei LNg Rid Kul Ris Juu, -me Khk Rei Noa, kahessa Mar Kul Tõs Tor Hää Pil SJn, kahessama Mih Pär Hää, -me Vil Trv, kahesma Rid, `kaeksama Ris, `ka,eksma Jõe; n, g kahõksa Khn kaheksa kaheksma `aastane Jõe; kell on `kümme minuti vaja kaheksa Kuu; akkab kaheksat (kaheksandat eluaastat) `käimä Lüg; kaheksa veist Khk; kaheksa kolmat (28) Pha; kahessakümmend kahessa Rid; `seitsmed kahessad lademed; oleme kahessaga (kaheksakesi) Mar; ta saand kahessatki `loetud Kse; kella kahessama `aegas Mih; kahessast oli keskomigu Pär; karul kaheksa mehe jõud ja ühe mehe meel Hag; põle `oastad kaheksatki sest `müedas JMd; kaeksa kilu`mietrid VMr; aed (ajasad) `einä kaheksa inimese Kod; ommen ommuku maga kellu kahessameni Vil || number 8 ma taha lõegata laua `sisse `nummer kahessad Tõs; `seitsme `järgi tuleb kaheksa Juu; vanast tehti `juustest üstku üks kaheksa nummer taha Kad || fig `Vasta`päivä `puhti tehä oli `voimatu, `lengid `läksid kaheksaks ja `krupsu Kuu; ratas on kaheksaks läind, kui tugevaste sõedad, `vastu kibi. on mu ratta kaheksaks aand Juu; Sul jookseb tagumine ratas kaheksasse (vänderdab) Tür; Pistsin kõhe kausi täie suppi kõrraga kinni, kõht on kaheksad kanti täis Trm **Vrd** kahisa, katessa¹

kaheksagesta kaheksagesta = kaheksakesti – Jäm

kaheksa|kand 8 terava nurgaga kujund, 8-nurkne täht kaks neli`kanda pane piäläku`a, one kaheksakand Kod; Käpikkindad kaheksakanna kirjaga Lai **-kanti** Suured tärnid [kindamustris] on kaheksakanti Lai || fig `paakis oma mau kaheksa`kanti täüs Kuu

kaheksakesi kaheksa|kesi Mär Koe, -gesi Juu Kos, -keisi HJn VMr Trm Kod, -geisi VII; kahessa|kesi Tõs Tor KJn, -keisi Plt KJn kaheksakesi kahessakesi läksime korruga sõtta Tor; kaheksagesi `töötasid Juu; mina `kasvasin niesukeses peres kus olime kaheksakesi VMr; läksivad kõhe kaheksakesi tööle Trm; lähväd kõik kaheksakesi kui ilma nar`rid Kod **Vrd** kaheksakesti, katsakese, katsakeske, katsmeksi, katsõmakese

kaheksakesti *kaheksa|kesti* Mär JMd, *-gesti* Jäm Khk, *-keste* Kuu(*kaeksageste*) VNg Jõh Vai Kad VJg, *kaheksakeste* Muh Hää kaheksakesi *kaheksakeste olimme ühe* `nuoda pääl Kuu; `miehet tulivat *kaheksakeste* VNg; `Lambad tahivad kõik *kaheksakeste* `lauta `menna Jõh; *kaheksagesti* läksid `raiuma Khk; *nad tulid kõik kaheksakesti* `meile Mär; *kaheksakeste ol'lime pidu pääl* Hää; `seitse *kaheksakeste kahe obusega sai* `viia Kad **Vrd** *kaheksagesta, kaheksamageste, kaheksmakeiste, kaheksmekesti, kahesmegeisi, kahisageste, kahõksangõst, katsakeste, katsmeksi*

kaheksa|kümmed *kaheksakümmed kaheksma`kümme* `aastaselt viel `käisin `karjas `lehмага Jõe; `Oige elätänd [inimene] juo `kaeksa ja `üüksä`kümmed `aestad Kuu; `mustlane ütles `mulle nüüd `viimast viel et *kaheksa`kümme* `aastasenna sured VNg; *mina olen kuvvet* `aastat *kaheksat* `kümmed Lüg; *juribest sai kahessakümmed kolm* Muh; *seetse* `kümmed `ohõksmad kein, siis lähän *kahessa`kümne* `sesse Rid; `enni `maksis ruki jaho puud *kahessakümmed kopik* Mar; *Ma ole kahessakümnen kaks kebeded näin* Han; *kaheksat kümnet astu* PJg; *käin juba kaheksakümnet kuu* Rap; *ega ma muedu põle kaheksatkümmed* `aastad eland, kui ma põle `mõisas käind Kos; *meie isegi saema piale kaheksa`kümne tuhande rükkiss* (rukki eest) Kod; *jala tiolene tegi kahessakümmed kuus* `päevä KJn; `sinna om üt's *kaessakümmed* `aastat Võn **Vrd** *katessa-, katsa|kümmed* **-kümne** a < *kaheksakümmed nüüd olen kahessa`kümne* Mar; *kas ta on kahessa`kümne* KJn **-lepp** *kaheksakand* (peremärgina) – Rei

kaheksamageste *kaheks(a)mage-ste* = *kaheksakesti kaheksamage-ste* olime, nüüd olen `üksi järel; *Kaheksmageste* `olled näd enamast sen (suure aluse) seur Kuu **Vrd** *kaheksmakeiste*

kaheksandik *kaheksandi|k* Kuu Jäm Khk VII Mär Juu Kos JMd JJn Koe VJg/*-n-*/ I, n, g *-kku* VNg, *kahessandi|k* Muh Kse Tor Hää Plt KJn, g *-ku*

1. üks kaheksas osa *kolm kaheksandikku* `tuopi VNg; *üks kaheksandik* `naela oli üle Khk; *too* `mulle poest *üks kaheksandik teed* Mär; *neli kahessandikku oo üks pool* Tor; *kahessandik on mõõt* Hää; *kolme päeva* `piale sai `tüoline aenult *kaheksandiku naela* `leiba Kos; *jagad kaheksass, suad kaheksandikud* Kod; `laßsime tuua enesele *kahessandiku teed* Plt || 8-kujuline vahelüli ketil tie `lamba ket'ile *kaheksandik* `sisse; *kaheksandikuga saab ket'ti parandud* JJn **Vrd** *kaheksmendik, katsandik, katsmendik*

2. fig väike viinapudel *tõi* `mulle *kaheksandiku, nisuke pool soru* JJn

kaheksane *kaheksa|ne* VNg Khk Kär Emm, *kahessa|ne* Mar Tor Plt, g *-se* a < *kaheksa koes see kaheksane pilet jähi* Khk; *kaheksane raand* Kär; *Kaheksane* (kell 8 algav) *vaht oli kolmandama tüürmani vaht ja see oli keige kergem pidada, sai ööse une täis magada* Emm; *kahessast raha pole* Tor; *kahessane* (8 marka maksev) *sai* Plt **Vrd** *kaeksmane, kaheksmene, katesemene, katsõmaline*

kaheksa|nurk (kinda)muster *kaheksanurk ristkiri oli koa* Kul

kaheksas *kaheksa|s* Kuu Lüg Jõh Vai Jäm Khk Kär VII Kul Mär Han Khn/*kahõ-*/ Juu JMd JJn/*kae-*/ Koe Trm Kod, g *-nda* Jäm Khk VII Khn, *-ndama* Juu, *-nde* Lüg Jõh Kär, *-ma* Khk Kul Mär Han Khn JMd JJn Kod; *kahessa|s* Muh L(*kae-* Saa, n *-m* Kse) Äks Plt, g *-nda* Saa KJn, *-ndama* Mih Saa, *-ma* L Äks Plt KJn, *-ne* Kuu; *kahesse|s* g *-ma* Tor; *kaheksas sie juo kaheksas kõrd* `mennä Lüg; `meie tegima `suuremb jagu `vilja kevade *kaheksandel* [külvi] *nädälal* Jõh; *igä kaheksas sai* `peksa Vai; *kaheksanda reisi* `aega rattad läksid

`katki Khk; säält äp saa änam kaheksanded `korda Kär; see oli kahe`kümne kaheksamal `aastal Kul; ta `kaotas ka oma kaheksama lapse Mär; see oli kahessam autus (auto), mis `vastu tuli Kse; me elame sii jo kahessat `aastad Tõs; kahessamast akkasin [koolis] `köima Aud; kaheksandamal nädalil tehakse ube, siis tulevad kaksikud kaunad Juu; kaheksas maja pahemal pool teed Trm; viie`kümne kahessama `aastani Äks **Vrd** kaheksmas, kaheksmes, kahesmes, kahessamas, kahismas, katessas, katsass, katsmes

kaheksa|sada kaheksasada tuhat kahessasada nel'la`kümne kahessandamal `aastal Mih **Vrd** katessa-, katta|sada **-sarvik** kindamuster – Hls

kaheksa|teisend → kaheksateist

kaheksa|teist(kümmend) kaheksateist ma olen näind `kaeksateist `ülget siin Jõe; `suures `paadis oli ikke `purjed ka, senegä ikke `käidi ka kaheksatoist üheksätoist `süüli ja vett Vai; Riias `teenimas kaheksateisend sui Ans; ma oli kahessateisend `aastad vana Kaa; kaheksma `teisma `aastane Pha; Ta nägi ikka nii noor `välja just noagu kaheksa`teisme `oastane Põi; räha oo kahessa`teisme `piiga Muh; olin kaheksma`teisme `aastane Käi; kahessa`teistme `pasmene suga `pandi siiliku `riidele `sesse Mar; kahessateist sajandi `algul; kahessa`teistna `aastane Vig; tämä kaheksatõiss tuhat ei `maksnud Kod; saand kahessateist vakka rukki teri; kahessateiss`kümne `aastane Plt; sel (õmblusõpetajal) `olli kahessateist õpilast kodus Vil **Vrd** kaheksateistkümmes, kahessateisku, katsmetõist, katõssatõisku

kaheksa|teist|kümme kaheksateist no siis oligi kaheksatoist`kümme tuhat ühe`kerra `vergos Vai; teene andis ike kahessateisskümme `toopi [piima] Kir; kahessateistkümmes last, ärä nad elasid Pal; kaks siga ja kolm lammast ja kahessateistkümmes kana Pil; teene [vend] ol'li kahessateisskümme, teene kahe`kümne ühe, jäid `sinna sõtta KJn; säält `olli muedugi vanemp karjuss`ks (kas) kaessateissküme `aastat joba vana TMr **Vrd** katessa-, katta|tõistkümmes

***kaheksa|teist|kümnes** kaheksateistkümmes kahessatõiss`kümnel Võn

kaheksatoist- → kaheksateist-

kaheksik kaheksi|k g -kku 18-pasmene suga Kaheksik ja `kuudine õlid `pilliruost `piidega, kaheksikkus saab juo kõvemb `kaņņas Lüg

kaheksmageste → kaheksamageste

kaheksmakeiste = kaheksakesti kaheksmakeiste on kodo juo Lüg **Vrd** kaheksamageste

kaheksmas kaheks|mas Jõe/g -ama/ Jõh/g -manda/ Käi/g -mandama/ kaheksas kaheksamal `aprillil Jõe; Kaheksmandat `kõrda seletan seda Jõh **Vrd** kaheksmes

kaheksmas|teismes kaheksateistkümmes kaheksmas`teismes Käi

kaheksma|teist|kümnes kaheksateistkümmes see (pensionitooja) käib kaheksmateiss`kümnedal – see ta toomapää VII; kaheksmateist`kümnedama Käi

kaheksmekesti kaheksmekesti = kaheksakesti – Khk

kaheksmendik kaheksmendik g -u kaheksandik kaheksmendik `naela Khk

kaheksmene kaheksme|ne g -se kaheksane – Khk **Vrd** kahessamane

kaheksmes kaheks|mes g -me kaheksas kaheksmed `korda läks `sõnna Khk **Vrd** kaheksmas, kahesmes

kahe|kõrrute -`kõrruti, -`kõrrute kahekorra `Panklik kivine maa `juhtus õlema, `kraabi nii, et `sõrme `küünäd kahe`kõrrute; Niit tuli `panna kahe`kõrrute, siis jäi tugevamb Jõh Vrd kahekõrvute

kahe|kõru kahekorra pane rätt kahekõru Kod Vrd kahekerru

kahe|kõrvute -`kõrvute kahekorra Kaks lina`nuustiku `siutakse `paari, `õtsad kaje`kõrvute, ülejäänud `latva punud `ümber, jääb nupp `õtsa Lüg Vrd kahekõrrute

kahe|kää|haamer suur sepahaamer kahekää `oamer ~ `peale lõõma `oamer – Juu

kahe|kää|leib õhuke leivaviil kahekääleib, naa et `valge paistab läbi Var; kuda ma `lõikan, ühekää leiva või kahekää leiva Kei Vrd katekääleib

kahe|kümmine 22-pasmaline suga Kahe`kümmine õli tihe, kahe`kümmisega linast `kuuti, kaks`kümmend kaks `paasma lai Lüg

kahe|kümnes kahekümnes kahe`kümmendel saan Vai; kahe`kümnes esimene Muh; kahe`kümnendamal LNg Vrd kahes-, kate|kümnes

kaheldus kaheldus g -e = kahetus miinge `mõtsa oma kaheldustõga Hls

kaheli kaheli Sa topelt, kahekordselt lina oli pitk, `pandi `püüti kaheli korrali; kaheli saab `pandud, kaks keed kõruti ning möhali korrutud Jäm; `Äästeti ägega kaheli korrali `sisse Kaa; Siu [kõis] kahelikorrali `õmber, siis peab küll Põi

kaheline a < kaks neid on viie külmudulissi ning neid on kahelissi [nõusid] Khk Vrd kateline

kahella adv kahekesi nie `kääväd alade kahella Kuu

kahel|puolised kaelanäärmed; kurgumandlid – Lüg Jõh kahel`puolised on `kaulas `lõuaperäde all, kahel puol kaks rahu, `kaula `aiguse ajal `onvad `paistes. Kahel`puolistele `pandi `enne `kuumi `kauru takkuse kottiku sies `kaula `ümbär Lüg Vrd kahepoolsed

kahelt kahekordselt võrk `võeti kahelt kokku [vabelt maha võttes] Hää

kahelteme kahelteme kaetama neve eilä kahelteve miu latse ärä Hls

kahe|maoline maitsetu `sõõmine täna nõnda sur kahe `mauline Khk; kahe`mauline, `maiku pole Mus; Tuhlid oo nii kahemaulised – pole soojad, pole külmad Kaa || See söuke kahe`mauline ineme, kes ta juttu suurt tarbeks piab Ans Vrd katemaoline

kahe|mehe- kahele mehele mõeldud (ese, tööriist, raskus) Paras kahemehesoag, pole see õle aru pitk `õhti Põi; kahõmehe suäg Khn; kahemehe sael on pulgad teene tenepool `otsas Kos; kahemehepalk (mille tõstmiseks vajatakse kahe mehe jõudu) TÜR

kahemust kahemu|st g -sti kade inimene Kahemustil om hää miil, ku tõsõl halvastõ lätt Har

kahe|mõtlik kõhklev kahe`mõtlik, `sohke `kahtlane inimene, `kahtleb paegal põle `kindel Tõs; kahe`mõtlik, ta kahes mõttes ei tea isi, mes ta teeb Aud

kahena kahekesi Sidä [piimanõu] `kaevu `laskemist `täüdünd kahena tehä ettei `üksindä saand `paula`solmi `pääle `panna; Sai `mendüid sis alade igä kahena rüüsä `katsuma; Elämme `uega - - nüid `vaide para`aigu kahena Kuu

kahendama kahendama R kahandama, ahendama (sukka vms) kahendatti ots `kinni Hlj; kahendan säl kaheltpolt `vikli seda `kanda; kahendab `verku VNg; Said sukkalava paraja pikkusse, sis pidi kahendama ka labada `neljäld `vardald et üks lõng jäi Lüg; akka nüid jo oma sukka kahendamma; eks se `kuhja ole `keskeld `kasvadettu ja päält kahendettu Vai

kahendus *kahen|dus* Hlj Rld(-tus Jõh) kahandus `kinda kahendus VNg; `Varrastega kuud, sis kahendused `külgide `pääle, aga `massinaga `kuotud sukkadele tehasse kahendus taha Lüg

kahene *kahe|ne* g -se VNg Vai spor eP (g -tse Kse Var Mih Tõs) a < kaks ne kottid olid kahesed Vai; *laps on päeva kahene* Jäm; *mool pole änam kahessi* [rahasid] Khk; *kahesed vaskrahad* Kär; *oasta kahene ohva* VII; *sial oli ikke toobisid ja kahesid* [kappasid] Mar; *oõstin omale `aasta kahese looma* Mär; *kas kaks tükki saavad kolmetsed või oo kahetsed alles* (vanusest) Kse; *ennem `viidi ju nädalised kahetsed lapsed `sauna ju, viheldi näid* Tõs; *oasta kahene inime* Juu; *mitut `muodi oli* [kruuse], *oli tuobine ja mõni kahene* VMr; *tõene laps `käivä kolmat uassad, tõene sae kahene* Kod **Vrd** katene

kahenema *kahenem(m)a* R vähenema, alanema (veest) *vesi on ärä kahenend* Kuu; *ei tämä ülene ei kahene; vesi kaheneb `kaivost `vällä, akkab tõist* (vihma) *tulemaie; jões on ka vesi kahenend ja `alle `andand; panema kahenemise jago `pääle* Lüg; *leivä `kannika ikke kaheno ja kaheno* Vai || (kuust) *nuor kuu `kasvab, täis kuu kaheneb* Lüg **Vrd** kahanema

kahe|paela|võrk *kellel mette pole pinesid vahel, all on jäme pael ning ülal ka* [selis], *see o kahe paila võrk* Khk; *Kesses* (Kesselaiul) *kõidi kahe paela `võrkudega, nendel es ole `sõuke si pinesid peal* Muh **-paelne, -paeluline** *kahe paeltsed võrgud; `kaelas tešel va kahe paelne võrk* Mus; *enne `ollid kahe paelulised võrgud koa* Muh

kahe|paikne 1. *mitmes kohas elav kahe paikne, naine on Mohus, kodus vanemad `oidvad lapse* VII

2. *pärast lamandumist uuesti võrsunud vili rahe lööb vilja kahe paikseks* Krk

3. *Põle `külma äga `sooja, `neuke kahe paikne ilm* Han

Vrd katepaikne

kahe|peal *kahevahel; ebakindel; otsustamata on kahe pääl viel, kas saan vai en saa; `seitse on `täieste* [kuked], *aga kaheksas on kahe pääl* Lüg; *on kahe peel, kas jääb elama või sureb ära* Jäm; *sii asi on nii kahe peal, põle `selge `ühti* Juu; *tema elu on kahe peal* Koe; *sie asi on kahe peal, ei tea viel `kindlast `üölda* VJg; *selgess ei tiä, kahe piäl* Kod **Vrd** kahevahepeal

kahe|peni *sõim muian ei_olõ no sul asõnd, kahepini tulõ suu pääle, ei_saa no muian stüüä ei?*; *is lähä_kahepini ütelegina?* (abiellumata tütrest) Har

kahe|pere|koer *fig kahe pere kuer ige `nälgä sureb* Kuu; *kahepere koer, tunni siin, tunni seel töös* Jäm; *see, kissel pole `õiget `kohta – ühe päeva sii, teise päeva säääl, sellele `eetasse: kut kahe pere koer* Khk; *sa kut kahe pere koer, kust sa `süia saad, seal augud* VII; *nagu suur kahe pere koer, jooseb ühüst perest `teise ja räägib teist taga* Tõs; *kahe pere koer pidi ikka söömata olema* Kei; *on nagu üks kahe pere koer, juosseb ühest uksest `sisse ja teisest `väl`la, lõksutab aga `piale* Hag; *kahe pere `suilene, kolm (päeva) `teises peres, kolm `teises, siis ole nagu kahe pere koer* Juu **-pidi** *kaksipidi salakabal neh, on nisuke, kis ennast `oskab `jälle kahepidi teha* Kei **-pool** *kahel pool küla veravad olid kahepuol* [küla otstes]; *redemed oli kahepuol, `otsa_j old `vankril; kamm, kahepuol tihid piid ja siis `kammisima täid `neiega ku pähä tulivad* VNg **-pooliksed** *meil on ka kahepooliksed, poeg on vene `usku, naine luterse `usku* VII **-poolsed** *kaelanäärmed; kurgumandlid* *Kahe puolised on `haiged, `vaapse `viimaks lägästä; `Tohterdin kumeli `tiegä kahe puolisi* Kuu; *kahe puolised üleval, siis kohe `suured mugurad koris* VNg; *rauuhujaised ehk kahe*

*`puolised, vahel `lüevad `kaula `alle Vai; kahe`poolsed oo `kurkus Muh; kahe`poolsed `peavad külmetamise läbi menema `paistema Vän; Kahe`puulsed üles paistetavad, lämmitavad `ingamise ka ära Hää; Sea kahepoolseid hautakse õlgkatusest saadud samblaga HMD; kes vaenukõie lahutab, sie vajutagu kahe`puolseid, sie on kahe`puolsete `vasta Sim; kahe`puulsed aavad sial ülesi kui süüb kõva teri; kahe`puulsid õõrutasse sial kõva asjaga, rihmaga ehk õle tüüstiga Kod; mõnel lõigatama ära ka nid kahe`puulsed Ksi; kahe`poolsed on üleval Lai **Vrd** kahelpuolised, kahelpuolikud, -päätsed, katepoolse, katsipooliku, -poolitse **-poolt** kahelt poolt kalad kahepuolt tulivad [rüsasse]; `riisusimma `einad `ninda kahepuolt kokku VNg **-puolikud** pl kahe`puolikud = kahepoolsed – Vai **Vrd** katsipooliku **-põline** kahesugune see odr oo ühna kahe põline (osa pikem, osa lühem) Muh **-päeva|mees** kergemeelne inimene `mõislik inimene ei `ütle nõnna, kahepäeva mijs kõneleb sedä; kahepäeva mijs ei `mõttele tuleviku ette, ei muretsa Kod **-päätsed** kahe`päätsed kahepoolsed – Phl **-rattane** kahe rattaga kahe`rattane oo käru, nel`la`rattane oo `vanker Kse*

kahes kahes VNg Jäm Plt Puh, teine kahes`kümnes kahes Jäm

kahes|kümnes kahekümnes kahes`kümnes esimine Kär; Täna on juba kahes`kümnes Pöi

kahesmas → kahessamas

kahesmegeisi kahesmegeisi kaheksakesi – Rei

kahesmes kahes|mes g -ma kaheksas – Rei **Vrd** kahessamas

kahessama|käpp kahessamakäpäd muster, kaunistus – Vig

kahessamane kahessama|ne Plt, `kaeksma|ne Lüg Ris, g -se kaheksane neid `taotab vähä `õlla neid `üeksmä `ambalisi `lehmi --, aga `kaeksmasi, neid on `suuremb jago, kel `kaeksa `ammast suus on Lüg; ta juba `kaeksama `aastane `kaeksmane Ris; kahessamane lehm Plt **Vrd** kaheksmene

kahessamas kahessa|mas Hää/g -ma/ Kõp/g -ndama/; g kahesma Mih kaheksas kaerad [tehti maha] kahesma küli nädala sihes Mih; kahessama `aastane laps Hää **Vrd** kahesmes

kahessa|teisku kaheksateist miul on kaessateiskud `sorti `seemlid kaessateisku kof`i sees Saa; kahessa `tõistku nüssi `lehmä oli Trv; siss olli kahessa `tõisku `aastane ku `lijri lätsi Pst **Vrd** katõssatõisku

kahessa|teismene a < kaheksateist meie Volli oo kahessa`teismene Muh

kaheste kurjalt, tigidalt temä vaat`s kaheste miu pääle Hls

kahes|teismes kaheteistkümnes – Sa Khn kahesteistmes Krj; jõulu kuu on kahes`teistmes kuu Jaa **Vrd** kaheteismes

kahesti kahe|sti, -ssi kahekesi ühekorra ühed leind kahessi `tiule; mis te sii kahesti `teete; läksid Aaduga kahesti Khk

kahe|sugune en ma `salli seda kahesugust. ke on kahesugune, on ku kahe `keelega: `räägib siin `ühte, sääil tõist Lüg; Kana `aidu on kahesugusi, on `tehtud `okstest [või] -- raet võrgust Pöi; taal oli kahesugune mööt Emm; `unta olle kahesugusid Vig **Vrd** katesugune

kahe|sõna kaetamise sõna Kahesõnna omma pühä sõna San **-söömane** kaheks söögikoraks piisav piimä lähker ja leba kanikas, kahesöömane leib pandi `kaasa Vig

kahetama *kahe|tama* Saa Trv T V(-*tamma* Kan Plv, *kahõ-* Rõu), -*teme* M kaetama *laits om ärä kahetet; ärä kahetap`põrsa* Trv; *neve kahetive miu silmä ärä* Hls; *kuri sil`m üle käinu, ärä kahedet jälle; `musta verd inimene kahetep lehmä piimä ja `põrsa ärä; abenik naine, sij olevet kaheteje* Krk; *vanast pe`lläti kahetamist, et võõrass inimene kurja sil`mäga looma ärä kahetab; sa oled nigu ärä kahetedu* Ran; *sul om verevä sil`mä, sa kahetat ärä* Nõo; *ärä mu looma kahetanu, ei süü, ei juu, mugu röögip enne tõne* Kam; *vana kahe inemene, kahetas ära mu `põrsa, om kõtust `valla* Ote; *`är` kahet`mino põrssa`* Kan; *kahe silmäga är`kahetass kõik* Rõu **Vrd** *kaetama, kaetsema¹, kahima, kahitama, kahitsõma*

kahe|teismene *kahe`teisme|ne* g -*se* Kär Emm kaheteistkümnene *kahe`teismesed karbid* (sees oli 12 tükki) Kär; *Kaheteismene vaht [laevas] oli teise tüürmani vaht* Emm -**teismes** kaheteistkümnnes *maikuu kahe`teismnda(ma)l tüdruk `sündis* Põi; *kahe`teismel juulil oli tä sünnipäe* Vig **Vrd** kahesteismes -**teist|kümmekeiste** kaheteistkümnnes *kahe tõist`kümmekei-ste olivad, kõik õlid õed* Lüg -**teistkümnekesi** *kahetõiss`kümnekei-si magasima ümmer ühe mättä* Kod **Vrd** kaheteistkümmekeiste -**teist|kümnene** a < *kaksteist kui`me oburest olime, siis ma oli naa kaheteist`kümnene alles* Aud -**teist|kümnnes** kaheteistkümnnes *`Detseember on jo kahetõist`kümnes kuu; kaheteist`kümmedelle läks järele* Jõh; *kaheteist`kümnele Kei; pani kaheteisskümnele lapsele nimeks - -* Plt; *nüid kahe teiss`kümneatele, mis kaks teist rubla on saand [pensionil], `pandama kahessa [juurde]* Pil **Vrd** kahes-, kahe|teismes, kats|teistkümnnes, -teismes, -tõiskus, -tõismes, -tõistkümnnes -**teistmendik** üks kaheteistkümnnes osa *Kolmõ mehe laõ oli, siis sai [laevakokk] ühe kahõ`teistmendiku laõva`puhtast tienistusõst* Khn

kaheti kahte viisi *Seda võib ju kaheti tiha* Jäm

kahetsama¹ *kahetsama* 1. *tuska, rahulolematust tundma* *eks ta kahetsas ise`irmsass, akise miälegä tegi; naine kahetsas, et näie`raad`jo rikken* Kod

2. *kahju tundma, haletsema* *kahetsab`lapsi ja pidäb`näele pühä* Kod

3. *igatsema kell kahetsanud* *Kodavere kerikud; minä kahetsan jõge taga, jõe jäären õli ia elädä* Kod

Vrd kahetsema¹

kahetsama² *kahetsama* kaetama *kes tige ja kade on, kahetsab, ei lähä luum edesi, kui õssad tämä käess* Kod **Vrd** kahetsema²

kahetse *kahetse* kaetamine, nõidumine *sij om ka kahetse, ku lehmäl pul`l`sel`gä pant. mia küll kahetset ei usu, aga sial om täie sel`län, iki olli kahetsetäi, tji, mis taat, anipajost tetäss viha, nendege vihuts kahetset; kahetse`vastu om pantskriivi kivi; vana Maril om küll kahetse sil`m* Krk **Vrd** kahetus

kahetse|hein kattedekold (*Lycopodium annotium*) *mõni`kutsus selle annekolla kahetseeinas* Saa

kahetse|kõlla pl kattedekold (*Lycopodium annotium*) *kahetsekõlla om pia karukõlla`muudu, mutku nevä kasvave üits tutt maast üles; kahetsekõlla vett andas`luumel, ku es süü* Hls; *kahetse kõlla, ku luum ärä kahedet om, siss keedä neid ummussen paa sehen* Krk

kahetsema¹ *kahetse|ma* R(-*mma* Vai) Jäm VII Põi Muh Kse Tõs Hää Saa Kos Jä ViK Iis Trm Plt Trv, -*me* M; *kahõtsõma* Urv

1. tuska, rahulolematust tundma, midagi olematuks soovima *pattu kahetsema* Kuu; *kahetseb maja`müümist taga* Hlj; *küll sie`kaiba ja kahetse* VNg; *Paremb`aasta`uotada kui kaks kahetseda* Lüg; *`kaotas raha`vällä ja kahetso nüüd kibedäst* Vai; *akkad pärast takka kahetsema* Muh; *ma kahetse et ole seda tegima akkanu* Hää; *kahetsesin, et il'laks jäin* Kos; *Mida_s sa nüüd veel kahetsed, enda süü* Amb; *kahetsive neve oma`põldu, mis ukka läits* Hls; *sedä ei massa kahetse, võib`olla, et jumal viil`aitab* Krk

2. kaasa tundma, haletsema *tämä kahetseb last* VNg; *nad akkasid seda meest`irmsast kahetsema, et ep osa midad tiha* Jäm; *ku inime`aige, siss ta on kahetsemese väärele* Hää

3. igatsema *ma kahetsen selle järele* Koe; *kahetsen seda taga* Iis; *poeg suri ää, küll kahetses teešt taga* Plt

Vrd kaetsema², kahatsema, kahetsama¹, kahitsama¹, kahitsema, kahitsõlõma, kahjatsema¹

kahetsema² *kahetse|ma* Jäm Muh Saa Amb Sim, -mma Lüg kaetama *annekollad pruugitse kahetsemise rohuks* Saa; [võõras ütleb:] *`mõtle kui ilus laps! ema kiidab kohe: laku perset, laku perset! siis ei pia kahetsemise sõna`piale akkama* Amb **Vrd** kaetsema¹, kahetsama², kahitsõma, kahjatsema²

kahetse|rohi (taim) *`ütsme mehe vägi, sedä kutsuti`ütsme kahetse rohi. ku ütese kõrd ärä kahedet, siss avits* Krk

kahetsus *kahetsus* g -e R VII Kse Kos Koe Iis Trm Plt Hls **a.** rahulolematuus; kahjutunne *kahetsus on alb asi, sest ta tuleb il'la* Kos; *nied on tühjad kahetsused* Iis; *patukahetsus* Trm; *oleks ta vähegi kahetsust tund* Plt; *Kahetsus ei kannu vilja* Pst **b.** kaastunne; haletsus *Tunnen kahetsust ta üle* Koe; *temale ei õle kahetsust`tarvis* Iis **Vrd** kahatsus, kahitsuss, kahjatsus

kahetuma *kahetuma*, (ei) *kahedu* mõjuma; *aitama kahetub ruttu; ei sie rohi kahedu tämässe; on ka kahetund* Kuu **Vrd** kaetuma¹

kahetus *kahetu|s*, g -se Saa(g *kahetse*), g -sõ Hls(*kaheus*), -ss Krk T Plv, g -se nõidus; kurja silmaga vaatamine *siin om puhas kahetus* Hls; *seantsit inimisi om kül, ken`pel`gäv kahetust* Krk; *mõni kardap tõese inimese kahetust* Puh; *toda kahetust kah kõneldi, et tõne tegi tõesele viirastust* Kam; *`juuda sita elli, kurja silmä elli`anti`nõiduse ja kahetuse`vasta* Ote **Vrd** kaibajus, kaetuss, kaetus, kaheldus, kahetse

kahel|täi nõidusega tehtud *täi vanast vanainemise`ütli, ku kahetäi? sällän`oll'i, na omma saa`jalgsõ täi?* Har

kahel|vahel kahtlane, ebakindel, nõutu *on`ninda kahevahel, kas`lähteb`sinne vai ei* Hlj; *oli nii kahe vahel selle asjaga* Khk; *tänä naa kahe vahel, et akkab sadama* Mar; *ma ole kahevahel, kas teha või tegemata jättä* Var; *tä oo kahevahel, ei tiä, mis tehä* Tõs; *ei tea, kas ma saan või ei saa, se_on nõnna kahevahel* Ris; *ta on nii kahe vahel oma mõtetega; see pole`kindel, see kahe vahel`tehtud* Juu; *mis sa sis nõnna selle asjaga kahe vahel õled* Iis **Vrd** kahel|peal, -vahepeal, katevahel

kahel|vahele otsustamata; nõutuks *ma jähi nii kahe vahele* Khk; *vahest käiväd kohot, ei soand`sel`geks`ühti, asi jäi kahe vahele* Juu

kahel|vaheline vahepealne; selgusetu *`närind piim, kahevaheline, pole abu, pole röösk ka mette* Khk; *kui asi põle üsnä`sel`ge`ühti, se on kahevahelene asi* Juu **Vrd** kahe|vahelne, -vahene

kahe|vahelmine keskmine (vanuselt, suuruselt vms); ei see ega teine *üks vanam, teine noorem, tä oo kahe vahelmine* Khk; *kahevahelmine inimene, mis töötajate on Pöi; tõristaja (lind) oo kahe vahelmine, põle suur, põle pisike koa; kevade `olli tükk sihandust kahevahelmist `aega Muh; kahe vahelmine asi, äi ole uut, äi ole vana Emm; see on kahe vahelmine, kas laps või Mar; `seuke kahe vahelmine `olli Tor Vrd kahevahelne*

kahe|vahelne 1. keskmine se on noorem ehk se on vanam, siis `eetaste kahevahelne; kahevahelssi inimessi on, üks on suurem, teine pisem Jäm Vrd kahevahelmine

2. kahtlane; selgusetu kahevahelne, ei tee, kas ta on või ei ole Khk Vrd kahe|vaheline, -vahene

kahe|vahene kahtlane, selgusetu *kahe vahene asi* Khk Vrd kahevahelne

kahe|vahe|peal kahevahel ta oli kahevahepeal Tõs Vrd kahevahepeal

kaheval = kahevil keik oli nõnda kiheval kaheval Jäm

kahevil kahev|il VNg Mär Pär Hää Krl, -el Tor

1. ärevil, elevil *pasaaril on kõik kihevil ja kahevil VNg; `ootasid riigivanemad ja `ollid kihevil ja kahevil Tor; asi om jo? kik'k kihevil ja kahevil Krl Vrd kahavel(i), kaheval, kahivil, kihevil*

2. kohevil *kana suled oo kahevil Mär; `juuksed kahevil Pär; juused on kahevil Hää*

kahe|võrra kaks korda; kahekordselt *mis pool `juure tuleb on kahevõrra Emm; sa oled muidugi kahe võrra soand Koe; sain laenu tagasi kahe võrra Kad Vrd katõ|võrd, -võrra*

kahha `kahha Rõu Plv Röp Se kobarasse *kuhe tyy [mesilas]imä lask inne sõss, sinnä_löövä_`kahha Rõu; pujukeise `pañte lakkõ `kempo, kuü õdago leivä? kärpse? `kahha `kül'ge, tsusate kemp kot'e; sül'lem lööse `kahha haaña `pääle vai puu ossa `kül'ge Röp; mehilädse? lei? `kahha Se Vrd kahalõ*

kahi¹ kahi g kahja p `kahja M T Kan Urv(*kahe g kahja*) Kra(g *kaña*); n, g, p kahja Plt; p kahet Urv, `kahja KJn

1. kellegi või millegi õnneks või õnnistamiseks joodav õlu või viin; rituaalne joomapidu *lätsive tare `kahja `juuma Trv; ku vastane maja tetäss, siss tetäss pidu, seo see kahi siss Krk; egä kevade joodeti karja `kahja, siss `jyydi `viina ja valiti karjust külä karjale; tyy kes külä karjusse ametit taht `endäle, ai külä pereme ja `pernase kokku karja `kahja `juuma Ran; Tetti karjusse kahja; egä sügise `käidi karja kahjal Puh; kevade enne karja `väl'lä `laskmist joodeti karja `kahja, karjuss tei õlle, ja kut's külä pereme ja `pernase karja kahjale. pühapäevän `olli karjakahja alustuss, `iispä `olli lõpp Nõo; süü_`kahja, maida_`kahja Urv*

2. kahetsus; loba *naesed pidasid kattise kausi juures viil ulk aega kahja KJn; ulganiste kuun siss pedäsivä sääl `kahja; nüid na kõneleva sääl ja `piava `kahja Nõo*

kahi² kahi g kahja S(p `kahja) Kse(p *kahjad*) Han Kod, g *kaeha Vig; kahe g kaeha Mih(n kahi) Tõs(p kahja); n, p `kahja g kahja Khn; n, g kahja Var Tõs Kod; n, g kaña Mar(kaeha) Kse; n kaeha Mar Vig*

1. rauavitriol, kübaramust *leinakuued tükkis kahjamustad; kahja värv, `muistane värv Jäm; kahjaga sai kibeks mustaks Khk; aiseb nago va sinipoti kaeha Mar; kahi oli nihuke roheline kibi; `kahja vel `parae-gustki müüä; kaehaga linast ei tehtud; enni tehti sopaga, sis akati kaehaga tegemä Vig; kahjaga sai riiet mustase `tehtud Kse; kahjaga tehasse `musta Var; kuued värmiti kahjaga mustass Mih; must värv nagu kahja Tõs*

2. potisinine sinine nõnnagu kahjapot'iss `väljü võetud; kahja one sij vedelik, `lašti [kusi] `apnemä `minnä Kod

3. värvivedelik; värvipära värvi vesi kutsutse kahjaks Jaa; kui lõngad `võetasse värvi seest `vällä, siis kaħa jääb `sõnna `põhja Mar; süstā miu lõng kua kahjassõ Khn

4. õlle- või kaljapära `õlle kaħa või `õlle verre `õötasse Mar; õlude kahjass suab viij üvä kali; kahja on paks; kaljal on kahja, kohvil on paks Kod

Vrd kaha⁹, kahjavärv

kahi³ kahi Hel Krl Har kaetamine; nõidus meil t'siga es süü?, jäl_kõnõldi et kahi, kahi; vanast kahi aig olnu?, seol aol ei olõ midägi kahitsõmist; va kahi silmägõ inemine Krl **Vrd** kahe²

kahi⁴ → kahju

kahi|katõkese kahi- Se(-e-) Lut ainult kahekesi koolõs teedakõnõ ka ar ni `jäätki mehega kaħe kategese Se; kahikatõkeisi eläse² miis naasega Lut **Vrd** kahikatõkeske

kahi|katõkeske ainult kahekesi – Räp Se kaħe katõkeske Räp; ühi üt'sidä?, kahi katõkeske, ku kedägi ei oolõ² Se **Vrd** kahikatõkese

kahima kahi|ma Rõu, -mõ Krl kaetama ti_tapi ešs hobõsõ mašsinõ vedämisege är?, sääł tu kahit ja kõik¹ Krl; tuu ka õks är_kahitu ol'; Naa_hädä² ja_haigusõ² nõidmiist `tul'li² ja_kahimiist ja_kurast silmäst Rõu **Vrd** kahetama, kahitama, kahitsõma

kahin kahin Lüg IisR eP(kahen Pä) M TLä Krl Har, kahhin Nõo Võn San VId(kahhin Se), g kahina, -e M San, -õ Krl; n, g kahina Vai

1. vaikne kõlatu ühetooneiline heli `kuulen `riide kahina Lüg; `tuule kahina `kuulus `kaugele Vai; õlle keimal sihand kahin ülal Khk; sa lehitsed raamatud nü et kahin taga Mär; tuule kahen keis üle metsa Tor; nõnna saks, et kahin taga Juu; pal'lu kahinad om kuulda vällä Hls; nüid vili kasvab nigu üits kahin jälle Nõo; `kaigu suure kahinege ta tulep San; mõtsa kahinõ² om kuulda² Krl; nigu kahin om ku lumi maha tulõ Har; kuu sül'lem tulõ `väl'lä, siss nõsõss suu² kahhin Räp; kahhin takah ku lätt Se

2. jutusumin kahinad kõik kerik täis, kõik kõnelesid kel suu õli Kod; küll siis tõusis kihin ja kahin Plt

3. erutuslaine külm kahin käis üle kere Juu; üks kahin käis läbi JMd; miul oo ka, võtt ku üits kihin ja kahin sehen, kikkugune rõõm tule kõrvi `sissi puha Krk

4. a käħe sa oled nii_sure kahina äälega, ons so kurk `aige Khk

Vrd kihin, kihin-kahin, kõhin, kähin

kahinal kahin|al IisR Kul KuuK JMd JJn Pil KJn, -el Krk; kahenal Hää adv < kahin sui näeb [tuule] puhist, kahenal läheb Hää; kõik `leikavad kahinal ruttu ruttu sirbiga [vilja] KuuK; `lindusi `lendas kahinal `väl'la, kui `küini läksid JJn; kõik tulevad kahinal `mööda Pil; inimest panevad kihinäl ja kahinal `juusma KJn; mõtsa kihinel, mõtsa kahinel, `kindlan `kamren = pähkel Krk **Vrd** kahinen

kahinas käħe kahinas äälega `rääkisid Rei

kahinen kahinal ku ruttu tahid, sis võtid [aamil] pulga peris iist ärä, juušk ku kahinen Hls

kahisa kahisa Hi, g kahisa Rei, -ma Phl kaheksa

kahisageste kahisageste = kaheksakesti mehed läksid kahisageste kalale Rei

kahisama *kahisama, kahista* Trv, *-ta*[?] Kam Urv Vas Se kahisema; kahinat põhjustama *kõrt kahisi sellän* Trv; *vesi juusk ku kahisass inne* Kan; *mijss jäi magama nigu kahisass*; *Vihma satas nigu kahisas* Urv; *vesi `vasta `ilmu kahisass, tõõsõ[?] ilma saava[?], ujäots kahisass* Se

kahisema *kahise|ma* R(-mma Vai) eP(*kahese-* Var Pä; *-dä* Juu) T, *-me* Hls Krk; *kahisõ|m(m)a* Vld, *-mõ* San(-me) Krl; da-inf *kahista* spor T kahinat tekitama; *sahisema* *`einad kahisevatta* VNg; *`siidi `riided kahisevad* Lüg; *saba `juokso müöd maad ja kahiso* Vai; *rohi kasub nenda et üsna kahiseb* Jäm; *räägib nii kahisedes* Khk; *vesi akkab `keema, juba kahiseb peäle* Muh; *kahiseb nigu siid* Mar; *ku`sulesed olid jäl plehitud paberitega kõik, alused olid täis kõik, oh sa päävad, naa mes kahisid* Kir; *lehed kahesevad puu* `otsas Tõs; *vahtrad akkavad ka nõnna kahisema* Ris; *tu`ta täis nõnna et kahises* Juu; *kaera kisla ommiku `kerkind nõnna et kahiseb* Amb; *aruein - - sial ei old muud `rohtu kohe olemaski. nesukene kahiseja ulgas* VMr; *paugu pialt kukkus `alla kui kahises (teder püssikuulist)* Lai; *vanass pruut`puar läks magama `ölge `sisse ku kahisi* Kod; *sadab `paergu kui kahiseb. tuli kui kahises* Pal; *õlle rammu on ää kahisend* Plt; *lask nõndagu siidi kahisev puha* Krk; *aena kahiseva all, ei saa magada* Puh; *kaar kasunu ku kahisno* KodT; *kõik makassõ ku kahisõss*; *põrss `rüükse ku kahisõss (intensiivsest tegevusest)* San; *kellä ripõndõllõssõ, karva kahisõsõ[?] = `uibo* Räp; *leevä siseh agana kahisiv* Se || *pia kahesemene oli* Var; *kõrvad kahesevad peas* Tor; *pää kahisõss, kõrvak kahisõsõ[?]* Se **Vrd** kahama, kahatama¹, kahisama, kahisema

kahisemas *kahis|mas* g -ama kaheksas – Rei

kahistama *kahistama* R(-mma Vai) spor eP(*kahe-* Muh Tõs Tor; da-inf *kahista* S) Trv Puh, *-mma* Plv, *-eme* Hls Krk San, *-õmõ* Hel Krl; *kahissa|ma*, da-inf *-ta* Kod kahinat tekitama; vaikselt midagi tegema *just kui kahistab `olgi* (räägib mõttetut juttu) Kuu; *küll kahisti `naura* VNg; *p_saa `rääkimisega `korda, muidu kahistab* Khk; *tuul kahistab `lehti* Rei; *nad kahistasid aga tasakesi `naerda* Mär; *ta läks `sõnna `põhku kahistama* Kse; *ma kahistasid kõrdiga* Hää; *mes `ašja te kahissata ja tirsota siäl; kuldnokad nagu sarja põhi rattan, kahissavad* Kod; *mis sa kahistat sääl `einte sehen* Trv; *tuul` kahišt `lehti* Krl

kahistus *kahistus* g -e kahistamine – Rei Hls

***kahitama** *kahi|tõmõ* Krl, tud-part *-det* Trv; ipf (ta) *kahit`* Rõu kaetama *nij om är kahidet, nüid tuj apteegist kurja silmä eli* Trv; *mu lat's om är[?] kahitõt* Krl; *käve tan, no kahit` mu latsõ är[?]* Rõu **Vrd** kahetama, kahima, kahitsõma

kahitsama¹, **kahitsema** *kahits|ema* Hel T, *-me* Krk San, *-õmõ* San Krl(da-inf *kahi|tse[?], -tsõ*), *-õm(m)a* Ran Võn Har Rõu Plv Räp(*kaa-*) Lei(*kaiõtsõma*, *kaitsõma*), *-am(m)a* Ran Nõo Urv Rõu Vas Se; da-inf *kahida[?]* V(*kaahita* Räp)

1. rahulolematust tundma, midagi olematuks soovima *pia tijt, kava kahitset, elu aa iket taga* Krk; *mes säl enämb kahitseda, om lännu, om lännu, vai tu kahitsemine enämb avitab; paremp pel`lätä kui kahitseda* Ran; *ma kahitse et ma mehele lätsi* Nõo; *ma_põrra_kahidsõ iks et, kuis ma ummõtõ `aigõss jäi* Krl; *ma[?] olõ tujd alasi kahinu[?]; missa tujst viil hüppä kahisõt* Har; *Paremb ette kaia_ku_perrä kahitsa* Rõu; *mis tuu kahitsõminõ and* Plv; *ma_ka kahinu[?], et saa es `puhtilõ* Vas; *tõõne kaahitsess kui lubašs tetä[?] ja es tii[?]* Räp; *kahitsass et saa as `hõste; oo, mis tast kahida siss* Se

2. kaasa tundma; haletsema *mea kahitse temät; missa miust kahidset, vaade esi ennäst* Krk; *takka kahitsema* (leinama) Puh; *ike kahitsi tedä, et El'lul om `rasse* Nõo; *ma_kahidsa eläjäloomakõist, inemist um ka hallõ* Rõu; *Karvast ei kaahita* Röp

3. igatsema *peremiis väega[?] kahitsõnnu[?] kangõstõ: ei tiia[?] kos mu tuvikõsõ jäie[?]; sinnu kül_ma kahinu[?], ku sai_olõss tulnu[?]* Vas

Vrd kahatsema, kahetsema¹, kahitsõlõma, kahjama², kahjatsema¹, kaihkõlõma
kahitsama² → kahitsõma

kahitsuss *kahitsu|ss* g -se Puh Nõo San Krl, -sõ Rõu Vas *kahetsus tyy kahitsuss tulep sul `il`da* Nõo; *suur kahitsuss timä peräst; patu kahitsuss* Rõu

***kahitsõlõma** *frekv < kahitsema kahitsõlõt, kuis ma ni ar_`kaodi; kahitsõlõss* Se

kahitsõma *kahits|õm(m)a* Urv Krl Har, -õmõ San Krl, -am(m)a Har Rõu; *da-inf kahit|sa[?]* Urv Har Rõu, -tsõ Krl Har, -da[?] V(-dõ Urv) *kaetama naa_`pel`gäse et vaist är_kahitsõt eläje; Kui sis kanga kakkesive – ol` kahitsedu ~ kahitu* San; *är_kahit`s `põrsa mul; ei tohi[?] toolõ näüidäde, tyyul omm kuri silm, kahitsõss är[?]* Urv; *põrst ei_tohi ilusõss ütelde ja last ka_i_tohi_kittä[?], muidu kahitset är[?]; tuu kai, kahit`s är[?]* Krl; *mõni `pel`gäss ka_tuud kahitsamist; tu_m no vällä_kahitsõt* Har; *tul`l õnnõ et taa kaess latsõ pääle, taa kahitsass är[?]* Rõu **Vrd** kahetsema², kahima, kahitama, kahjatsema²

kahi|viga "kaetamisest tulnud viga" *ku lehmä_`pul`le `ot`se[?], sõss arvati et om kahi viga; arvati iks et naistõ`rahva omma `süüdü, ku kahi viga ol`l* Krl

kahivil = kahevil *inimisi on sääil kihivil ja kahivil* Vai

kahjal (mitte) *kõppugi es tule `kuhja ei `kahja midägi `teäda* KodT

kahja² → kahi²

kahjama¹ *`kahja|ma* S L(*kahja-*, *kaia-* Kse), *da-inf kahja|ta* Sa Muh Var Kse, -da Käi Phl Kse, *kaehata* Vig, *kahata* Muh Mih, *`kahjada* Jäm Mus VII Emm *kahja* või kübaramustaga värvima *must kuub sai ära kahjatud* Jäm; *ühekora kahjati riiet, lepa koordega kollendati alt, siis vana musta värviga keedeti veel, seda `ööti `kahjamiseks* Khk; *kahjatud riie* Krj; *sai ää uhjutud ning kahjatud* VII; *ma `kahja selle mustaks* Põi; *suured `kangad kahjati ää; lepa koordega kahati `riidid, `aeti `katla `sisse ja akati `kahjama; ei `särki_p kahjata mitte* Muh; *`kahjameise most oli va kõbara most, senega kanjast kahjadi* Käi; *kis ei pese oolega pesu ää, sinisess rumalass jätnä nagu kaehand ää; unt oli `alli `uhtumata, karu oli `musta `kahjamata, rebäne olnd punane `värmimätä* Vig; *`kahjas mustase `kanga* Var; *vanast põnd poe`värmä naa saada mette, siiss kahatud sopaga* Mih **Vrd** kahjatama

kahjama² *`kahjama = kahjatsema¹ ma `kahjan väga taga; Siis vast Juss `kahjand, nää kui `palju tõi`aiga `lähteb nüüd `raisku* Kuu **Vrd** kahitsama¹, kahitsema

kahjane *kahjane* a < kahi² *kahja sees värviti, värvi vesi oli kahjane* Krj

kahjatama *kahjatama = kahjama¹ –* Kod

kahjatsama → kahjatsema¹

kahjatsema¹ *kahja|tsema* Sa Rei L Ris Juu Kos KJn Kõp Vil, -tsama Trv, *kaeha-* LNg Mar(*kaia-*) Vig(*kaeha-*) Vän, *kaiha-* Tor; *`kahjatsema* Kuu

1. *kahetsema ma ole oma `iuse karvad peest ää kahjatsend, et ma seda tegi* Khk; *Kahjatseb karvad peela peelt ää* Kaa; *Mis sa tühja asja pärast kahjatsed, `viska teiseiga veel tagant `järge* Põi; *pattusid kahjatsema* Rei; *mis sa setast kahjatsed* Mar; *ta kahjatseb*

südamest oma `alpa ja paha tegu Mär; *Kahjatseb oma pää otsast ära, jaah, nii pailu kahjatseb, et läheb segaseks* Hää; *Mis sij kahjatsemene enäm aitab* KJn

2. kaasa tundma; haletsema `Karvast `luoma ei tohi `kahjatseda Kuu; inimene seda `moodi `pehme südamega säääl [haige looma] `juures, kahjatseja `moega Krj

3. igatsema kahjatseb `teissi taga Khk; *Vana Tiiu kahjatseb väga oma surnud meest taga* Tor; *kahjatsap ja ikeb tõst taga* Trv

Vrd kahatsema, kahetsema¹, kahitsama¹, kahitsema, kahjama²

kahjatsema² kahjatsema kaetama – Tõs Ksi TMr kahjatseb teese `looma Tõs; kahjatseb teese looma ära Ksi **Vrd** kahetsema², kahitsõma

kahjatsus kahjatsus g -e Khk VII Rei Mär Tõs KJn, *kaeha-* Vig kahetsus kaehatsuse korral `oetasse ikka nii Vig; *ta `tündis suurt kahjatsust oma rumalate sõnade üle* Mär; *ei tunn kahjatsust koa kedägi* Tõs

kahja|värv kübaramust `muistene must kahja värv. *see es `pleeki `iaal ära mitte; musta kahja värviga `tehti [saapa] `uurded mustaks* Jäm; *ühekorra oli seda kahja `värvi, lepakoodega lepidati enne alt, tegid muidu rebuks, siis kahjati riie ee* Khk **Vrd** kaha⁹, kahi²

kahju n, g kahju spor eP, M T Krl Har, -o LNg Kul Ris Kod Vas Se, `kahju R Hi Rid Kul Kse Var Ha Amb ViK I Rõn, -o Vai Hi LNg Kul Kod Röp; kahi g `kahju R Lei, kahju Hi JõeK Amb ViK Iis Trm TMr; *kaih* VId(g kah|o, (-u); g *kaiho* Se); *kaeho* L(-u) Võn(-h-) Röp, *kaiho* Vas, *kahu* VII Põi Muh Lä(-h- Mär) Rap, *kaho* Põi Lä Ris, *kaho* Võn VId

1. aineeline kaotus, varanduse vähenemine või häving `Kahju `korva jo kaduda ei saa Kuu; *Kotkas oleksima müünd [kartulid] `kahjuga* VNg; *mis sest kahjust `kartada on* Khk; *see on naa kut kerp ärja `selgas see `kahju* Emm; *ma olen `teiste keest nii `paljo `kahju saan* Phl; *kopikune kahu ja rublane riid* Mär; *Kiś kahu kardab, see kasu ei saa* Han; *tä sai paelu kahju, ei soan kasu `ühti* Tõs; *kaehusse jäänd* PJg; *ma olen kahju `sisse jäänd, ma pean seda kahju nüid `kandma* Juu; *sie kaup läheb kahjuks* Koe; *kui kitsed ära sureksivad, eks siis oleks kahi sie küll olema* Kad; *kes seda kahju jõuab veel `maksa* Trm; *tõesed saed kahju kannatata; ku mõnen kõhan kahjo one, `taeva piäl one suur kuma* Kod; *müüs koha ää, tegi enesele suure kahju* Plt; *kus selle kahju aru ots* Trv; *Kes kahju kardab, see õnne ei leiä* Pst; *ligimese kahjut ei kästä kahitse ei paraste kah* Krk; *kahju saanu kui mõni luyum är lõppi* San; *`pernani sai `piimäst suurt kahju* Krl; *Kiä kahju `pelgäs, tyy kassu ka_i_saa*²; *tegi kaõ pääle maja üless* Rõu; *Kes kaõ om tennü, tyy kaõ ka taso* Röp; *ma olõ elänü ilm kaholda*²; *kaho om pajä_päl, a kasu_m pajä all, tu tähendäss: kaih tulõ inne ku kasu* Se; *kaho kaala jõvvai*² *kaota*²; *kon kari siäl kaih, kon talo siäl tõbi* Lut

2. häda, viga, kahjustus; halbus *Nee `korbid on `kahju `lennud, ku mere kohal `krooksuvad, kohe ubub sügüsül `keski ärä* Kuu; *`pitkne kahju teind* Jäm; *õnnetos käib õue õle, kahi käib mo karja õle* Käi; *suvivil`lal tegi küll `kahju* Kse; *`kahju tegevad loomad* Var; *va `valged liblikad ne `keige suuremad kahjotegijad on* Ris; *eks soa `kuulda, kas on `kahju `kuşkil siginend* HJn; *kas nad kasuks on vai kahjuks* Kad; *lapulised tegid pal`ju kahju, kui `näile ei antud üväss* Kod; *kahjuga välk; meil on rahe kahju vähe old* Lai; *õnn `leidjal, kahju `kaotajal* Plt; *ega sõss õnnetust ei tule, ku kahjul kul`luss kaalan* Krk; *kui midägi `oll`i `kaotedu vai äpärdänu, siss üteldi et, oi sedä kõllast kahju* Ran; *`jummal kaedsap kõige kurja ja kahju iüst* Nõo; *ku obõnõ irnatõnu, siss tullu jäl`lobõsõ kahj* San; *ku kõik*

kahju ni_`vääkese omma? ku riha pidimä `kat'ski minemise kahju, siss ei olõki ilman kahju; timäl om alasi õnnõtust ja kahju Har; jumala välgükene tege iks kaiho kah Rõu; mis võõrass tund tõõsõ kahost kah Räp; määnest `kaihu `vasta pini `undass; tõõsõlõ taht kaihtetä? Se; kaiht käu õi? puid pite, a sedäsamma risti rahvast pite; ma üttele uma `ohto, ma? `kaiba uma `kaiho Lut; k a h j u k s (tav koos genitiiviga) ebasoodsalt või halvasti see tuleb so oma kahjuks Khk; ei tæ, on_ss ta küla kahjuks jäänd Kär; peab minu kaehuss `jääma Tor; see tuli `mulle kahjuks, selle pean oma kahjuks nüüd `võtma Juu; las ta siss jääp pähle minu kahjuss. ega sina tedä ärä `massa ei `jõvva Nõo

3. rahulolematuus; kurbus; kahjutunne *Suur kahi oli kohe, kui merele `kaasa ei `uetud Kuu; `Präiga kohe `kahju viel seda rättiku VNg; Mul õli `ninda sedä `kaske `kahju Lüg; mool o sest nii tuline kahju; mool pole soost `põrmugid kahju Khk; Koer kadi äe, kahu kua VII; `kange kahuvalu; Omakste surma kahju on ikka Põi; mul nii `kange kahu et, naa igav et Muh; sest mool on üsna `kahju, et see asi moo keest eä läks Emm; münul on aga üsna `kahjo, et sa lehed ära Phl; ma suren ää, kas sool kahu pole Mar; kõege vanemast poeast oli mool veel kõege kaehom Mih; mul on kahju, et siantse sañdi kul'bi `puudist tõi Hää; eks nendel oli `kahju küll ta järel Ris; mul on selle pärast kahju, et olen selle ära kaodand Juu; mul oli kohe nii `kahju tedä ää `anda VMr; `kahju oli `lahkuda Rak; kahi oli küll, aga mis sa tied Sim; mul oo tädä nõnna kahju taga Kod; kes kaas `tundlik ei ole, see teesest kahju ei tunne Pal; tunnet tõse kahju, siss `endäl om ale miil' ja kurb Trv; mul om periss `süüamest kahju, ma näi, ku ikk Krk; mijs läits `auda, naesel `ol'li nii kahju kui `oitku, alati pil'l põsen Ran; kahju `olli ku jäl'e, paar `aastit `olli kahju Nõo; sul om edimält nii `kahju, et sa_i mõsta midägi tettä Rõn; hääd last om egal üttele kahju; tujul ei olõ kahju vai hallõ Har; Tuust ol'l kõigil kaho Rõu; mul um kahõ timä peräst Vas || (viisakusväljendina või hüüatusena kahetsevat suhtumist või kahjutunnet väljendades) oh `kahju! Kuu; kahi küll, `ästi kahi VNg; küll on `kahjo Vai; mul väga `kahju Kul; Küll oo kahu, et sii koolimaja ei ole Han; kahjuks on sie `siiski nii JMd; kahju, ma `ütlen, et oless olema sedäsi, et ma `näitäss kõik, kus siin metsäd on olnd ja KJn; `mõttele kos kahju, suur varanduss `õkva `piiu `võtmisel ja lääp käest ärä Ran*

kahjulik *kahjuli|k g -ku eP(kaehu- PJg Tor; kaholek Mar Kir) Hls Krl, g -gu Rei Trv TLä San; `kahjuli|k Kuu(g -gu) VNg(g -kku) Muh; `kahjoliko Vai; kaholik g -u VId kahju toov, kahjulik ei usu `kahjulikku `pilku VNg; se on `kahjoliko `asja Vai; vilja `müimine on `paergus kahjulik – vili nii alb Khk; need pidid kaholekud loomad olema nagu `kihti täis Mar; on `tervisele kaholek Kir; see asi on kahjulik oma `peale võtta Juu; sie va kahjulik `uški tuleb vahest `seia JMd; kui `enne jüri`päeva müristab, siis tuleb kahjulik suvi VMr; kahjuliku kauba ja petise tüüga Iis; mõni nagu imetsäb, kui on mõni kahjulik asi Kod; `pikne põletab `pal'lu, on kahjulik `aasta Pal; eks_se viin ole kahjulik küll, aga mis sa teed ää Plt; sij kaup om kahjulik `osta Hls; mõnd `haina um kaholik eläjille `anda? Plv; rostõ? om väega kaholik kardola päälisile Räp; kaholik kaup – es lää asi `hõste Se*

kahjuline *kahju|line g -lise Rei Mär VJg Kod Hls Puh, -linõ Har, -lene g -lese Hää Koe Plt KJn, -lõni Krl; kahjolene Juu; kaholi|ne g -tse Vas, -nõ Se*

1. kahjulik mõned asjad on kahjulesed Hää; nied on kahjulised asjad, nied saavad `otsa VJg; meä ei osta üttegi kahjulist eläjät Hls; ušs om kahjulõni luum Krl; Lustõp ol' üt's sääran kahjulinõ hain Har

2. kahjukannaja ta on ike suur kahjulene kohe Plt; oi ma jäi väega kaholinõ, ma jäi otsani ütsindäp; oi, ma olõ kaholinõ – mul latsõp ei eläp Se

kahju|maks kahjutasu jo kahju `tehtud, tuleb `maksa, se oo siis kahju maks Tõs; kahjumaks one ku põlevad majad ärä, tulekassa maks, maksab väl'jä Kod **-päev** pühade järelpäev teku ui? `täämbäp, `täämbä kaho päiv Se

kahju|suits tulekahju suits kõueke pani maja põlema - -, siis `öötse, et kaho suits Mar; kui maja põlema akkab - - se on kahju suits Juu **-suvi** ikaldussuvi tänävuade tuleb kahju suvi, mürišsáb `enne jüri`päevä Kod **-tasu** hüvitus jäin `ilma `kahjutasuta Hlj; Sulane pidi veel kahjutasu peale maksma, et enne aegu ära läks Trm; sa nõvvad miu käest kahju tasu nüid Trv **-tegu** see on `jälle üks kahjo tego, kui mõni pannund teise maja põlema Mar

kahjutsõp kahjutsõp enam kahju hobõsõst om mul õks kikõ kahjutsõp Har

kahjutu n, g kahjutu Khk Mär, g **-ma** Mär Amb; `kahjutu VNg mittekahjulik selle kahjutuma ašjaga võib iga laps `mängida Mär; ma lähän tien kahjutumaks Amb

kahju|tuli tulekahju üks se tulekahju on kõik kahju tuli, teeb ju kahju Juu; tule loündid on, sis kui suur kahju tule on Kos **-tundlik** kaastundlik kui sie oleks `kahju `tundlik inimine, küll siis `andab Hlj **-tunne** kahetsus; kurbus ma `aštsin oma loomad koa koloosile üle, `miskit kaeho tunnet mool põlnd Vig; lei küll `käega, aga südämen `ol'li iki kahju tunne Ran **-tuul** kui tuul [toa] `nirkade taga viññub, see üks kahju tuul (ennustab õnnetust merel) Khk; kahjutuul one `kange tuul, tññb kahju Kod **-vimp** kangaviga `Kahju vimp `kangas, üks `piirapii jäänd `tühjäst Lüg **-välk** purustav välk `kahju `välgud, kie säuh ja sauh lüöb, süttitab põlema Lüg; kui tema pikuti lüöb, siis tema on kahju välk, sie paneb põlema kedagi Amb

kahk kahk Kse Nõo, p `kahk|u Kuu Hlj L K Iis Trm Hls Krk TLä San, **-i** Lüg IisR I Nõo Kam, **-e** Äks; p kahki VJg Puh tasane sahin; sosin (hrl partitiivis) ei `kihku `kahku `kustagi Kuu; ei mina kuulda `kuhki ei `kahki kedägi Lüg; ei täst põle mette `kõhku ega `kahku näha Mar; põln tuule `kahkugi, oli na `vaikne Tõs; ei ole `kohku `kahku `kuškil näha Jür; läksin `oue ei old mitte kuhki kahki kuulda VJg; ei ole `kuhke ei `kahke, kõik on `vaikne Äks; `kahku ega `kõhku põle `kuškil kuulda Plt; ei ole `kahkugi kuulda Hls; siss `ol'li kōik' vakka, es kuule mitte üits kuhk ei kahk Nõo; `kihku egä `kahku es ole enäp San **Vrd** kihku, kuhk, kõhku

kahkam `kahkam g **-i** Tõs Hel, g **-e** Krk suur kogus; sületäis, hunnik ma `võtse angu `otsa ia `kahkami; läks suur `kahkam käe Tõs; ma pani üte `kahkame (nt kulbitäie leent); kae kas sa jõvvat sedä `kahkamet `sel'gä võtta Krk

kahkame `kahkame "haarama, korraga sülle tõmbama" – Hel

kahkats kahkat's g **-i** (leivast) agananõ leevä kahkat's; egass tuud leeväkahkatsitki ni `pal'lo es anda?, ku olõss söönü? Plv

kahke `kahke Hää Plt Krk pealispinnalt kuiv (heinast, pesust); kahisev Omikune niit `vaata `õhtaks juba `kahke `seukse ilmaga; Pesu `tõmmas kohe `kahkeks Hää; eenad jo `kahked Plt; Maa om juba kainus kahke: võip põllu pääle juba küll minnä Krk

-kahkis Ls koh-kahkis

kahkjas¹ `kahk|jas g -ja Jäm Khk Mus Kaa L Juu Sim kahvatu **a.** jumetu see oo `kahkja `näuga, ilma vereta Mus; `kahkjas laps Kul; `kahkjas oo `seoke `valge ja kahvatand Mih **b.** (valgusest ja värvist) kahkjassinine värv Jäm; `kahkjas kuub Mus; Oomiku `poole ööd läks taevas `kahkjaks Kaa; `kahkjas kui `õiged `värvi põle PJg; metsavärvid olid `kahkjamad ja aledamad kui poevärvid Juu **Vrd** kahtjas

kahkjas² `kahk|jas g -ja Tõs PJg **a.** kuivanud; närtsinud lähvad kuivas ja `kahkjasse, kuind ja `kahkjad; taemed nii `kahkjad, kui ta igerik on PJg **b.** karm (villast) karme või `kahkjas, kus villad oo nagu okkad Tõs

kahklane `kahkla|ne g -se Plt Nõo, -nõ Se kahtlane `kahklane meel ja mõte Plt; sul om `kahklane nägu pään, ma tunne su näost joba ärä, et sa võldsit Nõo; murehtas õt õi tiia mis om, om `kahklanõ elo Se

kahklaselt adv < kahklane `kahklaselt `vuatama Plt

kahklema `kahkle|ma, da-inf -da Kuu Lüg IisR Muh Kse Han Var Hää Juu JMd Koe Trm Äks, da-inf kahelda Saa Kei Lai Plt KJn TLä, -me M, da-inf kahelta Hls

1. kahtlema, kõhklema midä sa `nindä `kavva `kahkled ja `mõtled Lüg; mis sa muidu `kahkled `peale Muh; see paneb mu üsna `kahklema Kse; Küll ma `kahklesi, kas `osta punane või sinine rätik Han; `kahkled ja `mõtled kaksipidi Var; laevamehed `kahklevad kas `minna mere pääl Hää; ma akkasin `kahklema, kas `se on nii Kei; `kohkleb ja `kahkleb `pialegi, ei temast sua `asja JMd; sie paneb kohe inimese `kahklema Koe; `mustlane jäi pärast `kahklema kah Äks; mina küll `kahklen, et se tõsi võib `olla Lai; missa `kihkled ja `kahkled, tii ärä, siis on `tehtud KJn; ma esi akasi `kahkleme Krk; `kahkleb siiipoole ja sinnapoole; `kahkleja ei tiia `kumba tetä Ran

2. aasima – Kse

Vrd kihklema

kahklik `kahklik g -u kahtlev `kahklik inime Koe

kahklus `kahklus g -e IisR Plt; kahklus g -õ Vas kahtlus `tousis `kahklus Nõgese mehe `vasta Plt; katõh kahklusõh Vas

kahku Külмага `tõmmab `kahku [märjad riided] Hää

kahkuma `kahku|ma Tor Hää Kos Kad VJg Kod Plt KJn SJn Trv Ran, -m(e) Hls Krk

1. tahe nema müür jääb `kuima ja `kahkuma Tor; mis `niiske, sji on ära `kahkunu, puykuiv; Riistikein `lastaks ikka maas `kahkuda, siis `rõuku Hää; leib `kahkus juba ahjus kohe ää; las pesu viel `kahkuda natuke Kad; eenad jo `kahkund nat'ike Plt; maa on juba tublisti `kahkund KJn; ein om veri toorass, ta ei oole `kahkunugi vjil; `rõõva akkass `kahkume joba; pesu olli periss kenäst vällän är `kahkunu Krk **Vrd** kahtuma

2. pisut külmuma; jahtuma; hanguma kui jua vähä `jahtund, siis jua `kahkund teine; kui külmakord `tõmmab `peale, siis on `kahkund VJg; kiädäd `kiisliid, `kahkub ärä, naha `tõmmab `pääle; vahel `kahkub sült, lüüüb tarretama; rasy akanud juba `kahkuma Kod; om vähä jääd `pääle `kahkunu; maa om `kahkunu Trv; sült om juba ärä `kahkunu Hls; võtime `võrke `väl'la, vedäsime jää `pääle `sirgu, siss võrgu ütte `muudu kül'mässiva, `kahkusiva ärä Ran

3. fig kuini tä `kahkub ja vanemäss lähäb (väiksest lapsest) Kod

kahkuvil = kahkvel `kihkuvil ja `kahkuvil on sääl majas inimised `ühte `puhku Lüg

kahkvel `kahkvel Hlj IisR Jäm Juu Jür JMd Koe VJg Kod, kahkvel Trm KJn

1. ärevil; kõhevil kõik olid `kihkvel ja `kahkvel Hlj; mis sellepärast piäb nii `kahkvel olema Juu; niigu ehmatust üle käind, on ta `kahkvel JMd; kui tulekahi ehk õnnetus, siis `terve küla oli `kahkvel kohe VJg

2. kõhkvel Ilm `ninda `kahkvel täna, tia_ks `annab `omme `vihma vai `kuiva IisR; Ma oli keik aeg ikka veel `kahkvel Jäm; one `kahkvel selle minekigä, kahe vahel Kod; ta olli viil selle asja üle kahkvel, ei teadnud isegi kas minna või ei KJn

Vrd kahkuvil, kahkveli, kihkvel, kohkvel

kahkveli `kahkveli = kahkvel, ärevil inimese kõik `kihkveli `kahkveli oodava; `tütrik nii `kahkveli, `mõtle kana lääb viil pärast `surma `lendu Puh

kahl¹ kahl g kahlu eP, `kahlu IisR, kahla KuuK Kad Iis Trm, `kahla R; pl kaalud JJn salk, kimp, tuust; (linnu)parv `erned on kisutu, kaks pihutäüt, nie `panna siis `kahla VNg; `võtsime `õige kahlu `ernid säält Jäm; suur pahna kahl `kainus Khk; suurest kahlust sai viis kuus `vihku siduda Kär; rugid sidutakse `kahlu Pha; pisikesed vähikesed kahlud said `valmis `tehtud [rukkist], nee kahlud `pandi nabrase VII; nii tasane kut rookahl; `juuse kahl Pöi; odral, kaeral ja nisul `ollid `parmad, rukil `ollid kahlud Muh; Seelt tõuseb suur suitsu kahl, tee mis seel põleme on läind Käi; emäsed koerad keivad `suures `summas, võtabad kahlo isäsid takka Mar; roo kahlud pannatse katuse `peale; linnud `lendavad kahlu `kaupa Kse; `ärned oo `kahlus koos Tõs; sel on `juuksed nisuke kahl peas; `seplel oli siidi paelade kahl taga Ris; `õl'gi `viies jäävad õle kahlud maha JMd; inimeste kahl Koe; erned kierati `kahla Kad; naistel olid `juusse kahlud tuule käes laiali Plt **Vrd** kahlakas

kahl² n kahl, `kahla g `kahla õnarus, tahatud koht palgis `plaakaie `alle `lüüdu `kahla `sisse, sis akkas iast aam `palgi `päälä, ei akkand `vieremä. `Trumbil ka `kahla Lüg **Vrd** kahle³

kahl³ kahl nooda osa – Hlj Ran **Vrd** kahle²

kahlakas kahla|kas Kär Kaa Mär Hää HJn JJn Lai, `kahla|kas IisR(n -k), -gas Kuu, g -ka kahl Tuo üks `kahlagas sasi `lehmäle ala Kuu; võt'is kohe ea kahlaka Mär; `juusekahlaka sidusin ka rät'ikuga `kinni Hää; tie nisukene kahlakas `val'mis ja topi temale sie `lõugade vahele HJn; pia kui kahlakas otsas Lai

kahlaki deskr poiss läks kahlaki kahlaki joostes Kei

kahlaline `kahlali|ne g -se sületäis oda üks hää `kahlaline; vein `lehmäle `suure `kahlalise `eini Kuu

kahlama¹ `kahlama Kuu Hlj IisR Han sumpama, kahlama Küll sai `lapseiäss `kahlatud `nuores `kaislus Kuu; `Vil'jas `lapsed ei `tohtined `kahlada; Tal raha `ninda `pal'ju, võib `põlvini sies `kahlada IisR; Ära kahla vil'la sihes Han **Vrd** pahlama

kahlama² `kahlama Vai, da-inf kahlata Jäm a. haarama `Kahlas suure sületääve einu kaassa Jäm b. varastama midä sa `toise oma `kahlad Vai **Vrd** kahmama¹

kahla|pea kahupea Nii kui kahlapea käib, juuksed lahtiselt Trm

kahlas¹, -se `kahlas Lüg Jõh IisR, -se Jõh kahutanud Maa ei õle viel `kahlasse mend; Paneb maa `nõrgalt jää (ill), siis on `kahlas Jõh; Täna `öösel oli maa juba `kahlas IisR **Vrd** kahlus²

kahlas² sassis pea `kahlas `otsas Hlj **Vrd** kahlus¹

kahle¹ `kahle RId(kahl Lüg) (hrl kasut iness) jääkirme juo `kahle one vie `pääle; sie one juo jää `kahles; `piima pani tänä jää `kahle VNg; kui `tõmmab `juele `kahle `pääle; vähe

on maa `kahles; tänä `ommiku on vesi `kahles Lüg; vesi on jo `kahles Vai **Vrd** kahletus, kahme¹

kahle² n, g kahle Tor Trm Kod Trv, g `kahle Ran, n kahlõ Võn nooda osa vahest `öösi tuli kahlega mõni ahvenas Tor; nuoda reie õts kutsutasse kahle; arvemad võrgud on kahle õtsas; kahlekõis on kõige tugevam nagu kanat; kahlepu Trm; nuadal kaks kahled, mõrral kaks kahled, võrgul ei õle; viira kahle, kost võrgu õts lükitud paala `piäle; alumane sõlus ja `piälmäne sõlus tulevad kokko, sij kutsutasse kahle; kõis o kahle õtsan Kod || võrguain kahle `olli sälisse ots; `kahlega keedeti kokku, tõese võrgu `kahlega, kui `võrke `sisse `lasti Ran **Vrd** kahl³

kahle³ kahle õnarus kui `seinä `palki varatasse, siis `lüässe `kahle `sisse, et palk `paigal `sõisab; tüvi `õtsa tuleb `kahle, `latva `õtsa ei tule; `kahled sies `palgi `õtsidel; vanast õlivad `kahledega kokko `pandud Lüg **Vrd** kahl²

kahle⁴ kahle KJn(g `kahle) Vil Ran(g kahle) Puh kae sil`mäle kasus kahle `piäle KJn; metsmesiläse mesi, kel kahle pääle kasvap sil`mäle, siss tuu `võtna kahle ärä Ran **Vrd** kale¹

kahle⁵ ere `kahle punase näoga inimene Phl

-kahles Ls kuerkahles

kahletama `kahle|tam(m)a RId kahutama maa one `kahletand VNg; lüüb `kahletamma; Vesi juo `kaivukünäs `kahletand Lüg; Kõvast jääs ei õle, natukene nagu on `kahletand; maa `kahletab Jõh; jogi ~ puud on `kahletand; kabustad on `külmä käes `kahletanned Vai || hanguma sült `kahletab Jõh **Vrd** kahmetama¹, kõhletama

kahletamma `kahletamma kahvatuma, kalbeks muutuma laps on `aige ja `kahletand; `surmu on `kahletand Vai

kahletus `kahletus jääkirme – Lüg **Vrd** kahle¹, kahme¹

kahlikane → kahvlikane

kahl|kaba koerakaelanurk `kahledega kokko `pandud kahlkavad õlivad; kahlkabadega `nurgad õlivad, kahl sies ja ümargune `pääle; kahl kava tappile `puurita auk Lüg

kahlus¹ `kahlus Mär Tõs Juu Pil **a.** sassis, salkus `kahlus `piaga Mär; pea `kahlus `otses Pil **Vrd** kahlas² **b.** kohevalt hunnikus paelad kõik seljä peäl `kahlus Tõs; tüdruk pani seärepaelad piitsa `külgi rippuma, kes tore `tahtis `olla, pani kolm neli `poari, `kahlus kohe Juu **c.** hulgakaupa koos linnud `lindavad `kahlus koos, sügise minemesega `kahlus `summus teesed lähvad Juu

kahlus² kahutanud Maa on juba kahutand ja `roopadki `kahlus IisR **Vrd** kahlas¹

kahlus³ kahlus g -e Khk Mus Kaa kaelarihm; kaelus koira kahlus; kettis obustel keivad ka kahlused `kaelas Khk; Koer oo eese kahluse puruks kiskund; Ma `vetsi kahluse `rõngast `kinni Kaa

kahm¹ kahm g kahma Ans Khk kestendus; kõõm kahma kord naha peel Ans; kääd ajavad `kahma; pees `kahma, siis seep pehe jäänd; `seokest `kahma o ihu peel; kõhu ning `kahma pee täis Khk

kahm² kahm Kaa/ill `kahma/ Ksi SJn M(kahm Trv), g kahm|a Trv Krk, -u Hls Krk, g `kahmõ Rõu **a.** hirmuhoog, judin; kangustus ehmatuse kahm käis läbi inimesest Ksi; kül`m kahm käis üle ihu; irmu kahm Trv; kahm käib ihust läbi Pst; nagu kahm olla, nagu `pel`gät; lei kahma ihu `sissi, irm olli; uisa kahm, `uiska näi tulli `seante kahm `pääle; surma man tule kahm; ütsinti surma man om iki kahm Krk; kül`mä `kahmõ[?] käävä üle kehä Rõu

b. kahutis; kirmetis *Rohu oo ka püsus kahma vettand; Täna oomiku oo alle maas, rohi keik kahmas* Kaa; *õhtult külma kahm om ilmal sihen; kül'm kahm om ärä minnu, nüid om `loiske vähä vesi* Trv || *kui nagu suppi `soetasse, et kül'ma kahm on juurest ära* SJn **Vrd** kahme²

kahm³ *kah|m g kahm|a* Han, -u Plt SJn jõukus; jõud, ramm; lihavus *Uudismaa tegemeses oli vanaste `kahma taris, see läks `kallis `maksma* Han; *sel loomal on juba ea kahm peal* SJn || *hoog kirikulesed akkasid minema, tegid Liisalegi `kahmu taha* Plt || aru, mõistus *käind seal `koşjus, aga `endal põle `kahmu olemaski* SJn **Vrd** kamu¹

kahm⁴ *kahm* aganaleib – Amb **Vrd** kähm

-**kahma** Ls kohma-kahma

kahmahtumma *kahmahtumma* "hirmust värisema hakkama" *ku t'ä sinnä_`sisse läit's, siss mul kül_veri kahmahtu, a ma es `kohku_kibõnat kah* Rõu

kahmahtuss tugev vihmahoog *üts kahmahtuss `vihma tul'l* Vas

kahmahuss → kahmauss

kahmaja töökas, kärmas *Tämä õli kole `kahmaja, tahi kõhe tüöd `ilmas lõppedatta* Lüg

kahmak¹ *kahmak g -u* pimedus *ku ao `valguss ärä `kistunu, siss om üü kahmak kähen* Krk || *üü kahmaku* (ehalised) *kävve `üüse ku üü kulli* Krk **Vrd** kahmakas³

kahmak² *kahmak g -u* hoop *añds üte kahmaku, peni käis üle pää `urvi* Ote

kahmakalt *kahmakalt* HMD VJg upsakalt; järsult *naiste `rahva inimene, mis `moodi sa nii kahmakalt teisele `ütled* HMD; *ta `vastab alati `irmus kahmakalt* VJg

kahmakas¹ *kahma|kas g -ka* Sa(-gas Khk, g -ga Mus) Muh Rid Mar Mih Tõs K Trm Pst, -kass g -ka San, -k g -ka Lai Ote, -ga Phl, -ku Trm Kod spor T, Urv; *`kahma|kas g -ka* R suur tükk, pahmakas; sületäis *ta vottis `suure `kahmaka liha* Jõe; *üks kivi kahmakas on* Khk; *`andasi poisile ee kahmaga kirssisi* Mus; *annud tale äte ea kahmaka* Põi; *võttis suure kahmaka `leiba kätte* Muh; *`võtsi ea kahmaka `põosse* Mar; *suur kahmakas `villu* Mih; *tä võttis suure kahmaka `einu sülese* Tõs; *`õmmas laualt suure kahmaka `leiba* Koe; *ma `i-lmama kahmakas lund kukkus katukselt maha* Kad; *suured kahmakud `mulda* Kod; *no küll sinul on suur kahmakas liha* Ksi; *no see on üks kahmakas inimest* Pst; *lõegass suure kahmaku liha* Kam; *iäd `võt'se suure kahmaku* Ote; *üt's kahmak `leibä mullõ* Urv || a suur, kopsakas *suur kahmakas inimene; on ee suur kahmakas jääras* Khk || *ea kahmakas `viina* HJn

kahmakas² *kahma|kas* Sa L(-gas g -ga Saa) K Hls, -k Rei/g -ga/ Puh; *`kahmakas* Lüg, g -ka

1. tragi, töökas; energiline; suuteline; jõuline *kahmakas see jälle sedise teravuse viksidade `pihta* Jäm; *suur ning ise üsna kahmakas inimene äga `tõõle* Krj; *kahmakas, `kangeste ette `võt'ja inimene* LNg; *ema oo töö `peale kahmakam kui tütar* Kul; *tä (laps) oo naa kahmakas küll, et tä loomad ää aab* Vig; *Vanaema oo naa kahmakas, et keedab `süia ja kujub `vardud iga pää* Han; *põle mette nii armetu, on kahmakam* PJg; *kahmakas tikub teestest ette* Tor; *ku kedagi ruttu tegima piab on inime kahmakas* Hää; *sulane on sarnane kahmakas, et oia alt* Juu; *kahmakas inime, kus kää `külge paneb, asi edeneb* JMd; *ku_ma nii kahmakas põles olnd, ma põles `saandki omale* KJn || korralik, hoolitsetud *tä üsna kahmakas inimene alles, põle tä lohakast `moodi `ühti* Aud

2. ahne *kahmakas inimene*, `tõmmab `kõiki `asju omale Aud; *Kahmakas on ahne, mai-lma tahaks kokku ajada Hää; on `niuke kahmakas kokku `korjama, oma poole `kiskuma Juu; kus kahmakas, tahab kõik enesele Plt*

3. järsk; hoolimatu; upsakas ärä õle `ninda `kahmakas ja `upsakas oma sõnudega; ärä `ninda tore ja tarn õle, `uhke ja `kahmakas Lüg; *ta on kole kahmakas inimene VJg*

kahmakas³ *kahmakas kottpime täna `õhta `niuke pime kahmakas õõ; `niuke kahmakas kot'pime õõ ja `sumpus Juu Vrd kahmak*¹

kahmake *kahma|ke Trv, g -k(e)se Rõn a. kerge tuuleõhk tillike tuule kahmake Trv b. kirme mõnel om `väega lahi piim, kuur om nigu kahmake pääl Rõn*

kahmakul *kahmakul Trv Krk videvikus mine üü kahmakul, et saad ruttu ärä käia Trv; me teeme selle üü kahmakul ärä Krk Vrd kahmul, kamakul, kamul*

kahmal `kahmal g -u Kuu, n, g `kahmala Vai kamal *Ei ma `kaalund, `ansin `kahmaluga; `Kahmaluga siis `jaudeti kalu `süömä jauks üks `toisele; `Katsu sa `kahju `kahmaluga `mieta Kuu*

kahmalu|täis *kamalutäis Ei `silku `jäändki järele kui üks `kahmalu täis; Poiss toi `metsäst `kahmalu `täie `vaermu Kuu; `kahmala täis Vai*

kahmama¹ *kahma|ma, da-inf kahmata spor eP, M(-me) TLä San/-me/ Se, da-inf `kahmada Rld Jäm VII Iis Plv, kahmada[?] Vas haarama, võtma se on `kange `kahmama VNg; `kahmas kaig oma `süüli ja vei menemä Vai; `kahmas `riided `kainu Jäm; `kahmab tööd teha Khk; sai `sält tüki kahmata Põi; `kahmasin lapse `sülle Mär; Lihaleent `liipa pialt, kalaleent `kahma põhast Han; laps `kahmas lusika `pihku Tor; ma `kahmasin oma puol teda Ris; `kahmas süle einu täis Koe; `kahmas leevätüki kätte Kod; `kahmas lihatüki laualt Plt; ma kahmassi suure kápä tävve Puh; ma_sa `kahmamõ üt's üdsä täis San; ma_ `kahmsi pange ja lát'si minemä Vas; ma_katõ `kæega `kahma Se || varastama sie on `kahmakas, `kahmab igäst kõhast Lüg; ma oleks igast kohjast kahmata saan, kui oleks tahtn Muh Vrd kahlama², kähmama¹*

kahmama² *kahmama, kahmata Khk Hag ütlemä ma sai ka ühe sõna sega kahmata; `kahmab ägasse `poole ütelda Khk; `kahmab koa mõne sõna senna `ulka Hag Vrd kähmama²*

kahmama³ *kahmama, kahmata Jaa Põi kahutama moa on vähe kahmand; täna omingu natukse `kahmas Jaa; moa oli kahmand Põi*

kahmama⁴ *kahamama, kahmata ehmuma; kangestuma tämä kahmanud `este, kas_o nüid selle koera vaim; ku näed kedägi, siis kahamad ja värin lähäb üle iho Kod*

kahmane¹ *kahma|ne g -se Ans Khk kõõmane kahmane nahk, mis `kahma pæelt täis on Ans; kääd kahmased Khk*

kahmane² *kahma|ne g -tse kahvatu inimene lääp kahmatsess ja kõllatsess; enne olli tal jume, nüid ärä sadanu, ninda kahmatse `näoge Krk*

kahmastuma *kahmastuma ehmuma; jahmuma Miks sul nii `kahmastund nägü on Kuu*

kahmatama¹ *kahma|tama JõeK Kad Kod, -teme Trv ehmata ma kahmatasin nii `kangesti, kui sie `kargas nurga tagant `välja JõeK; kahmatasin äkki ää, et mis se nüid oligi Kad; tämä kahmatanud nõnna ärä; ma kahmatin mes kole; messa kurat kahmatad minuda Kod; ku `eitüt, siss kahmatet Trv*

kahmatama² *kahmatama* kirmega kattuma *sil'mä om nii ärä kahmatedu nigu võrk oless iin; kyyr on pääl nigu kahmatedu, nigu `valge all pääl jälle* Rõn **Vrd** kahmetama¹

kahmateme¹ *kahmateme* Krk Hel kahvatuma *kahmadet `näoge, kellel jumi ei oole; är kahmats, `valge ku lubja piip* Krk; *nägu om ärä kahmatet, ega sel om surm ka lähin; om ärä kahmaten* Hel **Vrd** kahmetama²

kahmateme² *kahmateme* pahvatama *kahmates `naarma* Hel

kahmatu *kahmatu* kahvatu, jumetu *`värvimene on nii kahmatuks jäänd, ei ole ia ele; see [inimene] pole nii ilus, kahmatu `näoga; eks ma ole ka kahmatu* Plt **Vrd** kahmetu¹

kahmatus *kahmatus* g -e Kad Hls Krk, -ss g sõ Rõu Se ehmatu; värin *inimesel käib kahmatus üle* Kad; *sij tulep kahmatusest või `eitumisest* Hls; *es tunne kedägi, et kahmatus üle ihu läit's* Krk; *mul tul'l sääne kahmatuss pääle* Rõu **Vrd** kahmauss, kahmitus, kahmistus

kahmauss *kahma|uss* Kan Rüp, -huss g -husõ Har külmavärin; hoog *külmä kahma_uss lätt üle iho* Kan; *Ku_jahe om, siss käävä_nigu_kahmahusõ? üle kihä* Har **Vrd** kahmatus

kahme¹ *kahme* g `kahme Ran Ote/-õ/, in `kahmes Hlj(`kahmis) VNg Khk jääkirmetis *kui meri akkab alt `jäätama, siis on pialt `kahmes; jo pesu vähe `kahmes; maa oli vähe `kahmis* Hlj; *kui maa one `kahmes, siis one `karduli `varred juo `uetu* VNg; *vijl joba kahme pääl* Ran; *kahmõ om vij_bäl* Ote **Vrd** kahle¹, kahletus, kahm², kahmuss, kahne, kohme

kahme² n, g `kahme Kuu; *kahmõ? g `kahmõ* V külmavärin; hirmujudin *Ma jää kül_peris `haigõss vaest, külmä `kahmõ_käävä üle kihä; kahmõ? tulõ külmäst vai kui `eitüt* Urv; *ui, `kahmõ? käävä? niigu värinä? Krl; ku medägi sääräst `asja kuulõt ja näet, siss nigu kahmõ_käü üle kihä* Har; *kui `haigust tul'li, sis külmä `kahmõ_käve* Rõu **Vrd** kahm², kahmus¹

kahmeldama *kahmeldama* Mus Kaa kahmama; kokku kraapima *sugulane kahmeldas varandust* Mus; *kessel pole nuga kodunt `kaasa võtta, see kahmeldab `püuga ükskeik mis `moodu* Kaa **Vrd** kahmerdama

kahmerdama *kahmer|dama* Mus Emm Han Var Juu, -deme Hel, -tem Krk

1. askeldama; kohmitsema *Kahmerdab pial ei saa tööga edetsi; Selle kahmerdamesega ei saa `leiba `teeni, aeg kaub töötegemeses ää; Mina põle kahmerdaja oln, ole ikka tööl sarvist `kinni võtn* Han; *kähmus ei ole mette korralik, kahmerdab üht `asja ka Var; läit's aig nõndasamati kahmerten* Krk; *mul om pal'lu kahmerdemist* Hel

2. ahnitsema *See on ermus `kange mees kahmerdama ja oma poole `kiskuma* Emm; *näl'lane loom kahmerdab teiste eest ää `süia* Juu **Vrd** kahmeldama

Vrd kohmerdama

kahmerdis *kahmerdis* kohmitseja; saamatu inimene *Kahmerdistega ei saa ühistööd `ühtlaselt teha, nääd kahmerdavad omaette, aga kahmerdised ei saa teistega edetsi* Han **Vrd** kohmerdes

kahmetama¹ *kahme|tama* Ris Ran, *kahmõ-* Ote Urv(-tamma) Rõu Lut, -tõmõ Krl, `kahmeta|ma Hlj VNg Jõh/-mma/ kahutama *vesi on `kahmetanud* VNg; *lööb kahmetama juba, külm akkab tulema* Ris; *läits kül'mäle, nakass joba kahmetama, `üüse `olli kahmetanu* Ran; *vesi om kahmõtanu* Ote; *Hummugu `varra om kül_maa kahmõtanu?* Urv; *Sügüse kahmõtanu `tjiga* Rõu **Vrd** kahletama, kahmatama², kahmitama², kahmutama, kahnetama

kahmetama² *kahmetama* Trv, nud-part *kahmõtanu* Krl kahvatuma *näost nõnda ärä kahmetanu* Trv; *ta om är `iitünü, kahmõtanu, ei tulõ sõna suust `vällä* Krl **Vrd** kahmateme¹

kahmetu¹ *kahmetu kahvatu kahmetu siss ei ole tal jume enämb, kahmetu`näoga* Trv
Vrd kahmatu

kahmetu² *kahmetu kohmetu; rumal oh sij va kahmetu, ei`oska midägi ärä tetä, ei ole ääd`mõistust* Trv

kahmima *kahmima* Khk Pöi Rei Mar Mär PJg Hää Juu Kos Amb Lai Plt KJn, *-me* Hls San, *kahme* Krk Hel, *kahm(m)a* Rõu, (ma) *kahmi(n)*

1. *kahmama; võtma; ahnitsema mis sa kahmid siit teiste eest;`kahmis einad puhas oma süle* Khk; *sa kahmid omale nii`palju* Rei; *ta on`kahminu kõik ära`süia* Hää; *üht`asja võtan vähä, siis kahmin vähä, kui paelu`asju on, siis`kahman; mis sa mu põlve`otsa kahmid;`kahmisin`riided`kaenlasse* Juu; *kui tahab teise kääst`liiga`inda, [siis öeldakse] mis sa nii pal`lu kahmid* Lai; *kahmib`taskud täis; kahmib kõik enese ette teestele ei jää kedagi* Plt; *neve`kahmivive egasugust`kraami* Hls; *kahmge kokku puha, mis te kätte`saade; nij`seantse`kahmjase, nij ei ole`õige inimese; jalg avvan ja tõine avva veere pääl, aga ta kahmip iki egät ütte kokku, varandust* Krk; *Kül`taa Ann um üt`s võhl, kõik`ubina`timä`kahmsõ hinele rüppü* Rõu || ruttama [ta] *Kahmsõ ka`Rõugu poolõ* Rõu

2. *varastama; näppama ta om siin`kahmen käünü; sääl olli vil`lä koti, mis na omal ärä`kahmsiv; kahmiv iki, omal võtav: tetäss pooleteräkest* Krk

Vrd kähmima

kahmiskõllõma *kahmis|kõllõma* värisema *Hummugu külmäga nakkat kahmiskõllõma* Rõu **Vrd** kahmistõlõma

kahmistama *kahmista(m)ma* Võn Rõu Plv

1. *ehmuma ma`näie`selgest, et jäness`juuske, mina kahmistõ`indät ärä edimält* Võn; *võih ku mu kahmistadass* Rõu

2. *”end rõõmsaks ja julgeks sundima” ku sul`süämeh suur murõh vai`kurbus um, sõss võtat nigu`vahtsõ meele, kahmistat`hindä är` Plv* **Vrd** kahmustama¹

kahmistuss *kahmistuss* Võn Vid(-üss Plv) värin; raputus; *judin kahmistuss – tyy om nigu`külma vett`viskasi?* Võn; *mul läts kahmistuss üle ihu* Rõu; *kül`mä peräst tulõ kahmistuss;`õkva kahmistuss tul`pääle küll ol`veli kilgass hapu* Plv; *Kuremari ol`l nii hapu, et kahmistuss läts üle kihä* Vas **Vrd** kahmatus, kahmustuss, kahmutuss, kammistuss

kahmistõlõma *kahmistõl(l)õma* Plv Se võbisema *iho kahmistõllõss; ku tult`tarrõ, sõss nakkass kahmistõlõma iho* Se **Vrd** kahmiskõllõma

kahmitama¹ *kahmitama* Se väristama *oi minno kahmitõdass, nigu värinä`õkva tulõva?*; *sa tunnõt õt tä tulõ, kahmitõdass`inne, siss tulõ värrin* Se

kahmitama² *kahmitama, kahmita?* kahutama, kergelt külmetama *maa um kahmitanu?*; *maa vai hain kahmitõt, sääne kül`mäkene* Lut **Vrd** kahmetama¹

kahmitsema¹ *kahmitsema* Mär kahmama; haarama *ära kahmitse niipal`ju`einu`sülle* Mär

kahmitsema² *kahmitsema, kahmiida?* kahutama – Lut

kahmitus *kahmitu|s, -ss* g *-sõ,`kahmtus* värin, *judin külmä`kahmtus; kahmitus tul`l sääne; kahmitusõ kävä üle kihä* Se **Vrd** kahmatus, kamitsuss, kammistuss

kahmul *kahmul* videvikus *kui kalamees oomiku vara läks`vörku ää`tooma, see on õõ kahmul* Pha **Vrd** kahmakul, kahmus⁴, kamul

kahmuma `kahmu(m)ma kergelt külmuma maa nakkass `kahmumma; no_m maa `kahmunu[?], kuiv `käävü[?]; `täämbä om joba egä ärä `kahmunu[?], iilä ol' egä `kostunu[?] Har **Vrd** kahutama¹

kahmus¹ `kahmu|s Hls, -ss g -sõ Rõu külma- või ehmatusvärin; hirm peremehel lei ka `kahmuses; `äkselt ollu nagu undi `kahmus Hls; ku_külm `kahmuss lätt üle ihu, siss lätt surm üle su_ `kääpä asõma Rõu **Vrd** kahamus¹, kahm², kahme²

kahmus² kahmus g -e Jäm Khk mossis inimene `mossis inime kut suur kahmus Jäm; kis sedavisi vagusi on ning üksi musib, selle `kohta `eetasse: va kahmus inimine Khk || euf hunt altkulmu vahid kut oleks suur kahmus Jäm

kahmus³ mossis `kahmus `näuga, `kahmus olemisega, vadab alt `kulmu Jäm

kahmus⁴ `kahmus videvikus videviku või eha aeg üeldakse pimedä `kahmus SJn **Vrd** kahmul

kahmuss kahmu|ss g -sõ kerge külm – Lut **Vrd** kahme¹

kahmustama¹ kahmustama ergutama ku `kүүл'jat mõsõt, sõss piat `hindä är[?] kahmustama, sõss ei `pel'gä[?]; tan üt's päiv ol'li sääne rammõtu, es viisi[?] õigõ_midägi tetä[?], kulõt sõss kahmušti `hindä är[?], kae_peräst es olõ_vikagi Kan **Vrd** kahmistama

kahmustama² kahmusta|ma Vas, -mma Urv värisema külmast või vastikustundest Küll om viil ilman see tarõ külm kahmustamma pand `õkva[?] Urv

kahmustama³ kahmustama, kahmusta[?] kahutama `maakõnõ jo `raaskõsõ um kahmustanu[?] ni sügüse ni keväjä ka mõnõ `vuori kahmustass ali kahmõtass Lut **Vrd** kahmutama

kahmustuss kahmustu|ss g -sõ Kan Se värin, judin nigu kahmustuss tul' üle kihä; esi_käünü_nigu hirmu kahmustusõ[?] üle Kan; külmäkahmustusõ[?], nigu kihäga `tõmbat `olgõga, juusk sääne lainõh üle Se **Vrd** kahmistuss, kahmutuss

kahmustõ kiiresti, virgalt kahmustõ lät's kül; mul tul' nii kahmustõ `astu[?] – pää otsan likõ ol' Har

kahmustõllõma õdagu siss `naksit joba kahmustõllõma [külma ja niisket õhku] – Kan

kahmuži `kahmuži, taam šüändüü Lei

kahmutama kahmu|tama, -tõda kahutama täämbä um kahmutõt, `täämbä kahmutass Vas **Vrd** kahmetama¹, kahmustama³

kahmutuss kahmutuss külmvärin tulõ kihäle kahmutuss, nigu külm lainõ tulõ, külmä kahmutuss Se **Vrd** kahmistuss, kahmustuss

kahmõhhuss kül'mä kahmõhhuss värin – Vas

kahmõtuma kahmõtu|mma Har, part -nu Krl ehmuma säääl olnu üts must tüdrik, tiä tüüd kahmõtunu Krl; ku medägi säääräst `ásja kuulõt ja näet, siss nigu kahmõtut; ma olõ ni_kahmõtunu[?] Har

kahmõtõmmõ kahmõtõmmõ värisema kahmõtõss nii ihu ja külm Krl

kahne `kahne kahutanud maa on tänä `kahne, sie on `külmetand; maa on `kahnes Vai **Vrd** kahme¹

kahnetama kahutama maa on `kahnetand ja tie on `roudane Vai **Vrd** kahmetama¹

kahniksti kahekesi me kahniksti oleme kaeksa `kümne [aastased] Saa

kahniste kahekesi kõnelasime iki `kahniste Saa

kahr *kahr* g *kahri* Hel San Lei koi *kahr* lää `sisse ja süü ärä. *kahri, nij kes katike sööve midägi, kas kasuku naha aava `pal'lass* Hel **Vrd** kari⁴

-kahr **Ls** tulekahr

kahre *kahre* g `kahre Trv Krk Ran Puh Ote Rõn San; n, g *kahre* Pst Hel; *kahrõ* Võn Kam, *kahrõ*? San V(*kahrõh* Se), g `kahrõ; n, g `kahrõ Lut Kra; n, g `karhõ? Har

1. mittesile; krobeline; karune, torkiv *oless `nahkigi kahren ollu, midägi kahret es ole, sile kikk* Trv; *kahre village `lamba olli* Pst; *kõva kahre ein; kurgu perä om kahre* Krk; *tsäbrik om pehme vil' ja pikk om kahrõ* Võn; *käe läävä `kahrõss, kui sügise kartult võtat* Kam; *kitsekarv kahre ku puuabene* San; *rõivass om kahrõ? ja õõrd* Krl; *vauõrmõil om `säädse_ `karhõ_lihe?*; *Mõni rõõvass om `karhõp, tõnõ silehep* Har; *Kahrõ ku kaars; lina ol' `kahrõ, `luuga kuyhn* Rõu; *rõivass kahrisk villost* Plv; *leevä kuyr kahrõh* Se

2. (olemusest, loomusest) **a.** karm; järsk; egoistlik `Kahrõ jaoss om *kat's ossa, `oigõ jaoss ei üttegi* Urv; *tu_m `karhõ `süämega?* Har; *Koidu om sugu `kahrõp ku Vaino ol' Vas* **b.** hakkaja; reibas *mia `täämbä ole nigu `kahremb, sil'mänägemine om ka `sel'gemb* Ran; *esä `olli esi kahre tegemä `kõiki, nõus et latse ka pidivä `kahre olema* Puh

3. karastav; karge; tahe `seante kahre kül'm vesi; `aute nõu ärä, küll siss piim kahress lää Krk; *sül't om ää kahre süvvä, kui ta äste kül'm ja kõva om* Hel; *kõrnik om küll `sände paks iluss kahre sijn* Ran; *Kõrbi no sa_ka taad kiislat, taa tege `süäme `kahrõs* Urv || *supp om kahre soolaga* Ran || *terav sellel väidsel om ää kahre terä* Krk

Vrd kare¹

kahreste *adv* < kahre ütelnü õige `kahreste ja kurjaste Hel **Vrd** karedasti

kahritama *kahritama* < kahrma `kesvi kahritas Lei **Vrd** karitama²

kahrma `kahr|ma Võn V(*kahõr-* Räp), da-inf `kahri?, (ma) kahri; `kahrmõ, da-inf `karhri? Har

1. ivama *perän kahriti ku är ol' survut; ku kahriti siss `pahti vett inämb; nissõ kahri* Urv; *enne vaia `kesvi `raaskõsõ `karhri? ku surhteiri tahat `surhru?* Har; *kahriti `kirvõ `kuudaga? vai nuiaga?* Plv; `huhmrõh kahriti; *kahrkõ ar inne; kahridõ – surbudõ suurt kuyrt pessät är `maaha tu `kahrmisõga, siss pääle nakat `surbma* Se || *tutistama ma sinno kahri; kül tä `kahrõ last; min_min_k'ul sa saat `kahri?* Se **Vrd** kahvma²

2. halvasti niitma *Tääst no? määne tüüttegiä, tä kahr õnnõ `haina* Vas

kahru n, g *kahru* Ran Kam San Kan Krl Har; *kahr* g *kahru* V(g -o Vas Räp), *kahõr* Plv(g *kahrõ* p `kahrõ) Räp Se; *karh* g *kahru, karhu* p `karhu Har; *kaarh* g `kahrõ Lei

1. karu siss `tuydi suur kahru sinna laada (lauda) lävele Kam; *üit'skõrd ol'livõ `näütise aian kahru?* San; *Kahrul om üte mehe süä, a `ütse mehe jõud; `Kahrgi opatas katõ kápä pääl `tañdsma, sõss ei_saa_no inemiselatsõst jaku* Urv; *sul om suuf ääl ku? kahrul; `suulõ ku susi, kässile ku kahru; kahru märises* Krl; *vanast ol' siihn `karhrõgina* Har; *Kahr `mäüräss; siil aja kahru pesäst väl'lä (nõrgem võidab tugevama); `pärtüss päiv lätt kahr ka magama* Rõu; *vanast ol' mõtsah pal'lo `kahra. kahru_kävivä?alati kaarah; and ku kahrulõ (lõõb kõvasti); taa ku kahr `käändless (teeb kõvasti tööd)* Plv; *kahrul kahru süä, soel soe süä; `kääbripäiv käänd kahr tõõsõ kápä `pääle* Vas; *lat'si pandass kahru `sälgä `istma, et sõss ei tulõ? `haigusi ja ei kahetada är_kah; Leib ol' must ku kahru sitt; Murd tüüid ku kahõr* Räp; *kes susi `suulõ, tu om kahõr `tüüle; sjoo tege tüüid kui kahr, kõva kui kahr; ta*

om `kangõ kui kahr (kohmakas); kui `kahru käänä? `ümbre (tantsust); eläss kui kahõr pesäh (rahulikult) Se; pakõt sutt, saat kahru `pääle Lut

2. lastehirmutis kahr tul'l `sisse, kask `karvu pidi pääl – es olõ? sõss inämp `ikmist Kan; kahr võtt `lõugu vaihhõlõ Se

3. (laste)mäng karvupooli? kask [inimesel] säläh, kahr näütäs kuiss latsõ? hernele `lätvä?, brionalõ Lut

4. fig ”kraana” mi tek'ki alan `vaidva ij pääle `silda, siss tõi Añsi puult kahru minga `palkõ ekkõ `pistü `sisse `peßsi?; kahruga `pesti tulba `sisse Har

5. tähtkuju suur kahru ~ `vaikõ kahru ~ kahru `mitme pojadõ San

kahru|aed kahru aid püstaed – Kam San **-kaar** = karukaer kui ärä es puhasta, olliva kahrukaara pinnu leevä sisen Kam; kahru`kaara om vesitside maie pääl Ote; kahrukaar kasuss rükkä Har; Ku rüäl kahru`kaara sisen om, sõss saa leib kahrõ Rõu; sääl es kasu? määñästki rükkä, aa valu kahrukaar Röp **-kaarane** a < kahrukaar Oi, rüä ol' kahrukaaratse ennembi San; `väega kahrukaaratsõ ol'li rüä? Har **Vrd** karukaarane **-karask** ebaõnnestunud leib Küdsi kahru karaskit Krl **-karv** (taim) kahru karv um sääne haanäkõnõ, süödü pääl kasuss Lut **-käpp** (taim) kahru kápä? omma musta pruumi mafja?, kasusõ ijveere niidü pääl Har || karuohakas – Urv || ? karukell – Vas **Vrd** karukäpp **-mari** kibuvitsamari – San Vas Se **-mees** karutantsitaja kahrumehe käve?, sis `anti tälle `leibä, sis timä näüdäss, kuiss kahr karaßs katõ jala pääl Se

kahrunõ `kahrunõ g kahrudsõ jõuline, tugev ta om kõva nigu karh. ta om `kahrunõ mißs Har

kahru|ohakas karuohakas kahruohakõ? kasusõ? aid`viiri `müüdä; kahru uhagut ei vôi kääge puttu Krl **Vrd** kahru|ohass, -ohkjass, -ohtjas **-ohass** = kahruohakas kahruohäss om `nõklu täüs Kan; no_mma sinna ahuvarrõ asõmallõ kahru`uhta kasunu. õmõta kasuss sinna_kahru-uhass. ma `aie kahru`uhta nõgla jala `sisse Har **-ohkjass** kahru`ohkjass = kahruohakas – San **-ohtjas** = kahruohakas lät'si `sinna kui kahru `ohtja `puhmadõ, `vandsõvõ kui irmuss ja `rüid`live San; kahru `ohtjil läävä tutu? pudsulõ Plv; `kaks_kahru`ohtja?, keedä är? ja anna_lehmäle, siss `ommõgi_piim_joonõh; kahru `ohtja vai nõgõl`ohtja Röp; `nõklu täüs tu kahru `ohtjass, aioh ja koh om näid Se **-perse** ungas läbi kahru `perse `paistse `valgus `kambre `pääle Kam; kakk käi kahru`persest `sisse Ote; pisu and käip kahru`persest `siße Rõn; Täüs kelbäga vai kahru`perse katus ol' Urv; `suutsu tulõ kahru`persest Krl; vanast `ülhlen kahru`persen ol' ors, sääl siss magari_kana?. riihetarõst lät's sinna lämminnd ka üless Har; kahruperse om rehetarõl Vas; om kelbäga katus, a tõõnõ om kahru`persega? Se **Vrd** karuperse

***kahrus** s < kahre ihu sehen om viil nigu `kahrust, ei ole viil nii nõrk Ran

kahru|sammal = karusammal mõtsa alh kasuss `mitman paigan kahrusammõld Har; kahrusammõl and kakku, lehe otsa? omma täl pruumi? Plv; kahru sammõl om kahrõ, hal`aßs, kauss mättä otsah, kahru`samblõ mättä? kaussõ? `väega suurõ? Röp; kahrusammõlt mi kut'si viil kälõlina Se; husisaja maa, sääne ahk liiv, kasusõ? timä pääl kahru `samblõ? Lut **-taltsutaja** karutantsitaja `tjõbripuu ol' kahru`taltsutajal sälän ja sii puu otsan timä `tañdse. ja sõss kahru`taltsutajal ol' tettü `vaßka nahast üt's tromm. sääl `ümbre ol' liva `väikese kelläkese?. ja sõss timä lei noilõ pääle ja nuu? tirisivva?

Räp **-tantsitaja, -tantsutaja** karutantsitaja *kahrutandsitaja* `otsõ laudast puhussõid; *kahrutansutaja* käve tallõ `müüjä. *karh aiav kõgõ kuřja laudast* `ussõ Har; *kahrotandsotaja kõnd kahroga* `müüjä `ilma Plv **-vabarn** metsvaarika liik; põldmari *kahrubabõrna* verevä, *suurõmba* Kan; *kahrubabõrna saava* `ildamp `val`mis põlluga Urv; *kahrubabarna*, *säntse* `joutsa *mařa*?, *pal`lo saa ku näid* `kořjadõ; *näil vabarnil omma musta mařa*?, *ku* `mäntse `suurma *t`saugah* Se **Vrd** *kahru|vabrik, -vauõrm, -vavvarn, karuvabarmu -vabrik* pl *kahru vabrikõ*? põldmari – Krl **Vrd** *kahrubabarn -vauõrm* *kahruvauõrm* põldmari *kahru vauõrma*? omma ij veeren. *nuu* `ol`li `puukõsõ küllen *riba,usi*; *kahru vauõrma*? omma *nisaa nigu* `naaki *vauõrma, musta*? ennedä Har **Vrd** *kahrubabarn -vavvarn* põldmari *kahrubavvarnit um* `väega `harva, *a nimä_`tahtva* `rohkõp *tij`vijri piteh kasuda*? Vas; *kahrubavarna* Kra **Vrd** *kahrubabarn*

kahrõtama *kahrõtama* ergutama, julgustama *Matussil lät`s süä hallõss, kahrõti siss süänd ja sai jäl*? *Mehe* lät`si? *kõrtsi süänd kahrõtama* Urv

kahrõtunu kahutanud är külmäni, allõtunu?, är *kahrõtunu*? Har

kahtan → kahvtan

kahta|päidi kaksipidi, kahele poole *kalad said* `kahta`päidi `lautud Jõe; *Kueral vist* `korvad *valutavad, käüb* `aeva `kahta`päidi; *Mes sa* `aeva `räägid *igä* `kahta`päidi, *ega sinu ei* `saagi `millaski `uskuda Kuu **Vrd** *kahtepidi, kaksipäidi -päidine* kaksipidine *Juss lubas* `meile `heinäle `tulla, *vade* `messa `ütled `kahta`päidist, *mend* `huobis `Piebule Kuu

kahte|kold katekold *kahtekolladest saab kahetuse vett; kahtekõllad kasvavad* `püsti *tut`iviisi; kahtekõll on kõhu* `kiinnipaneku *rohi* Saa; *kahtekõlla, neist tetti* `ruuni; *kahte`kõldel om kõllaka rohelise urva otsan* Hls; *ku põrss ärä kahedet olli, kahtekõlla* `vijje `mõsti põrst; *kahtekõlla kasvave ütsikult jušku sammel* Krk

kahte|pidi *kahtepidi* Jäm Muh spor L K, Trm, *kahte- Rei*

1. kaksipidi, kahte viisi *ta reagib* `kahte pidi Muh; *kahte pidi jüttu* `räägima Rei; *rääkis* `kahte pidi *seda* `asja, *enni* `rääkis *teist`moodi ja pärast* `jällä *teist`moodi* Mär; *kurn ja sõel, kahte pidi* `õeldakse PJg; *mõiten* `kahtepidi Kei; *kahtepidi teda* `üeldi, *kuda* `kelgi *sie sõna* `miele *tuli* VMr; *kahtepidi juttu* `rääkmä KJn

2. kahele poole, kahes suunas *ruutsüld - - kahtepidi süld* Tõs; *riipsud tulevad* `kahte pidi Tor; *tuleb seda koa ette, et vesi juokseb* `kahte pidi HMd

Vrd *kahtepidi, kahtapäidi, kahtepitte, kaksipidi, kaksiti, kaste|pite, -päte, katapäie*

kahte|pitte *kahtepidi ege või* `rääkida *kahtepitte* Hlj **-ratsa, -ratsu** `kahte|`ratsa Khk Kaa VII Põi Muh, *-ratsu* Ans Mus Kaa VII *kaksiratsi* `kahte `ratsu *pingi seljas* Ans; *kahte`ratsa`selgas* Khk; *Kusta oli* `kahte `ratsu [katuse] *arja peal nagu obuse* `sel`gas VII; *nee* `kaikad *oo arimalgad, mis* `kahte `ratsa *arja peal oo; ta* `sõitis *ühna* `kahte `ratsa; *siis oo* `kahte `ratsa *menemas* `jälle Muh **Vrd** *kaksiratsa*

kahtjas *kahtjas* g -ja SaLä Kaa *kahvatu a. jumetu* `kahtja `näoga Jäm; *jäänd nii irm* `kahtjaks Ans; *nii lahja* `kahtjas *pale* Khk; *Teeb mis sul viga oo, et sa nenda kahtjaks jääd* Kaa **b.** (valgusest, värvist) *Taevast oo täna sõhuke kahtja näuga, vist tahab vihma seerama akata; See paranda värv pole mette erk, ülearu kahtjas; Sehike natike justkut kahtjassinine; Kampsun oo seike kahtjasmust, värv pole kenasti peelee akkand* Kaa **Vrd** *kahkjas*

***kahtla** *kahtlane tu_om nigu* `kahtla *meelega*?, *ei tiia_kui tetä*? Har

kahtlane¹ `kaht|lane g -lase R(-laine Vai) eP(`kast- Kod) M(-lene Hls, -lan Krk) TLä, -lanõ g -lasõ Nõo V(-lani Krl), -lõne g -lõse San

1. kahtlusi äratav, ebakindel; mitteusaldatav `kahtlane asi on sie Lüg; see asi akkab nenda `kahtlaseks minema Khk; kui `kahtlane mõte oo, siis `mõtled ikka `eetsi ja tagatsi Muh; täna oomingo oli `kahtlane [ilm] Kir; sie on `kahtlane, kas ta tulebki tagasi JMd; Mul on kahtlane tunne, et täna vist raha ei saa Tür; riagib `kahtlast juttu Iis; `kahtlane kaup Trm; `kastlane kas suab `minnä `linna Kod; sii asi on kaanis `kahtlane KJn; `kahtlase `näoge mijss Hls; `kahtlane, et sij mijss viil tõseb Nõo; taa asi um `väega `kahtlanõ Plv

2. halva kuulsusega, taunitav `palju `kahtlasi inimesi VNg; `kahtlane inimine, `selle ei või `kõiki juttusi üles `rääkidä Lüg; ta käib ikka nende `kahtlaste inimestega läbi Mär; `kahtlasi inimesi oo nüid paelu Tõs; nied on `kahtlased isikud, ei me neid usu VJg; `kastlane inimene, ei tiä kas varas Kod; siin majan ei ole `kahtlesi `naisi Hls; kedä inimese `kahtasess `piave, kel'm, varass Krk; tiä om `väegõ `kahtlani miis Krl

3. kahtlev; kahtlustav tama on `kahtlaise `mielega Vai; kui kahemeelene on, siis on `kahtlane süda; naese pärast `kahtlase meelega Juu; `kahtlase südamega inimene, keda `uskuda ei või VJg; lein mina kua `kastlasess Kod; sij mijss om naise üle `kahtlane, et naine tõistegi eläss Krk || kartlik `kahtlanõ poißs; ma olõ `kahtlanõ ja `pel'glik Se **Vrd** kahklane, kahtla, kahtlik, kahtlikanõ

kahtlane² kahel pool olev jäneseomokk ei piä `kahtlane õlema, ühelt puult `lõhki Kod

kahtlema `kahtlema RId(-mma Vai) eP(-ä KJn) M(-e Hls) TLä(kahtel- Puh), -e San, -õma Vas, -õmõ Krl; da-inf kahelda Rei Mär Kse Aud Juu Kos Trm KJn TLä Vas, -de San, `kahtlema RId Sa Pä JMd VJg, -de Hls kõhklema, kahevahel olema; midagi ebakindlaks pidama `Andas kohe `võlga, ei `kahtlend midagi IisR; midä siu südä `motle, et `kahtled Vai; pole säääl `kahtlema midagid Jäm; selle `juures ma pole `kahtlendki Khk; ma akkasi koa `kahtlema Muh; `kahtlesin kua, kas `minna või mitte Mär; mis sa peass iga aäsa `juurdes `kahtlema Tor; ei ole sii änam `kahtlemest kedagi Hää; ma `kahtlen, kas sie tõsi on Amb; mes seal kahelda, kui `minna siis `minna Trm; nagu `kahtleb, ei taha kõnelda Kod; `kahtlep selle asja man; lüüb `kahtlema Trv; kes siu pärast `kahtleb Hls; lei joba `kahtlema, sis ma julgusti tedä Ran; ma `kahtlesi üte tüki `aiga San **Vrd** kaaklema, kahklema

kahtlik `kahtli|k g -ku Nõo, g -gu Urv(-h-) Rõu Röp(`kahvtlik) Se

1. kahtlane, mitteusaldatav `kahtlik asi, kas ta võtapegi tedä naesess Nõo; tuu_m `kahtlik asi. vana `rahva siän ol' `kahtlik, `kahtlanõ nakati pärast `ütlemä Urv

2. kartlik, pelglik mina olõ nigu `kahvtlik, ei tohi? minemä `naata?; mõni inimene om `väega `kahtlik, näet `pelgäss kõkkõ `kraami Röp; `kahitlik om `pel'glik Se

kahtlikanõ `kahtlika|nõ Plv, g -dsõ Urv kahtlane Taa mehelemineku asi om neil `väega_ `kahtlikanõ Urv; taa `kohtoasi um sääre `kahtlikanõ Plv

kahtlus s < kahtlema kõhkklus; kahtlustus ta on `kahtluse all Jäm; Seal pole `kahtlust, poiss pani ise selle [raha] akkama Pöi; tühi `kahtlus Tõs; `kahtlus `langeb tema `peale Juu; ei õle `kahtluss selle asjaga Kod; `kahtluse `alla `langema KJn; lüüp silmä `loidu ette maha, temäl om `kahtluss `süämen Krk; mul `tul'li serände `kahtluss südämede Nõo; `kahtluss tul'l pääle San

kahtlustama *kahtlustama* spor eP, Trv Nõo, -mma Plv, -õmõ Krl; *kahtlusta|ma* R(-mma Vai, *kahtlustamma* Lüg) Iis; *kahtlustama* Tor, -eme Hls, -õme San

1. kahtlaseks pidama *nied kahtlustavad mind* VNg; *toine inime toist kahtlusta ja uopis ei ole tehend* Vai; *ta_s tee kedagid kahtlusta* Khk; *ta kahtlustab asjata mind* Mär; *messa õigest inimesest kahtlustad*; *kange teisi kahtlustama, ise neske näpumees et* Trm; *neve kahtlustive eilä siut* Hls; *ma kahtlustõ tedä vargusõss* Krl; *kahtlustass tuud inemist* Plv

2. kõhklema *ta kahtlustas, kas minna või mitte* Hää

kahtlustus s < kahtlustama *sie on tühi kahtlustus* Kuu; *se mud'u asjata kahtlustus* Mär; *kes neid kahtlustuisi jõuab kuulda* Trm; *t_om pal'lalt kahtlustuss, kost sa tiiät, kas ta süüdi om vai ei ole* Nõo

kahtuma *kahtuma* Jäm Khk L(-o- Mar Kul Han Mih) Nõo kuivama, tahenema *maa akab kevade kahtuma* Jäm; *peso oo natokse kahtond* Mar; *levad pole veel küpsed, tahvad kahtuda* Mär; *kahtund natukse oo, aga kuind ei ole* Vig; *riie kahtub suure vee seest ää; tee kahtub kõbass* Kse; *tuul võttis eina pisut kahtuma* Var; *pane riided väl'la kahtoma* Mih; *paneme räemed kahtuma* Tõs; *maa oli täna kahtun* Aud; *pesu on juba kahtund* PJg; *mine kae, kas om vesi ärä kahtenu; pane nõöri pääle, siss kahtub ärä tyy vesi sääld sehest* Nõo **Vrd** kahkuma

kahtun → kahvtan

-kahtuvasa Ls kahekahtuvasa

kahu¹ *kahu* R spor eP(-o LNg Mih Juu), Hls Krk TLä Vön V

1. kerge külm; jääkirme *Riided pane nüöiril nüid kohe kahusse* Kuu; *vähene kahu maas* Hlj; *Õösel tõmmas maa kahusse* IisR; *oomiku kahu varal tuuasse metsast kas eina või puid* Khk; *kahu pealt oo ea menna* Mih; *ilm läheb kahule* Tor; *külmä kahuga mingä tuuga ärä* Kod; *veele on kahu peale tõmmand* Plt; *sii läks ärä kui kahu* KJn; *tänä õige kahu* Hls; *ijüüse om keerge kahu ollu, pori kõvass võtnu* Ran; *ilm lätt kahulõ* Rõu; *kahu kostuss är²* Plv; *ütski es usu², et tõõsõl pääväl joba kahu maah om* Räp; *kahuga kakk orasõ üless ja külmäse juurõ² är²* Se; *k a h u s , k a h u s s e* pakasega pannakse võrgud jääle lume või muuga kaetud hunnikusse, kus nad kergelt ära külmuvad *Vergud labati peräst päästämist kahusse; kui olid kerra kahuss, siis nad enämb pankä ei külmänd; Vergu lina oli joudand parajasti kahusse mennä* Kuu **Vrd** kahukas²

2. rüsi, kokkukuhjatud jäätükid *puostad aeab ainult ranna ääre, kahud on rohkem mere sies* Jõe; *toinekerd tuiskas ja nied uidu augu kahud umbe; Tuiskuse ilma kerral kui pani uidu augud lund täüs ja sen kahu unnigu järel oskas uidumies uidu augu üles löüdü; Tostmel kahu ääress oli mannerg [viinaga], kust sedä siis aig-ajald suupamass käüdi* Kuu; *kevade tuul ajab jee kahud kivi otsa või rauna peale unniku* Krj; *meri on kahus; tuul seal suured kahud kokku aean* Ris **Vrd** kahv³

kahu² *kahu* Saa Kos Lai KJn Trv Hls TLä Vön Kam Se kohev; säbrus *Sellel on ilus valge kahu juuks; Sai omale kahu juuksega naese* Saa; *lühiksed kahud juussed* KJn; *juussed nigu kahu* Ran; *kas sa suit ärä, pää nigu kahu sul otsan* Kam; *pää är_täkeldüniü², käüse ku kahu* Se **Vrd** kahur

kahu³ *kahu* Khk Mus Kaa susin *see_p saa rääkida, ajab umbast kahu; uss ajab kahu* Khk; *teder ajab kahu ja kudrutab; tedrekukk ajab kahu: uh, uh, uh* Mus; *Ein putke varre*

sisse puhudes akkas kahu`kostma; Poiss pole vilistand, ta ajas muidu kahu torus uuldega
Kaa

kahu⁴ → kahv^{1;2}

kahu⁵ → kahju

kahujas kahuljas g -ja Mär Tor Hel kohev; kähar `valged kahujad `juused; ilus `valge kahujas pea; laps oo `valge kahuja `peaga Mär; vahest loomal kahujad karvad Tor
Vrd kahukas¹

kahu|jäa kahu jää on õhuke, tuul aeab kahu jääd ühest kohast `teise Kei

kahu|kaar kahukaaral om kaara `pöörüüss `ümbre `tsõõre nigu² kärp Röp

kahukala kohevile; laiali – Jõe Kuu **Vrd** kahukalli, kohukala

kahu|kala `Suuri `sillisi, neid sai kaluje `ulgast ige `süömä kahujeks `korjatud. Kajakuje ja vareste iest sai nie kalad siis `tostmele jäätelije ala `peidetud, `sendä oli siis kalanimeks ka kahukala Kuu

kahukalli kohevil `juuksed on kahukalli pääs Lüg **Vrd** kahukala, kahukil², kohukalli

kahukas¹ kahulkas g -ka VNg(n -ka) Lüg Juu/kaho-/ Koe VJg Sim Kod kohev; kähar mets on `ästi kahuka VNg; kahukad `juuksed Lüg; selle pea on nii lai ja kahokas et Juu; kahukas pia Koe; on üks kahukate juukstega neitsit Sim; piä nagu kahukas Kod
Vrd kahujas

kahukas² kahulkas g -ka Juu Plt kahu, kerge külm tänä omiku oli nõnna külma kahukas moas, rohi na `valge Juu; kahukas ilm Plt

kahukene dem< kahu¹ `väike kahuk om, suurt ei oole ta tennu kedägi Krk; kahukõnõ olõ õi suur külma Se

kahukil¹ kahulkil Plt; kaho- Tõs Juu kahutanud, veidi külmetanud selle külma kahokil sünnib ikka `tuhle vagu `lahti ajada Juu; ei ole veel ää suland, on kahukil Plt

kahukil² kahukil kohevil `juuksed on kahukil VJg **Vrd** kahukalli, kahukille

kahukille kahukille Vai Kod kohevil; sassis pää on kahukille Vai; `juuksed kahukille Kod **Vrd** kahukil²

kahulik krobeline jää pialt kahulik; kahulik jää põle sile JõeK **Vrd** kahuline

kahuline krobeline kahuline jää ei ole sile; kui tuul jää puruks `peksab ja siis `uuesti külm tuleb, siis tuleb kahuline jää Jõe **Vrd** kahulik, kahvane

kahuma kahuma Jõe Kuu kergelt külmuda laskma [võrgud] `pandi `sinne korenda `piale [talvel]. ta kahus ära Jõe; Kahub `verku; `Talvel `külmäl ajal, kui kalad tuli `enne `viemist jää pääl `enne ära kahuda, mes `jälle oma `kerda kala mekki rikkus Kuu **Vrd** kahutama¹

kahune kahulne g -se Khk, g -tse Hls Krk, -nõ g -dsõ Se kahutanud, veidi külmetanud jää kahune, p_saa `liugu lasta; kahuse `maaga Khk; neve lääve kahutse ilmaga `vällä Hls; maa on kahune, ei või eläjit `vällä aia Krk; kahudsõ ilma? Se

kahu|ott kahu ot' kahupea – Lai

kahu|pea 1. käharpea; sasipea kahu pia on ikke `mieste `rahvastel Lüg; Seda `kutsuti `jällä kahupia, `kellel õlid `juuksed kohukali Jõh; os_sa kahupää küll Saa; kahupeal on `juuksed kahus Kei; kui `juused on `sassis ilma sugemata, siis on kahopea Juu; kahupea – käharas `juustega VJg; Krässus juuste pärast on akatudki teda `pilkama kahupea Kusta Trm; kahupia, juussed nigu kudrus, `krässis teisel Ksi; tugeva `juustega on kahupiad Plt;

`sassis juustega inime on kahupea Sjn; kahu`pääga laits Trv; kahu pää otsan ku kolme talu kuhjalava Krk; kel juusse om säbärän, tyy om kahupää Ran; nigu igävene kahupää Nõo; kui pää om är² karvutunu `otsa, siss `ütte vana kahupää Krl; kahopäägä inemise² ollev `väega kuä²; ku habõmõ väädsuga juuss maaha aada, sõss saa kahopää Ráp

2. (pilvest) kahupead on ülelevel `jälle, küllap tuleb `vihma `varssi Kul

kahur kahur g -a VNg Sim Kod kahar kui murd`laine tuleb, `selle pää on kahur, `laine pää vahutab VNg; `juuksed juba `kasvand `kahas - - kahurad `juuksed Sim; paksud suured `juuksed kui kahur piän Kod **Vrd** kahu²

kahus kahus Lüg/-ss/ Lai Plt, g -a Ran

1. adv kohevil; kahas vähe on `juuksed kahuss Lüg; kui `ästi lokkis `juuksed, siis oli kahus pia Lai; kui `juuksed kahus, siis põle õieti lokid, ei ole `sirged, on ühed sasid Plt **Vrd** kähus

2. a kähär, kohev mõnel om paksud ja kahusad `juussed, pää nigu puhmass otsan; kahusa `pääga `tüt`rik Ran

kahu|saku kahusaku sasipea; kahupea Jusku va kahusaku; Kassa, kahusaku, tõmmad oma karvad libedameni pähe Hää

kahuse kahuse kohevile `meie mies tieb pää kahuse Lüg

kahušk kahušk g -i Hel/g -ski/ San Urv Rõu Plv karvane olend või asi oh su kahuskit Hel; lätt ku kahušk; käip kui`ts kahušk San; Oi määne hirmuss pää sul otsan om, sa`lt nigu vana kahušk; latsõ pää om nigu kahušk otsan; `iusõ kahušk; kaar kasuss nigu kahušk; nigu igävene kahušk Urv; aganaleib ol`l nigu`kahušk Rõu

kahutama¹ kahu|tama üld (-o- L Juu Kan), -dama Kuu Rei, -teme M; kauhtamma Se kergelt külmuma või külmuma panema `külmä kahoti `vilja `vällä Vai; täna `õhta leheb `selgeks, akab kahutama Khk; Täna umigu oli maa vähe kahudand juba Rei; maa kahotand täna õösi ää Mar; kui mulla kobisema võtab, siis kahutab Tõs; kahutab vett ää Khn; oomikune kahutamene Hää; tänä omiku on kaniste `easte moa kahotand Juu; ilm akkab juba kahutama Koe; päevatõusu aeg oli muas rohi kahutand Kad; ku lumi pialt ää kahutab, siss suab iast ühest paigast teisse Sim; pori on natuke kahutand Lai; külm kahutas vil`la ää Plt; vesi om ärä kahuten Pst; vähä om kahuten, ei kanna pääl Krk; õdagu läits `sel`gele, `üüse vist nakab kahutama Ran; na `tämbä `omgu om jo maa nigu kahutedu Rõn; maa ol`l joba`häste kahutamu², ku viil` kurõ üle `lintsiva² Kan; ain om ummugu kahutamu Urv; `Tämbä `üüsse võit kahuta² Har; maad nakkass kahutamma Plv; vesi kahutõt ol`l päält; no maa kahutõts Vas; järv kahutõdass jo² Se || kergelt külmuda laskma (noota, võrku) `külmaga kahutatakse `verku vabede peal Jõe; `Nuodamihed kahudid `ehtul `nuota; Kahudetud `vergust tuleb `paati `korge hunnik Kuu; kui võrgud olliva kahutedu, siss es lää `vat`si; kahutedu võrk om ää `sisse `laske Ran || kalu külmetama, jahutama kalad `panna kahutama, et seisaks paremast VJg **Vrd** kabetama, kahletama, kammama³, kahmetama¹, kammuma, kammustama³, kahmutama, kahnetama, kahuma

kahutama² kahu|tama Muh Mar(-o-) Har, -dama Emm Rei hoogsalt midagi tegema; kammama nõnna akkas `vihma kahutama et; kahuta se vesi maha riista sihest; aa arud laiale, kahuta karune vahele = hobuse vankri ette panemine Muh; Mare sai jäla kohe vede kahuta Emm; Ta kahudas sene õlma alla ja pani minema Rei; teil oo `neoke paha laps, et kui tä ühõ asja kätte saab, nii ta `ümber kahotab Mar; `saksu`ka`kahutõdi siist minemä Har

kahutama³ *kahu|tama* Muh VJg Urv, *-dama* Emm

1. lokkima, kohevaks tegema *pæe on ninda ära kahudat* Emm; *pää om tal üless kahutõt kui maru pini perse*² Urv

2. laiutama, kehitama *kahutab ennast nõnna vägä pailu ja laiendab oma varaga* VJg || *üles ajama (taimedest) lina kahutab ennast ise üless `jälle* Muh || *lahutama kahutasi mut`i ära; kahuta nooda pära ää* Aud

kahutama⁴ *kahutama* nahutama *nuared suavad kõege enäm kahutata* Kod

kahutis¹ *kahutis* vihmahoog *äkki `tulli `sõuke kahutis, et kõik `riided `ollid märjad* Muh

kahutis² *kahutis* Han, *-tes* Plt, g *-e* hall, kerge külmetus *Kahutis oli omigu maas. Esimesed kahutised teevad inimestel kahu, `uhlivarred oo läin* Han; *`veele tõmmand kahutese `peale* Plt **Vrd** *kahutus*

kahutus *kahutus* Mär Tor VJg Hls Puh, *-ss* Ran, *kaho-* Tõs, g *-e* hall, kerge külmetus *kahutus on väike kül`m* Mär; *kahotuse aeal oo moa kahotan* Tõs; *`väike kahutus `ol`li `väl`les* Tor; *`täämpä olli `väike kahutus* Hls; *kahutuss maan; ja keväde om kah kahutust* Ran **Vrd** *kahutis*²

***kahuvane** ppl *kahuvadsi* kähär – Hel

kahuveli *kahuveli* Puh Nõo kohevil *kahuveli juusse* Puh; *nigu igävene kahupää, `juusse kõik` kahuveli pään; `juusse om ärä vassitu, kõik` kahuveli* Nõo

kahv¹ *kahv* g *kahva* Põi L(*kahb* Mar) JMd VIPõ eL(*kahu* Krk), g *-i* Hää Saa Hls(*kahv*) San; n, g *kahva* Hi Lih Tor SJn Hel Puh; n, g *kahvi* Saa Hls; n, g *kahu* Sa Käi, *-o* Mus Sim; *kauh* g *kauha* Vld

1. vähi- või kalapüügiriist *Kahvaga korjati suuri kalu võrgu pealt äe* Põi; *kahvaga püietse vähkesi ja kalu ka* Aud; *`kahvadega `püitakse `vähka* JMd; *kahva on võrgust `tehtud, vitsavõru ja süük `pantasse `piale* SJn; *poisikse püünävä `kahvega `vähju* Trv; *õngitsemise kahv suur ümärke võrk, va`rs perän* Hls; *vähjä lääve `sõrgupidi kahva `sissi* Krk; *ku kala tuleva iämulgu manu, siss pillutass kahvaga nyy kala iä pääle* Nõo; *kahv om vähä püünmise riist* San; *kahv om sääne võrgust tettü nigu_ko`it* Kan; *kahva pääle köüdetess kunn, sõss vähä_`võtva äste*² Urv; *ku vähi tulõ kahva pääle `konna `süümä, siss nõstat kahva üless* Har; *mi_lääme_kauhhõga `vähki `püüdmä* Plv; *`naati kauhaga ammutamma jo*² [kalu] Se

2. kulbi, lusika, piibu jms laiem õõnes osa, kaha piibu põhi jääb *kahu `põhja* Jäm; *koes tubakas `sisse pannasse, see on kahu* Khk; *Peigmeistel olid suured `uhked kivi piibud, kahud olid suurde `piltidega puhas* Põi; *neid kahvaga `piipusi pole nüüd ka* Phl; *`võt`sin lusika kahva täie pudro* LNg; *kulbi kahv; vanal aeal olid kahvaga piibud* Mar; *piibu kaho täis tubakad, lusikal on kua kaho, labida kaho täis savi* Sim

3. oherdi ots *kahuga oherdi* Ans; *üks on kahuga oherdi ning teine on `keerdudega oherdi* Khk; *uherdi kaho* Mus; *Mõli on suur kahvaga uherdi* Emm

4. rehepa riha *kahu* *koes piid sees keivad* Khk; *Kahu `tehti saare puust* Krj

Vrd *kaha*¹, *kahvas*²

kahv² *kahv* g *kahva* Ote Rõu(*kaho*) Se; *kahv, kahu* g *kahvi* Urv; *kauh* g *kauha* Röp okaspäitsed *varsale `pañti kahv pähä; kahv pandass `naklu täis, märä ei lase ala* Ote; *kahu `panti varsalõ pähä, sõss märä es lasõ*² *imedä*² Urv; *vasikalõ `pañti kaho `päähä* Rõu;

lehem `väega hois ja vašk tükke manu, pannimi kauha `päähä, siss`tsusksiva nuu² nagla² Ráp; `vaškõlõ pandass tu kahv, kui vasik tük'iss `lehmä imemä Se

kahv³ kahv g kahva Mus Phl Rid Hää, g `kahva Jõe Kuu; n, g kahva Hi Hää rüsi, kokkukuhjatud jäätükid `Kahvuje tagand on `hülgele hüä ligi `hiilidä Kuu; torm_o `seiksed kahvad üles ajand Mus; Lained peksvad jee kuhja kokku, see ongid kahva Emm; kevadel ja sügisel on suured kahvad merel Phl; murrab suured kahvad üles Rid; mailmatu suured kahvad üles aeanu Hää **Vrd** kahu¹, kahvakas, kahvas¹, kahvel³

kahv⁴ kahv TLä KodT, -hiv Krk Plv Vas, g kahvi

1. hoop; löök; sahmakas ku_ta tolle kahvi paneb, siss om na koolu; vihaga mõni kahv üle piha [saunas] Ran; visassi üte kahvi kuuma `viiga Nõo; ku akkanu välk `lüümä ja - - ku kahvi `annu_ss maja lännu KodT

2. vihmahoog üt's kahv `vihma tull; õigõ_suurõ kahvi and Plv; üt's kahv `vihma sai Vas

3. mahv (suitsu) Temä tõmmaš kah mõne kahvi `suitsu Krk

Vrd kahvauss

kahv⁵ kahv g kahvi Urv, g -a Vas kamal ma panõ üte kahvi tävve; `andsõ kahviga Urv; `vo'ku kahvaga² Vas

kahva¹ kahva Hi kahvatu ta nii kahva täna Phl

-kahva Ls kõhva-kahva

*kahvahtuma = kahvatuma oi, ma kahvahtu ar². ni_sa² ar kahvahtut Se

kahvajää krobeline jää Kahvajee aa karune - - ulga paksem kut teina jee, aga tükkis viletsam Emm

kahvakas kahva|kas g -ka rüsi `siukõ iä tükid, kahvakad ühetese ots ond rannal Khn **Vrd** kahv³

kahvak|oherdi → kahvaoherdi

kahvakõnõ dem < kahv¹ võta_tu `väikene kahvakõnõ kah, poišs kah taht [kalale kaasa] tulla² Har; kahvakõsõga võõdõtass kallu `väikust viist Se

kahvama `kahvama Kaa Krk Plv, -me Hls Krl, da-inf kahvata Jäm TLä, -da² Vas

1. kallama; viskama; pahvatama Katuseräästast kahvas mulle raevahe lund täis; Vetepuhkemise aegu kahvas meite öue keik vett täis Kaa; pal'lu kahvaš [puerule piima] Hls; ma ka - - vaist iki `kahva (ütlen äkki); `viska `vil'la, `kahva `kaar, `otri ku sia `ändu thvl (mardilaul) Krk; võtad usse `valla - - tuuld `kahvab `sisse. ja sehest `vällä kah `kahvab kas `tossu vai Ran; Opetaja kahvas siss sääld `pintsliga toda vett Puh; märdi visassiva `peoga `villä `sisse ja laaliva et: `viska `sisse vil'lä `õnne, `kahva `sisse karja `õnne Nõo; tyy tulõ `vasta ja kahv innõ meile vett Plv

2. haarama; võtma Venekaigast vedasid, kumb sai ennem kahvata, see `võitis Jäm; mi_sa² ni palju kahvasi² Krl **Vrd** kahmama

Vrd kahvatama², kahvma¹

kahvane kahvane Emm, `kahvane Kuu krobeline (jää) `kahvane jää, kui `kahvad `püstü Kuu; Kui jee külmamese aegu on tugev tuul, jeeb kahvane jee Emm **Vrd** kahuline

kahva|oherdi kabaga oherdi Kahvaoherdiga aedeks puu sisse auku Käi; kahvakuherdige küll saaks seda puuride Phl

kahvant kahvañt g -i kahupea `juuse om ku kahvañti pähan; pää ku kahvañt, ku kuhjaslavva Hls

kahvas¹ kahvas g `kahva, -e Khk Rei = kahv³ mine üle `kahva, kahvaste `varjus võib `ülgid ka `olla, kahvaste tagand ep paista ää; laivaga ep saa merese ka ega merest ää ka, kui `kahved kaua `ääres `seisavad Khk; jää `kahvad merel Rei

kahvas² kahvas g `kahva = kahv¹ – Rei

kahvatama¹ kahvatama eP(-da- Rei) Trv TLä Röp/-mma/, -eme Hls San, -õmõ Krl; `kahvatam(m)a R(`kahve- VNg) kahvatuks muutuma (jumest) `hirmu peräst `kahvatas Kuu; üks inimine on `kahvatand silmnäost ja `lotsis Lüg; `kahvatane `näoga Jõh; nõnda kahvatand kes sedasi `kohkub Jäm; nii kahvatand `näuga jäänd `aigusest saadik Ans; kui süialune oo, siis kahvatab ää Muh; ta kahvadas `valgeks Rei; Kahvatand kui lubjatud sein Vig; mokad olid kõik sedasi kahvatan ja Var; ma kahvatas ää Tõs; nägu naa kahvatand PJg; irmu pärast kahvatas ära Hää; irmuga nägu kahvatab Kei; see lähäb plaasiks ja `valgeks silmist, akkab kahvatama Juu; kas jääb `aigest, nõnna kahvatama akkab Sim; kahvatas näust valgest Iis; ära kahvatand tene kui lugu Trm; kahvatas surma `karva Plt; temä kahvateb ega asja peräst Hls; ta_m näost nii kahvatanu nigu `eitenu Ran; Ta om nii kahvatedu näoga Nõo; kae sa old ärä kahvatõnu San; inemine kahvatass ku ta medägi hiidüss vai `pelgäss Har || värvi kaotama sie `riie one `ninda `kahvetand `karva VNg **Vrd** kahvatuma

kahvatama² kahva|tama Plt Trv Ran Röp, -tem(e), da-inf -te Krk; ipf (ta) kahvatõss San; kauhatamma Plv järsku midagi tegema; pahvatama tuba kahvatas korruga inimeisi täis Plt; kuulit kos ta (kala) kahvat `kunnigi Trv; vett tulli täüs ku kahvats; visaßs ku kahvat's vett `kaala; `einu `viskass ku kahvats `selgä Krk; karass vette nigu kahvatap; läits kui kahvatap `lumme Ran; siss [kalad] läävä_võrõndikku ku_kahvatõss San; sattõ nigu kauhat' Plv || (kangakudumisel, kui niied ja suga "kahisedes" liiguvad) kangass kahvats kähene; ta vißt niidsetest kahvats; külmäge kahvats, ei anna vahelikut; temäl kahvatejet `kangit ei oleki olluki kudade; `pakline [kangas] ku paks olli, kahvat's iki; suast ta ei kahvate, suast om parass. suast ei olegi paks, ei tää mikeperäst ta kahvats Krk **Vrd** kahvama

kahvatu n, g kahvatu eP(-o Käi) M TLä San Krl, g -ma Mar Tõs Hää Kos Koe VJg, n -du g -ma Rei; n, g `kahvatu VNg IisR

1. jumetu ta oo `palgest ka nii kahvatu Khk; olid sa aige, et sa nii kahvadumaks oled jäänd Rei; näost üsa kahvatu Tor; kui kahvatu jägu `mööda soab läind, sis veri `kargab palesse tagasi Juu; ma jäin sellest jutust üsna kahvatumaks VJg; kahvatu kui surm Trm; kava `aega õli `valge ja kahvatu näoss Kod; kahvatu ku `surnu Hel; nii kahvatu näost, kõhn ja ilma veretä Ran; lat's om kahvatu pääle `aigusõ Krl

2. (värvist) kahvatu al'l Kos; [värv] ike akas kua, aga jäi kahvatuks Ksi; kui `värvi on vähe, siis on kahvatu; muidu kahvatu ei ole ilus, aga kahvatu roosa on väga ilus; mõnikord on taevas kahvatu sinine Lai; kui kuu kahvatu om, siss tähendeb `vihma Hel; [rõivas] serände kahvatu tõene, tuleb üle `värmi Ran

kahvatuma nud-part g `kahvatunne Kuu Vai, kahvatu|nu Har Plv, -nu[?] Rõu kahvatuks muutuma on `kahvatunne `näügä Kuu; loi `kahvatunnest näost Vai; tä ol'l nii är kahvatunu Har; sääne kahvatunu[?] um näost, kui midä `hiitünü[?] ol'l Rõu; um näost kahvatunu Plv **Vrd** kahvahtuma, kahvatama¹

kahvatus *kahvatu*|s Khk Mär Tõs Trm Plt, -ss Puh, *'kahvadu*|s Kuu, g -se jumetus see *kahvatus äi 'kaugid änam ää* Khk; *kahvatus oo nähä küll* Tõs; *'neske imelik kahvatus näus* Trm; *kahvatus kadus ja puna tuli `jälle `palge* Plt

kahvatuss judin *`seande kahvatuss käis mul üle ihu – ike irmust* Trv

kahvauss *kahva,uss* hoog; *sagar tull`l hää kahva,uss `vihma* Kan **Vrd** *kahv*⁴

kahvel¹ *'kahv|el* g -li R(n -eli VNg) eP(*'kahbel* Mih, *'kaahvel* Khk) Trv Puh, g -le VNg Kul Mär Lih Kse Hää Ris Kos Ann Tür Koe SJn M(*kahvel* Hls); *kahv|õl* g -li Khn San; n, g *'kahvli* Nõo Võn Ote Rõn San(*'kahfli*) V(*'kafli* Kan, *'kahvli* Plv Se); *'kahv|er* g -ri Khk Mus Põi Muh Hag HJn JMd Kad Äks Ksi, -re Vig(n *kaher*) Aud PJg Tor Ris Rap Juu Jür JMd Ksi VIPõ; *kahav|er* g -ri Kod; ppl *'kahlimi*, *'kahvrini* Muh

1. söömisvahend *eks käsi*, *'sormed old ned`kahvlid*. *'kahvli`oltki majaski* VNg; *'kahvli pää, ruod, `aarad, laba* Lüg; *voda`kahvliga, ärä`kopraga süö* Vai; *'linnas süitaste nua ning`kahvliga* Jäm; *põle seal`kahlimi oln*; *kus muiste`kahvrini`olli, piiru pilbas`olli`kahvriks* Muh; *ega`enni`neoksid nuge ja`kahvlisi olnd* Mar; *'kahvrel o peä ja arud* Vig; *'kahvrega tõmmati [paistekakule] ristid`piale* PJg; *'kahvel on kolme aruga* Hää; *pualtosinad`kahvlid* VJg; *kui nuga kukub maha`süümise ajal, tuleb naesse võõras, kahaver – miässe võõras* Kod; *süüb väitse`kahvlega* Trv; *vast es oleki`kahvlid, näpu vahele`võeti* Hls; *võta, sõge, `luska vai`kahvliga, me_sä kápäga võtat* Nõo; *Käsi ol`l viie haruline`kahvli* Urv; *olõ õs siss`kahvli, es`taldrikku* Vas; *vanast olõ õs õigõ?`kahvli?*, *sõss teti`säntse?`pilpa?*, *noidega? kastõti kardohkit* Räp; *'kahvlil na haro?*, *nel`li harro* Se || fig a a d a m a ~ a a d a m a - a e g n e ~ i s a e m a ~ i s a i s a k a h v e l *käsi, sõrmed [söömisvahendina] siis akketi`aadama`kahvliga`süüma* Vai; *mul isegi`aadama`aeksed kahavrid* Kod; *Söö seda, mis kätte saad isaisa kahvlega* SJn; *esä emä kahvel, sji om kige ette kahvel* Hls; *`aadami`kahvli käis kõege`ijst* Rõn; *vana aadama`kahvli ku? kápäga? võtat* Rõu

2. kalapüügiirist [kui] *'kahvel oless old`paadis, oless saand`anjerjä kätte* Vai; *'kahvlega soab`lutsu`püida* Kos

3. (eseme või asja osana) *Esimene`kahvel [jalgrattal] on läbi* Põi; *'kahvred ehk tollid* (paaditullid) Aud

kahvel² *'kahv|el* g -li R(n, g -eli VNg, *'kahfeli, -l* Vai) Pha Põi Hi Rid Hää Ris, g -le Emm Käi; *kahvel* g *'kahvle* Ran; *'kahv|õl* g -li Khn; *'kahv|er* Hlj, g -ri Mus

1. kahvelpurje ülaäärt hoidev puu *üks lind vai mis se`kriuksus siel üleval`purje`kahvli pääl*; *`piisan`kahvel*; *`plinda`kahvlid`oiavad, et`kliiverpuom ei saa ühele ega`teisele`puole* Jõe; *`uuemal ajal olid igä nie`kahvliga`seilid, ja`puomiga* Kuu; *'kahveli`temmati`üles* VNg; *'kahfel`seiso ülemäl nii`puoles`mastis ja all on`puomi* Vai; *'kahver oiab`rootsli`ülemise otsa`püsti. purju`kahver* Mus; *jäärdid keivad`kahvli`otsas. kui tuul ting,`veetakse`jäärtidega`kahvel`piale* Põi; *`piikvall käib`kahvle`nukkast`oles* Emm; *`jeerdid on purju`kahvle`külges* Käi; *Esimene`kahvõl`jäeb vahõstaagi taha`kindi* Khn; *'Kahvli`üles`tõmmamiseks on klouval`l* Hää; *purju`kahvel`justku`ahju`ark`jooseb`mašti`külges,`kene`külges on purjud* Ris

2. ”puuhark noodavene pära küljes, üle mille jookseb noodaharu” *kahvel`olli`suurel`nooda`vennel`perä`kül`len`kiinni,`sääl`juusk`nooda`aru`üle`vedämise`aigu* Ran

***kahvel**³ g `kahvli rüsi ajab `hunniku, jää `kahvliid, `kahvad, samate `suured `kuhjad kohe `randa. siis `täüdüs -- kasutada nie `kahvli tagused ärä, et said `tääle (hülgele) ligi `vaanida Kuu **Vrd** kahv³

kahvel|kuunar kahvelpurjedega purjekas *Kahvelkuunari taaklusega laevdes aa ega mastis üks saling Emm -laev* kahvelpurjedega laev `kahvellaev vai `sonner Kuu **-piik** kahvli välimine ots `kahveli `piiki. `piikikasa on `kahvli `piigis `kinni. seda `otsa `kutsuta `kahvli `piigist VNg; *kahvelpiik Häa -puri* kahvliga ülestõmmatav puri kahess [mastis] olid nied raad ja `kolmandas oli `kahvelpuri, sie oli prigantiin siis Kuu; *poompuri ähk `kahverpuri.* `kahver purju viis keeruga minema Mus; *suurdel laevadel olid kahverpurjud. pailad `ümber `ringi Pha; Soner laev söidab poordivint tuulega param kut kahvelpurjedega laev Emm -seil* kahvelpuri `kahvelseil on `kaljasel, on `keige `suuremb puri Jõe; *no kaks raad olid esimesess `mastiss ja taga olid `kahvel `seilid Kuu; `kaljasil `onvatta molemad `kahvel `seilid VNg; tagumaise `masti küles on `kahfel `seili Vai*

kahver → kahvel^{1;2}

kahverjaan → kaaviar

kahves jäätunud, lumesodi täis ake üsna `kahves, üsna `anges Khk

kahvi kohevile; sassi *Tuul ajab `juused `kahvi; Tuul on niij rõugud nii `kahvi ajanu ku elbendab kõik Häa*

kahvijaan → kaaviar

kahvis `kahvis Pha Häa Saa kohevil; sassis *Juused olid `kahvis Pha; `Juused on `püüsti `kahvis.* `kahvis pää Häa; *pää on `kahvis Saa*

kahvitsama *kahvitsama* sügama, kratsima *pini kahvitsass. mis sa_tan nii kavva kahvitsat hinnäst Lut*

kahvitsema *kahvitse|ma* Pst, *-me* Hls kahvaga püüdma (vähki) *iga jumala `õhtu ta kahvitseb jõe veeren. mõni elabigi kahvitsemisest Pst; me lääme `vähju kahvitseme Hls Vrd* kahvme

kahvituss külmavärin *kahvituús tuu_l' ku jumalast k'ulma kahvituús Se*

kahvli|hark kahvel `kahvli `arki ei õlegi `lauval Lüg

kahvlik `kahvli|k g -ku Jõe Kuu(g -gu) krobeline, hunnikusse aetud (jääst) `alli *pojad on jää pial. tema `rohkemb `vaatab, kus on `rohkemb `kahvlik jää Jõe; `Talvel jää oli aga nii `kahvlik, et `nuota ei saand vedädä; Ajujää mes sise tuob, on `kahvlik ja teliline; Kui edesi`menness juo `Suome `puole `saimme hakkas siel `holmie ligemäl jää `oite `kahvliguks menemä; `Mohni taga -- siel igä `ennemb jää `liikub ja lükkäb igä joba kogu ja tegeb `niisugust `kahvlikku jääd Kuu **Vrd** kahvlikane*

kahvlikane `kahvlikane, `kahlikane = kahvlik `kahlikane jää Kuu

kahvma¹ `kahvma Nõo KodT, `kahv|me Krk, *-ma* Plv, (ma) kahvi

1. viskama; lööma (välku) *mes sä kahvit tost viijst pörmandu `pääle; Kas sa ukan, kahvid tõesele vett vasta silmi. Latse saesava vii sehen ja kahviva tõene tõesele vett vasta, sii kahvine tiib neile suurt lõbu Nõo; ku akkanu välk `ljiimä ja, tuli `taivast `juuskma. nõnda `kahvnu_t `viimne ku üks oone, kõik põlenuva maha KodT || kloppima ma vei `vällä kül_na_tek'i - - sõss ma kahve näid Plv*

2. pähvima (suitsetamisest) *Ärä kahvi kikke `suitsu `sissi, sij tjiip ju kõhä Krk*

Vrd kahvama

kahvma² `kahvma, imps kahviti ivama edimält ar, `kahvi² kesvä², sõss naada² `survma; kahviti `pek'liga vai `kirve kuudaga₂kah. kahviti inne `leotamist, perähn survuti. no² ei kahvita² ega survuta² – no² tetäss `kruupõ Rõu **Vrd** kahrma

kahvme `kahvme kahvaga püüdma `vähju läit's kahvme Hls **Vrd** kahvitsema

kahvomm kah|vomm g -vommi hum rasvane toit – Khn

kahvtan `kahv|tan Jõh IisR(kaf|ta-n g -taa-ni) Vai(kauh-) Han Trm Nõo, `kahvt|an Rõu Se(kaftaa-n, -on); `kaftan Urv; `kohvtan, `kouhtan Lüg; `kahta|n Kuu VJg/-ni; `kahtun Plt, g -i kaftan, pikk ülekuub `kohvtaniga `käisivad kerikus ka Lüg; Vanast `kahvtani ikke `kannetud Jõh; Tumesinisel `kahvtanil oli kusakk. Rippusime isal `kahvtani `olmas IisR; votti `kauhtan `pihtole ja läks Vai; venelastel old vanast pikad `kahtanid sel'jas VJg; `viska nigu `kahvtan `säl'gä, ta_m avar Nõo; Ma lää uma `vahtõ `kaftaniga `Sul'pi Urv; `kahvton om pääl Se

kahvtlik pimmega kahvatat (pelgad), `kahvtlik olõt, nigu jämähtüt Räp

kahvton → kahvtan

kahvuline `kahvuline a < kahv³, krobeline Kas o hüäst `kahvuline jää. Siis o `hülge hüü `vaanida, ku ne tulevad `päivä `paistega jää `kahvuie vahele `suendama Kuu

kahvõ kare voho vill, pik'k jämme ja kahvõ² vill Rõu

kahõksangõst kahõksangõst = kaheksakesti – Khn

kahõngõst(õ) kahõngõ|st, -stõ kahekesi Kahõngõst paõlu ubasõm tied `käüä; kõrutõ olid adra ies kahõngõstõ Khn

kai¹ kai Jäm Khk Emm Phl(kaie) Khn Hää sadamasild laevad süllas käivad, siis `eetaste kai `ääres Jäm; mihed keisid `Riigas kai pael töös Khk; laev seisab `kaies Phl; `ljõnnas nied sillad, mis sadama iäres ond kaid Khn; `aalimene on laeva `kiskumene kai `ääre Hää

kai² kai Jõe Hlj VNg Mus Põi Emm Khn Hää Ris tross; köis; vant kai tuleb `kliiver`puomi `otsast `laeva`külje `peale; kai peab olema kettist Jõe; `käivätä `vaader `taagi pääl ja `oidavatta `kaidest `kinni VNg; mees o `jalgadega `liiverpoomi kai pael Mus; kaid on kliiverpomi `külges; kaide otsad keivad `parda `kinni Põi; Poomi kai; Korsna kai Emm; Kaid `vällä venün, taris uiõst `setsi Khn; `kliiverkai akkab pudingkliivre taagi juurest ja läheb kraan`pal'ki Hää

kai³ tüdruk, neiu minu kai Ris; kaiede juures ~ pool, kaie vaatamas [käima], k a i e r a n d a [minema] ehal käima `poisid `käivad `kaiede puol Jõe; keisi kaie `juures Põi; kas käisite `kaiesi `voatamas või Nis; läksime kaie `randa Kos; meie poiss läks oma kaie poole Äks; lääme kaiede poole Ote

kai⁴ → kae

kaia|pätsik katsekakk ma tii kaia pätsikse kah ahju suu pääl Krk

kaiba- → kaeba-

kaibajus `kaibajus nõidus – Kuu **Vrd** kahetuss

kaibajus|rohi `kaibajus- Kuu Hlj kaetisrohi, nõmm-liivatee (Thymus) sie on `noiduseasi, `kaibajusrohi ja, seda `anneti `luomile, kes `noidust `kardid; siel old sis `püssü rohtu ja siel old `kaibajusrohi ja siel oli old siis `suola ja siis niisugune `nuustik `tehtud, et siis `verkue `pääle meresse `viskavad, siis on `toisel `pääväl kalu Kuu **Vrd** kaibas-, kaibus|rohi

kaibama → kaebama

kaibamisi `kaibami|si VNg, -ssi Khk kaevates, kaeveldes *laps tuli `kaibamisi kodu* VNg; *see räägib sedavisi kut leheks paigal `kaibamissi teiste `peele* Khk

kaibas|rohi `kaibas- Kuu Hlj = kaibajusrohi `Ranna *serv on kohe `lilla, `ninda `kaibasrohed `heitsevad*; `Kaibasrohetie o jo `külmitämise `vasta; Ken `kaibauksiss on, `selle `täidüb `kaibasrohe tied tehä kohe Kuu **Vrd** kaitus²

kaibauksiss `kaibauksiss nõiutud Ken o `kaibauksiss, `selle `andada `kaibasrohe tied *sise ottada*; `Meie `lapsel on koht `haige, vaap sie ole `kaibauksiss; Kas `arvad, et oled sis `kaibauksiss, neh ken on pand `paisei `sulle `vaevaks keresse Kuu

kaibaus|rohi = kaibajusrohi – Kuu

kaibja → kaevaja

kaiblema → kaeblema¹

kaibma → kaevama¹

kaibu- → kaebu-

kaibuma part `kaibunu[?] kaevuma *olgu egi vai oja, nii kui ta om `kaibunu[?] nii ta lätt; suu pääl omma `säädse_soodi[?] keväjelt vij joosuga om `kaibunu[?]* Har **Vrd** kaevama¹

kaidan → kaitan

kaida|puud soalaad `Kaidapuud `kaitsevad `piirda, `kaida `puudega `sõisab piird `sirge Lüg **Vrd** kaided, kaidupuud

kaided pl `kaided Nai Jõe Kuu soalaad `kaidede vahel on `kanga suga Jõe; *Pane pird `kaidejesse*; Akkas `kaide katsumaie, löi käe parre pääle rhvl Kuu **Vrd** kaida-, kaidu|puud

kaidsi|maa *kaidsi-* Hel Lei(*kaid'ži-*, *kad'ži-*), *kaad'si-* Lut karjamaa *ta om mi kaid'žima* Lei; *um kaad'simaast jätet, olõ_i[?] k'ulbet timähhavva[?]* Lut

kaidu *kaidu* Krk Har 1stk kartul *nännä `puhkass kaidul `pääle; lait's taht jo kaidusit* Krk; *ma_taha kaidud* Har

kaidu|puud soalaad `kañña piird on `kaidu `puie sies VNg **Vrd** kaidapuud, kaided

kaidur `kaidur Jõh, g -a Lüg kidur *sie on üks `kaidur inimine; sa õled `ninda `kaidur ja `kahvatand* Lüg; *Ta on `üldse `kaidur loom; `neske `kaidur laps, kui `kauva `aiga `sõisab `veikene* Jõh **Vrd** kaiduraine

kaiduraine `kaiduraine = kaidur on `niisuke `kaiduraine ja `uanu `toine VNg

kaie|aegne vanaaegne – Kad -päev Kolmekuninga järel oli *kaie päev* Kir; *mõni `üidis kolmekuninga kaiepäev. kohe `peale kolmekuningad* Han **Vrd** kaepäev

kaigas *kaiga|s* S Mar Mär Kse Han Hää spor KPõ, Iis Trm Plt Hls Ote Vas Se, -ss Trv Krk San Krl Plv, `kaigas R(n `kaika VNg), *kaega|s* Jäm/g `kaeka/ Põi L, spor Ha Jä, Kad Kod KJn Vil, -ss Muh Trv TLä; `kaegas Muh Kad Trm; *kaõgas* Khn, g `kaika; *kaiga|s* g -sõ Rõu

1. puukepp, teivas `Nindagu oles `kaikaga pähe saand, kadus kaik `mielest Kuu; *tahus `kaikaid* Lüg; *kotti `taoti `kaikaga täis* Vai; *Ussi kaigast äi tohi `kiskuda, siis tulavad `sõuksed punased laigud naha `pääle* Krj; *Moa ilma jäme roog kut `kaikad, sest kenad katust äi soa* Põi; `Kaika varal käib Rei; *puu kaigas oo ühõskohes maas* Mar; *mõned lehmäd närivad `kaiku, kui neil tõbi oo kallal* Tõs; *karjane aga [pullide] `körves oln alati `kaikaga* Ris; *eks see koer ikka ammustab, kellesse kaegas puudub* Hag; `murtsime sae [katki] *pisikese `kaika `sisse* JJn; *mina `antsin `vemblaga, teistel olid `kaikad* Sim; *ma pane sul `kaikage `jalgu `müüdä, et sa jalust maha läät* Krk; *anna penile `kaikaga* Nõo; *võta*

kaigasõ, siss sullõ `näüdü Rõu; *taa inemine um ku kaigass* Plv; *kaigast andma*, *s a a m a peksa andma*, *saama ouna varastele lubati ka kaigast anda* Khk; *anna `kaegast taale* Muh; *Sa tahad vist kaigast maide* (maitsta) `saada Rei; *ära tee `ühti, saad kaigast* Mär; *vana `Mihkel andis `kaikud ja kiba* Vig; *mede isa `andis teevast ja kaegast ukse pealt* Mih; *teistele annid kaigast, said ise ka* VJg; *piä sä meelen, ku sa `kurja tjiid, saat kaegast* Nõo; *kaigast loopima ~ löõma ~ viskama* (mäng) *lähme kaigast `veskama* Mar; *pulga `võt'sid kätte ja löid `vasta teist `pulka, siis see läks `kaugele, siis see oli kaegast `lööma* Juu; *nuared `luapisid kaegast* Kad; *kaigast vedama jõukatsumismäng `jõulu siis vädasid kaigast* Jäm; *Õlgedel hakati ka veekaigast vidama* Phl || fig *kaikaid kodaratesse ~ kodarate ~ rataste vahele loopima ~ pilduma ~ pistma ~ viskama* kellelegi halba tegema `viskas `kaika kodarate vahele Kos; *temä om mulle külländ `kaikit `pilnu kõdaride vahele* Nõo

2. töövahend; mingi eseme osa `vaalikurikas ja `kaikad on `jälle. `riide on sääl `kaika `ümber VNg; *trennid on `nüörist `aisad. `atra `kaikade `külles `käisid; üks rabas `reie toas ja `tõised tagusivad `kaikadega `pengi peäl* Lüg; *saha kaigas* Khk; *rulli kaigas `üiti, `sõuke suur ümmargune puu oli; `koorma kaigas* Pöi; [adral] *kaigas all ja pial käis kurg* Han; *nuõda `kaika augud* Khn; *kel `rul'li ei ole, on kaegas ja kurikas* Kad

3. (pejoratiivsetes väljendites ja koloratiivsetes ühendites) *kurja `ilma `kaigas söim* Jõh; *Igavene `kaigas* (väänik, laisk) *sie mies* IisR; *kaitse `liitlased ka, et `kaika mehed, talusid `püssi kaigast seljas* Khk; *litsikaegas* (lits) Rid; *kaegass* (peenis) Ran

Vrd kadikas, kaikapuu, kajakas², kali², kalikas¹

kaigas|jalg `kaigasjalg ülalt kokkuseotud kolm kaigast, kus kuivatati vilja või heina – IisR

kaige `kaige Kuu VNg Vai

1. adv (väljendab superlatiivsust) *kes [jõululaupäeval kirikust] `kaige esimäseks kuo jous, sie sai siis `kaige `ennemb `heinä `tehtud* Kuu; *ken oli `kaige ligemb sugulaine, sie `istus `pruudile ligi* Vai

2. ikka, alati ja `kaige on sedavisi `tehtu VNg

Vrd kõige

kaigelaine `kaigelai|ne g -se igasugune *sääl on `kaigelaisi `asju; sääl on `kallo `kaigelaisi – `pieni ja `suuri* Vai

kaige|pääl kõigepealt *no kala `korjamine oli `kaige pääl `naiste tüö ja siis `ruokimine ka `jälle* Kuu

kaige|sugune kõiksugune *sääl oli `kaige sugusi `süömisi* Vai **Vrd** kõigesugune

kaigist kõigest *Pohja rivi `köüed oli lühükäsed, 10–15 `süldä `kaigist* Kuu **Vrd** kaigist-kaiki, kõigist

kaigist-kaiki = kaigist *Täna oli `verkus `kaigist-`kaiki `vaide `kümme `kammilast* Kuu

kaih → **kahju**

kaihkõlõma `kaihkõlõm(m)a Plv Vas kahju tundma; *kahetsema ütest asast nii kahõ um, nakass `kaihkõlõma* Plv; *Ta käü kaihkelleh* (Keäki kes hädän api ei tija) Vas **Vrd** kahitsama¹, kahitsema

kaihtuma `kaihtuma Vas Röp haihtuma; lakkama; rahunema Kõik külä om vakka, rahvas om jo^o ar^o kaihtunnu Vas; mõni jutt, är om `kaihtunu jo, ei kuulõ inämb; är om kõik `kaihtunu, lak'ka lännü kõik' Röp

kaik kaik g `kaige Hlj VNg Vai, -i Kuu kõik kes `kaikie peräst nuttab, jääb pimejaks; eks isal oli `mielis kaik Kuu; on üks kova `tahtmisega inimine, sie piab kaik `saama mis tema tahab; sel olivad pisukesed `lapsed kaik Hlj; `poiga näbi `kaiki `asju; `sõimä kaik ühes `lauas VNg; tämä `tiedä kaik; `kaige üöd `püvveti, aga ei `saadu üht `ainokaist kala Vai || (lause lõpul kokkuvõtva või rõhutava sõnana) ja `ranna `rahvas `üöldi et nie on `vastatuleligud ja kaik Kuu; sel olid kääd kaik `kärnäs Vai

kaika|alune peksmisväärt õled mul vana `kaikaalune, `ühte `puhku `niisuke `laisa segane inimine, piab `sundimaie taga Lüg; see oleks `kaika alune `umbest olad Khk -puu kaigas `Kaikapuud on käsivarre jämmused puud Pöi; Kaikapuud on odavad Tür -vedu vägikaikavedamine Reedik oli meite aegus kõva kaikaväu mees. Ta perset naljalt maast lahti äi saand Kaa

kaiki- → kakki-

kaiki|muotine `Mitma `suksega saab `kaiki `muotisi `kanga jo kudada Kuu

kaikine `kaikine kõigege kas `lähmõ `kaikine siint `vällä Vai

kaikineest `kaikineest hoopis tämä mäni `kaikineest `vällä; kas `annad `miule `kaikineest sedä `asja Vai

kaiki|sugune kõiksugune ja siis `suoviti `onne ja, ja pikke igä ja `kaikisugust olemist viel siis `pruudile ja peigmihelle ja Kuu Vrd kõiksugune

kai|kodaras kaikodaras aiskodar – Vig

kaiksa → kaheksa

kaikse `kaikse Kuu Vai adv (väljendab komparatiivsust) `lauritsa `päivä silk, sie on `kaikse paremb `räime silk Kuu; olin `kaikse `aiga `aige Vai Vrd kõikse

kaikse|pääl kõigepealt `Kaikse pääl `täüdüb `vergod merest `mennä ärä `tuua, `muidu `jääväd `tormi käde Kuu

kaik|sugu kõiksugu – Kuu Vai siel olid kaiksugu `luomad olid, hobused ja kaks `lehmä ja Kuu; `räägiti kaik sugu juttu, ken midä `oskas Vai

kaikuma `kaikuma R VJg Trm Kod(kaikma), (ta) kaigub VJg, kaeg|ub, -ob Kod, `kaikub R(kaigub Lüg)

1. valjusti kostma, kuulduma, kõlama ääl `kaikub kui `oiskavad; kui `kerge ohk on, siis `kaikub `valjust VNg; Rikka jutt `kaigub `taeva; `lapse ääl `kaikus tuas Lüg; `mitme `virsta taha ikke `lailu ääl `kaikus Jõh; kell `kaikus VJg; õitsiliste ealt jo `kaikumas `kuulda Trm

2. helidest, häälttest täidetud olema; vastu kajama `ninda vilistab, et tuba `kaikub `vasta Hlj; Kui ta `räisästas `nindat õu `kaikus Jõh; Mets `kaikub `kerve `uopidest IisR; tama kisenda `ninda, et `metsä `kaiku `vasta Vai; laul `kaegub metsäss `vassa Kod

3. karjuma, kisendama mes `asja sa kaegod; laps kaegob kišendätä; lehmäd jo kišendäväd ja kaegovad. eelä näd `rüüksid ja `kaiksid kua; lahe tä rüägib, kas täl ei õle `aega `kaiku; nad kaegovad laalta siäl Kod

Vrd kajama

kail¹ kail Khk Pöi Rei PJg Kõp Ran, pl kailud Khk Pöi Emm Rei Hää/n kailu/ Pai Krk; kael Var Vän KuuK IisK Kod; kaelu Muh Han Aud; pl kaelud Muh Han Var Pä JMd VIPö,

kaelad Tõs Tor Koe IisK Kod Lai Hls, *kaela* TLä Kam; *-kaal* pl *-kaala* Hel Ran Nõo Plv; pl *-kaaled* Lai; pl *-kaali* Pst Krk sookail (Ledum) *kõhimise`nuhtlusega keedeti kailu vett* Khk; *Raba äär puhas`kailusi täis Põi*; *kaelud ja porsad tegavad pea`aigeks* Muh; *Kaehusid`pañdi umalaviha ulka Tõs*; *sinikad kasusid seal, kus kaelud olid* Aud; *kaelud - - tegid pea ullusse PJg*; *kaelu varred kasuvad raba sees* Tor; *kailud tegid siad`purje* Pai; *kaelul on kah sehake karastav õhk* Vil **Vrd** *kaelavars, kailukas, kailuoks, kalju¹, kallu¹*

kail² *kail* g *kailu* valge peaga veis ise must ja `valge pæε oo `valge kail; `ruske kail; *musta kail*; `seoke `valge joon käib kailul, oo põigeti joon Khk

kaila|auk *kaenlaauk`kaila auk, mis külje_bäl on, kus karvad on* Krj

kailat `kail|at Hlj, g *-adi* Kuu, *-et* g *-eti* Jõe kajut; kajutiaken `kailleti sies `istub `tüürimies, `vaatab läbi `klaasi `aina ja `tüürib Jõe **Vrd** *keilut*

kailukas *kailukas* = kail¹ Soos `kasvasid kailukad. *Kailukate juures oli lahve vesi* Kaa

kailu|oks = kail¹ *kaelu oksad o arsti rohud* Muh; *Kailuoksad`panti sea asemele, kui sea jälad`aiged olid* Rei; *Kailuoksad nee aisevad kangeste* Käi

kaim *kaim* g *kaimu* S spor Lä, Mih JõeK spor Jä, VMr VJg Sim Iis Trm Äks Lai Plt Hls Krk Puh/n `kaimu/, g *kaemu* Muh Emm spor Pä, Ris Juu Kos JMd VMr KJn, *kaemo* Ris Juu Kos Kod, `kaimu R, *kaima* Rid; n, g `kaima VNg Lüg Vai; n *kaem* Juu Kos Trm

1. *nimekaim õlima`kaimad, õlima ühed`Mihklid Lüg*; *miu`kaima vast`ilja`aiga üks suri* Vai; *ma sai kaimuga kogu* Khk; *Kaim läks siit ilmast minema* Põi; *Koubi lida on minu kaim* Emm; *me oleme jo kaimad* Rid; `Villem alate`ütles: *tere kaim* Kod

2. *sugulane; sõber; hea tuttav on tema vend ehk, seda`üiti`kaimust* Vai; *mo kaimud tulevad* Põi; *Tulge kallid kaemud ka vahel mind`vaatama* PJg; *kas mehed vennad või naesed õed, siis on kaemud; poisid`ütlesid ikka tüdrukulle, et oh sa mu kaem* Juu; *me oleme ligidalt kaimud* Pee; *me vanad kaimud oleme, olime ühõskuas`kasvand* VJg

Vrd *kaimane, kaimas, kaimukene, kaimuksed*

kaima → *kaevama*

kaimane `kaima|ne g *-se* Jõh Vai = *kaim sie on minu`kaimane* Jõh

kaimas *kaimas* Khk, `kaimas R, g `kaima; pl *kaimased* JJn, `kaima|ssed Lüg, *-ksed* Vai = *kaim me õlema`kaimassed, mõlemad on minu nime`pääle`pantud* Lüg; *tere ka`kaimas* Vai; *pole täda kaimast`ammu änam näind* Khk; *need on kaimased* JJn

kaimukene dem < *kaim me oleme kahegesta kaimukesed* Jäm; *kaimukene pärast`aigut nii lahjaks ning`jootumaks (jõuetuks) jäänd* Khk; *meie kahekesi kaimukesed, üle õue õimukesed* Kse; *see mu kal`lis kaemukene, õrna õimukene* Juu || int oi *kaimukest küll* (leebe pahameeleavaldus) Khk

kaimuksed *kaimuksed, (kae-)* = *kaim me oleme kahekeste kaemuksed* VMr

-kaimutse Ls *ütekaimutse*

kaimus `kaimus hirm `kaimus om ütsinte`kõndi; *Säält olli ik`õhtult`kaimus`müüdü minnä*; *Ütsinte tarebäl minnä om`kaimus*; *Pimmessen om ik sihante`kaimus olla* Hls

kain → *kainu¹*

kaindliku|alune `kaindliku alune *kaenlaalune* – Khk

-kaindlõn Ls *käekaindlõn*

kaine¹ *kaine* g `kaine Mar Mär Tõs Tor Juu Ann Koe Trm Plt Hls San; n *kaene* Kul Tõs PJg(g *kaene*, `kaene) Juu Kos JMd Pal Trv, g `kaine JMd Puh Nõo; n, g `kaine R Jäm Khk VII Põi Rei VJg Sim Iis; *kainõ*[?] Krl; `kainõ Röp

1. mittepurjus; karske `kainest pääst on mõeld ja kui `viina saab, sis on `julge `ütlemäie Lüg; *tama vist `kaine `pääga tegi Vai; äi äga ta `kainest pæest nii ull polegid Khk; kaine mees ei võta õlut egä võta `viina koa Mar; kaene inimene ei võta `viina, põle `purjus PJg; see on naa kaene mees, ei see ole `purjus `ühti Juu; täna on ta kainis kaene JMd; ma `rääkisin `kainest peast seda, ega ma `juabnud old VJg; kes se `kaine inimesele tohib seda `öölda Sim; magas nüüd oma pea `kainest Trm; päris `kaine `peaga sõimas teist Plt; miu mijs om kaine mijs Hls; `kainest pääst om ta periss tark mijs, `kaine `pääga ta niisugust `asja ei tji Nõo; Mä olli jumala `kainõ Röp*

2. karske; elukommetelt korralik *kena `kaine inimene, `kainest `riides Jäm; oli üks puhas ja kaene inimene, ei liperdand poestega `ringi Kul; kaene inimene, aeab `piskuga läbi PJg; kaine inime oo karsk ja puhas kasinaga läbi aeaja Tor; see kaene viks mees, naa `puhtad `riided `selges Juu || vaikne, tagasihoidlik *tama on nii `kaine inimene `ommete, ei tämäl ole juttu Vai; see kaene vahane `vaikne mees Juu || närb `toine on `aplas `süöma, `toine on `ninda `kaine VNg || tühi üsna kaene see meri või tühi, ei ole kala ega `räimi Tõs || see on üks kaene naesterahvas, sel põle enam seda kuupuhastust `ühtigi Juu; ta kaene tüdruk alles JMd**

3. mõistuspärane, praktiliselt mõtleb või toimiv *sii külläs oo paelu `kaini inimesi Tõs; tema on `kaine piaga mies Iis; mu miiss om `väegõ kaine[?] egä asja `vasta Krl || tervise juures keedan vahel `süia, kui ma olen kaine, kui on tervit; tema ikka kaine veel Ann*

Vrd kaede²

kaine² n *kai|ne, -se g -se jälk, vastik musta ja kaise latse; periss kaise `vaate; tõine om kaise, ei ole `siantse armass ku tõine; nij eläv seast kaiset elu; õh küll om iki kaise siantst roppu `asja koriste; uisk om kaise luyum; ta om üit's va kaise inimen; vaade `meante must ja kaine nõu, tõstets viil `süüki `sisse; nemä om puha kaine ja kurja; kül'm vesi om, kaine `sisse minnä Krk*

kaineduss *kainedu|ss g -se jälkus sij om kaineduss, ku `seante must ja rumal inimen siul midägi and, siul om kaine, ku sa tatt `vastu võtat Krk*

kainelt adv < *kaine*¹ *Mede mees tuli omite täna õhta kaenelt koju PJg*

kainest adv < *kaine*¹; korralikult *kena `kaine inimene, `kainest `riides Jäm*

kainisti üsna *kainisti pailu `asju VJg Vrd* *kaintse, kainust, kaunisti*

kaintse `kaintse Hls Krk(`kaitse) üsna, kaunis olli iki `kaintsid `jämmid Hls; *joba päevä `kaintse pikä; sij om `kaintse käbe vanamijs; nemä olli `kaintse ää kardule Krk Vrd* *kainisti, kainust*

kainu¹ g *kainu* SaLä Kaa, n *kain* Khk kaenal äkine `aigus, [siis võeti] *vas(s)aku kainu alt igi, `aisti igi, sai `terveks; `aeti kainu paigad särge `käise pärase, et kää ouk laiem on, kainu ala `käise `ömblyse `sisse Jäm; saand kain täis saand siis `pandi [lõigatud rukis] lasuse maha; viisid `kainudega keik oksad koju; kainu alt `võtsime `kinni, siis kahegesta teineteise najal tulime Khk; Rind kainukarvi täis kasund Kaa; k a i n u, -s kaenlas(se) võttas vihu `kainu Ans; võötasse `kainu, kainust akatasse vaduma `villu Khk; uad said leigatud ära `nuaga `jälle juure peelt ning, siis sääl sai `toodud siis `kainus siis nad ära*

säält ning Kär; läksid `talgu, `vötsid oki `kainu, läksid külase Mus; Ema vettas lapse `kainu; Mis sool säält `kainus on Kaa || fig Ma vetsi täna jalad kainu ning tuli ette vaatma, kuidas te sii elate Kaa

kainu² `kainu Hls, kainu Krk(-n-) üsna, kaunis mul lääb `kainu vara uni ärä; `kainu lähükseen Hls; nij olliv kainu suure levä, mis kümme `nakla; kainu peenelin lõng; sij o kainu must joba; kainu `sel`ge ilmak Krk **Vrd** kauni

kainu³ n, g `kainu kaine minu `poiga on `kainu `pääga VNg

kainu|alune kaenlaalune särge kainualune `katki kärisend Khk; Mul ööse kainualune kiheles Kaa **-auk** kaenlaauk kainu ougust saadik üsna märg Jäm; rae laes `pandi kainu `auku Ans; nii pailu sadas – mette kainu `aukus es ole `kuiva `karva; jõki käis `öörand kainu augu `katki Khk; Laps poeb ema kainuauku Kaa

kainukene `kainu|kene, `kaino- kõhn `kainokene, `vaivase kasoga ja `lahja `kangest; üks `ainik `ongi ja `niiskene `kainokene Lüg

kainus kainu|s Hls Krk/-ss/ üsna, kaunis temä jooseb kainus kõvasti; se om kainus ilus Hls; tij om kainuss kuju, ei oole pori `kunnigi änäp; temä om kainuss sikke Krk **Vrd** kaunis

kainust üsna, kaunistesti `tüüge olem nüid kainust edesi `jõuden Krk **Vrd** kainisti, kaintse, kaunisti

kainutama kainutama kaisutama Leerivennad said üle ulga aja kogu ning kainutasid teineteist; Ää aka midagi nüid sii mind teiste ees kainutama; Juku pidada Manni kainutamas keima Kaa

kainu|täis kaenlatäis Ta rügas midu kainutäit oki kuuri ala Khk; kainu täis ees või taga Kär; Mis see natuke einu, on ehk kena kainutäis, rohkem pole sii üht Kaa

kainõtöllõmma kainõtöllõmma kasinust pidama; range olema sij abielupaar eläss kainõtöllõn. ei anna tõnõtõsõlõ `perrä; võõrass imä võhlu imä, uma imä armu imä, kaess pääle kainõtöllõn, hiit `sil`mi hirmutuhe rhvl Har

kaipsa kaipsa kaeblik – Lut

kaipsalõ adv < kaipsa kaipsalõ ikk ali kõnõlass, sääne `kurbunu inemine Lut

kaipsappa kaipsappa komp < kaipsalõ – Lut

kaiptus|rohi = kaetusrohi `Kaiptusrohtie `aitab iast kõhä `vasta Jõh; `kaiptusroho Vai

kais kais Hel, g kaisu San paha; õudne kaisu aisuge[?]; kaisu ais man San

kaise → kaine²

kaisel `kaisel g `kaisla R(n `kaisla RId, kaisl Lüg, `kaislas Nai) KuuK Kad(kaisel) Iis, g -e Jõe, -i JõeK

1. kõrkjatooline vee- ja sootaim `kaisladest tehakse mattid Nai; `kaisel on `piitsa`varre `muodi Jõe; `kaisla hein Kuu; `kaisla tie on `tervisele väga kasulik; lehm on `kaislaid `söömas Hlj; kui `luomadel koht `lahti, siis `kiedeta `kaisla vett VNg; `kaislad `kasvavad vie `ääres Lüg; jämedad einad nagu suured `kaislid JõeK; `kaislad mere jääres kasvavad KuuK; `kaislad on ruki `muodi jõemõegad; kaislatega ujutakse Kad **Vrd** kaislik

2. (sootaim); ? kail `kaislad ja suo `sassaparilad on `niisukaised rohod suos; `kaislad `kasvavad `nommedes; `kaislad `onvad madalad, `laiad, `piesa `muodi `kasvavad, `kellagad `oiled on Vai; `kaislad panevad pia valutama Iis || hundinui `kaislitel või uñdipurikatel on pruunid nuiad otsas Kad

kaislik `kaisli|k g -ku Jõe Kuu Kad(kaislik), -ko g -go Vai

1. kaislaid täis kasvanud ala `kaislikku munevad `pardid Kuu; kalad `uiud `kaisligos; abara `panna kuhugi `kaisligo `ääre vette, siis `vennegä `männä `kaisligo `sisse Vai

2. kaisel `kaislik ja pil`liruog kasvab sial sies segamine JõeK; `kaisla luod, sie on einam, nüid sie `kaislik kasvab nii `kõrgeks Kad

kaissi kaissu tule `kaissi Var

kaissima lsk kellegi kaisus magama Eegi leheb täte juure kaissima Emm

kaissu `kaissu Lüg Jõh Vai spor eP(-o Käi, -ss- Plt), Hls Krk Puh Har embusesse, sülelusse, sülle votti `tütriko oma `kaissu magama Vai; tule memme `kaissu Jäm; võta pisike tuuu `kaissu Muh; taat võttis eide `kaissu Tõs; tule mu `juure, ma võtan sind `kaissu Juu; lähme `kaissu magama VJg; pois `võt'tis tüdruku `kaissu, kaisutas Sim; võt'in ta `kaissu Trm; `tõmmas pruudi `kaissu või `kaindlasse Ksi; `kaissi võid küll `kaissu võtta ja magama `minna Lai; tule miu manu magame, ma võta sutt `kaissu Krk; ma_võta `hõlma vai `kaissu Har || fig (suremisest) Läks `eesu `kaissu Põi **Vrd** kaissi

kaissu- → kaisu-

kaisu- kaisus olev (asi või olend) kui poiss magab `tütriku `juures, siis `tütrik on `kaissu laps Lüg; kaisu tuuu Khk; Miia oo ju ikka vanaemme kaisulimp Kaa; Lapselt olid ikka mo kaisu nukk, ega `õhta tulid mo `kaissu magama Põi; noorik pidi ühe tüdriku kaisulapseks `võtma `oetele [pulmaööl] Muh; Mina olen vanaisa lutt ja vanaema kaisulutt Emm

kaisun in kaisun Hls, kaesun Kod Puh kaisus siu kaisun om ää Hls; makab tõese kaesun Puh

kaisus in kaisus Koe Kad VJg Sim Trm Ksi Lai, `kaisus VNg Vai, `kaiss|us Lüg Jõh S(-os Käi) Kse PJg Tor Juu Kos JMd embuses, süleluses, kaenlas laps on ema `kaissus Jõh; magaski tama `kaisus `kaige sene üö Vai; ole kenast mo `kaissus Khk; Magavad teine teise `kaissus Põi; Vähemad lapsed olid muist ema `kaissus Rei; tüdruk magab poesi `kaissus JMd; olin temaga ühös `kaissus VJg; `oitsin ta oma kaisus Trm; olivad sial kaisus kahekeisi, magasivad koos Ksi **Vrd** kaisun

kaisust el kaisust Kse Sim embusest, kaenlast sai kaisust `lahti rabeleta Sim

kaisutama kaisutama spor eP(-dama Rei), -me San, -teme Krk, -tõmõ Krl; `kaisutama Kuu VNg Vai/-mma/; kaiso- Ris, kaesu- Muh PJg Tor Hää Juu Kos JMd Puh, kaeso- Tõs sülelema, kallistama küll nie `kallisti ja `kaisuti VNg; `onvad nii üväd et `toine toist `kaisutavad Vai; kaisutab ja ku`sutab last Khk; kui läheb se kaesutamene pitkale, siis tuleb selle järel koa midagi Muh; kaesutas teda öö läbi Tor; suud `a`ntsid sussitades, `sauna viisid kaesutasid Hää; kaisutavad üksteist kui joodikud Trm; mis kaisutamene se olgu, pärast tüdrukul silmad vesised Plt; ma kaisute last San; ma taha kaisutõ omma naist Krl || ehal käima keib tüdrugid kaisutamas Khk; lähme tüdrugid kaisudama Rei **Vrd** kaisuteleme

kaisuteleme kaisuteleme frekv < kaisutama nänn kaisuteleb last; poiss kaisuteleb tüdrukut Hls

kaisutus kaisutus VII Mär VJg Trm Plt Hls, `k- Vai, kae- Tor Kos, kaeso- Tõs, kaisudus Khk, g -e kaisutamine, embus neid kaisudusi, mis ta sai Khk; ea laps saab pal'ju kaisutusi Mär; kas see kaisutus juba ära `jahtund Trm; oli pikk kaisutus Plt; tüdruku tahave kaisutusi Hls

kaitan `kaitan, kaitan, kaidan g -a Vas Se (hrl kaelaristi) peenike põimitud nõör; näpunõör *Timä lüü kaidanat* Vas; *sannah kõgõ kästäss õks lat'sil`pruumi`kaitanat ku kõva om, õt rist ar`kaosi_i?*; risti nüür vai kaidan; ku `pal'mitass, siss om kaidan, aga ku lõng om vai, siss om nüür; *pikk ku`kaitan* Se

kaits *kaits* g *kai|tsa*, -*dsa* (puuokstest) kalatõke – Röp

kaitse¹ *kaitse* g `kaitse spor S, Mär Kse Tõs Tor Ris Juu JMd VJg Iis Plt Hls San; n, g *kaitse* Noa Koe Trm; n, g `kaitse R hv Muh; *kaetse* LNg PJg Hää Kos, g `kaitse Tor Kod Puh; *kaidso?* g `kaidso Rõu

1. *kaitsmine*; *kaitsev* vari *sa tahad aga`tõise`perse taga elada,`tõise`kaitse all* Jõh; *üks inimene seisab teise`kaitse all* Jäm; *olen`ikka kodo kaetse* LNg; *võttis oma`kaitse`alla* Tõs; *andis talle kaetset* Tor; *tal oss kaetsed`vaega olnu* Hää; *ta tema`kaitse all, põle maealt`armu`kuskilt`saada* Ris; *jumala`kaitse`alla`andma* Juu; *ei mul old kaitsset`kuskilt puolt* VJg; *seal on aed kaitsesest`vasta* Trm; *kõik luamad on inimese`kaitse all* Kod; *ei ole meil`varju ega kaitsset`kuskil* Plt; *selle raavi kaitse om kõva* Hls

2. *kaitsja, advokaat* – Muh *taal o`kaitse koa ees;`võetud taale kust tahes üks kaitse, kes tõtta oleks kaitsn* Muh

-**kaitse**² Ls *käekaitse*

kaitse|alune 1. *kaitse all olija tämä on minu`kaitsealune* Lüg; *sii`öölda kaitse alone* Emm; *valla`kaitsealune, valla valitsus piäb tädä üle`vuatama, et tä ärä ei juakse* Kod

2. a *kaitse all olev tema (kurg) on`kaitsealune lend* SJn

kaitse|koop *kaitsekraav kaivõti suurõ`kaidso kooba?* Rõu -**kraav** *kaevik`läksiväd`suure`ohkamisega`kaitse`kraavi* Vai; *sõea aeal sõditakse kaitse`raavides* VII; *sis viisid ilusti meid`sinna`kaiitseraabi ette* PJg; *sõa ajal tetti kaidso`kraavõ* Krl; *okass traadi?* omma? *kaitse`kraave iih* Plv

kaitselik *kaitselik* g -u *mea su`kaitselik ei oleki; mine oma kaitselikudege`pergeliss* Hls

kaitsema → *kaitsma*

kaitse|müür *tüü ess olõ?* *toetusess`hüynõllõ, tüü ol`kaidso müür külma`ijst* Har

kaitsetu *kaitseta uús one`kaitsetu, kui inimene`vuatab`õtsa, ei`suama edess minnä* Kod

kaitse|vaim *kaitsev vaim inimesel oo ka oma`kaitsevaim* Khk; *nevä`ütlive, et miut olevet kaidse vaim är`kiilen, et mia es tohi minnä* Hls

kaitsik *kaitsik* g -u *leivakonts Mine vii see kaitsik üsna kanadele* Käi

kaitsma *kaitsma* eP T(-õ San) V(-õ Krl), -*me* M `kaitse- R Khk Põi Rei Kse Hää Juu Kos Jä VJg Iis Trm SJn; (ma) *kaitse(n)* R Kse Saa Ris Juu Kos JMd Koe VJg Iis, *kaitse(n)* S Kul Mär Vig Trm Plt(-t-), *kaetse(n)* Pä Kod Puh, *kaitsa* Trv Krl, *kaedsa* T(*kaidso* San), *kaidsa* V

1. *hoidma, hoolitsema, varjama ma võttan`luoma ehk`lapse oma`uole`alle, ma`kaitsen tädä; piän`karja`kaitsema* Lüg; *eks jumal tada`kaitse ja`oia* Vai; *külilind on tubli oma pesa`kaitsema ka; vill kaitseb lammast külma eest* Khk; *kesked maad ikka peaks`kaitsev koht olema* Muh; *puud`tahtvad kaitsta madrikade eest* Kul; *Isa tule appi ja kaetse mind selle ullu eest* PJg; *jumal`kaitse meid ja meie oma`rahvaid* Juu; *Eks kodumaad tuleb`kaitsta* Rak; *kaitse meid äda ja viletsuse iest* VJg; *meheemä tuli, et kaetseb`lapsi kodo kui*

minä tüül käin Kod; Loosi (kolhoosi) kari om kül'mä iist `kaitstud; Kanu tuleb rebäste iist `kaitsa Hls; mea `kaitsi oma `raami pal't, ega ma tõiste `raami es kaidse; kaitse ku `kijba katelt (ole valvel) Krk; mina siin ike koriste ja kaedsa (korraldan) Hel; Ega tu aid luume ei kaedsa; vanasõnagi `ütlep: tji nüit tigidale ääd ehk kaedsa kadeda `karja, üits juudass kõik Nõo; rahvass kaad'siva toda (maja) Võn; kaidsa^o umma rahvast Rõu; kirriv kari, lakõ väli, tark ka'ra `kaitsja = kirä tähe^o, papõr ja lukõi Vas; väl'ämaa pääl om hüä `karja `kaitsa^o; tji tigõhõlõ hüvvä vai kaidsa ku'ra `karja, šjo om kõik' üt's Se; äžuomugu ma kaid'zi `kar'da Lei; `valgõ nu'rm, must tõbraš, targal karüssõl `kaitsa^o = kiri raamatus Lut || int Oh et eige kaitse ja keela (oh hoidku, hoia ja keela) Emm

2. tõrjuma, eemale hoidma, (ohu) vältida püüdma peab seda `näl'ga `kaitsema; meie sõdurid `kaitsesid `vaenlase ää Juu; mee (mine) kaidsa vana siga ärä põrste mant; iki kaidsat `koera, et koer `külgä aia ei saa Krk; kes `pesmä nakab, `kaitsma, `kaktõma nakab, tollel om `õkva sällän (mesilased); lastega olli jo vana uu' pää arimisega, et `täie `kaitsa Ran; mia kaedsa `kärbläisi, muedu `kärbläse söövä su ärä Nõo; ma kaedsa `lambit `vasta Rõn; ma_kaid'si piini, pini `tahtsõ minnu purrõ^o; ubinõid `äestät haina `kaitsmises Har; Ma kaadsi vasta katõ käpäge Röp || ringi vahtima, silmsidet vältima Mis sa kaitse ilma kaudu, vaada ikka ede, kus sa lähed (lapsega tõrelemine); Mette_p vaada su otsa, muud kut kaitseb ühtlast nurki kaudu Kaa

3. kellegi eest seisma, kedagi õigustama `jaksab `endast `kaitseda Kuu; mina `võtsi eesele `kaitsjas advugati Vig; ahukaart kaetseb `kohtus Tor; Akka teist `kaitsema, jääd isi ka vahel Hää; kui niuke armulik taga (temaga) on, eks ta siis `kaitse teda Juu; kaetse siis minuda kua `kontori juuren; ei sua ennäss `kaitsta; minä õlen täädä `kaitsnud mitu `aega, kaitse sina nüid Kod

kaitsõma → kahitsema

kaitus¹ `kaitus kaebus – Põi Vrd kaeptus

kaitus² `kaiu|s g -(s)se Lüg Jõh IisR Vai nõmm-liivatee `Liivasel maal `kasvavad `kaitussed; `kaitussist `keideta tied; `kaitusse tie on `rindudelle ia Lüg; `kaitussed `korjati, `suitsetatti, et kui `tõine sõnab midagist, et siis piab sie `aitama Jõh; Kui `lehmad `piima olid tulnd, juodeti `kaituse vett `lehmadelle IisR Vrd kaetus, kaibasrohi

kaituse|rohi → kaitusrohi

kaitus|rohi = kaitus² `kaitus rohod, nied `kasvavad `liiva maas, sinised `õiled, pisiksed lehed; [kui] kade silm on üle käind, `suitsetetti `kaituse roho `suitsu; `kaituse rohod on `taui (taudi) `vasta; `Kaitusserohost saab ia `rinna roho tie Lüg; `kaitusroho `kasva mere `ääres ja `liivasel maal; moni juo `kaitusroho tied Vai Vrd kaibajus-, kaibas-, kaibus-, kaetis-, kaetus-, kaetus|rohi

kaiuld(i) kaiul|d, -di g -di kajut – Rei

kaiuma `kaiuma kaebama, hädaldama akkab juba `kaiuma, et paelu sööb Kse

kaiutes kaiu|tes g -tse kajut `laevel oo need kaiutesed; üks laud pannasse `sõnna lootsiku otsa `sesse, `sõnna pannasse asjad ja see oo lootsiku kaiutes Mar

kaivama¹ → kaebama

kaiv(a)ma² → kaevama¹

kaivat kaivat' g -i kajut – San

kaivats *kaiva|t's* g -*dsi* a. kurtja, hädaldaja *Taa piiri`pernaane meil um sääne kaivat's* Rõu b. pealekaebaja *Taa `poiskõsõ risu ollõv jo_`väega kaivat's* Rõu **Vrd** *kaivik*

kaivik *kaivi|k* g -*gu* kaebaja *See oo igavene kaivik, alati keib kaibemes* Khk **Vrd** *kaivats*
kaiõ *kaiõ* (peegel)sile *periss vaganõ järv om kaiõ* Räp

kaiõtsõma → kahitsema

kaja *kaja* spor R(g *kaa* Lüg) S, Mär K Kod Hls Puh Krl Rõu; *kaea* spor L, Juu Koe hääle vastupeegeldus *ku `üiad `metsas uu, siis mets `vastab `kaaga `vasta, siis `kuuled `metsast kaad* Lüg; *see oli vaid tühi kaja* Vai; *mets kaeab `vastu* Tõs; *ku kaea õige ele on, siis tuleb teist `ilma* Hää; *metsast kaeab kaea `vasta, et just nagu mõni reägiks kohe `vasta* Juu; *karjub nii et kaja taga* JMd; *kisa ja kaja käis `kaugele* Kod; *mõtsa kaja koõt `vasta* Krl

kajajas *kaja|jas* g -*ja* kajakas *Kajajall hüä nenä, kaik kalad `löödab üless;* *Rannald `kuulus kaja, ie kisa;* *Lahja kui kajaja kusi* Kuu

kajaka|king *merekarp rand tormi `järge kajaga `kingi täis; kaeaga kinjad on `valged, varese kinjad on mustad, me toome neid kanadele* Mus

kajaka|kubjas merelind, änn – Phl Mar

kajakas¹ *kaja|kas* R(-*ka*, -*gas* Vai) L spor KPõ, Iis Trm Äks Plt Hls, *kaea*- L Ris, g -*ka*; *kajakass* u Rõu; *kaja|k* Ris, g -*ka* Khk Krj Hää Kod Puh, -*ku* Kod M Nõo, -*gu* Jäm Ans Krk Rõu merelind (*Larus L*) *vihm ei jää tulematta, kajagad on maal, `lennavad ja `kiunuvad* Hlj; *Neelab nagu kajakas (ahnelt) VNg; kui kala `parve tuli, kajagad `kierisivad üleval ja `raiusivad kala* Vai; *künni `aega siis on põld kiri kajagatega; põllal nii pailu kajagid* Khk; *Kui kajakad `karjuvad, läheb tuulele* Põi; *Naagut kajak ühe soolega (inimesest, kes kohe pärast sõõki väljakäiku läheb) Emm; `esti tulevad lööd, sis tulevad kiived, sis tulevad kaeakad (kevad) Kir; mere `ääres oo paelu kajaku* Tõs; *sii oo paelu kaeaki, karjuvad tormitse ilmaga `randes; Jusku kajakas, `öldaks tigeada inimesest, jusku kajakas teise kallal* Hää; *Kui kajakad sügavale `maale `lendavad, on merel `tormi oodata* Rap; *kajakad tulevad `maale, et nüüd akkab `vihma sadama* KuuK; *kajakad elutsevad metsa `järvedes, vie linnud* IisK; *Lakku täis kui kajakas; Karjub kui kajakas* Trm; *kajakid väli täis, langeb kui lumeang maha; kajak näeb sadu ja tuult; naene one ku kajak, kõhna* Kod; *kajagu ja kauri om vij linnu* Krk; *midägi sa tettä ei viisi, aga `süüki aad `endäle `sisse nigu kajak* Nõo || fig vahuharjaline *laine laine murrab, meri `vilkab, kajakas meres juba* Mus

2. *pej lärmakas, riiakas inimene oh sa ilma kaeakas, tullid mind ära `süüma* Hää; *Mis sa kajakas karjud (kisavale lapsele) Koe; sij (laps) om küll `põrgu kajak, kisents; õige kajak veli, tänits `pääle, mis kajakut sa tjit* Krk

Vrd *kaagand, kaagas, kajajas, kajakkull*

kajakas² *kaja|k(as)* g -*ka* hv teivas, kaigas – San

kajak|kull *kajakas kaeak kul'l küll, püiab kala käde, paned lesta taheema, nõnda viib ee* Khk **Vrd** *kaakkull*

kajama *kaja|ma* R([*ta*] `kaia, *kaja* Vai) S Mar Mär Khn K, I Puh Nõo, -*me* M, -*mõ* Krl, *kaeama* Tõs Tor Nis

1. *vastu kostma, kõlama mets ku `kajgest kajab `vasta, siis `püiäb `tõisi `ilmu `tulla; maja kajab `vasta nagu tühi kerik* Lüg; *küll sääl oli `laulu `ninda_t `linna kajas; aga sie tuba `kaia kui müö `räägimõ* Vai; *rõkkas nenda, mis mets kajas kää* Khk; *Ilmad `lähtvad kenaks, mets kajas omiku `vastu* Põi; *iäl kaeab metsast `vastu* Tõs; *kisas nõnna, et terve*

kammer kaeas Tor; *mets kajab, nüid tuleb ilusat`ilma* Juu; *tühi tuba kajab koa* JMd; *eal kajas`ästi* Trm; *kerik kajab laess`vassa; küll vede piäl kajab ja elgub iäl* Kod; *vaea olli`luusi ja`nal`la tetä, luht kajas ja kõlas* Ran; *kägu kukup nigu mõts kajab* Nõo; *mõts kajasi`vasta* Krl

2. *huikama, hõikama; laulma ku karjussed kajavad, siis tuleb sadu* Kod; *latse`rüüksivä ja naese kajasiva tanumide seen* Puh || *naerma siss`panden tõse kik`k kajame* Trv

Vrd *kaikuma, kajatama, kajuma¹, kõjama*

kajastama *kajasta|ma* Kuu IisR Kos, *-mma* Lüg Vai *peegeldama, peegelduma kajastab vie`pääle, tegeb vie siniseks* (taevas); *Nää, ku Odakive mets kajastab ilusasti lahes* Kuu; *`kaugel jua`taivas kajastab* (äikest) Lüg; *vesi kajasta miu kuva* Vai; *pää piegeldab lume`piale ja sie kajastab* Kos **Vrd** *kajastuma*

***kajastuma** (ta) *kajastub* peegeldub (vastu) *Kui`Mohni tuli`siie`randa kajastub viess, siis tuleb merituuld* Kuu **Vrd** *kajastama*

kajastus *kajastus* (vastu)peegeldus, kuma vees või taevas *Merituul ajand jää ligemäs, juo kajastus`paistab pohi`taevast;`Välgü kajastus`pilvedes, lüüb`kuiva`välkü; tule kajastus, kui tuli`otseselt ei`paista, [vaid on]`piegeldus, kas`taeva pääl* vai Kuu

kajatama *kajat|ama* Lüg Tor Ris Kod Nõo, *-eme* Hls Krk **a.** *kajada laskma* (häälel), *kõva häält või heli tekitama, lärmitsema mis sa sii mets kajatad* Tor; *oh sij kajatab kui kava, egä sij nõnna rutto ärä ei lõpe* Kod; *sij om kajatamine, ku suur`lärmi akkap üit`s inimen tegeme* Hls; *ku kurjast kõnelts, ütelts, mis sa iki kajadet ilmast`ilma; kes mürä ja kajats, kes pal`lu kõneless* Krk; *mes te sääl kajatade, kas te vakka ei mõesta olla* Nõo **b.** *vastu kajama mets kajatab`vastu* Ris; *tuul lei ukсед kokko nõnnagu maja kajatas; külm lüüb seenäpal`gid`lõhki ku kõmab, maja kajatab* Kod; *Kui suve õdagult ilus ilm om, siss ku õikat midägi kõvaste, siss mõts kajatap vasta* Nõo **Vrd** *kajama*

kajatam(m)a *kaja|tam(m)a*, (ma) *-dan* terendama, kangastuma *`saare kajata`kaugel meres; vanast`räägiti, siis`ullo`üvvi`ilmo, kui`kaugel kajata;`korgele kajata, nind_at`selgest kaik näkkö* Vai

***kajatuma** (ei) *kajatu, kajotu* Kod

1. *ei mõju täl kelleski`puuduss ei õle, aga ei kajatu; südä one muret täis, siis süük ei kajotu; vahel`ütleväd mõnd`luyuma kua, suab küll`süütä tõiss ja`oida, ei kajotu kohegi* Kod

2. *ei jätku ku annab ja kasinass jäeb, [ütleb] ei sij kajotund kohegi, juba õtsan; sedä es kajotu kuñniski, sae`õtsa mõni asi* Kod

kajojas *kajo|jas(s)* Trv Hel, *-jes* Hel *valupiste mul käib seande`pistja külle`sissi, seande kajojass* Trv; *kajojas`süskäs kõvaste rinnun; kajojes`sorkap, sellä sihen ja`rinde all* Hel **Vrd** *kajoje*

kajoje n, g *kajoje* Krk Hel, *kajo|i g`-ja* Trv = *kajojas ku kajoi om, siss om ää`sisse võtta läbi`valget`laasi, sij olli kajoja rohi* Trv; *miul om kajoje sehen* Krk

kajotu- → *kajatu-*

kaju n, g *kaju, kaeu* S(-o Emm Phl) L(-o Rid LälÖ PälÖ) VIPö(-o KJn Köp), g *kao, kaaos* Lei; n, g *kaju, kajo* M T, p *`kaivu* Nõo Ote; n, g *kao* SaId Muh L(*kau* spor Lä Mih) Rap Pil; in *`kaajo* Rid Mar(-u)

1. a. kaev pumbiga, vibuga kaju; Kajus on näkk, kajule ei tohi mitte `minna, näkk viib kaju; [merekallas] nii `järsku kut peaks kaju kukkuma Jäm; saju eel iseäranis kajud `kuivavad; vibuga kajust on `kerge vett võtta; karjamal on menes kuhas `loomade joodi kajud Khk; loomad lastasse kajule `jooma `talve; Tõi lehma, võttas kivid, `viskas oma kaeu `sisse, siis ei pidada lehm ära minema Mus; Sauna juures oli meitel vanasti lahtine kaju; puuritud kaju; raiutud kaju ~ raiekaju; Kes liivamaa `sisse kaju tegi, see kodus selle ka kuuse puudega sihest ää Kaa; me `peame oma `lambud kodu kajul pesema VII; ma liha kaost vett `tooma Jaa; See mees kadus siit kut kerves `kause; Kaju kudumine (vooderdamine) oli `raske töö; Seda tuli ka ede, et va kau `õues `auras, siis tuli ikka `külma; Just kut va põhjatu kaju, `terve ruusi tääve joob korraga äe Pöi; puu salvetsed `pandi `kaole `ümber; kao tahab `rooki Muh; kaeul `panta ark maha ja roog `panta `senna `pæele kahe argi vahele Emm; Lapsed ei `tohtind mitte kaju `vaata Rei; ma akka seda kao `kaebma; sii põlegi sügävid `kaosid `ühti; kao oo seest kibistud, kibid oo `ümbär kao `pandud; kui kaos vesi aiseb, siis `veska kolm peotäit `soola `kaajo Mar; `kaole pannakse sal`vispuud `peale; kaost saab kibi`rüntsa, `rühka või `rihka `väl`la `võetud Mär; see elma sooneta kao (vähese veega) Kir; kao ääre `tassa täis Lih; Kau all, kaigas pial = kassi sabaalune Han; `kaosid võtma (kaevu kohta määrama); rukis külvati kuiba aeaga: rukis `tuhka, oter oeasse ja kaer kaosse (märge mulda) Mih; meil ei ole kaot; lähme kaod `rookma Tõs; pang kukkus kaeuse; Vinnaga kajust `ol`li `raske vett võtta, nüid oo änamasti võlliga kajud Tor; isa istub, poeg pistab, tüdar taga tolgendab = kaeu, kook ja [koogu] pakk sääil taga Saa; aas vana kao `kinni Rap; kao oli just rihalse värava ees Pil; Käisin kajul; näkk kajos, ära mine (öeld lapsele) KJn; saana kõrval `ol`li kaju ja pesu künä Vil; läits kajo manu vett `kiskma; linguga (vinnaga) kajo, lingu otsan kuuk Trv; ma lää kajo `viirde vett `tuuma Hel; meil `ol`li vesi õhuksen, me võtime puust konguga kajost vett; mõnel om pööräga kajo; vanast `olli külä pääl kaits kajo Nõo; mijs lahup puid ja tuup vett kajost; Kavvede paist kaeoling üle puie Rõn; ümbre kao sourõ[?] ura d`uuskõva Lei b. fig (lahjast õllest, toidust) Tuul on kaju peelt Jäm | (tukkujast) sa akkad kaeu `võtma, jeed tukkuma (ja peaga noogutama) Khk; `Vardad vajusid süle ning emm akkas ka kaju `kaevama Kaa | Tüdruk, sa oled kaju `ääres kusel käind (öeldi luksujale) Pöi | äda ajab ärja `kaose Tõs | ee ae enne vana kaju umpseks kut uus valmis Emm; Vana kaud ei või enne täis sittu, kui uus põle veel `valmis Han; ärä enne vana `kaiu sittu, ku sa uvvest kajost juuva ei oole saanu Krk | sa tia seda vist isigi, kui paelu oo sinu kao kallal köind vett `võtmas, `öetasse `langenud naeste`rahva `kohta PJg; sinu kajost om mitu mijs vett `võtnu, sul om pombaga kajo (öeld liiderlikule naisele) Nõo Vrd kaev

2. sügav koht meres `öetse mere kao või mere soñn, see oo `seoke sügav koht, need oo sügavas meres Tõs

kaju|ants lastehirmutis, kaevukoll – LäEd Vrd kajujaan, kaevuants **-auk** raketeta kaev Kuiva suiga saavad seiksed madalad kajuaugud puhas tühaks; Vanale kajuaugule peaks midagid varju peele panema, äkist meni loom läheb kolinal sisse Kaa Vrd kaevuauk **-hark** kaevuhark Kau argiks otsiti araline tamm, kooriti äe ja `aeti kau taha `püsti Pöi; k a j u h a r k i a j a m a tiritamme kasvatama Mihkel oli kange mees kaju arki ajama Kaa **-jaan** = kajuants kajujaen Khk **-jung** = jung¹ Kajujungi ammet pole ka kerge ühtid Emm **-koll** kaevukoll Ära vahi kaju seletsite pealt kajuse, kajukoll tõmbab sind sise VII;

Kajukoll vetab εε (hirmutati lapsi) Emm **Vrd** kajunäkk **-kook** kaevukook – S **-küna** kaevuküna *kao küna on suur pikk, reñn keib kaevu juurest künasse* Kul

kajuma¹ *kajuma* JõeK, `kaoma Mar kajama mets kaob `vasto Mar; `teisi `ilmu tuleb, ääl kajub `vasta JõeK

kajuma² *kaju|ma* Hää Vil(*kaeu-*) Puh, *-me* Pst Hls Krk Hel San, *kajo|ma*, *kaeo-* Saa KJn Kõp Vil Trv, *kajo|ma* T, *-me* Hls Krk Hel, *da-inf* `kaeva Hls Krk, `kaiva Nõo Ote

1. kaevama *Mijs lääb alles õhta auku kajuma* Hää; *Mõne `aasta ijst kaeusid kuu|meister ja lapsed - - luukere `väl`lä* Vil; *mehe lätsive `auda kajome* Hls; `saarlese ja `iidlese tulev `raavi kajome; *kajoge auk `sissi; akka `kyya kajome* Krk; *ein olli juba ärä tettu, ku `lasti kraav kaeude* Hel; *nelläkeste kaeonuva* Ran; [metsa istutades] *ikki vanamijs kajosi `audu ja mia panni `sjimnit* Puh; *mia olli ka `auda kaeoman; Kal`k Jaan ja lell kaeosiva mul siin `kraavi, `tahtsiva siist `õkva `kaiva; ma pia `laskma `vastne kaeo kaeoda; kaeosime `väl`lä nyy `uibu, `kaalsime üless; nii suur piit `olli, võti vigla, viglaga kajosi üless; ma lase `valla `kaiva tolle kraavi* Nõo; *ma kajosi `kaivu; maa taht läbi kajude, ma kaiva `lapjuge* San

2. (välja) õõnestama `niske kõver väits `ol`li, *tollega kaeoss ta `luška sehest nyy lastu väl`lä, ja `ol`ligi lušk valmiss* Nõo

Vrd kaevama¹

kaju|mees kaevukoll, *lastehirmutis ole kena laps, [muidu] kajumees tuleb, viib kotiga kajuse* Khk; *siit tuleb kajumees ja vetab sind `sisse* Emm **Vrd** *kaju|näkk, -peeter -nina* = kaevukatsuja kaonina, *kui `otsis vee soont, siis `vaatas `taeba `poole ja `vaatas maha ja siis `turkas kepi maha ja `ütles, et `siia `kohta `tehke kao* Mar **-näkk** = kajumees *kaju näkk* tuleb *kallale* Jäm **-onk** kaevuvinn – Khk **-peeter** = kajumees *kaju `peeter* Pha **-praks** *kajoprak`s* kaevutegija *kajopraksi* nij, *kes kajosit tekkive* Hel **-roog** kaevuvinn *Kaju roo `pandi ikka tammest* Põi; *mes õles `alla käib, see on kajo roo, see keige petkem* Käi **-ruhi** kaevuküna *vesi pumbati kajo `ruhvese* Trv **-sittuja** *kaošik`ka* sõimusõna – Lei

kajut *kaju|t* g *-ti* Hlj VNg VII Mär Tor Juu Trm Plt Hls, g *-di* Kuu Vai Rei, *-ti* g *-di* VNg Vai, *kajo|t`* g *-ti* Trv Krk, *kajuu-t`* Se; *kaiu|t* g *-ti* Sa Phl Rid Tõs Khn Hää Ris Juu Kos JMd, *-t`* VJg Hls, *kaaiut* KJn

1. eluruum laevas *kapteni kajut on aladi peräss, aga mies`konnal on ige tavaliselt iespuol `masti* Kuu; *kajuti oli `ahtri puol `otsas ja `ruhvi oli `vüöri puol* VNg; *laivas on kajut, kus `matrused magavad ja `puhkavad* Vai; *suuremates `laevades on kaiutid* Khk; *kaiutis laevamehed söövad ja magavad* Muh; *tuli kaiutist `välja, vaos merese ja uppus* Rid; *läks laeva kaiuti* Tõs; *väiksel [laeval] on ruhv ja kaiut üheskyyus; reisijatel on ka kaiutid* Hää; *kaiutis olid moon ja pakid* Kos; *laeval on kajutid* Trm; *lätsim `alla kajotiss* Krk; *mine `kajuu-te, `puhka veidikäist* Se

2. (pealt) kaetud ruum paadis *kajut `piale ja oligi paat`* `valmis Hlj; *nuo `muutoril oli kajut ka sies, kus `massina `pääle kohe vesi ei lähä* Vai; *tal om kajot` ka ehen, sji om täitsä purjepaat`* Trv

Vrd kaiuld(i), kaiutes, kaivat

kaju|tark = kaevutark *vanast olliva kajotarga, kes tuusiva, kos võip kajo kajoda* Nõo **-tundja** = kaevutundja *kajo `tunja* Nõo **-vesi** kaevuvesi *kaovesi oo kõba vesi, kao `veele panevad ikke seebi kibi `sesse, kui peso `pestasse* Mar; *vihm on [taimedele] parem*

kui kau vesi Var; Kiissi siis kajuvett akas `juuma, `kartsid kollerid KJn **-vibu** kaevukook – Sa Phl **-vinn** kaevuvinn Kau vinna otsas oo kook, koogu otsas oo kau raandas Han; Kaeu vinn on tagalt `raskem, `aitab vee `pange kaeust `väl`la tõmmata SJn **-võtja** = kaevutark see oo kajuvõttija, see tunneb ää, kohes vee sooned maa sehes oo Khk; Kau `võtjad `vaatasid kuulasisid, mõni pani kõrva `vastu maad ja kuulas vee solinad, teine `vaatas käte vahelt moa `sisse, pidand vee äe nägema Pöi; Käärasaana vana oli kuulus kao `võtja, võttis `kaosid, kus `kuhta kao tuleb tiha Mih **-ämbler** Kajuämblerid olid kõvasti tehtud, pidasid kaua vastu, kajuämmel oli kajuraa otsas kinni Kaa; Kaju `ämbler `pääsis otsast `lahti, läks `põhja mis kolises Pöi **Vrd** kaevuämbler

kakaar kakaar g -i tuttpütt (Podiceps cristatus) kakaaril on suur pikk kael, keha on alt `valget `värvi, selja pealt on must; kakaar on `vaalakas, `lendab `üksikult nii et ohk `vingub kohe Jõe **Vrd** kakar⁵, kakard², kakardaja

kaka¹ kaka S L K Krk Nõo Krl Se(kaaka), kakka Lüg Jõh IisR; kakk g kaka MMg Hls Krk(p kakka) euf, lstk väljahaide ärä võtta, sie on kakka Jõh; Kakkale minema IisR; nää laps kukkund Muri kaka `sisse Khk; vii laps kakale Tõs; kaka oo samma mis äka, laps tahab kakale PJg; ää mine kaka `sisse Ris; tie pot'i pial kakad Kos; tie kaka ära Sim; ärä minnä kaka `sisse, tiid ennast kakaga ütte; mine `välja kakale Hls; ärä võtta kakka `piiu Krk; lat's om `endä kakagõ kokku tennü? Krl; väega kaakaga kuyuh, vaja `mõskõ Se || paha, halb Sa oled kaka laps, oled alb laps, pahandust teinu Hää; suab üel[dud] kaka päh JMd **Vrd** kaki

kaka² kaka Nõo Võn Urv Se lstk liha mamma, anna mulle kakad, toda pehmet kakad (pekkliha); anna mulle `lahja kakad (tailiha) Nõo; Annami latsölõ kaka kah, hää kaka om Urv **Vrd** kakk³

-kakal Ls paatskakal

kakama kakama Jõe Jäm Rei Phl Kse Tor Kos Jür JMd Plt Nõo, kakka|ma Lüg(-ie) Jõh Vai Ans([ta] kakab) PJg(da-inf kakata) VJg, -mõ Krl euf, lstk

1. roojama kui laps sikkub, siis `üelda et kakkab Jõe; laps akkab kakkamaie Lüg; laps `tahto kakka Vai; laps kakab Phl; juba sa oled `jälle tuppa kakand Kse; laps kakab poti peal Tor; laps kakas enese täis Kos; pot't om siin, kaka nüid Nõo; lat's om `endä är? kakanu? Krl **Vrd** kakima

2. kakale viima, panema last kakkama [on] last situtama, läks last kakkama PJg

kakand kakand g -i S Lä merikilk kui `meitel sügise võrgud sihes on, siis kakandid närivad rüsad `katki Jäm; kakandid söövad võrgu ee, igavene pisine punane uús, karuste `jalgadega Khk; vähike kakand oo sure punase seljaga, suured kakandid oo `jälle teist `värvi; Aab näust `sisse kut igavene kakand (aplast sööjast) Mus; kakandid oo pisiksed putukad meres, mis `võrkusi ää imevad; Vahib silma kohas kut kakand (laps vaatab alati näkku) Pöi; kakandid oo nõnna suured kut suured kilgid oo Muh; sa oled kõver kut kakand Rei; kakandid on jälle `võrkusi söön Phl; kui tuul toob merest muda, siis kakandid õeruvad võrgud puruks Rid; ega kakandid ega ogaluugid põle kellegi kalad, need oo muidu ühed mere `pühked Kse || fig pej kut kakandid kallal (pealetükkivatest lastest) Khk; oh teid kakandid küll, [päris] kakandid oma söömaga; Kasige kurati kakandid nüid magama (õeld kanadele) Pöi **Vrd** kakar¹, kakard¹, kakat(i)

kakane *kaka|ne* g -tse Hls, *kakkane* Lüg Vai must, (väljaheitega) määrdunud ära `puudu sedä, sie on kakkane Lüg; *tule `katso, laps on kakkane Vai; tñid ennast kakage ütte, oled kakane Hls Vrd kakine*

kakar¹ *kakar* g `kakra Mar Tõs kakand meres oo `kakra, räägitse ikke, et mõrrad `süüä ää; `kakraad oo kilgi `taolesed, näriväd püinised katti Mar; `kakraad oo kõverad loomad, `kakraal oo kõhualune `jalgu täis Tõs

kakar² *kakar* g `kakra Muh L K Trm Hls Krk TMr Kam, Krl/-r/, g *kagara* TLä Kam Kan Urv Vas Se, -r g `kakra Röp, g *kagara* Urv Rõu; *kakõr* g `kakra San; *kakkar* g -a Kuu, g `kakra VNg Lüg Vai KJn; *kakr* g `kakra Lüg Mar; pl `kakra[?] Plv karikakar `kakraad on `kõldased ja `valged; vana `ärjapäa sies `püüäb `valged `kakra ja `kõldast `kakra `kasvada Lüg; `kakraad, nie, mida kesa pääl `kasvavad, neist sai tume `kollast [värvi] Vai; `kakraad o kanapärssiku `moodi Mar; `kakrid oo vahest paelu Tor; siin ei kasva `kakrid Hls Vrd kakras

kakar³ *kakar* g *kagara* V(-õ Urv), g `kakra Rõu, -õ Har; *kakõr* Krl, *kakr* Har, g `kakra; *kaga|r* g -ra Plv Röp Se

1. linakupar ku lina `sijmne vällä[?] pestäss `riihjega, siss riikitäse `kakraõ[?] päält vällä[?] ja aganõ[?] ja `sijmne jääse põrma du pääle; mine küüsü perremihe käest üt's üsätäüs `kakraõid kooba suu pääle panda[?]; `Kakraõid eläjeile ei vöi[?] anda[?], nõu[?] omma `karhõ[?] Har; tol linal um hää kakar; *kagara*[?] `suii lina sugimise haraga ar[?] Rõu; ku lina *kagara*[?] tirisese[?], tu voori vaja kakku[?] Lut

2. kidur, vilets, hõre karva-, juuksetutt; puuladva-, põõsapuhmas *kagara*[?] omma säärtse[?] `kõökõsõ, mis suun kasusõ[?]; *Harva*[?] omma_{na} karva[?], nigu igävetse_{kagara}[?]; *pañd* `põrsa `kõiki `karvu ja *kagardõga*_{patta} Urv; *Tyy* `lõpnu põrss ol'l pinel är_{süüid} `kõiki `karvu ja *kagardõga*[?] Rõu; *mõni mõtsa kakar* kasuss; *tah um naid kõivo kagarit periss pa'llo* Plv; *ma sinno võta kagarit* (juukseid) pite, *s_{ma} su rapuda*; *pañni hiuosõ*[?] *kagarahe* (patsi, krunni) Se Vrd kagarik, kagrak, kagrass, kagrats

kakar⁴ *kakar* g -i, -õ Krl, -r g *kagari* Har; pl `kakra|e, -i, *kagare* San kuhjamalk rõugulõ pandass *kakar*[?] `pääle Krl; `pankõ[?] *kagari* `pääle ku kuhi valmis om; no `ankõ *kagari*[?] ka üless Har Vrd kakats

kakar⁵ *kakar* g `kakra (merelind) `kaugel meres on `kakra; `kakraad on ikka musta ja alli lapilised Põi Vrd kakaar, kakard², kakardaja

kakard¹ *kakard* g -i Var Tõs(pl `kakra) kakand `pissed mõrrad kakartisi täis, `pissed tilluksed, suured aralest jalad kõik all; *lamuga torm aab kakardid* `kalda Var; *ma `püütsi ühü kakardi* `kinni; *kakard* oo `seoke, kui `pissed kalad muttis oo, see lähäb söõb ää Tõs

kakard² *kakard* g -i Mär Aud Tor Saa Kei, -rd g -i Hää (merelind) *kakardid* `lendavad üle metsa Tor; *kakar*d laulab iki ka_{kau}, ka_{kau} Hää; mere *kakard* on partsi `muudu, *kakardil* on lestasjalad Saa; mereoherdi `üitakse ka *kakard* aga ei tia, on nad sis üks ja sama vöi ei ole Kei Vrd kakaar, kakar⁵, kakardaja, kakerdaja, kakerdes

kakard³ *kakard* g -i Mär Saa HJn Lai(-rd), -rt g -rdi Nõo saamatu inimene, kopard; kaltsakas sa just kui va *kakard*, ei saa tööd `tehtud Mär; oh sa kuradi *kakard*, küll on aga närud ümmer Saa; Ta om kül üits kakart, juusse ärä vassenu ja rõiva sällän ärä kakenu Nõo Vrd kakert

kakardaja *kakardaja* Kad, *kakkar-* Jõe, *kagar-* Kuu (merelind) kui `palju `lennavad ühes, siis `üelda *kakkardajad* `lennavad Jõe; *pardi seltsi merelind kakardaja* Kad
Vrd *kakaar*, *kakar*⁵, *kakard*², *kakerdaja*

kakart *kakar|t* g *-di* Var Nõo (mardikas) *kakardid oo matikad, sarved piäs; kakardid* lennäväd ja ammustavad Var

kakas|kaela *kakas`kaela* Kse VJg *käkaskaela kukub aller`kuuti ehk kakas`kaela* Kse; *ta läks kakas`kaela vette, pea`allapidi, jalad ülessepidi* VJg

kakastama → *katkastama*

kakatama *kakatama* Trm Har Vas, *-mma* Har Rõu Vas Se *deskr kaagutama* *Kui anid kakatavad, tuleb teist ilma* Trm; *kana kakat', kana tul'l munõmast* Har; *ku kana kakat', siss ol'l harak plat'sih, ärä_kañd kõik' muna?*; *püve?* `lätvä? üle pää, *iks üle pää võörüse?*, *esi_rüük'vä?*, *kakatasõ?* Vas; *kana kakatass, kui lätt munna`luuma, vai tulõ munna loomast* Se **Vrd** *kaakatama*

kakat(i) n, g *kaka|ti* Khn(*kakat*), pl *kakatid* Phl *kakand kakatid, merest tulad pissiksed`kukrikud; Njagu`terven lagun, nagu kakatitõ`süedüid* Khn

kakats *kaka|t's* g *-dsi* kuhjamalk, *-vits tju?* *kakatsit`pääle panda kuhjalõ, sõss tuul`ei aja maha?* Krl **Vrd** *kakar*⁵

kakaul → *kaul*²

kake|kull *kakekul'l* Trv Krk *riiakas inimene, tülinorija sij om küll kake kul'l, tüküss`kaklem egä ütege* Krk **Vrd** *kakelküüt, kakeraats, kakukull*

***kakeldama** *kähmlema, kaklema käänuustavad`ühteteist, kakeldavad koos* Var

-kakeldi Ls *kukeldi-kakeldi*

kakeldus *kakeldus* kaklus – JMd

kakel|küüt *kakelküüt* riiakas inimene, tülinorija *sij om üit's kakelküüt, muud ta ei tij* ku`kakless Krk **Vrd** *kakekull*

kakendu *kakendu, kakõnd* kuristik, sügav org – Rõu

kaker *kaker* g *`kacre* Saa KJn M(-r Krk) *külakost (midagi toidupoolist) kaker on`nüidse aal külaleib, vanasti`viiti alati`pehmed`leiba või sepikud. mõni tõi`sul'ti, mõni`uudse jahu`kooki, küla kaker ol'li ikki väga ää, mis`toodi Saa; kas sa küläkakert koa tõid meile* KJn; *ku`küllä lääd, siss viid kakert kah, kas`viina või`leiba või veel midagi muud* Pst; *kodust võtad karaski manu, kellele sa`käime lääd, viid kakert;`anti kiriku man kakert`santidele (ristimisel, leeripäeval, laulatusel); Pulman andas nooriku kakert – muna`kuyki ja`veini,`ristsen andas`jälle latse kakert peräst`ristmist* Hls; *ku tanu pähe pannass, siis akass kakert`jaeme; ku nõurmüist noorikut kirikun olli,`pääle laulatemise sel pühäl, siss`anti jälle kakert – noore paari kaker; ku kakert andass, siis koeral andass kige päält võid leibä, siis koer ei aea`külgi* Krk; *värsket`viidi iks üt'stõestele`kakress;`kakress`viidi, mis`olli,`viidi saia- või karaškipätsikut* Hel

kakeraad *kake|raad* g *-rae* Pst *rääbakas, poolpaljas (sulgivatest kanadest) Kül ni kana_m irmsa, kõnniv lauda man ku kakerae, perse pallas; Kana aab karva, kõnnib perän ku kakeraad* Pst **Vrd** *kakeraats*

kakeraats *kakeraa|t's* g *-dsi* Hls Krk, *-ts* Saa Ran

1. *kaltsakas a.* *katkiste rõivastega inimene sij ku kakeraat's käü, kunagi ei oole ilusit`rõõvit sel'län; Ärä sedäsi kakeraadsi`viisi küll tõste sekkä mine* Krk; *Kes väegä kakenu*

`olli, `kat'skise `rõiva sällän, toda siss üteldi, et nigu vana kakeraats Ran **b**. poolpaljas, tokerjas loom Vaade `mäate kakeraat's sij kana om; Üit's om koera vette visanu, nüüd om ta kui kakeraat's Krk **Vrd** kakeraad, kakerants, kakerdus, kakert, kakerts, kakeränts, kakõruss, kakõrääts

2. kakleja, tülinorija; müraja sij om üits kakeraat's küll, temä ei taha muud ku kakelte Hls; va kakeraadsi (vallatuist lastest) Krk **Vrd** kakekull

kakerants kakeränts g -i kaltsakas, katkiste rõivastega inimene Kakeränts on lagunu ja korratu inimene ja kjiilt `oskab kanda; Päräs kakeräntsiks teine jäänu; `Seuksi kakeräntsisi küll `nähtud Hää **Vrd** kakeraats, kakeränts

kakerdaja kaker|daja Kuu/-kk-/ Amb, -dai Hel veelind, tuttpütt või kaur Kui kakerdai tõsest järvest `tõisi `lendäs, om `vihma uuta Hel **Vrd** kakard², kakardaja

kakerdama kakerdama Jäm Saa VJg Kod Lai Plt SJn, -kk- Lüg IisR; ipf (ta) kakörd Krl

1. koperdama, komberdama kakkerdab `käia, ei `kõnni ilusast; Kakkerdab ku kana takkus, tule juo `kõrra, midä sa kakkerdad Lüg; Kakkerdab säel inimeste jalus IisR; Kakerdas ulk `aega meite oues, enne kut minema sai Jäm; sij ei sua `jalgess käädü, kakerdab neie `jalgegä; eks ma kakerda ike `minnä; kui laps akab `käima, kakerdab Kod; kui eest ära aead, `lapsi või, [ütled] mis sa kakerdad siin jalus; kes iast ei käi, nagu tuiگردab, see kakerdab; kakerdab müda `õue Lai; kelsa mineki aeg piad kakerdama Plt || Kakörd tõsõ kondsa pääl (kui halvasti tantsis) Krl

2. (seljas) tallama, paaritama Ärg ajas `lehmä taga, rõhus `lehmä maha, kakkerdas `seljäs Lüg

3. kohmitsema, oskamatult, saamatult tegema Kakkerdab `jusku kana takkus, tüö ei edene Lüg; linamaa on puha ära kakerdud; sina ei mõsta `juusid lõigata, kakerdad pää ära Saa; eenamaa kõik ära kakerdand SJn || kui üks [juukse] salk ol'li pikk, teine lühike, siss ol'li kakerdanud pää; `lambad kakerdavad `takja põõsastes oma villa ära Saa

kakerdes kakerdes g -e (veelind) kakerdes on üks lind jõe `jaares JMd **Vrd** kakard²

kakerdis kakerdis g -e kohmitseja, kãpard küll oo see üks kohmetu ja kakerdis `tõõga Mär **Vrd** kakerdus, kakerjas

kakerdus kakerdu|s VJg, -ss Ran, kakkerdu|s Lüg IisR, g -se

1. kohmitseja, kakerdaja `Ärge `laske sel kakkerdusel enamb `rahva `ulka `menna, jäeb `teiste `jalgu IisR; kõnnib nõnna kui kakerdus, ei `pääse edasi kohe, jalad lodakil VJg **Vrd** kakerdis

2. kaltsakas, katkiste rõivastega inimene väegä lohak inimene, `rõiva lagunu ja nirmendävä, nigu vana kakerduss; kos ma serätse kakerdusega `tihka minnä Ran **Vrd** kakeraats

kakerjas kaker|jas g -ja Juu Pil kohmitseja, kakerdaja käib nagu kakerjas, jalad laiali all Juu; käesid mud'u küla kakerjad (poisikesed) Pil **Vrd** kakerdis

kakert kake|rt g -rti kaltsakas, katkiste rõivastega inimene miut naarav iki: kääü ku kuradi kake|rt kunagi. kes sut naarap, et sa kake|rt olet Krk **Vrd** kakard³, kakeraats

kakerts kakerts g -i Saa

1. s pulstunud, tokerdanud, salkus (olend, ese) Kus sa selle kakertsiga lähäd (sasipäise poisiga); mina seda kakertsid (vana kasukat) küll `sel'ga ei pane Saa

2. a sasine, salkus *kel juused tolgendasid, siss üteldi, kakerts pää otsas; mia seda kakertsid lammast ei saa`niita Saa*

Vrd kakeraats

kakeränts *kakerän|ts g -dsu = kakerants kos ma serätse kakerändsuga lää Ran*

Vrd kakeraats

akestama → katkestama

kaki *kaki Kos Jür Nõo, kak'i Plv 1stk väljaheide Laps läheb nüüd kakile Kos; Kui kaki korras, oli nuún nagu veike suolikas Jür; sa_lõt periss kak'iga_kyyh Plv Vrd kaka¹*

kakima 1stk *kakima Kos Jür kakama Laps tahab kakida Kos*

kakine 1stk *kakine Kos Jür kakane Lapse tussu kakine Kos*

kakk¹ *kakk g kaku Hel TMr Kam Ote San V(g -o Ráp), -k'k g kaki Ote öökull Irmuss om ku kakk tare lähidal ikk, üteldess alba tähendevad Hel; kui kakk`ikse, siss`ol'li`peijit ja kui uik, siss`pulme Kam; kaku käinuva kahru`persest lao pääle magama; kakul om inemese nägu Ote; kakk lašk vilet üü ajal San; ku kakk ikk, sõss saa`kyy'l'jat, ku kakk naard, sõss saa`pulma; kaku`omma_`sántse? üüt'sirgu?, noid`päivä ei`näeki? Kan; kaku?`rüük'vä`üüse; ku kakk rüük', koolõss mõni är? Urv; kaku silmä? omma nigu? kaSSI sil'mä? Krl; kakk ikk raan Har; kakk näug nigu kaSS, sääne kaSSI`pääga_kah; Ku_kakk su_tarõ katusõ pääl ikk, sõss tähendäss, et sul tulõ palamist Rõu; kaku?`tännitäse?; poolõ suvõ`aigu nakasõ_kaku_`laulma Vas; tu ka kakk laul koh majäh, ikk siss saa`kyy'l'ja, a ku oiHK, sis_sa eljä kaho, a ku jäl tege nii: vöi-vöi-vöi kui ikk, siss saa tulõ patt, a kui ikk nigu latS lask: üää-üää, sis_sa`tütrigul latS, a ku kiuhk`õkva kui jäness, sis_sa sajä? Se || fig sa_lõt ku vana kakk, pää`kõik' är? tur'ssunnu? ja pul'stunnu? Plv; näe ei umma pääd`panda kiñni, nigu kakk juusk,`hiusõ lajah; sul nigu kaku pää otsah Se*

kakk² *kakk g kaku eP(g -o Kul Vig Ris) M Puh TMr Rõn Urv Krl, g kakku VNg Lüg Jõh IisR, g kagu Kuu; n, g kaku VII Kei Kad; n, g kakku VNg IisR Vai; kakku g kagu Vai*

1. väheldane (ümmargune) leiva- või saiapäts; pirukas *lapsed`tahtosivad pisukest kakku VNg; Kakku pidi`murdama, lõikada ei`tõhtind, siis`leivad`ahjus ei`saaned`küpsäst Jõh; Kakku tegin`viimasest`taigna`jäägist, sie jäi`leiva`astja`põhja (juuretiseks) IisR; vaja`lapsile`tehä`kakku; mie akkan tänä`kakku`paistama`riehtlägä Vai; tegime`pühabeKS`sepigu`kaku`Khk; Värske leva`kakk oo`üles`leigatud; Ma tõi poest`kaks`kakku`leiba`Kaa; Kakk oli`levast`natuke`pisem, muidu`ikka`leva`moodi; siis`pandi`ahju`lapsese - -,`ööti`see`lapsese`kakk`Põi; ma tee`iga`lapsese`kaku`Muh; leiva`juur,`kraabiti`üks`väikene`kakk`Rid; võtad`lõemest`ühü`väikse`kako,`vajotad`laiass, et`tä`ää`küpsese`Vig; sai`silku`leiva`sisse`panna,`öödeti`kakud`Mih; sügise`panTi`õun`kakule`sisse, talve`panTi`tükkike`liha`või`mõni`räim`sisse`kakule`Saa; ku`ma`väike`olin,`tehti`ohrajuhudest`kakku, nüüd`üitakse`sepik`Kei; kui`leib`on`niuke`veike, siis`on`leiva`kakk; kas`teie`isa`ema`on`õhõs`leibas`või`on`teene`kakkus,`teene`kanikas (kas`vanemad`saavad`hästi`läbi) Juu; saab`lapsese`tehtud`kakk,`nisuke`pisike`leib`Ann; juan`annab`veke`kaku,`aga`juagup`suure`pät'si (jaagupipäevast`alates`saab`uudsevilja) VMr;`tehti`leivast`kakk,`sie`pieti`kõik`pühade`aeg`laua`pial`ühe`riista`all`Kad; panin`kakult`ahju`Iis; sae`kuus`suurt`leib`ja`üks`kakk`Kod; minu`vanaema`kaapis`leeva`as'tja`puhtast,`tegi`kaku`ja`viskas`kaku`vette. kui`kakk`on`üleval`vee`pial,`on`leib`ahjus`val'mis`Pal; kakk`oli`ümmargune`ehk`vahest`natuke`piklik,`võis`olla`poole`leiva`suurune. kamala`suurune`oli`paras`kakk`Lai;`aituma,`aituma*

`andamesta, pikä pätsi pistäimesta, laia kaku `kastamesta rlvl Krk; ei miä tervet kakku jõvva kõrraga `osta Puh; latsõ[?] `tulkõ[?] leevä kakku `süümä Krl || fig ümmargused pilved kakud pidid `taevas õlema, ku_śa rukkid `külvasid. peremees läks kot'iga `väl'ja, aga kakkusid põle `taevas, `keeras tagasi, et täna ei külva Trm; `pilvetombud `veksed nagu kakud Lai || Õli `este küll `sirge `seljāga, juo tämal ka kakk pihās (küür seljas); Põletasin kää piopesä ärä, `suure kakku (vesivilli) ajas ülās Lüg; piimal `pañdi õlut `ulka, `tõmmas nagu kakku (tükki), `üiti `piergis Kad

2. leib, sag lstk lahuta `riide üle `leibide ehk kakkude Lüg; `Leika `lapsese kakku ja `mäeri võid `piale IisR; Unest ei `tehta kakku Jäm; seaste rugid nii `vaesed, pole meil sii kakku `saaja midad Khk; Sõa aegu olli kakku nõnda napisti kää; Emm akkab oome värsket kakku tegema Kaa; ää lase kakku muha VII; vanal aeal `ööti, akkame kakku tegema, oli se nesuleib ehk odraleib Mar; anna lapsele kakku ja apad Mär; laps ike `ütleb: anna kakku Vig; säh või kakku PJg; `leiba `üiti et kakk, lapsed `üitsid Kei; Anname tillule kakku Kos; kakku one lapsel esimene sõna Kod; säh ma annan sulle kakku Äks

kakk³ kakk g kaka Puh V(g -u Kan) lstk liha kõvva kakku ei saa[?] süvvä, anna[?] pehmet Kan; anna_latsõlõ kukku ja kakka (leiba ja liha) Har; latsõlõ kakka andma Vas **Vrd** kaka²

kakk⁴ → kaka¹

kakk⁵ kakk(o) kagu¹ – Hlj Lüg

-**kakk** Ls juustekakk

kakkama kakkama, kakata Rei Hää Kõp Trv T Lei, -da[?] V, kakka|me, kaka|te M(-de Krk), -mõ, -dõ San

1. a. tõmbama, rebima, katkuma kud linu veel meres leodadi, siis kakasid nad (kakandid) linakiud kati Rei; ärä kakka kapustit Trv; sulle keida jala `kül'ge villane lang, sa `kat'ski ei kakka, kelle tjuü ei lää edesi Hel; mine lase [hammas] `väl'lä kakata; kui pind käe ehk jala `sisse läits, siss kakati `väl'lä; ta lašk kaitš `rõiva `raasu masinaga kokku, and kakata: kakake nüid `lahki - -, aga es kakkava Ran; nigu mõni mari tiratap, nii laits kakkap ärä; näed mul siin lõvva otsan om üits karu, sji olna õnne karu, sedä ei `tohtna ärä kakata Nõo; obene `ol'li kabla `katski kakanu Kam; Ta kakass särgi küllest tüki Rõn; kirut' rohu ja nii jäi ammass kakkamõdõ; ma_kakka mõnõ puhma `kartold San; kakaśś käe mant ar[?] (veskis) Se; kaka kat'ski Lei || ku sul `viina om kotu ja kui om `koskild nigu kakata (vargsi võtta) vai saada midägi, siss - - massap klaas `viina pal'lu Puh || tõse kakanuva `naaru Ote
b. füüsiliselt pingutama, endale liiga tegema Mis sa kakkat säääl; Ärä kakka kõttu ärä Trv; `mõt'lin, et `tjuubre `tõstmisega olen naba ärä kakanu Ran; ma ole `endä väegä ärä kakanu - -, ole `indäle `aiget tennü Kam; tä kakaśś `hindä är `nõstõh Se; siäh är kakaśś `hiindä Lut || Tjuüd kak'k (lõhkus, murdis) timä `hirmsahe Rõu **Vrd** kaksama, katkastama, katkuma

2. jooksma, pagema ma kakkasi `kaugel üle mere Hää; nüid kakka eläjidege kate vil'la vahet; Las latse kakkave välän Trv; pañd kakkama, nii et jala es putu maha Ran; lase mu `sisse, ma sai kotust kakkama pošte käest; siug nakass `endä liigutama, no küll ma siss kakassi minemä sääld mant Nõo; kül_ta kakaśś mu ijst San

3. fig andma ega ta `seante `kinni `kägege_i oole, ta kakkass iki vahel ärä kah; temä ometik oma näpu vahelt ei kakka kedägi Krk

kakkar kakkar g -a VNg tükk, klomp `terne `piima `tehti. pane suol `sisse ja `liiguta, siis oli kohe ilusad kakkarad ja nied ei murenend; (võitegemisel) siis pärast (kui koor hakkab kokku minema) lüüb nie kakkarad `sisse VNg

kakkema → katkema

kakki kak'ki Saa Kos HJn Jä ViK Trm, `kaiki Juu Kos Jür katki küüne rännad `lääväd kak'ki, kippeks Saa; `pükste reied olid `kaiki Juu; `lõikame sü'l'di liha kak'ki; läks mõni asi kak'ki ja tuli sepale Kos; luu lähäb juo kak'ki `krõpsti Amb; jät'tis tüe kak'ki, läks minema; kiidab või kaela kak'ki JMd; nii aganane old, et leib läks kohe kak'ki Ann; tema on oma nisa `traati kak'ki aand TÜR; `pasled kak'ki, tahvad lappida Koe; lüe pulk vahest läheb kak'ki VMr; murrin kepi kak'ki Sim Vrd katti

kakkine kak'ki|ne g -se Kos HJn JMd VMr, `kaiki- Jür Koe katkine kak'kine katel Kos; ää pane kak'kiseid `püksa `jalga; kak'kised `suapad lasevad vett läbi JMd; kak'kine [asi], sie sai ära parandatud VMr Vrd kattine

kakkuma → katkuma

kakl kakl kael mul naa d'ala murõldu, kakl ka murt Lei Vrd kael, kaal⁵

kakla `kakla kaela rät'i käüt `kakla, nõglaga t'sukašš kini `kaalarät'i Lei Vrd kaala, kaela

kaklema `kaklema, kakelda spor L K, Trv TLä Vön Rõu, `kakleda R(-mma Vai) Khk VII Hää Iis, -me, kakelte M, kakõlde San, -õma, kakõlda TLä Ote Rõn, -õmma, kakõlda² V, -õmõ San Krl tülitsedes hoope jagama, rüselema ärä tule `kaklema Kuu; `Kuerad `läksivad `kaklema (purelema) Jõh; ku akkasin `kaklemma, siis `toine mies oli `toises kääs Vai; `raaplevad [õeldakse, kui] mehed `kisvad `joonud `piaga, [kui] naised `kisvad, `öötasse `kaklevad Kse; kuked `kaklevad või `riidlevad Tor; ma tahass ta naha läbi `kakleda Hää; `ühte lugu karupidi kuos, `kaklevad JMd; Koarel `kakleb joonud peast TÜR; mõnikord on ka, et `koeruse pärast `kaklevad teised VJg; küll kakelsivad kul'l ja varess, nii et kole kohe Äks; poisi kakelnu `arja pidi kogusin Trv; kuke `kakleve, kisuve nii et veritse; ta tahts miul suie `sil'mige `sel'gä tulla, tahts `kaklem tulla Krk; lihuniku vanast `kaklive kõrtsin Hel; ärä `mõtle et `kiägi `kaklemada om, kanagi lähvä `kaklema; (nemad) ei ole üits ütega läbi saanuva, sõemõlnuva, kakõlnuva ja kiiselnuva Ran; ta sõemel miu, aga kakelda ta_s saa, aid `olli vahepääl Nõo; sa ärä lase näil kakelda, lahuta ärä Rõn; nyy `ol'li_kakõlnu vai tapõlnu? Har; Sõss timä mugu_tülüt' ja_kakõl' Rõu; vanast ka_ks tet'ti `tempa ja, `peeti illo ja kakõldi Vas; kas pulmah kakõldi ka? Se || sõnelema, riidlema perenaine kake'l alati (tüdrukutega) Hls; miheemä tullu `kaklem; `kaklet latsege, põrudet last, sa ei tohi sedäsi tetä Krk; meie mõne sõna man jageleme kõvaste, mõni `mõtleb, et me `kakleme Puh Vrd kaaklema, kraaklema

kaklus `kaklus Kuu Khk spor L, Kos I Plt, kakelu|s Vai VII Mär Plt M, -ss Krk TLä San, g -se; kakõlu|ss g -se, T -sõ V(-ll- Har, -šs Rõu) käsikähmlus, lööming; riid, sõnelus poisid läksid omavahel kakelusse; `laatadel on `tihti `kaklusi Mär; `kaklus läks poiste vahel `lahti Tor; `kaklus tuleb tühisest ašsast Kos; tuli `kakluselt verise piaga; tema `kaklusesse ei segand Iis; kõrtsi man jälle kakelus ollu Trv; `kaklemine om s'ij ku saadane kuradi käive. ku väistege ja teivastege akkav `pääle, s'ij om ka kakeluss; kakeluse pärast mea ei ike, ka mea ei mõista `vastu ütelte; tülist tulep kakeluss kah Krk; ma `pel'gä kakelust Puh; tõene `ütlep `vasta, aap `süäme täis ja `ommegi kakeluss käen Nõo; edimält nigu `nal'la teivä, aga

peräst läits kakõlusess Ote; sääl ol' suur kakõluss, mihe `ol'li `juubunu² Har; sulanõ viidi kakõlusõ peräst kiini² Rõu; sääl õks omma na kakõlusõ Se

kakma → katkuma

kakohe *kakohe* vaata kuhu *kakohe lei no `jalgu `kängmä, läve pääle; kakohe timä ar `päädü ni kavvõndõhe Se Vrd ka²*

kakr *kakr g kaara, `kaara kaer kül'vi `kakru; kat'stõismess näätäl' (külvinädal) ollõv `kakru beran pareb; `augusti`kouga d'oo om taa külü aig rükil, bõt k'ezvil `kaarul un linul k'evaja Lei Vrd kaar²*

kakras *kak|ras g -ra karikakar `kakras `kasvab kesa `põllu pääl, `kollase `õiega; `kakrad `kasvavad rukkis, ohaka `muadused on, pikkad `suured, `kollased `õied Vai Vrd kakar²*

kakru|olg *kakru ol'g kaeraõlg reibuti vanu'sin aon rügä un `kakru`olgõ Lei Vrd kaaraolg*

kaks *kaks g kahe p `kaht(e) R eP(g kahõ p `kahtõ Khn, g kae Sim, p kast Kod); kaks (rahvalauludes, ütlustes)*

1. kaks a. kindel hulk *`eile kaks kilu oli `kammela `vergus Jõe; Üks ige üks mies, kaks miest `voitlevad ka kuradiga `vastamisi; Kaks sest `kasva [õeld], ku last `liiast `hoieti Kuu; `läksin `kahte talu VNg; tulevad kahed `lapsed (kahest abielust); Kui kaks kuos, sis `kolmas suus (taga rääkida) Lüg; Kaks `näitavad tuld, neli `tievad aset, üks `eidab `piale = koer; Kaks `juoksevad ies, kaks ajavad taga = vankrirattad; Kaks `ilma `kolmandata ei jäe IisR; inimisel on kaks kätt ja kaks `jalga; jogi `lahku kaht `aara; kahel puol on [abarat] `arvad `silmad Vai; Kaks kätt rinna pael (surnud); `Mõisas olid suured kahe poolega ukсед Jäm; kärstib kahe eest tööd tiha Ans; Kärü, seda `üiti kahed rattad; mis sa raasid `kahte vahet (edasi-tagasi); tööme ta kahe vahel tuba Khk; Nüid `aeti kahese `kül'ge `kõrge mulla kuhi Kaa; `Päivi küll, äi kedagi ela `kahte `aega; Nee on just kut kaks iges `ärge (alati koos) Põi; seitse nädalt oo kahede pühade vahet; võiks jo kaks kätt vahelutte seista (töötgemisest loobuda); `ühte keedust es keedeta `kahte `õhtud; ma taha nüid kahelt poolt ea `olla (mõlemaga hästi läbi saada) Muh; Kahte meest ma küll äi karda, kolm äi mahu kallale (kiidukuke suurustamine) Emm; kut kaks kätt ronna `peele saab (sureb), siis on keik kee, mes tahtnd ja igatsend Käi; kus seda `kahte [hobust] oli, ju ikka õhõga `künti Rid; kui mõni laps sureb kahe vahelt ää, siis `öötasse, see on kahe vahelmene Mar; `kahte `sel'tsi loomad Mär; `kahtes maeas olid pulmad Vig; ennem kaks `kargamas kui viis `vingumas (loomi olgu vähem, aga hästi toidetud) Kse; Kui kaks koera purelevad, võtab kolmas kondi; Kaks `lindu ehitavad pesa, üks lind `kautab pesa (vallalisele inimesele vara ei kogune); Kaks `kandvad kolmat, kolm piad ja kahessa `jalga = jahimehed lastud karuga Han; siis tulavad tal (tõrvaahjul) leerid `ümmere kahest püült kül'lest Var; kahe otsaga pulmad tulid il'lem Mih; Nied kalad tulad `meite kahõ `piäle ää jagada; ei lastass `kahtõ maja ühe nime päl `olla Khn; Üks läheb `sisse, kaks tulevad `väl'la = sünnitamine haiglas; Obune komistab nel'la jala pääl, mis ime siis, kui inimene kahe jala pääl Hää; kahel pääval ei saan `väl'la Ris; oli sest `kahte nädalid, kui oli siin (kiri Kanadast) HMD; ega mul pole kahesi `käsä Juu; `kahte paelu, `ühte vähe (vähese jaotamisel) Kos; siis tark oli üeld, kaks tükki suavad rikkust, kolmas jääb ilma JMD; igas saunas olid kahed rahvas (kaks peret) Koe; süüb suu, katsub `kaksi, kolmel olgu ju `iagi kogu ees Sim; tievad kahe `piale kahasse (heina) Iis; vai*

sa `kaste üvä suad, ilosad naiss ja `kruüti; egä ühess kast ei kasva (lapse hellitamisest) Kod; kui kaks ninapidi koos, siis kolmas ammaste vahel Lai; kaks miißt tulevad ja läheväd KJn; instr k a h e kaks, kahekesi `üösse akkasima `tüöle kahe mehe VNg; kahe vene tulivad perädikko Vai; kahe tüdruku olime seal Kir; kahe venna Tür; elame siin kahe vanainimese VMr; kahe pere elavad sial Sim; näd alate kahe mehe panevad `leibä ahaju; ku õssan `liitri `viina, panen `põvve, assun `müüdü tiið nagu kahe mehe (julgesti) Kod || rase ta põle enam üksi `ühti, nää on kaks Juu; ta ei ole üks, vaid kaks VJg b. mõni, paar `jalga kaks põhjast ülal VII; Mets löi päeva kahega iire `karva; Rihal `nurkas pisike `lamba aid, lammast kaks sihes; Küll seal vaka kahe osa `vilja on Pöi; sii oo ju `versta kaks vahet; nüid_o `päeva kaks silm `aige ja vesine Muh; k a h e k s ~ k a h e s (s) e lahku, pooleks, laiali nüid_se pere_o kaheks juba Muh; noot `võeti kaheks, need kaks poolt siis `üiti nooda reied Mar; eidäb peret, [mesilased] `lähtvad kahese Var; Saksa riik läks kahesse Ris; k a h e k e e l e g a ~ o t s a g a ~ p e a g a ~ p e r s e g a ebausaldatav, põhimõttelage See üks va kahe otsaga inimene; Kahe perssega Jäm; kes kahe `keelne inimene on, seda ütse kahe `peaga rebaseks ehk kahe `persega rebaseks VII; `Õeldaks kahe `persega peni ja kahe otsaga siga Hää; kahe keelega inimene räägi pal'lu `teisi inimeisi; mõni mees ka on sihuke kahe otsaga vorst, räägib ühest asjast `mitmed `moodi Plt; k a h e l e k o r r a l e, k a h t e k o r d a ~ p ä h e k a k s k o r d a, kahel korral kahele `kõrrale `läksivad `silmad `kinni Lüg; kahele korrale peksetasse ne laed (lademed) läbi `vartadega Muh; kanamuna, mis kahele korrale sünnib Emm; miks sa seda kahele korrale teed Rei; panin sõrmed suhu ja vilistasi `kahte `korda Kse; ta oo `kahte `korda kirjutat Var; seal põles `kahte `korda (tulekahjust) Tõs; `kahte `korda oli `aigemaeas Aud; `öösse `ärkasin kahele korrale üles Ann; tä one ärä õõrutud kahele kõrrale läbi; sij o `kaste pähä siäl käänud; leimä rehädegä eenäd `kahte pähä ülesi Kod; olen `kahte `korda näind SJn; k a h e s m õ t t e s ebakindel, kahevahel seesäb na kahes mõttes, põle `kindel, mis tehä Tõs; k a h e s i l m a v a h e l (e) märkamata, tähele panemata Jättas pooled asjad kahe silma vahele Jäm; Kahe silma vahel ja ninaotsa `varjus Rei; Kahe silma vahele `jääma Hää; see asi jäi kahe silma vahele Kei; k a k s k o l m mõni, mitu kaks kolm kive, paar kolm munaku Vai; kaks kolm tükki oo korralt laudul; kaks kolm kasukast pannasse `selga Muh; `kahte `kolme `moodi Mar; ma aevastan kaks kolm `korda pärastiku Ris; kahe kolmel on siin `lammad Kei; annan tämale kaks kolm `küüki; tõesed vihud `riissi `piäle kahelt kolmelt realt Kod; k a h t l u g e d a (koos eitusega) sõnatuks jäämisest ei `muista kaht lugeda Kuu; akkasivad nied majad põlemaie, `meie ei `õskand siis midagi enamb kaht lugeda Lüg; Jäi vaid, et ei osand enam `kahte lugeda Rak; Enam ei mõistnud kahte sealjuures üelda Trm; k a k s n ä g e m a kaht võimalust arvestama Kalamies juo kaks nägeb, saab [kala] vai jääb `ilma `uobis; `Üeldi `ohkajes, et kaks püü mies näge (kas tuleb eluga või upub) Kuu

2. number kaks ei `oska `kirjutada kaht Kuu; suur kaks ukse pääl Kär; üks oli väga ea, kaks oli ea, kolm läks `korda (hinnetest) Mar; üks ja siis on kaks Juu

3. kell kaks ma kahe `järke (kell kaks läbi) tuli `siia Mus; `erkan kell kaks `üüsi Kod

Vrd kats

kaksama `kaksama, kaksata KJn T(-õm(m)a Võn), -e Hls Hel San, `kaksada Jõh; `kaksam(m)a, kaksada? (-gs-), -ta? V(-mõ Krl, `kaksõm(m)a Räp Se, kaksada? Lut)

1. järsku rebima, (katki, välja) kiskuma Poiss `kaksas maast `kaalikaid ja `viskas `vankri `pääle Jõh; kabla `kaksad katik Hls; mia es lase üttegi ammast kaksata Nõo; jakup `kaksap ao anna ärä (jaagupipäevast alates on hommikul kauem pime) Kam; sõss kaksati tulõ `soetusõss nigu papõrt inne Kan; Lehmä rõibõ ol'l tok'i `vällä kagsanu ja `põldu lännü? Urv; tiä `kaksõ `kaalõ Krl; ala_kaksadu taat `kat'skiss; kiä `mijüüda hernet lätt, piat õks `kaksamma paar' `kõtru; kost ta kätte saa, säält ta `kaksass (varastab); anna? `antust, murra? `murtust, `kaksa? kaksatust, jummal' and sullõ saa ja tuhandõ võrra Har; Ma_lää kaks hiussist; `kaksõt rõivast vai `kapla; `Kapstapää mant om üt's räbäk' hulga `lehti är? kaksanu Rõu; hammass tulõ `laskõ `vällä kaksada?; karv `tilko, `kaksa är? Ply; võhl võta õi_ `hernist, kadõ `kaksa õi `nakrist, nyy ahnitsasõ parõmbat, suur' mulk ol'l kaksat voona küle `sisse Vas; tuli kiksi, ta uma näpo vahelt `vaesõlõ ei `kaksõ? Röp; hobõsõ taoõs `palgõ `kak'si ar?; `kaksõss ussõ vallalõ; `kaksõt puu üless (juurtega); ma `kaksõ su nõna `maaha (ähvardatakse sõnakuulmatut last) Se || töö või pingutamisega tervisele liiga tegema, end venitama Egas kihä ei taha jo kaksamist, siss oled kõtust valla kah Nõo; ma_ `kaksi hennest tuu `nõstmisega vällä? Har; tä um `hinnä nõstmisega? är? kaksanu? Rõu; kaksaku_i är hinnäst; naard nigu ar `kaksõss `hindä Se; kaksõss kõtu vallalõ Lut || löõma tõnõ naanõ tõsõn paku otsan ja sõss `kaksi? [tõlvadega] Urv; Üt'skõik' miä asi sõss käehn ol'l, `tuyga kaksas; ku üt's `kirvõ üle ola hiit', siss tõõnõ matsu kagsasõ Rõu

2. jooksma ka ku pand `kaksame Hel; peremijs tul'l, aga ma sai `kaksama Nõo; küll `kaksap minu ijst ärä Kam; ku lats `kuulsõ imä `hõikamist, sõss tä nakaõs kodo poolõ `kaksama Kan; Hobõnõ tõmmaõ näet tok'i `vällä ja paänd `mõisa poolõ_ `kaksamma Urv; kui siss kaksasõ minemä ku valu Har; Võt't uma hanna `sälgä ja_kak'sasõ külä pääle minekit Rõu; ta `kaksõss mineket kui tuhat `nel'ja Röp; ma `kaksi kodo pagõhhõmiist Se

3. uuristama vesi om maa ärä `uhtnu, `suuri `kraave `sisse kaksanu Ote; säält om vastanõ egi läbi kaksanu?, vana egi `ümbre jäänü?; taa vil'l mädäness pääle, ei `kaksa `mulku `sisse kah; no_ `paani õdagult küdsetu_sibula [paise] pääle, no_m mulgu `sisse kaksanu? Har; `viiga? kaksasõ `mäntse tsori Se

Vrd kakkama

kaksamise|sõna `kaksamese sõna? umma?: pühä `Maara tulõ abist kõegist suonist, kõegist jakõst, kõegist `luukesist, kõest verest tulõ abist Lut

kakseti kakseti PJg KJn kaksiratsi Poiss ära nühe seal kakseti kartsa selgas PJg; Ahjuluuda ei saand mud'u tehägi, kui pidid kakseti piäl olema; Kui enam ei niidetud, aga vik'ät luesati ik'ki ärä, vanakurat mineva mud'u kakseti `sel'gä KJn **Vrd** kaksiti

kaksi kaksi Khk Kaa Muh Mar Kse Häa Juu Kod Pal Plt KJn, `k- Kuu Lüg; kaksi- Sa Rei L spor K, Kod, `k- R kahekesi; kahekaupa `Üksi `endäst, `kaksi käsist (ühe inimese tööjõud) Kuu; Viska linnaksed liguje, õdrad õtseti vedeje, kaurad `kaksi mätta,eie rlv Lüg; lähme nüid kaksi `sõnna Kse; kaksita, pane `mõnda `kõsta kaksi (lõngad soasse) Kod **Vrd** katsi

kaksik kaksi|k g -ku eP(g -ko Mar, -ke Kod, -gu Jäm Khk Hi); `kaksi|k g -ku R(g -gu Kuu VNg; -ko g -go Vai) hrl pl

1. kaksik (laps, tall, varss) No neil on kuus tüdärd, kahed `kaksigud. Kahe `kaksikuje vahel `sündis üks tüdär Kuu; kui `kuhja `malgad `pandi `paaris, siis `naisel `kaksikud `lapsed Lüg; Noore `lambal teine kaksik suri äe; Nämäd on alati `seltsis kut kaks kaksikud

Pöi; kaks vanamad [talle] on kaksigud ja kaks nooremad on üksigud Rei; nelläsid [lapsi] pole `Aeskas olnd, kaksikusi ja kolmikusi oo olnd Mar; kaksikuid `lapsi tuleb õige `tihti Mär; Meil vana must lammas tõi tihti kaksikid tallesi PJg; nad on nii ühesugused jußt kui kaksikud kohe Juu; kui kuus `malka `panna [kuhjale], `lambad ei too kaksikuid `tallesi Amb; mina olen kaksiku paarimees (teine kaksik) Pai; kaksikud pojad VJg; sõsarel olid kaksikud `tütreid; kaksikid `varsu oo küll õllud Kod || kahekaupa kokku kasvanud kaheksas kül`vinädal peab ube tegema, siis `tulla kaksikud kaunad Juu; kaks piäd mõne rükki kõrre õtsan, kaksikud; kaksiked piäd (rukkiil, odral), sij vaja kodo viädä ja `anda `lambale, siis lammas tüüb kaks `poega; kaksiked `pähkliid, sabad on tupen koon Kod

2. (kanga kudumisel) a. paarislõngne või täispiine kangas `siati kaksikus `sisse, kaks `lõnga soa pii vahel Ris; Enamašti `kooti niit `lõime tekkisi, need `pañdi tagumise niie `piale kaksikusse ja esimise niie `piale kua kaksikusse Amb; kui sa `tahtsid kaksikusse kangast kududa, siis pidi olema `pandud üleni kaksikusse VMr; kaksik kangas, kui paar [lõngu on] ühes `niies Rak b. kangaviga `Kaksikud, siis on ühele niis `varvale kaks niit `järsko `pandud Lüg; sel `kangal on `kaksik sies, ku kogematta `juhtub kaks `õtsa `kõrvi ühe `niie pialt Jõh; `kangal oo kaksikud või paarid sees, kui niies oo kaks `lõnga kõrvu sees ja üks niis oo jään vahele Aud; kui lõng kat`ti on, siis lähäb kaksikuks, kui sa ää parandad, siis kaob kaksik ää Juu; [kui oli] üks kaksik ja üks piivahe, sie oli nagu kogemata `kombel VMr; kui lõng mõnikord `kangas `kat`ki lähäb, siis on pial kaksik Sim; võisid kua edasi kududa, kui kaksik sees õli, aga sialt sai kangas paksem, kaksikut pal`lu `sisse ei `jäetud Trm; kaksikitega kuditud riie one sõre ja `lörtsjäs Kod; `riidel võis `olla mõni rikand või kaksik Lai

3. pl tähtkuju – Kad

4. käik nipsumängus (kivikestega) – Kuu

Vrd katsiku

kaksik|kaari vastaskaar(t)ega kui on nõrk ein, saab kaks kaari niidetud Kär
Vrd katsikaari

kaksikalli `kaksikalli Kuu Lüg, kaksikal`li VJg

1. kahekordselt ma `sulle sedä ei `kingi, ma tasun `sulle kättä `kaksikalli Lüg; noo, sa oled kaksikal`li ära makst `jälle VJg

2. kaksiratsi `istub `kaksikalli, `tõine jalg `tõisel puol Lüg

kaksik|käibiji hoiatusvaim kaksik`käibiji - - pidada oma nägu olema, näidab ennast, kut midad õnnetus tulab Jäm

kaksiklane kaksiklane paarislõngne kaksiklane kangas. paned niie `piäle kaks `lõnga, esimäse `piäle kaks `lõnga kõrvu, tõese [niie] `piäle kaks `lõnga, siis tuleb kaksiklane Kod
Vrd kaksiline

kaksikune kaksiku|ne g -se Kse Plt hv kaksik need oo nagu kaksikused Kse
Vrd kaksikunõ

kaksik|võitlus kahevõitlus käsitsi nad ei `vihtund teineteist ja kividega ei `pillund, läksid kaksik`võitlusele PJg; läksid kaksik`võitlusele Tor; kaksik`võitlus, kui juba rammumehed on mõlemad VJg

kaksik|kõrrute = kaksikõrvu `kierän `püksid `kaksi`kõrrute, et ei lähe `märjäst; ülimises `õtsas õli plakk `kaksi`kõrrute `kieretud; terä lähäb juo `kaksi`kõrrute, kui üle `liia `käiäd

Lüg **-kõrvu** kahekorra `Kannas sai pikkite `kaksi`kõrvu `käänada `enne `kaikale `kieramist
Lüg **Vrd** kaksikõrrute

***kaksiline** p *kaksiliss* paarislõngne *kaksiliss* kangass kua õlen kudonud, *kaks* `lõnga one tagumase niie piäl kõrvu ja *kaks* esimäse niie piäl kõrvu Kod **Vrd** kaksiklane

kaksipidi 1. kahes(t) suunas(t), edasi-tagasi, siia-sinna mis sa joosed kaksipidi Khk; Kellel `keike kää oli, see_s akka tūmaga kaksipidi `keima ka Kaa; kaksipidi `lained, mere jooks käis pial Pha; täna ma ole nii pailu kaksipidi keind et Jaa; ta nüid loksub kaksipidi (noor abielumees käib kahe kodu vahet); nee kondid, mis on sõda `viisi kaksipidi (laili) Pöi; rihva saag, kaksipidi kõver puu Var; mis sa vahid kaksipidi; [hobune] `Taagleb, paigal ei seisa, `kargleb kaksipidi Hää; nää nüid, inime läind kaksipidi sedasi (ekselnud); lumi on nüid nii kaksipidi tuisand Juu; Loksuta piäle kaksipidi (õlleankrut); mõned `kuuvad [sukka] päris üleni kaksipidi (kahtpidi), aga sis ta tarvis sedävisi just kaksipidi ei ole kududa KJn || vaheliti, kahtepidi `Räästa korrad `pantaks kaksipidi – selipidi laast `alla ja kummuli [laast] pääle Hää; [puu]riida ots `pantse `jummi, jumm on kaksipidi Saa; piha aid on kaksipidi kuuse `okstest KJn || kaksiratsi istub kaksipidi obuse `sel`gas, istub kaksipidi, jalad laili Juu **Vrd** kahtepidi

2. kaht (eri) moodi, nii ja teisiti (ka kahekeelsuse või järjekindlusetuse tõttu) a. s ärä `mõtlet `kaksipidi; kõva usuga mies, kes ei usu mitte `kaksipidi; mõni on `niisikene, et ei `räägi `öiete, `räägib `kaksipidi, sõna siit, `tõine säält Lüg; `kaakleb, `kahtleb kaksipidi, teha või mette teha Khk; Sii polnd kaksipidi `mõtlemist, vaid aketi kohe otsast `pihta Kaa; ma `mõtlet ikka kaksipidi Muh; kaksipidi `mõtlet peale, enni ikke lubab, juba pärast ei anna Mär; Juttu kannab ja nõnda kah, ku kaksipidi räägib, koorutab juttusi Hää; roamatus `ütlet, et oja kaksipidi `mõtlemese eest Juu; kaksipidi `mõtletema, kas ta on tõsi või ei ole Kos; ta `mõtlet seda `aassa kaksipidi; ta aab kaksipidi juttu JMd; `mõtlet kaksipidi, kas jäen `süidläsäss vai suan `lasti; kaksipidi kõneled ehk `kaste `muudu Kod; kaksipidi juttu `rääkmä KJn b. a kahetine, kaksipidine kui `räägib seda ühes kõhas ühtpidi ja `tõises kõhas tõistpidi, siis on `kaksipidi jutt Lüg; `kaksipidi asi, see `ongi kiusatus, kaks `vaimu `vastamidi Aud; kaksipidi mielega inime ei tia, mis teha `tarvis Kos

3. aina, ühtelugu kaksipidi käib `ulkumas, ei seisa kodus Vll; On `päeva pailu `ussisi kaksipidi `jalgus teede ja radade peal, siis `tulla `jälle mõne päeva pärast `vihma; [jääräl] Pea maha ja `nöuse, mis ta muidu kargutab kaksipidi; kolme kopikesi rahasid kõrsist kaksipidi `käidi vahetamas Pöi

Vrd kaksipite, -päidi, katsipidi

kaksipidine a < kaksipidi `toise talo pere `naine on üks `kaksipidine inimene, ei tädä voi `usku – taas `räägi nii, taas `toisite Vai; see oo ühna kaksipidine töö Muh; `kaksipidine `mõtlemine Rei **Vrd** katsipidine **-pite** kaksipidi `motlet `ninda `kaksipitte `selle `asja üle Hlj; nämäd `rääkisiväd `kaksipite Vai **Vrd** katsipite **-päidi** `kaksipäidi kaksipidi – Kuu **Vrd** kahta-, katsipäidi **-raksi** -raksi Aud Hää Plt KJn, - `raksi Kuu Jõh kaksiratsi siel [kivil] vois `kaksi `raksi pääl `olla `jusku hobuse `seljäss Kuu; Arst `käskis `aigel `istuda `istmele `kaksi `raksi Jõh; Selma oli kaksiraksi tääl kaela pial Aud; kaksiraksi obuse `sel`ga, teine jalg teine puul; mõni istub kaksiraksi `lamba pääl, ku lammast niidab Hää; kaksiraksi kaevu pial Plt **Vrd** kaksitraksi **-ratsa** kaksiratsi Oled `jälle `kaksi `ratsa `pingi `seljäs Kuu; Mis sa `kargad `kaksi `ratsa `puide `otsas `jusku mõni poiss IisR; `Istus kaksi `ratsa pal`gi peel;

Poiss oli kaksiratsa obuse seljas Jäm Vrd kahteratsa -ratsi -ratsi Sa, -rat'si Vän Saa JJn Istus kaksiratsi pingi peel Jäm; ta istus kaksiratsi Khk; kaksirat'si õla peal Vän; istus kaksirat'si nõu pääl Saa; läks kaksiti turja, kaksirat'si JJn Vrd kaksiraksi, kaksiratsa, kaksiratsi

kaksita kaksiratsi `Kargan `kaksita [hülgele] `selgä ja hakkän sugema puoss haagi `varrega pähä Kuu Vrd kaksiti

***kaksitama** kaksita- Kod, `k- Lüg lõngu kahekaupa soasse panema `kaksitab `piirda `panna Lüg; kui üks lõng pinnu vahel ja ei taha `varsa jättä kõrvale, kaksita, pane `mõnda `kõsta kaksitama Kod Vrd kaksitama

kaksite kaksite Rei Mar JJn VMr I, `kaksite R

1. kaksiratsi `Istu `tuolil ilusasti, ärä ole alade `kaksite; mies oli `kaksite hüppänd `sinne `hülge `selgä Kuu; `lammas `kántsti külite ja ise `kaksite `kaela `pääle VNg; ikke `kaksite obose `seljäs; laps `sõitab `kaksite `luuva `varre `seljäs Lüg; istu kaksite obuse `selga Rei; üks aeas [viljavihke] tuppa, teine oli kaksite parsil Mar; vot inime pidi kaksite olema parte pial VMr; sõidab kaksite `ratsa Iis; issun kaksite `seie uksepaku `piäle Kod

2. kahekaupa, kahekesi Neid `kaubamihi oli nädäläss vahel `üksite ja `kaksite oma puid-padi `kaupa pakkumass Kuu; `siuti sie kimp siis `nüidiga `kinni ja `pandi siis `tõine punt ka ja siis `pandi `kaksite kuhugi puu `pääle Lüg; `erne `luuvad `pandi `kaksite `aasa `pääle Jõh; ubad `panti kua `sarda kaksite lat'i `piäle; pane riie kaksite ukse `piäle Kod

3. kaksipidi, poolt ja vastu `kaksite `motlema VNg

Vrd kaksiti, kaksite

kaksiti kaksiti S L K Trm, `k- Kuu VNg 1. siia-sinna, kahes(t) suunas(t) see (näärtsai), mis on sedasi kõveriti `tainast kaksiti `tehtud, teist `moodi oli kut `kringel Ans; tuul `kargab `ümber -- puhub kaksiti; meri `löökleb kaksiti, siis kui meres joosk on; Kui kanjast kojutasse, siis uikoda keib kaksiti ühest otsast teisse; `joonud inime vaagub kaksiti Khk; Tuuled tormid peksid viljad kaksiti maha; Irred teibad tuleb ikka kenasti üksipidi unni laduda, mette kaksiti (risti-rästi) vissata; Mis sa nii kanjast kaksiti vahid; Täna pilved joosvad kaksiti Kaa

2. kaksiratsi; kahekaupa (rippu) ise `istus `kaksiti sial `vankri pial Kuu; no üks oli `parsil `kaksiti, `teine `andas kätte VNg; So tüdar oo kut suur kassak, varub kaksiti obuse `selga Emm; me `paima (panime) sii kaksiti puud, aripuud -- kaksiti `põhkude `peäle (õlgkatuse harjale) Mär; na `kõrge oli see lääve, et kaksiti üle said Tõs; kaksiti katusel Aud; Jaan võttis ta kaksiti oma pihade pääl; pane odrad otseti oeass, kaerad kaksiti kaeuse Hää; pink `vankrel sõidavad kaksiti pial Hag; Ise oli kaksiti `tiisli sel'las Amb; `erne kahlud -- kaksiti `siia puu `piale, siis jäid ladvad alaspidi ja `tüikad ülespidi Tür; ronis kaksiti sia `sel'ga Kad; istub kaksiti aia peal Trm; arijalad jäid kaksiti arja `piale Pal; poiss sõidab kaksiti luua seilas Plt Vrd kakseti, kaksita

3. kaksipidi a. (adverbiaalina) Ma aksi juba kaksiti mõtlema Jäm; nõnda kaksiti `rääkis, ken sest aru sai Khk; Mihkel rääkis seda juttu nii kaksiti, äi mina saand aru, kudas asi õieti oli Kaa; ma `mõtle koa kaksiti, vahel teist `asja, vahel teist `asja Muh b. (atribuudina) räägib kaksiti juttusid Khk; Juuli oo seikese kaksiti jutuga, ühekorra sedati, teisekorra teisiti Kaa

4. kaks korda siis pole kaksiti `sõita Jäm; alumese lati `kül'ge läks kaksiti, `püüräs vitsa `kiinni `veikse lati `kül'ge Pal

Vrd kaksite, kaksiti

kaksi|traksi *kaksitraksi* kaksiratsi – Vän Tor **Vrd** kaksiraksi

kaks|kanti kahest küljest *rugi tükk oli kaks`kanti kümme latti, kaks`kanti üksteisend* Jäm **-kolmat** van kakskümmend kaks `naised lugesivad sedäsi `vörkeid, kui `niiti `aspeldasivad: üks `kolmat ja kaks `kolmat Lüg; *kakskolmat `korda* Phl; *enni asveldati sedasi, `loeti `lõngu üks kolmat, kaks kolmat, niikaua kui kuuskümmend `lõnga* Mar; *meie lukeme sii kakskümmend, siis akkame ükskolmat, kakskolmat* Mär; *ükskolmat, kakskolmat, kolmkolmat – kolmkümmend oli `viimaks* Juu; *kaks kõlmat* Kod || *puol`kolmat [või] kaks`kolmat* (hum lombaka käimisest) IisR

kaks|kümmend kakskümmend *sie on `vaata et `kahte`kümmend `versta; naha `keskmine ind oli ikke kakskümmend viis `kruoni* Jõe; *`Aestat kaks`kümmend kaks on vanatüdrigu taks* Kuu; *kahel`kümmel suvel rikkus vesi `kartuli* VNg; *lue kahe`kümme ühess `saate* Lüg; *miä `läksin mehele, kahe`kümme `kuue `aastane olin; kodo tulin, siis olin kaksküme `üeksä* Vai; *pole `kahtekümmendkid* Kär; *oled kakskümmend seitse `aastad meil oln, aga `luuda ega nuustikast põle ää kulutan* Muh; *nääd `enni kahtkümmet viit `aastat soldatiks ei läind* Mar; *kakskümmen üks [on] ükskolmat* Khn; *ma olin kahekümme `aastane, kui tienimast ära tulin* Rak; *kakskümmend kaks `puuda siga `raske, tõene ei `kualnud `kastekümmetki; kual linu one kakskümmet leesiked* Kod; *`alla kahe`kümne `aasta käisin `lahtiste `juustega* Lai; *veike kohakene, siuke kahe`kümne vakamane* KJn; *on aeg olnd, kui viina tüüp on kakskümmend viis `kopkad `maksnu* Vil **Vrd** katskümmend

kaks|neljat *kaksneljat* Phl Mar van kolmkümmend kaks [loeti] *seni kui kolmkümmend, siis akkas `jälle üksnel`lat, kaksnel`lat* Mar **-piiline** ^{paaris}lõngne üks`piilist ja kaks`piilist, neid olen ma ise kudund kõik; *linased [kangad] olid enamani kõik kaks`piilised* Amb **Vrd** kakspiine **-piine** *kakspiine = kakspiiline – Phl -ratas* kaarik *siss perenane või peremjiss löi siss kaheratta ette obese* [kui oli tuline rutt] Kod **Vrd** katsratass **-sada** (mõlemad osised muutuvad) *kakssada* Karu *`Vollu sai üel `ommigol siin kakssada kuus kilo* [lõhet] Vai; *karjanaised töötasid üle kahesaea [normi]päeva kuus* Kaa; *see võib kahesaa `aasta eest `olla olnd* Phl; *lubas tääle sis kakssada latti* Vig; *kakssada rubla tuli mõesale `maksa iga `oasta* Kos; *riivelpüüs jooseb `kaugele, verst ja kakssada küünärt* KJn **Vrd** katsada

kaks|teisend → kaksteist

kaks|teisku *kaks`teisku* Saa Vil kaksteist *eina`kuhja, `väiksesse `pañti kaks`teisku `saagi `einu; kümme minutid `puudub kahe`teiskus* Saa; *kell kaks`teisku sa tuled `lõunelle* Vil **Vrd** katstöisku

kaks|teist(kümmend) kaksteist *`neie peret oli siis kakstoist last oli* Kuu; *`kehvas elus olen kaksteist`kümme last üless `kasvatand, `kuolitand ja `lieritand* Hlj; *minu emal õli kakstöist`kümme õdeda* Lüg; *no siis õlin juo `aastat kakstöist vai nii* Jõh; *iga mees tõi kaksteisend vakka `soola* Jäm; *kaksteisend tükki on üks tosin* Kär; *sii `linnas `peetakse ega `aasta kahe`teisme päeva `pitkust riiete `laata* VII; *kaksteisend suid köis kodus* Muh; *`aasta on kaksteissend kuud* Käi; *kaheteistküme vea pärast vesati `vällä* Rid; *ma`li kaheteiss`kümne `aastane* Kir; *ma oli vel alles noh kaheteist`aastane* Lih; *kaksteist on üks tosin; kaheteist`kümne pulgaga reha* Kos; *sie juut` `räakis kaksteistkümmend kielt* Amb; *ta*

on jo kahteistkümmet `aastad kuoli`tienija VMr; kahe`tõisku mehega maganud rehe all Kod; isa `rääkis, et kaksteisskümmet `unüti tulnud tal`vtij pääl `vasta Äks; minu mees oli minust kakste-istkümmet `aastad vanem; poeg oli meil juba `siuke kaheteist ~ kaheteist`kümmet `aastane Pil || kellaeg `üöse `kella `puole kahetoist`kümmet aeal Kuu; kellu oo kahe`teisme pæel (üksteist läbi) Khk; Kell kaksteissend ma pæe seel olema Käi; kui laps sünnib maa `peale kella kahe`teistme `aegas, siis `öötasse, et see pidäde üks suur varas tulema; kirikärä ei kirjota kaksteist, et see pidäde `vaendlase tund olema Mar; omigune öö oo peale kella kahe`teistme Mih; Lõuna akkas kaeteistkümmest Amb; kella kahetõiss`kümmet aal KodT Vrd kaksteisku, kats|tõisku, -tõist(kümmend)

kaksti int kõpsti, naksti No on osav sie `Karla, - - maast üppab `kaksti obuse `selga IisR

kakstoist → kaksteist

kaks|viiet kaks viiet van nelikümmend kaks – Phl

kaksõma → kaksama

kakuam kakuam Jäm Tõs Khn, -aam Pha Jaa Aud Hää, `kaakuam Kuu, kakuam Vai, -aam Kuu Vai, g -i seisevnot, kakuam kakuamil on maa-aid niisama kui rüsil ja ring`aiad ka, `matkast `lähto `toiso ja siis on kast Vai; see pole `öige kakuam, see on kaštmörd Pha; Kakuamid viiässe mere ning tõuassõ räimi Khn; üks paat ei saa `nõuda kakuami Aud; Kakuami äär on sääil suure paadi kül`les ja teisest äärest akataks kakuami lina `võtma. [kui] Kaks `paati juba kuus, sis akkavad `räimi `väl`la `tõstma selle viimatse sopi sijst, aga kakuam jääb ikki `merre Hää

kakui kakui otsekui, nagu kašami-r - - kakui linahääd`se ol`l, sääne gu tavass sinine; harv kakui prat`in; isahtu kakui latsõlõ nisa `miilde; õngõrdõlõss kakui vakl; `kiskmese kisk är mindä? vadõrakõnõ minnu kakui `kistmisega `kišti Lut Vrd ka²

kaku|auk pej, lstk suu Pea oma kakuouk kinni Jäm; Selle kakuauk äi seisa ju poolest kindi Kaa; Pea ette oma kakuauk vagusi Põi; Ää oma kakuouku mitte pautagi Han Vrd kakumulck

kakukene dem < kakk² `terveks, `terveks kakukene, mis me oome jälle sööme rhv1 Muh; [kadrisandid] `laulsid, et kadri ei taha mette kakukest, kadri tahab vellatukukest Mar; ta `andis kakukese `leiba Hää; enamb lastele kakukest ei tehta, on `leiba küll, ei `peeta tast enamb lugu VJg; ajas otsa ette muhu kui kakukese ülesse Trm; minu ema tegi `veikse kakukese, pani ühe `terve muna `sisse ja `ahju Pal; mõni `ütleb ka `veikse pätsiku `kohta ka kakukene Äks; latse armasteve kakukesi Hls; kakukõnõ vai kaku pojakõnõ San

kaku|kikass kakukikass riiukukk – Nõo

kaku|kott leivakott, toidumoon Muud kut kakukot`t abu pæele ning akame astuma Kaa; See (emarind) on inimese esimene kakukot`t Põi

kaku|kull kaku kul`l IisR Nõo TMr Vas

1. öökull Kaku`kul`lid on üe`linnud, nävad `pääval ei nää IisR

2. fig riiukukk ku latse `väega kakelsi, siss `võeti vits ja üteldi, et ka_gos kakukulli Nõo

Vrd kakekull

kaku|leib sepik, karask kakuleib oli ika kehvest jahust, nõnna kudas kellegil `jõudu oli Rid; kakuleib oli sõelajahudest Mih; titeema peres `viidi kaku`leiba Ris; ohrakaku `üiti koa kakuleib Kei

kakuline kakuline g -se Kos Kad Trm Lai

1. ümarate pilvelaikudega *Kui taevas kakuline õli, siis püiti õdre külvata; taevas on kakuline, võib rukit teha; [taevas] ei õld sinine, õli lapiline või kakuline Trm; kui taevas kakuline, tuleb rukkid külvata Lai*

2. *kakulised* ("sarvilised") *saiad Kad*

3. *Kakuliseks* kutsuti isikut, kes tuli leiva ahjust väljavõtmise ajal. Temale anti siis proovida sooja leiba, välja arvatud vanatüdrukule ja vihavaenlasele, kartuses, et need viivad hea leivaõnne ära Kos

kaku|mulk fig suu *Too ma rüüpa natuke vett, kakumulc on nõnda kuiv Pöi Vrd kakuauk*

kakune *kakune g -se Khk Tõs Juu VJg lsk toidune, purune koes sa `sõukse kakuse `suuga lehed Khk; lapse suu oo kakune Tõs; sõi kakku, nüüd suu kakune VJg*

kaku|nädal taluteenija töönädal üle lepingus ettenähtud aja – R Ans Muh Mar Kod *olen mina neid kakkunädäli küll `tehnu VNg; kakkunädälä iest sai kakku, `terve `leivä Lüg; jo jääb kakunädaliks ka veel [töole] Ans; kakonädälit tegi karjane `peale, ühö nädäli `teenis üle `mehkkipäe `peale palga aro, sai kakko ja `vorsti ja Mar; ku õli nädälä `piäle, siis tegi kakunädäläd, ku ärä läks, `anti kakk, põtk liha, ube `tüüpi kaks ja terve leib Kod || kui noorikuga akati tülitsemä, sis ta võis üteldä_t nüüd oli veel kakunädäl Mar; kakunädal, kui tütar lähäb mehele ja tuleb nädala või kahe pärast isakoju tagasi kaku nädalad pidama VJg || pühade nädal nüüd akkabad kakunädälid `piäle, pühäde nädälid neh Mar Vrd kakupäev*

kaku|pea|kull kassikakk (Bubo bubo) – Lüg IisR VJg Kod Se *kakkupääkull padikas kiri on Lüg; Sügisite kakkupia `kullid `kräuksuvad IisR; kakupiäkul'l oo vesi al'l, ümmärguse `näoga, nagu kaäsi nägu, aga nokk `keskel; tapeti ärä kakupiäkul'l, `pañti salve servä `piäle, siis iired pel`jäsid sedä Kod; [lapsele öeld] sa_kui kakupää, `hiusõ väega kohrulõ, sa käüt kui kakk Se*

kaku|päev hrl pl taluteenija tööpäevad üle lepingus ettenähtud aja *kes taluinimese `juures `suuliseks oli `pæle `mihkkipäeva natuse veel, siis `eeti, ma kakupäevad tee `pæle Jäm; εε koht olnd, aeg `ümber, tööd oo veel, siis [suuline] teeb mõned pæevad `pæle, siis naljaks `itlemine, ma tee kakupæevad `pæle Khk || ettemakstud tasu tööga tasa tegema kui ta `enne tasu on kätte saand, siis teeb kaku`päävi. eks need kaku`päävade tegijad old ikke kehvemad inimesed, kes ei osand oma elu `siada Lai Vrd kakunädal*

kaku|rauad *kaku rauad hrl pl, fig hambad – Plt*

kaku|seen puravik *Ega kaik inimised neid kakku `sieni tahu; Nie kakku `siened on `oite hüäd samate kohe `praadida ne Kuu; kakusiened, suured plotakad, mis luomad süövad, mõned inimesed süövad kua Kad*

kaku|selg fig küürakas *Nää, midä nied `aastad `tievad, juo sina ka kakkuselg Lüg*

kakusse pl *kakusse Kam, -õ Nõo näpped kakussõ om `rõivalappest kakutu villatsõ langajupi, `kraasega kraasiti lahedass ja tetti lang; vanast kraasiti `kraasega noit kakussit; tost kakustõ langast `koeti rõevass Nõo; `pal'lu kakussit siän, ilusit `villu es oleki Kam Vrd kakutsed*

kakutama *kakutama kaagutama Ega siis kana iga kõrd mune, et kakkutab Lüg*

kakutsed pl *kakutsed = kakusse Kakutsed, nñid on arutadud lõngad, lambieli `pañti `juure ja `kñima, siis kaariti `lahti; Näpped on esimene sõna, pärast `tul'lid kakutsed, mina kakutsi küll kakkunu ja `kaarinu Hää*

kakutse|vill *Kakutse`villa`pañti vahel natuke pika villade sekka ka pee`riideks või alamaks`riideks* Hää

kakõnd → kakendu

kakõr → kakar^{2;3}

kakõruss *kakõru|ss g -sõ Nõo Plv kaltsakas kakõrusõss kutsutass toda, kes külä`müüdü kõnnip`rübäläse`rõiva säl`län Nõo; käü ku vana kakõruss,`rõiva? umma? lohakalla? Plv Vrd kakeraats*

kakõrääts *kakõrääts hilpharakas – Kam Vrd kakeraats*

kala *kala* üld **1.** igasugune kala (kohati üksnes räim); kalatoit *kalad`lähväd`verku`ennemb pimedama`üöga; kagutuul viib kalad`kausistki`välja; ega kalal`kella`kaelas ole ega`ülge`säangi tule Jõe; Ei sedä kala viel pada`panna, mes vies`laksu lüüb (ära liiga vara rõõmusta); kala on vesi (kindla asukohata), kerd siin, kerd siel; kala`etsib`kohta, kus sügävamb, mies`kohta, kus paremb;`Uomigull kala ja`kardul,`lounaks`kardul ja kala (kehviku toit); Ei ole kala`luieta ega puu`oksietä (igal heal omad vead);`Aeva igä kala ja pala, vade ku peremies`seljä`kierdäb, siis kaks (teenija söömisest); Sidä kala kass saab, midä`naugu (omad vitsad peksavad); Kala akkab`roiskuma pääst, maja kaduksest Kuu;`suuri kalu`raiusivad ahingega juest; siis`toivad sügise`mardibä aeal`jälle`värsked`silku, siis nied olid`niigu kalad ilusad VNg;`metsavaht lei jõest`suure kala, ahingiga`püüdas; alasti kala, ei õle`suomussi tämäl; kalad`ruogitasse`vällä ja`pannasse akkama Lüg; sai`suuri ja`pieni kalo;`piened maod`panna`õhje`otsa ja`püvvedä`kallo; vei mänemä`merre kogo`kalloga ühes tükküs Vai; Meitel on kala, mueal räimes; et sa sedasi kuue ännä`sisse kalu`võtsid, seda_s tohi`jälle; äkine kala, ainult sool, sibult natine`juure. kut`tundi kolm neli olnd [soolas] Jäm; rüsadega`püütasse`suuri kalu,`vörkudega`püütasse pisissi kalu; kui kala lepane on, siis saab neid veel; peab ne kalad`te tegema Khk; muist on oue kuivat kala ka Kär; ahju`küpsend kalad oo sõduksed`ead`koltset; Üheksa kala`söödud ära (uusaastaööl) ja kui nägid [unes], kes`sulle`juua töi, see pidi su mees olema;`raanda täis`kiutud kalu Mus; Kui lestanaine oli ää läind, akati`mütmekesta kalu tegema Kaa; Kuula, kala karjub (kigiseb kuival), neid saab küll veel; Vihm just`kaela kukkumas, aga äi tule,`sõuksega kala võtab (hakkab õnge); Kui kalad vee peal pesevad, on vihm`käega`katsuda. Kalad`kargavad veest`välja ja löövad`laksu; Anheras ja luts`üüti sii ääres libe kalaks; Kala keedeti tuhliste peal`katlas, keedet kala; Küpset kala`söödi, kala küpsetati pahla`otsas tule peal Pöi; me lähme kalu`kauplema Muh; Maigudab kut kala kuial (kui inimene sõna suust ei saa); Üks silm sihib kala, teina leiba (kõõrdsilmsest) Emm; kala arimese päebad olid mõisas Rid; lutsud ja vähikalad oo`pehmed kalad;`võetasse kuib sealehareis ja`viinä ja õlut koa puust`lähkridegä, sis pidid kala ennem käte`saama [müütajailt]; kaladele pannasse`esteks vähä`soola`piale,`öötise veri`soolas Mar; Kui pailu soolast silku söön oled, siis akkad`jänutama, [öeld] kala tahab ojuda Han; Mere`ärgä piä mitte`kiegi kalaks. Räim, luts, tobias ei põlõ kalad, kala ikka`siokõ, mis suurõm ond Khn; ku tuul mere kurgust pidi olema, siis kala ei saa, pidi paeast koa`väl`la`viima Aud; unna`otsa pannakse kala, a õnge`otsa viidikas; kui suur rohe on, sis änam võrguga kala ei saa Vän; Võta võid ja katsu kala (söö, mida soovid); [mees]`nägu kala perus (kimbatuses) Tor; Kel käed, sel kalad; ku kalad`viskavad (hüppavad veest välja), siis tuleb ilust`ilma Hää; meil on vähe`teisu kalasid Ris; ta on nii`terve inime kui kala vees; kala sai*

riim`soola `pandud, väheke `soola `peale Juu; Kass tahtub kala saada (poisikese suitsuhimust) KuuK; mida kala `keegi ot'sib, seda ta lejab Ann; kala lüüb ligidalle (tuleb võrku) Kad; leib on meil kala [öeldakse], kui jõudu ei ole kala `osta VJg; lähän kalade `vasta Trm; kalad mänguvad vede siden; nüid oo viil kalal veri sidess ajamata (kala puhastamata) Kod; kõik kala on ia, kui kalad tahad `siia Lai; suure kaladest tetäs suppi ja raets panni pääl Hls; olevet üt's jagu kalu, kes `leändävet Krk; eläb nigu kala `leigen viin (uimaselt); ike `vaatse ilmaga saeva `kallu Ran; `värski kala keedä sa äste läbi Puh; kala kõtuli ojob, lõpusse om lak'ka; ega ta tüüid ei viisi tetä, jõe veeren kongutap `kallu; miu kalaline `tulli kodu jo, puhast kala ärä Nõo; kalla ja `putru keedit Võn; ma ei tiia kalade nimesit `kõiki Kam; Kes kala mõrran, tuj taht väl'lä, kes väl'län, tuj taht mõrda (abielust) Ote; ma_i_tiiä midägi_kallust San; Kala ot's süvämbät vett, inemine parembat ellu Krl; kalol umma hurma?; lainõ? visas's kala? kavvõdahe maa pääle; ma? es süj_noid kallu Rõu; Vanatarõ Hell jo_kalloga_siin; Terve ku kala veeh (ilusast loomast); Ütski kala ei ole luulda, inemine süüldä Vas; kallo `rakma; lät's `randa `kallu `perrä; mul omma käe? kalloga kuuh; edimäne kala, tujud angu_i tõõsõlõ, sõss annat kui uma õnnõ ar?; paastu aol kõgõ süvväss kallo, tohiki muud Se; gu um leib salvõh, kala? umma? aad'a all, kala `püüd'ja tuu esi `küündjamehele kallu aad'a läve ala? Lut || rikkalik kalasaak Kova kala Kuu; See on ikka kole kala, mis siit merest on `välja `väätud Põi | värskena, soolamata vähe, mis siis siit `randadest [räimi] sai, nied kulusid niisama kalast peast ära Kad; l a i k a l a suurem kala, vääriskala Seal oli `sõuke kena pühadelaud: laiad kalad, õlut, viin, püüli saiad ja peened leivad; Lai kala puhastati noaga, see äi olnd rappimine Põi; latikad, lestad ja, aavid ja, kohad ja, kõik said laia kala nime Muh; `Laiä kala tehta sedaviisi, et `veeda räim kõhu alt luhki ja roog `välja Emm; Laiä kala kuivatatakse harilikult nõöril Phl; Lebakotti `pandi [pulmade ajal] puhast `leiba, liha, `laiu kalu, võid, nisu `leiba, kõige paramad Han; v a l g e k a l a 1. räim või räimetaoline kala `Valge kala, must leib ja kali oli see pea toidus Põi; `valge kala on `lahtise soomussega nagu räim; `valged kalad on `sõuksed särje `suurdust ilma soomusseta Hää 2. suurem hõbedaste soomustega kala, sag lõheline `Valged kalad vai `säünjämmed olid ige paremad; Küll neil `valgeil kalul on vade magus ja `rasvane liha Kuu; nied `oldi `valged kalad, `valged ladigad Vai; v a n a k a l a fig asjatundja, kogenud Juhan oli küll vana kala, aga nää, läks mõrda (laskis end petta) Pha; Poiss on juba vana kala, mütu `aastad sõitnd Põi; Ta on jo vana kala, küll ta sellega toime tuleb Käi; Lüide meelitas noore poisä ära, ta jo vana kala Mar; e i l i h a e g a k a l a midagi ebamäärast Ei puus ega maas, ei liha ega kala Mus; Ei teand, mis ta oli, liha või kala (enne abielu mees naist lähemalt ei tundnud) Muh; Äi ole kala äga liha Emm; k a l a l e , k a l a l , k a l a l t kalastama(s), kalastamast juo `nuorena akkasin kalal `käima VNg; tulevad kalalt `vällä juo; ega `enne `saandki kalale `mennä kui ikke `viljad maas Lüg; Kalale minejale äe (ära) soovi `ilmaski `õnne, siis just kala äe läheb Põi; lähme võrguga kalale Vän; tulega kalal `käima Jür; venelased käivad iga pääv kalal Trm; on juba aeg, vaea kalale minna Ksi; ku ma nuur olli, siss käesi kalal ja vähjul ka käesi Nõo; vaia no_minnä_kalalõ Har; latsõ läävä kalalõ Se || Kalal `käämä hum aset märgama (lapse puhul) Kuu; v a n k a l a (s) kalastama(s) `meie mehed on `käänud `väljaspuol ka kalas Jõe; `läksima kala; `käisima kalas Lüg; olid `Vaiste all kalas Var; k a l u s ö t m a fig merehaigena merre oksendama `Tunsin, et akkab

`kiskuma ja siis ma keisin kalu `söötamas Mus; `August `polla saand mere peel midagid teha, ta oli keik see aeg kalu `söötand Kaa; Esteks aes tihtipeele kalu söötma Emm; sõi `Kihnus riisi `putru ja magusi `ponksisi kõhu täis, kus akkas siis tij pääl kalu `süütmä Hää || Kalade söödaks läinu uppunud – Hää

2. liha `tursse on `niisike `tuima kalaga VNg; `ülge kala oli jah, liha oli maalooma liha Khk; rasvane kala sellel merisial; äärekala kala oo ee `süia Mus

3. euf hüljes `Üljest nimetati ikka kalaks Jäm; Ta (hülgekütt) tohtind mette üljes ütelda, pidi üttelema kala Rei

kala- 1. kala(de)st Kui liha liem, siis `liipa päält, kui kala liem, siis `kaapa `pohjast (kus rammusam) Kuu; `värski `räimi `pannasse `leivä `sisse, sie on kala kakk vai `piirakas; kalajahu tehässe, kalad `kuivadetta ja javadetta Lüg; Too kalalaga ning kasta leib `sisse Jäm; kalakakku `tehti ka, - - `tehti see `öoneks leib sehest ja siis `pandi kala `sisse ka, sedist `värsket kala ning liha leigati ka `peele `sõnna Ans; kala `leiba `võtma (veidi sööma, sealhulgas kala) Kaa; Kalasuppi `tehti, `tuhli killud sihes, `soola ka; Kalajahu tehakse ja kala `rasva aetakse; Leva tegemise `aegu `pandi kalad leva `sisse, `küpsesid äe - -, `ööti kalaleib; Meil pole mitte kala `sül'ti `tehtud. Kalasül't on kena küll, aavist ja tursast saab kõik see parama süldi Pöi; kalalagast `tehta `sousti; Kalalaga aa ea tuhlikorus. Mõnes vaesemas peres polndkid vanast muud, kut elast tuhlistest ja kalalagaast Emm; poiss söi koorit tuhlistest ja kalalaga Käi; Lihaleent `liipa pialt, kala leent `kaapa `pohjast Han; Lihasuppi lipsi päält, kalasuppi kaabi `pohjast Hää; silgusuppi `üitakse `rohkem kalasupp Kei; kala suppi kiädän. kiissa supp õli edemält; kalasuppi kut'sid vanass kala liim; kalaleib one leib ja kala; `värskess kalass `kiätässe kala `sül'ti; kala eli tuadasse `põrsile, kui `põrsad ei süü. kala rasvass kiädetässe kala eli Kod; ma `kuulsin, et olema kala `sül'ti ka `tehtud Lai; kalaliim sagenes ärä, vašt ku kala keedäd Hls; ma esi tei kalapiirakut, panni leevä vahele `kiissu Ran; meil ku kalasuppi keedät, sõss üldäss: rõba mis rõba, a uhka um tobra; Kalust `võeti `keeti kala sül't Rõu; ma olõ kala piiraket tennü Röp

2. kala(de) jaoks `Kalla `löüget vett kala `moldi, et saab kalad sulama Kuu; minega viel neid `viia, kui ei ole kala `korvi; kala `vardaga `küpsededa kalu VNg; Kala `kummi sies `oiti eluskalad. Kalakumm `sõisas `ankrus mere `ranna ligi vies, kala `kummil `piened `augud sies Lüg; kala `lahtmed on `tehtud louast, mis virvust `tehtud, nimedeste `sarjadeks; Pogradel (piirivalvuritel) oli kalaveerend `seltsis Jäm; kala kihad on peelt laiemad ning alt `kitsamad; kala sarjad `tehti korvi `piirgudest - - nõnda kut korvi põhi; Kalasarja peele kalti veri `soolas kalad; Kala `sarjade peel kalad `kuisid `ühesuguselt; kala õli piab `joodama, kui jalad `aiged on Khk; kala kiha kut toor, suur nõu, `senna `sisse `mahtus vakka kaks kolm kalu, kui `sisse soolati Kär; kalavarras ja pahl on `ühte `moodi Mus; Kalaoone oli kivi-parandaga, säääl oiti kalakiha ning lihakiha; Kalakihase `pandi `talveks kalu `soola; Sätime kalatarjad üles ning paneme räimed tuule käde kuivama; Kalatari jähi palava päeva käde ning päike oo räimed ää kupatand Kaa; pihlapu puust kalapahla pani `uudi (voodi) `jalguotsa `püsti (luupainaja vastu) Pha; `Tuhli- [ja] kalakorvid, nee olid änamast ikka külimetused; Kala nõu oli suur vakane puunõu, puu vitsad peal, koan peal; Kalaait oli viljaaida `otsas, aru korral sauna `otsas; kalaputkud olid `pitklikud; Kala `püüsed `tehti kõik kodu, kedreti lõng ja kojuti võrgu-noodalinad Pöi; kala kessid o lõngjast kojotud; kala

tari oo roegastest Muh; Kalaait tehta maast tükk maad ülemale, nukkade all ja keskel aa kivid, siis tuul saab alt läbi puhuda; Kalarasi aa võirasjast suurem. Kalarasi panti kaalakotti; Kalaræetsiga `toodi kalad rannast kuju Emm; Kalapahl on Kassaris üleni lestlik Käi; kalakessid, lõngast oo `tehtod, kahe`kortsest mõrralõngast Mar; kalad ja lihad, soolatsed kraamid oo isi `aitas, see oo kalakammer; mool oo kala nõu ja silgijärg sees koa Lih; kalapahladese pannasse kalad; kalatarjad põimitse `vitstest, kalatarjadele `pantase kalad `kuima Kse; sõitis kala `püistega mere `ääre Tõs; kala sump, `keskelt on `väiksi `aukusi täis, kalad `oitaks sääil sihis Hää; kala `püised – mõrrad ja nof'id Tor; kalamestel ol'l küll kujutud võrgu linast kala keß, mõrts, sinna `pandi kalad `sisse ja `toodi koeo Vän; kalakorvid on pikad korvid, käivad paari `viisi Trm; kala nõud one võrgud ja rüsad ja; kala kumm, kos kalad siden, `sinna `pañti elos kalad. kala kummid lavvadess testod, neli `poñti, lavvad `külge lüädud; kala varras, lõmuss piijrg, tehässe õts teräväss, sorgatasse läbi kalass Kod; Uugu (Hugo) tei esi kala kummi, võt't üte tünni, laşk oherdiga lavvat täis `mulke Ran; nää? olliva nii jalg vai puultõist `korgõ?, näit kutsuti kalasaaniss Räp; lavvost tett jalastõga kalasaan Se

3. kogum kalu `viimase `päivä`vieru `luomaga vois `saada kova pattaka [kalu], kui kalapank `luomale `langes Kuu; `kallaspapp sie `ääres, `kalda pääl `vahtis kala `parvesi Jõh; `kallaspappi nägi kohe, kui kala `parve tuli Vai; äkiste üks parv tuli, nii tihe kala pank Pha; Kevadeti olid vahest nii suured kala parved Põi; kus kolmsada `mõetu `mõrdas oo, see oo siis nagu kala pank Muh; kui kala parve `pääle `trehväd, siss annab `väl'lä vedädä Ran

kalaat-kalaat on imäne varõss t'ege kalaat-kalaat, ešäne varõss tege vaa?-vaa? Se

kaladi kaladi Khk Kär Mus Pha Var Tõs Khn Aud kalasi kaladi, melle peel võrgu silmad `valmis tehasse Khk; lõnga ots pannakse `ümber võrguargi, siis `tehtakse võrgulõngast silmad kaladi `ümber Pha; kaladi ja `uiga `kuutse `võrke; Kaladide `ümmer kujuti Var; kaladi oli [võrgukudumise ajal] `ühes peos ja ui teeses Tõs; eedel iä ljõbõ kaladi Khn; kaladi `ümmer `ruitse võrgu kudumise aeal lõng Aud || fig ui, kus kaladi, siiad `silmas (pilgatakse inimest, kes kõik viimaseks minutiks jätab) Khk

kala|handa ehituspalkide tappimisviis kala `handa jakkamine ol'l tuu, ku `pañti kat's `vaiba `otsa `vaeldamisi kokku. `härbelil ka jakatass niisama, kas panõ? `kijl'de vai kala `handa Har Vrd kalahända **-hing** ujujõis Kalaing tieb `plaksu, ku `katki pigista; `Andasin kala `ijnye `kassile Lüg **-hända** kalasabamustriga kala `ända riie, [oli] ikka ka täis `toimne, neli `lõnga tihvatäves. alus `riide ma tegi kala `ända `riidest, [et] teist `moodi `jälle Jäm; kala `ända aid Ans Vrd kalahanda **-änd** merelind, änn kalaänd on nii `palju `kiire lind, et `lendab kajakale `änna `otsa nokkaga, `muutkui `anna aga kala kätte, `pääsu ole `ühtegi Jõe **-kaagas** kalakajakas See on kalakoagas, oh ta võib kalu `sisse ajada (fig ka inimese kohta) Põi; kalakoagas, ta rätsib kalu merest `välja Muh **-kajajas** kalakajakas – Kuu **-kajakas** kalakajakas (Larum vanus) kalakaeakad oo suured kaeakad Var; kalakaeakad, `karjas `lendavad ja `põldude pääl käivad Äks Vrd kalakoagas, -kajajas

kala|kallas merelind 1. aul kalakallas oo vähäm lind, `mustaverd lind, mustad suled, üiab kala `kalda, räimed `randa. kalakallas oo `väiksem kui kaeakas, allid linnud `rohkem. kala `kaldad ei tule kodu ligi Var

2. (kala)kajakas `valged kaeakad või kala `kaldad. kala `kaldu oo naa irmus pailu kui kündetse, siis oo põllu pial, saavad sialt matiku Var

kalakalli kalaka`lli Vai merelind, aul kalaka`llid nied meres `elläd, `suuremad ku `toised `sorsad. kisedäd vaid kalaka`lli, kalaka`lli, nied `süöväd `kallo Vai

kala|kapp kalade mõõtmiskast, mahutas 5–6 kg räime või kilu – Kuu **-kapsas** pikad ehk suretatud kapsad, neid söödud kala asemel kartuli kõrvale – Emm **-karjus** kalavanem – Lut

kala|karp¹ ovaalne karp kalade kaasavõtmiseks *Silmad kut kaks kala`karpi* (suured, pärani); *reisul olid kalakarbid ja võikarbid* Mus; *Kijjad omal `süksed kut kaks vanad kala`karpi*; *Kalakarbid olid pisiksed painutud kerega, kaks poolt oli Pöi*; *põle võipüü't ega kalakaarp, et vähäneb, meie ühe külä mehed jo* (ütleb mees, kes teise mehe naist magatanud) Rid; *kalakarbid õlid egän majan* Kod

kala|karp² konnakarp *kalakaarp om viihn vallalõ, ku viist `ussõ võtat, siss lätt kiini?* säääl om lihasugunõ tük'k sisen, üldäss, et tuu om kala süük' Har

kalakas¹ kalak|as g -a Puh Krl/-ss/ kalarikas kalakas jõgi om too, kon äste pal'lu `kallu Puh; *tuu om õigõ kalakass järv Krl Vrd kalaline*², kalane

kalakas² kalak|as g -a Jõh Vig Han K

1. kalts, näru olin märg kui kalakas Tür; *must käterätik, see nagu kalakas, `viskame `nurka Pee*; *Ma olen märg kui kalakas, karja ajades jäin vihma kätte* KJn

2. kaltsakas, korratu riietuse ja käitumisega (inimene) üks va kalakas, närune, viletsast `riides JJn; *Kalakaid meil `nähtud küll, kui soru [viina] ära võtab, siis on kalakas* Kad; *joodikulle `õldi, et kalakas, oli nigu kalts teine, kalakas teine - -, tuigerdas ja `ällas* Sim

kala|kaup (kalade müüdamisest) mõrsiga mõdetse kalu, kui kalakaubale mennasse; *Paides `köidi kalakaubal, kahessa `päeva `olli reis*; *talve `köidi kalakaubal Muh -kaur* veelind (järvekaur, tuttpütt, haigur või kajakas) *kalakaur `lindlõs nii kavva vii kotal, seni ku ta säääl mõnd kalla näge* Kan; *kalakauri`käävä mere veeren `rüüken ja kallu süüven* Har; *siin um `järvi pal'lo, `järvi `saari pääl umma`kalakaurõl pesä?*; *kalakaur um suur tsirk, munaki? um `säändse? nigu kanal, haha? muna?, pruuni? täpi? sisehn* Rõu; *kalakaur om üts t'sirk, - - sääne `hauka suuru? Se*

kalake(ne) dem < kala me põle saan `ühte kalakestkid Muh; *need on nii `veiksed kalakesed, põle suurt asjad `ühti* Juu; *aga tõenekõrd `tõssi tuul ja kae, nakass kalakest tulema* Ran; *väikene kalakõnõ, parass kassile suhu susata* Nõo; *kivijüräjä omma? abõndõgõ kalakõsõ* Urv

kala|kiidlane Ridala kihelkonna Kiideva ja/või Kalaküla elanik – Rid Mar *kala`kiidlased oo Kalakülas, kivi `kiidlased elavad Kiideva `mõesas* Rid **-kilk** fig tilluke kala, kalapoeg *Meitel pole mette kalakilkigid majas* Khk **-kiri** sukakiri – Juu **-kodask** = kalakotkas *kalakodask* (~ *t'sirkhaugaś*) *t'sirgukaise püüd kinni?*, *lindass `küllä ka?*, *jarve veereh ka om* Se **-koit** folk Uueaasta öösel pärast kell 12 käiakse *kalakoitu* vaatamas. *Kalakoit* paistab siis, kui taevas mere poolt enne õiget koitu valgemaks lööb Pöi

kala|kotkas merelind a. kalakotkas (Pandion haliaëtus) *Kala kotkas on pisike, alt kiri, `sõuke täpiline* Pöi Vrd kalakodask b. merikajakas – Phl

kala|kott mõrrasopp *Kalakoit on `ästi `peenest [võrgu]linast* Jäm **-kude** kalakudu *kalakude on `paaside peal, kus rohu `kõntsa on* Vän **-kudu** viljastatud kalamari vees *Vaapse (küllap see) kalakudu ole läbi, kadajad juo `tolmavad; `augusti kuus - -, siis akkas `jälle sügüsene kalakudu; Kábü, kus `kalsi, kalakudu jo `rannas* (laisale – kalade

kudemisajal on liiga hilja hakata võrke kuduma) Kuu; kalakudust tulad kalapojad Khk; aavid söövad kala kudu ää. kut [havi] käde soad, on kala kodusid täis Pöi; kala kudu oo koa paks, süldi `moodi Tõs; kala kudu vee `peale ei `tõuse Trm; ma näi järvel kala kutu Krl; kala kuu aig Har **-kudune** kalakudu täis mereäär on kala kudune Jäm; kivid kala kudused puhas Khk

kala|kull a. kajakas kui kala`kullid tulevad lagedalle, siis tuleb meil `jälle torm; ku nied kala `näevad, siis `süövad kala kõhe `välla, senepärast nimidetta kala`kullist Lüg; Kui kalakullid ähk merikajakad tiirutasid ja kisasid, `ööti: ilm leheb alvaks Khk; Kalakullid peksvad vahest `mõrdas kalad puruks ja mõrrad `katki Pöi; kala kul`l oo `valge, kana kulli `suurune; kalakul`l karib kala`kalda, kala`kalda Tõs; kalakul`l oo ikke `õige nimi, [meie] üiame neid kajakase Aud || `Kaimri küla kalakullid, `Vintri küla vinnapakud Jäm

b. kalakotkas Kala`kul`li elab `Peipsi puol, pesa on puu `õtsas. Neid on väga `üksikuid IisR
kala|kullis kajakas kala kullis vetab kala kut `solksti Emm **-kurg** haigur (Ardea vinerea) Mia nägi kalakurõ pesä kua `Ruhmus kuusõ aru piäl Khn **-kussõm** ujupõis mi_poiß `jeie kalakusõma `terhvelt kõttu, et siss `mõistav häste oiü? Har **-laev** kalapüügilaev `läksima kala`laivaga VNg; kala laivad on kala sadamas Khk; Nüid on kohe suured kalalaevad, mis kala õhest kohast `teise vädavad Pöi; kala laevad `seisvad `väljas `kuude `viisi Phl; Riõtpuri ol`li vana aja puri - -, `õeldi `Peetruse kalalaeava puri Hää || sumplaev kala `laiva, ku,u (kuhu) `sisse kalad `panna. sie on mogomane samane `laiva, kui kala `sumpu, vesi käüb tämäl alt läbi Vai **-laul** pulmalaul õuna laul `olli ja leva laul, kala laul ja Muh

kalalema kalal`ema, -õma, -ama, -eme Lei kalastama tuu taht minna kalalama; lääme kalalema; kalamijiss kalalõss loomustega kallu Lei

kala|liim želatiin mina sein kala`liimi `piima sies, sie on nagu paber õhukene Lüg; kala`liimi `pantase süldi ja `tärtle sekka Tor; kalaliim pannakse süldi `sisse, kui süll`t vahest kokku ei akka Juu

kalaline¹ kalaline VNg Lüg Khk VII JMd Koe Kad VJg Kod Hls Puh Nõo Plv Vas, -lene Rei Rid Mär Kse Plt, -lõne San, -lõni Krl, -linõ Se, g -se kalamees kalalised `lähväd `püüdämäie Lüg; kalalised tulid rannast Khk; suvel on jõe `ääres palju kalalesi Mär; kalalised jõe jaarest eenama ära talland JMd; kalalised esid lähä vjil järvele Kod; miu kalaline ei tule vjil kodu Hls; kalalõne lätt kalalõ San; ma_tul`li kodo, ol`li nigu kalaline likõ Plv; kalalise, nu kes rannah `püüdvä Se

kalaline² kalaline Lut, -lene Kse, -linõ Se, g -se kalarikas kalalene `aasta Kse; kalalinõ järv Se; kalaline jegi Lut **Vrd** kalakas¹, kalane

kala|lökkü kalalökkü tegema sugutama – Kuu

kala|mari 1. kalamari kala`marra `süvvä Vai; kala marjad, kui neid pallu oo, sis keedetasse suppi koa. karduli kellud, pannasse need kala marjad `sõnna `keldude `piale, vett koa ja keedetasse niisamati nao supp oo Mar; kalamarjass tehasse piirakid Kod; kala mari keedeti ärä, `olli ää süvvä; veneläse korjassiva kala`marja ja müisivä, kala marjast masseti ääd `inda Ran; kala mari om kõkõ magusamb süüvä? Har; kalamari um paks, um pulgahn Rõu

2. fig kehv kalasaak üks va kala mari just oli `võrkus Khk

kala|mees 1.a. kalur *Kalamihed`lähteväd juba`rannale`verku`korjama; Kalamies`toitab`kassi, aga jahimies ei saa igakerd sedägi Kuu; Kalamies leheb merele, olgu tühi kot`t kaasas, jahimies jahile minnes võtku aga levakot`t kaasa Khk; mis kalamihel – kui kala saab, siis ölut joob Mus; kel pole omal kalameest, `neile`anti kala Pha; `Õige kalamees sööb kala äнна ka äe Pöi; sii pole kalamehed olnd, sii olid talukoha mehed Rid; `kange kalames teab kõik jõe asjad ja kohad Vän; mul po,ead olid kaks tükki kalamed HMD; kalamed`jälle panevad kaladelle jõkke tõkkes ette Kad; kalamehed, õngemehed, mut`imehed, kala`püüdjäd mehed. mut`iga`tõmbavad ja nuadaga ja`västrägä raiuvad, aga ike kõik kalamehed Kod; ku ta juba õngel käis ja sellesama sikuskiga, sõss olli juba kalamijs Trv; Kuiv kalamees ja märg jahimees on mõlemad õnnetumad inimesed Hls; laits`endä ärä kusnu, lige kui kalamijs; kalamijs jänest es tohi nimetädä - -, et siss ei saa kala Ran; Kalamijs ei või`kõike`kallo är`müvvä (annad õnne ära) Röp; kui jaahimijs lätt`vällä, sõss pernaane tohi_i pata tulölö`panda?. ku kalamijs lätt`vällä, sõss [perenaine] kuur`jo kartolet (midagi kalamees ikka toob) Se **b.** noodajuht paadipäras eks kalamies`katsu, midä`nuodas on VNg*

2. Kihnu tants *kalamiest tañsiti Khn*

3. pl kalamehesaapad *Kala`miestel oo`hargini`sääred, ega sield ei tule nii`helpusasti vesi üle küll Kuu*

kala|mehe|sõlm jooksev sõlm – Khk Pöi *Kalamehesõlm oli`sõuke, mis`ilmaski`järge äi annund. Tõmmates pidi alati`lahti tulema, vee sihest võttes pidi koa`lahti tulema Pöi*

kala|mõõt van ümmargune puunõu kalade mõõtmiseks (mahuga 12,25 toopi) – Kuu Phl

kala|nahk 1. kalanahk *Kui varbavahead ää`audund või kätel aavad või`kuskis muial, siis pandi kalanahka aava peele Khk*

2. nahakelme paraneval haaval *See [koht] paraneb, kalanahk on juba pääle tulnd Pha; Jalg taal terveks äi soa, võtab korraks kalanaha peale, sealsammas läheb`katki`jälle Pöi*

3. kalanahk *Mool käis kerest läbi na et vetis ike kalanaha ihule Käi*

kala|nahkne kalanahast *Suured`läikivad kala`nahksed`kinjad olid`jalgas, kork oli all kut sõrm Pöi -natt fig hüljes üks`väike kalanatt oli seal`verkode`juures, aeas kala taga seal Jõe -nauk kalamustus (soomused, lima jne) `Pundand – kova meri`riie,`olgu`presentieks,`olgu`pollieks kalaga`jakseldaes, ettei kalanauk`riide rigu;`üüldi alade, et ärä sa lase sidä kala`nauka igänä`katkinase`kää`vasta, tämä oo sama kole ku`villase viha Kuu*

***kaland** p *kalandit kalasi – Pär*

kalandi *kalandi kalasaba-, kalasabamustriline kalandiriie; kalandikiri (muster);`teeb suri kalandi`jälgi kus ta läbi leheb Khk*

kalane *kalane Plv, g -se Kuu VNg Vai S Mär Tor K Trm Hls, g -tse Kse Tõs Puh Nõo San, -nõ g -tsõ Vas Se Lut*

1. kalaga koos *kääd on kalased Kuu; See kot`t on kalane; Ta limand kalaste kättega raamatu ää Pöi; ta pesi oma kalasid`käsä Mär; ää katsu kalatsete kättega Tõs; kalane sõel, kalane kauss Koe; kalane laud, ää pane ruamatud`peale, suab kalaseks Plt; mu`rõiva om kõik kalatse Puh*

2. kalarikas *kalane meri; Sedä`suuremb oli`kiirus taga, kui`juhtus kalane aig olema; Kalasel`päiväl`tehti ige oma neli viis`luoma`päiväss Kuu; kalane vesi Jäm;`äste kalatse*

jõõ² San; kalanõ järv om all, teräne nurm om pääl Vas; kalanõ järv om rannah Se; kalanõ jegi Lut Vrd kalakas¹, kalaline²

kalanesa kalanesa, -ä värskelt, soolamata ja ega `palju `nuotakalu igä ei `suolatud ka. -- igä siis veid ne kalanesa kohe igä `maale ja möid siel ärä; Tuo `mulle `räimid kalanesä, ärä `ennemi `suola Kuu

kalanik kalani|k g -ku kalamees kalamijs on üksi õngega, kalanikud on `mitmekeisi Kod

kalanski¹ kala-nski jätk alumiste seinapalkide jätkamisviis – Jõh

kalanski² kui saass kuhugi maha `süita ja kalanski minema `säädä (tüdrukut magatada)

Ran

kalanski|niit pakkimisinöör Kalantskiniit õli kõva. Kalantski `niiti ei saand `ilma `nuata `katki tehä Lüg; Pues pakkid ja kottid `siuti kala-nski `niidiga Jõh

kalajpaat isä kävi `paadi parandamise tüös ka, -- `rahvale parand `jälle ka neid kala`paatisi Kuu; kala`paatidel oli kaks `purju Pha; Kena oli nähja, kui kala poadid omiku merelt tulid; mis juba kalapoadist suuremad olid, nee olid uisud Põi; laev `üüti, ta oli suurem kui kalapaat Rid; `priistanjiga lükkab kalapaadil purjed `lahti JõeK **-poolik** pool tündrit kalu – Jäm Muh Ris **-põtk** võrgud on `põtkus, kala`põtkus – merese `lastud **-püüd** kalapüük Jaala,ega `mendi igä keväjäl `Suomesse kala`püüdü Kuu; üks kuu `aega oli kevade seda kalapüüs olemise `aega Hlj; `enne olin suur kala`püüu mies VNg; kalapüüu paet on peelt lai ning alt vahe Kaa; kala`püüd on sügise `aegu Krj; kala`püüdu veel `aega VII; me_p ela muinest kui kala`püüst Muh; kala`püüu õnge `otsas on ka sööt Emm; nüid oo kalapüü aeg Mar; ta elatab ennast kala`püüoga Ris; käisin Suomes kalapüü`üis Kad **-püüdja** kalamees Mis kala`püüdja `sõuke sitt on, viieteisme `aastane lapse ots Põi; kes kala`püüdjad oo, neil oo vel `silku Muh; mo isa oli kala`püüdja Käi; pani tõkkes jökke, kala`püüdjal oo nisukesed Mär; kes kala`püüdja ike ol'l, sel ol'l mõrd ka Vän; kala`püüdjad on järvel Trm; kala`püüdja ma põle olnd KJn; kala`püüdja `olli siin me järve pääl Ote || `saarmas elab jõgide sees, tema on kala`püüdja Vän **Vrd** kalapüüdjä **-püügiline** kalamees säääl tulõ üt's kalapüügiline, noh kas sai ka pal'lu kallu Har **-püük** kalastus, kalalkäik kalapüük ei `andand enamb elamist Hlj; tämä eläbki kala`püügist Lüg; kala`püügile ning õhjele minnasse omigu vara Khk; kala`püük oli vaba ja `püüsed olid ainult võrgud Pha; kõege `vaesem kalapüük on see õngepüük Vän; kalapüügi riistad `paändi `poati, kalapüügi aeg on kääs Kos; vot siin sängis on nüid minu kalapüük (kalamees on voodihaige) Trm; kas olli ea kalapüük Plt; kala`püükega ei sa kavvele Trv; talvel `olli suur kalapüük Puh; kuiss sul no_kalapüük` lät's kah, häste vai halvastõ Har **-püüdjä** kalamees üt's `väike järvesopp, säääl kedägi kala`püüntjit es käü Krk; kala`püüdjä piat ka `vahva miißs olõma Har **Vrd** kalapüüdja **-rand** kalarikas rannavesi; kalapaatide randumiskoht minu emä käis ka iga sügise -- kala`rannast `silku `tuomas Lüg; kalarand on `Peipse `ääres IisR; lihame kala`randa kala `vastu Jäm; Kala`randa tulid inimesed kaugelt moa sihest äe, obustega tulid Põi; [inimesed] keiväd ikke kala`randas kalo `ostmas; sii oo pal'lo neid kala `randa, mõned oo suured rannad, kus pal'lo kalo saab Mar; `lähtvad kala`randa `silku `tooma Kse; läksivad kala `randa, `toodi rannast kala Plt **-raud** ahing – Saa Sim **-regi** kalapüügiiriist kalaregi – kat's puud, süli pik'k, võrk om iks säääl man all ja pääl. nigu noodal põhi all (veetakse madalas vees) Har **-riie** paksem riie võrkude või kalade kandmiseks kala`riided [olid] takusest `riidest `tehtud, kui `õete [kala] täis oli, `siuti `otsest `kinni Var

Vrd kalariies **-riies** = kalariie *sie* `üeldi kala`riies: *kaks kotti oli `lahti arudettu, ühest `ommeldu, lappasivad `vergod `riide `pääle, `toine mies avitas `selgä Vai*

kala|riist 1. kalapüügivahend *abara on taas üks kala`riista; aga kui `puutu `tuule kätte, siis olid kala `riistost `ilma Vai; täl `ol`li kalariista ja vene, käis järvel Ran; kalariista? ol`li? üleväl lae pääl Ráp*

2. kalanõu – Rei Phl

kala|rind paela lükitud kalarida, kalarong *meil ol`l aida hari kõgõ kala`rindu täüs Vas*

kala|roog 1. kalaluu *Sie sööb ju nii kangesti kala`roogu Mus; Oli kala roo `kurku ajand Pöi; Nee nosist `kardli`kooi ja kala`roogu Rei; ära anna noorele koerale kala`roogu Aud*

2. kalasupp – Se

3. kalasabamuster *Täiskalaroog* (murdtoimne), *poolkalaroog* (toimne) Kär; *niideti* (niietati) *ühtepidi, siis kui `pöörti, siis `vööti `jälle kaks `lõnga kogu ning jälle läks teisepidi, sedamoodi tuli kalaroog siis `väl`la Pha; [Meeste suka] sääre peal on pahempidi kootud silmadest viklid, milledest kalaroog (kaks triipu) ulatub kannani Muh; kalaro kiri oli, sai edasi tagasi kududa kala rood `sisse Aud*

kala|roogne kalasabamustris *see* (muster) *`ööti kala`rookseks siis Pha; kala`roogsed `tehti pahampidi `kirja `silmadega, vikeldati pitk riip kut kala rood oleks oln. ülalbol `ollid `vikli pead, sealt kõisid kala`roogsed `alla Muh -roogu kalasabamustriga Kala`roogu riiet oli `linnas `müia. Kayjast kojuti ka kala`roogu Kaa; püsteti kogu, päti äär sai kala`roogu tiheli kogu ömmeldud Pha -rooline = kalaroogu (kiri, muster) – Krj -saak püütud kalad, loomus kalasaak on sant ja abu Kuu; Kalasaak [on] ia, kui maas ja puus `ämblikud `võrkusi teht; vanal kuul kala magab, siis [uuel kuul] on ia kala `saagi aig Lüg; millal nüid ee kala saak olnd on, enne vädasid üsna koormeti Khk; kust tuul kebade puhus, sest vaadatasse kala `saaki Rid; neil oli üsna `rohke kalasaak olnd Mär; küll oli ea kala soak Juu; kala saak` es ole kedägi asi Hls; poig om kadunu, siss om kalasaak ka kadunu Nõo; timahalt ol`l hää kalasaak` mõrraga Har -saan nooda ja kalade veoriist talvisel kalapüügil kala? olliva siseh, ku kallo püüisivä?, nää? olliva nii jalg vai puultõist `korgõ?, näit kutsut`i kalasaaniss Ráp; lavvost tett jalastõga kalasaan Se*

kala|saba a. kalasabamuster, kalasabamustriline *sukka `paulad õlid `tütrikuttel kalasaba lettitud Lüg; kalasaba riie oli murreldi riie Mus; nisuke kalasaba - -, sa keisid ikka edasi ja tagasi, nõnna nell`la niiega Noa; kalasabas `koeti käterät`ikid; kalasaba `muster on seante kui räime änd Saa; kalasaba pael oli kaheteistkümne `keermega, - -, oli ilus nagu kalasaba HJn; Enamalt jäult `koot`i vil`lakot`id ja aluskot`id kõik mureldi ehk kalasabas Amb; mureldine kangas - -, mis kalasabas `kootud Sim; kalasaba `kirja vöö Trm; kalasaba `tehti rinna ette särgil Kod **b.** trapetsikujuline tapp, niisuguste tappidega tappseos Aam`palgid `kinnideti `seinä`palgi `sisse, aam`palgi õts õli kalasaba `pandud Lüg; `Palgid `käivad kalasabas `tõine `tõise`sisse Jõh; Kalasaba nurk on seinaga tasane, nurga kael on [palgi] otsast `kitsam Pöi; vahe seenad `pañdi kalasabasse Aud; jätku otsad lõegatakse kalasaba `moodi, pannakse `vastamesi, piab küll Nis; kalasabaga `pañti vil`jävaka nukad kokko Kod; kasti nurga pannas kalasaba `moodu kokku, kalasaba nurk ei lao ära Pst; ega vanast puhast nukka `kiäki es tij, siss kutsuti kalasaba nukkk Kam*

kala|sabaline kalasabamustris *sukapaelad on kalasabalesed ehk peäsukse sabalesed Juu; karjakorral kodusin suka`paelu kalasabalisi näpu vahel JJn; kalasabaline oli - -, nigu*

meeste jope riie on -- nel'ja niiega `kootud, se kalasaba on sies `mustriks Sim; kalasabaline õli obese õhjade vüü; villasid õhõju kudoti kalasabalised punase ja mussaga Kod; kalasabalene pael on `koetud `sõrmede pial Lai; mia lassi `kangrul kodada kalasabalise `rõiva Nõo **Vrd** kalasavaline **-sabane** trapetsikujuliste tappidega tapitud Mõned tegid vahest oma koja nurga kalasabase, oli kenam näha, tasane Põi **-savaline** kalasabamustris Kätterädid `kuoda kalasavalised, on `hüästi tugevad Kuu **Vrd** kalasabaline

kalas(i) kala|si S(-s Jäm Jaa Rei Phl, -se Mus Emm) Rid Kir Han HaLo, ? kalosi Lüg puuliist, mille ümber sõlmitakse võrgusilmad kalasid `tehti jugapuust Jäm; kalasiga kojutasse `võrkusid ning rüasid. tõmmetasse `uiga lõng `ümber kalasi ning sõl'm eidetasse `peele Khk; meni kalasi oo jämem, meni oo üsna vähike Mus; kalasi oli vassaku näpu vahel, selle peal `kooti Jaa; muiste `kooti puhas võrgud kalasi peal, et silmad ühesugused saavad Põi; see oo tihe võrgu kalasi, see oo vale (hõreda) võrgu kalasi, see oo para silma kalasi, sii oo kessi kalasimi ja Muh; takispust `tehta -- võrgu kalasid Rei; võrgusilmad saavad kojotud kalasi peal Rid; uia peale `aeti lõng ja kalasi oli ko, sedasi näpu pealt ikka sõlme `tehti `peale `jälle Kir; kalasi peal kujuti --, sai kord täis, siis tõmmati `siuhti `väl'ja see kalasi Kei **Vrd** kaladi, kaland, kalts³, kalusi, kõlasi

kala|soomus 1. kala kattev soomus Ta teind siis oma saapa sääred omiku `randas kalasoomustega õle, läind Maadevahe `jõele vastalistele `vastu; See pidade suurt kala saamist tähendama, kui kalasoomused ergust ilgavad Põi

2. kindakiri Kalasoomus, sij on `lihtne: viis `musta (silma), üks `valge, edesi neli `musta, kaks `valget, edesi kolm ja kolm, edesi nii `kaugel, ku saab must (silma) ja viis `valget, sis akkab `jälle must `kasvama nii kui kala soomus Hää

kalastama¹ kalastama Jõe Kuu Lüg Krj Pha kala püüdma vanasti `käüdi siit `Suomes kalastamass Kuu; kalastamise aig on `müödä, nüüd ei `maksa `mennägi kalale Lüg; akkasin kalastama, isaga ühes lestanoodal `käima Krj; kui sa `pääva kalastad, see on pääva põtK Pha

kalastama² kalastama Pha terendama kui säält üles kalastab kevade `aega, Ruhnu `metsade kuju ähk kalastab kuskil `väl'ja Pha **Vrd** kanastama², kolastama

kala|sulane kalurist sulane Nämäd (peremehed) pidänd omal kalasulased, kes kävid merel ja `oisid `püünüksed `kerrass Kuu; Kel [endal] `püüsi ei ole, sij oo kalasulane; Kalasulased käisid meres Pär

kala|sääsk 1. merikotkas kalasääsk pidavad mere põhast kala `väl'la `tooma Jäm

2. sääsk Kalasääsk põle lind, suured sääsed vij pääl lennavad, `õeldaks suured kalasääsed. Muial neid ei ole, ku vij pääl, `juskü kangast kujuvad ikki üles ja `alla --, `õhta iis mängivad Hää

kala|tee 1. kalatee käib `parda äärt Rid; kalatee, kus `ühte `kohta kada [kala] `rohkem köib läbi Aud

2. randa viiv tee – Var

kala|tehes|pulk pulk, mis pistetakse kalale soomitsemise ajal suhu, et oleks hõlpsam hoida kussõ sie kalatehes pulk pidi jääma Khn

kala|till kala ujupõis – T V kala til'l om `õngu täis Puh; kalatilli om latikil Ote; kala `tille tuvvas, latsõ² `tramõva `kat'ski Röp **-tirk** krüüsel mere turgid ei käi maas, on pardi `suurused --, on alli `valge kirjud. neid üita kalatirgiks, nad süövad kala merest

JõeK **-tooja** euf lepatriinu *kala`tooja, too kala, too kala* Mar **-tsäik(a)** kalakajakas [kui] *kalatsäika tulõva nurmõ pääle, saa `torne; Kalatsäeka nii rüükvä, nä rüükvä halvu ilmu; kalatsäiga[?] – kõik' tjj omma takah parahodil* Se **-tulgu, -tulul** tulusele lääme *kala`tulgu ~ kalatulul* Krk **-tumm** vesikiil (Libellula) *kalatum on `veike kiil, vie pial lennavad* IisK **-tuul** tuul, mis ajab kala püügikohtadesse *Meri `tuuled olid ige siin `kandiss kala`tuuled, maa `tuuled -- `pühkisid mere `nindagu `luuaga kalujest `puhtaks Kuu; siit `ohta `päivä `tuuled `onvatta üväd kala`tuuled* VNg; *kala tuul pidi see olema – ida põhi* Rei **-tõke** püünis *kala tõke `tehtaks jõkke, et kalad mõrrast `müüda ei lähe* Hää **-töö** kalapüük *mehed käüsid kalatüess* Khn

kalava *kalava* vallavanem *kalava ni taarast ni vallavanõb; kantorah o'lli sääntse suurõba[?] kalava[?]* Se

kala|vastaline *kalaranda tulnud kalaostja Kalavastalised keisid `randas paatidel `vastas ning `ostsid kalameeste kääst kala; kalavastalised, `lähtvad kalu vastutama* Khk; *Jaen läks Nasvale kalavastaliseks, ehk saab kalanälja kaelast ää* Kaa **Vrd** *kala|vastane, -vastuline -vastane kalavastaline kalavastased, neid `eeti täna oomiku nii pailu olad* Jäm **-vastuline** *kalavastaline Kui kalamihed püüstega on mereld oota, siis on randas ikka kalavastulest platsis. Oma inimest, kis aitavad võrkudest kalu peesta, vöörad jälle sene peel väljas, et saaks levakõrvast osta* Emm; *kala vastulised `aitasid `võrka raputada* Ris **-venelane** *venelasest kalamees ja kalakaubitseja (Peipsi äärest või ka Venemaalt) kalavenelased, `Peipsi `ääres elavad Jõh; kala venelaised, nied on sielt `järve`äärised, mis nei kala`noudega elavad* Vai; *kalavenelased käevad suitsukaladega väl'las* Vän; *kalaveneläse olliva lõbus rahvass, `tahtseva ja karassiva, pik'ä abena ja `juusse, verevä `amme, ola pääld `kinni. kui tu edimäne sõda nakass, siss kalaveneläsi enämb es tule* Ran; *kala`venläse[?] käve[?] mij `järvi pääl ka `püüdmäh* Rõu

kala|vesi a. *kalarikas püügikoht kui jõgedes `käiässe kala `püüdämäs, on üväd kala vesi, madal ja tasane* Lüg **b.** *kalapesuvesi vie sie `luomale, sie on kala vesi* Lüg

kala|veski *jooksumäng, tagumine paar kala`veškil `kaumine – kat's tükki pakkõ, kolmass võtt kiinni[?] kõõ* Se

kalavinski *ka-lavi-nski (-nts) R eP(-ve- SaLä) M T Röp/-nt-/*, *kla- Rid, kalu- Plt, kol'u-Saa, tala- Kan, ka-ravi-ntsi* Aud(pl `vintskid), *ka-lavi-n(t)ska* Jõh Hää; *kalavi-nsik* Lai Hel, *-vi-ntsik* Urv Vas, g *-u; vinska* Emm hrl pl (kalurite) *kõrge säärsaabas `Temba kalavinskid `jalga merele `menness* Kuu; *Kalavinskidel õli ikke `apsat all ka* Lüg; *kalavi-nskid on `prostoi `säärrikud kalamel* Jõh; *Kalavinskisi tegivad `mutkui Sirentsi (Vasknarva) `kinksepad* IisR; *kalave-ntskid, nee on suured meri`saapad, kubesest `saati ära* Jäm; *ma osta omale kalavinskid* Khk; *vanad vene vinskad* Emm; *Nendesse kalavinskitesse upub sinusugune mees ära* Rid; *Kalavinski määres oo rasu ja tõkand kõige paremad* Han; *ku sügise mehed mut'ale lähvad, siis `tõmmavad karavintsid `jalga* Aud; *su ihu on päävatanu ku vene kalavi-ntskid* Hää; *kol'uvi-ntskid on talve `saabad, suured ja soead* Saa; *`vinskitel on kraed pial* Hag; *ta kannab alati kalavi-nskisi* JMd; *kalavi-ntski[?] kutsuti, Ostašši maakunnast `tuudi, Sõrentsast (Valgevenest) `tuudi* Võn; *ei tiia kos mu kalavinski omma `kaonu* Ote; *esä tõmmašs kalavi-ntski[?] `jalga ja lät's sulasõga `mõrdo kaema* Röp

kala|õnn obe `kuuliga on `lastud üle `verkude, ikke et kala `onne oleks Jõe; ja siis pidi `tuodama `toiste kalaonn ka ärä, kui `vergu kive `rihmad `tuodi `verkue ald ärä Kuu; Kalamehele äi `tohtind ilmaski kala õnne soovida, siis jäänd tükkis ilma; [võrgu] Aina otsast kaabiti noaga natuke äe, sellega suitsetati oma `võrkusi, siis sai teise kala õnne omale; Kui nais inimene `randa `minnes `vastu tuli, siis pööra oort eaga tagasi, kala õnne äi olnd Põi; jahi õnn om `johtumise asi, nigu kala `õnnegi; kui `kiäki `risti üle tjj korale poole lääb, kas inime vai luum, siss om alb kala õnn, kui `ääle poole lääb, siss om ää õnn Ran; hääd kala `õnnõ sullõ iinpuul Röp

kalbak kalbak g -u ukse sillusepalk kalbakul piäl one suun siden – vajomise jagu, kolm `tolli Kod

kalbak(as) kalba|kas g -ka Aud Hää Jür Kad Sim Lai VIPõ, -kass Kan, `kalba- Jõe Lüg Jõh; kalbak g -a Vil(`kal- Jõh), g -u Kod Trv Hel Ran Kam Ote V hulgas, logard, kaltsakas oh sa va `kalbakas, `kõnnib kui sant `pitki mad_`ilma Lüg; sie `kalbak, rübäläs `riides, `juodik ja, ärä `ulgu `selle `kalbakaga Jõh; va kalbakas ta ikke oo, na lohakalt `riides Aud; käib nagu kalbakas, ilp ies, tallukas taga; `uitab `ringi nagu kalbakas, ei `kohta `paika `kuşkil Kad; inetun `riiden inimene oo kalbak Kod; mis mees see on, mud'u kalbakas Pil; kõnd ku üt's vana kalbak, kes sedäsi näruden om Trv; ta om kui_ts vana kalbak, ei mõsta `endä `jalgu iluste `kinni `kängi Kam; püksi? omma? lokikalla?, käü nigu vana kalbak; `algusõn es `saaki jako, et tuu kalbakass ol'l nii haritu miis Kan; kalbak ol'l joodik, kõrdsist tul'l, `kõrtsi läts Vas || hilbud, riidenärud kilbakad ja kalbakad `ümmer Plt Vrd kaldak

kalban → kalgan

kalband kalband kaltsakas – Ote

kalbard kalbard g -i kaltsakas – Puh Vrd kalberd

kalbasnik¹ kalbasnik g -u Mar Jür Lai, `kal- VNg, kalvasnek Mar

1. nürukael, lontrus; sänikael, üleannetu poisike kalvasnekod, vallatomad poisid Mar; käib kui kalbasnik, põle ta mees ei, nigu `lontrus; mõni noor poiss, mis ei ole suur ega vek'e, see on kalbasnik; kui läks teisega tüli norima, siis `ütles et, mis sa kuradi kalbasnik õiendad Lai

2. kaltsukaupmees `kalbasnik kolab `ringi; `kuida ma tulen, olen nigu `kalbasnik VNg

kalbasnik² kalbasnik g -u Röp vorstitegija vorstitegijä vai kalbasnik tähendäss tuutsamma mis vorst `maakrõ Röp

kalber `kalber g -i ternespiimatoit Kui `värskest `piimast `kiedeti `kalberi(t), siis `üöldi seda ka `värskest suppist; `Meie `lapsed `süävad ia `mielega `kalberit IisR Vrd kalbertants

kalberd kal|be-rd g -i Trv, -ber't Krk pej kaltsakas, hulgas mis sa käid nõnda kalberdi `muudu `ümmer; just ku va kalberd, kalberdap pääle Trv; ei mõista ennäst `rõõviss `säädä, ku igäven kalber't, like ku kalber't; sji om `seante kalber't, ken kalberts egäss kottel Krk Vrd kalbard

kalberdama kalber|dama Mar Saa Juu ViK Trm Äks Pil Vil, -tem Krk, (ta) -dap Trv, `kalberda(m)ma R ringi hulkuma, kooserdama, jalus kakerdama Mes sa `kalberdad sen tüdriguga `ringi Kuu; kuhu ta `kalberdab `menna mudaga Jõh; Kalberdama `õelti lapsele, kui lapsed `nuhksid mil'leki kallal Saa; mis sa kalberdad pää `otsa `ringi Juu; ise `juua täis ja `muutkui kalberdab teiste õues Kad; ää kalberda siin vanainimeste jalus Sim; Vanamis

`olli pääst ogar - -, temä kalberdas ja sehkeldäs päeväd `otsa Vil; sij om `seante kalber̄t, ken kalberts egäss kottel Krk **Vrd** kalderdama

kalbertants kalber|tants, -tañts g -i Kod, -dants Kei Pst Ran ternespiimatoit kalberdants tehakse siin [nii, et] `värske piim pannakse kausi `sisse, sukkurt koa ja kausiga `ahju just Kei; kalbertants, `värskest piimast kuok rosinatega, terake pient sukurt ja rosinaid, oi, sie on ea `süömene küll Kad; kalberdants tetass värskest piimast Pst **Vrd** kalber

kalberuss kalberu|ss g -se Kam Ote pej kaltsakas nigu vana kalberuss kaperdap jälle Kam **Vrd** kalderuss

kalbuk kalbu|k g -gi Saa pej kaltsakas, kalberdis mis sa kuradi kalbuk ulgud siin Saa

kalbuline kilboline lähäb kalbolisele `košti öma pitkä püjiboga, sij one mõessu sõna = kaev Kod

kalbus¹ kalbus g -e Trv Krk pej kaltsakas Kõnnid ku vana kalbus, rõõva läbilike sellän Trv; Ärä sa ninda kalbuse `muudu küll mine, pane iki `tervepe `rõõva `sel'gä Krk **Vrd** kalgas²

kalbus² kalbus g -e Tor Juu Pil SJn Hls Hel, g -a Kõp, g -se Pst kalmus kalbused kasuvad madala lohude sees. kalbuste juurikatest tehasse loomade `rohtu Tor; jõe `jaares `kasvavad koa kalbused Juu; kalbus kasvab vee ääres; kalbuse juurikid `antasse lehmale SJn; kalbusse juure kaoteve kirbu ära Pst; kalbuse juure ollev rohuss tett Hel **Vrd** kalpus

kalda|alune 1. kõrgema kalda alune **a.** vesi s_tulid [merelt] `randa `müödä `kaldaalust, [meri] `vaikine `nindagu `tiiki Vai **b.** maa `karja on `kalda aluse maal Vai; `kaldaalune, sedine pisine `rinka koht sæel [kalda] ääres Jäm; `kalda alused kevade vett täis Khk; `kaldaalune `pehme soobamaa Tõs; läksid `müüüdä `kalda alusid Kod **c.** õõnsus või urg kaldas sel jõel on `õõned `kaldaalused, säääl on `vähki ja `lutsu sies küll Lüg; lõkse sõõb `kalda alused `õõneks Jäm; jões vahest on sügavad `kaldaalused Kad; `koskil kraavi `kaldas või jõe `kaldas neid `urkaid on - -, ikke `kaldealune on Lai

2. kaldaaluse pa'k ülemine seinapalk – Pal

kaldak kal'dak g -u kaltsakas, kalberdis – Plv **Vrd** kalbak(as)

kaldake(ne) < dem kallas ma läksi `kaldakse `juure, `vaatasi säääl Hää; neve istuve `kaldaksel Hls; kaldakõsõ päält olõ õi midägit saia Se

-kaldal Ls veekaldal

kaldaline `kaldaline Kuu Hls, -lene Mär Tõs Ris Juu Plt, g -se; `kalda|lõni g -lise Krl a < kallas `kaldaline rand Kuu; meil on `ästi `kaldalene eenamaa Mär; `kaldalene oo `sohke `kõrge moa, mes lähäb ühüle `poole madalamass Tõs; - - see on `kõrge `kaldalene jõgi Juu; mõni jõgi om vägä `kaldaline Hls; `kaldalõni maa om kuiv Krl **Vrd** kaldane, kaldõlinõ

kaldama `kaldama, kallata Mih Hää Saa I Vil eL(-me, -te, -de M; da-inf -da[?] V; -mõ Krl), `kald(a)ma, kalda SaLä Kär Kaa Hi(da-inf `kalda Jäm Rei)

1. a. valama, kallama `kaltka too vee `sõnna `sisse Jäm; ma `kaltsi solgi `sõnna `toori; raand on tühjaks `kaltud; kas selle võib `siale kalda Khk; toor, kus vesi `sisse `kalti Kaa; `kaltsi pääl maha Emm; Vanaema `kaldis `kardulid ää (kartulite pealt vee) Rei; Ma `kaldasi `viina klaasi `sisse Hää; kaldas `korviga `piäle kartulid Kod; klopi muna piimaga segamini, `kaldad `pääle Pal; `kalda vesi pangist `väl'lä Trv; `kalda süük' paast ärä Krk; piim piap kroosi `sisse `kaldama Nõo; `kalda vesi maha San; kaldas viij anomast `väl'lä Vas

b. kõvasti sadama üsna kallab `vihma maha, `räästad `kaldvad üsna vett Khk; rage vesi oli, mis ta maha `kaldas Kaa; nõnda kui kapaga `kaldab ülevalt Saa; nagu `kaldama akas vihimä Kod; `vihma `kaldap ku oa varrest Trv; nüit `kaldass ku pangige maha Krk; küll `kaldab `vihma maha Ote **c.** voolama, valguma, jooksuma `räästad `kaldvad üsna vett, jõgi üsna kallab joosta Khk; viimäde akanu nõna verd `vällä `kaldame Krk **d.** kastma kas sa kapsta `lõumi oled kallanu kah Ote **e.** fig jooma nüid kallass `sisse üits kõik mes `olli, nigu raha sai, nii jõi maha; viin ei ole mitte joogi jaoss, et sa täis `kaldad `endä Nõo **f.** (metallivalust) siatinast kuulid olid, said `vormide sihes kalledud Jäm; kui vask sula on, siis piab ruttu `kaldma Khk

2. a. kalduma, kallak olema `kaldaja maa, `keskelt on `kõrge ja kaks `otsa `kaldavad, madalad Vil; om küll ää maa, `kaldab `alla Krk; tasanõ maa, ta kohegi poolõ ei `kalda? Rõu || sa `käiasid vikati na ää, et tera `kaldab juba (tera on liiga õhuke, lööb serva ette) Mih || millegi kasuks otsustama `naatass `kaldamma Petsefehe Se **b.** kallutama, ümber lükkama regi `kalti -- `ümber Rej; `kalda nõu ümmer Krk; `kalda `kuurma `ümbre Se **Vrd** kallahhama

3. fig keerama, pöörama, pööritama pee kallab nii väga, -- süda on nii sañt, kallab sihes; kui sihest sedavisi kolistab, siis `etasse: kallab sihes nda_t suur kolin ülal Khk

kalda|meri rannameri `enne sai sii `kaldameres `väikste `mõrdega `mängida Tõs; viisin võrgud `kaldameres Ris

kaldane `kalda|ne Kse Tõs Ris Plt Hls Kam, -ni Krl, -nõ Rõu Se, g -se a < kallas `kaldase maa peal kasvab ea rohi Kse; jõgi om kaldane (urkeline) Hls; meil `suuri `kaldit ei ole, meil [on] keñgu, aga iks ka `kaldane maa Kam; `kaldani peřv Krl; siin om `kaldanõ ja ohukõnõ (järvekallas) Se **Vrd** kaldaline, kaldõnõ

kalda|noot kalapüünis kevadiseks räimepüügiks meil siin `vieti `kalda `nuota `randa. siind `kaldalt `lähto üks reis, `siie tulo `toine reis, `reied on `seitse kümme `süüli `pitked. `reisi `otstes on vedämise `kõiued Vai

kalda|pääsuke kaldapääsuke (Riparia riparia) `kalda `pääsukesed, nied on maa sies, [kus on] äkkised `liiva `kaldad, `sinna `tievad `augud; Kui `kalda `pääsukesed `tievad pesä madalale, siis tuleb kuiv suvi Lüg; `kalda pääsuke, allid `valged kõhualust, suurte kõverate `tiibadega Khk **Vrd** kallaspääsuke

kalde `kalde Krk, `kaldõ Se kallak, järsk kallas `kalde om `lüngä; taheti elumaja senna `kalde pääl tetä Krk; jõõ `kaldõ, `alla nigu kallaśs Se

kaldene `kaldene g -se kallakuga, kaldeline `künklik, kaldene maa oli Jäm **Vrd** kaldine, kaldõnõ

kalderatti maal `lõöväd kalderatti küll küläs, poesid Mar

kalderdama kalderdama Mar Kse Han Mih Tõs Hää mürama, vallatust tegema oo so lugemesed nüüd `selged, et sa nüüd sii kalderdad; näd `joosvad ja `lõhkvad ja, kalderdavad, puude `otsa ronitasse ja Mar; sa suur tüdrik, mis sa veel kalderdad Kse; `Kaltrid kalderdavad ikka kauda küla Han; tä oo nägo va kalderdis, kalderdab peal Mih **Vrd** kalberdama

kalderdis kalderdis pej "ennatu, läbematu naisterahavas" – Mih

kalderuss kalderuss Ote Kan/-õ-/ kaltsakas, kalberdis jušt kui kalderuss lask [ringi] Ote; tyy om vana kaldõruss, ei piä? `hiändä kõrran `rõivin Kan **Vrd** kalberuss

kaldine `kaldine Kam kalda(li)ne, kallakune järvel om viir, mis `kaldine, tuu om maese viir ja mõni viir om luht Kam **Vrd** kaldene

kaldliganõ kaldliga(a)nõ Se kallakune kaldliganõ mägi, juusk säält `liiva Se

kaldpoolik kallak, viltune, ühest äärest madalam, teisest kõrgem kald`puolik riist Kuu; tie on kald`puolik, tahab `ümber `viskada Jõh; tee on kevadel kaldpoolik, päeva poolt sulab `rohkem, siis `jäabki kaldpoolikuks Mär; tii on kaldpualik mäekallakute juuren Kod **Vrd** kallaspoolik

kaldu `kaldu Jäm Nõo (pool)viltu, langu *Puu on `kaldu kasund Jäm; olli otsitu mõtsast serätse puu, kel juur läits `seesi `kaldu Nõo* **Vrd** kaaldu, kallakil(e), kallukalli

kalduma `kalduma Jõh Muh Rei Mär Vig Mih Tõs PJg Tor VMr VJg Iis Kod Plt KJn Nõo Ote San Har Rõu Se Lei, -m(e) Hls Krk, -mõ Krl, -mma Har, pr (ta) kalluss Har Se Lei

1. viltu, kaldu vajuma, alla langema tie õli `kallukal, siss `vanker ka `kaldus `tõise `puole Jõh; paat' `kaldus ja ma läksi `sisse Muh; `kaldub teeše kül'le `peale Mär; vikati `kaldub ära, tera `kaldub, see oo siis `käiamese `aegas Mih; akkas korra `viltu `kalduma ja viimast `läkski `ümber VMr; laud `kaldus `viltu Iis; vesi `kaldub tammis `alla; tee `kaldub mäess `alla; [paat] `kaldub längakille, siis `viskab vett `sisse; kruav `kaldub `kiinni, kallasega tasa Kod; lei `kaldum, es putu viil maha Krk; jahukot't om küliti `kaldumu, nüid lähvä jahu `väl'lä; suur illuss kõeo `olli --, nüid om maha `kaldenu Nõo; kaal `kalduss tõsele poole, ei saisa õgu San; puu nakašs maha? `kaldumõ Krl; mul `kaldu ka? uma maja kül'lile Har; tark kallu ui, jootik kalluss Se; ai kallu maalõ Lei || noorik `kaldu `maaha (hakkas sünnitama) Se **Vrd** kalluma

2. esialgselt suunast kõrvale minema; hälbima obune `kaldus teelt kõrvale Tõs; ega sie ime ole, kui ta nisukese pimedaga piaks tielt kõrvale `kalduma VMr; silla ligi `kalduvad eenämule; `kaldus põhja puale Kod

3. mingis suunas arenema, millegi poole pöörama, hoidma `pilbes ilm, vihma `poole `kaldub; änam põhja `poole [heinamaad] `kaldubad (kui külast vaadata või minna) PJg; jõgi `kaldub Õmedo külä puale Kod; saa nätä, `kumba poole `õiguss `kaldup Krk; näiss, kellele sji õnn nüid `kaldub Nõo; `õiguss `kaldub õks muide Jaani poolõ Har || kallale tulema ku kahr pääle om `kaldunu Lei || järele andma seeni aani `olli `väega `vasta, nüid nakap joba `perrä `kalduma Nõo || kaduma, lahkuma kohe nukka sji veneläne ärä `kaldus; kohe sji vesi on ärä `kaldunud; kui sa kodoss `väl'jä `kaldud, ma paan kõik kaasid `piimä täis Kod

4. ajalisel mingile piirile lähenema päe akkab `õhtasse `kalduma Vig; pääv `kaldub `õhta `puale Iis; tükip ike sügise poole `kalduma Nõo

kaldun¹ `kaldun g -i Lüg(`koldon) Jõh Mar Kse Han Tor Hää(-n) JMd Koe, g -ni Hää, n, g `kolduna, `koldona Vai

1. a. kalts, närune riie vanad `riide tükkid `seljäs, vanad `kaldunid `seljäs; `õige `koldonis `riides käib Lüg; sene `tühja `kolduna `viskan `väl'lä; kaupmies `korjas `kaldunad `väl'lä kaik Vai; nao va `kaldun `selgäs Mär; sukad, `pastlad nagu suured `kaldunid sii ees Tor; Mis sa käid nende vana `kaldunitega, pane paremad `rõõvad `ümmer Hää b. kaltsakas sa nagu va `kaldun, kas teisi nehuksid veel oo Kse; Läheb koa teiste inimeste sekka, ise nagu kaldun Han

kaldun² `kald|un Kuu Jõh IisR, -uu-n Kuu(-oo-n), -uu-n Räp, kaldunn Trm, g -i; kaldun g -a Se Lut **a.** nõid, kaetaja, ärasõnuja Nägiväd küll `kaldunid `ennevanast Jõh; Ära seda `kaldunni kunagi `lauta lase, kaeb kohe `loomad ära IisR; veneläse_kut'siva_tedä kalduu-n, tuu tähendäss tark vai nõid Räp; kaldun või ar tet'ä? eläjä? ni vilä ni kõik' Se; kaldun jo? ei pügä pääd, ei lõigu `küüd'zi, ei pügä habõnit. kaldun ummi sõnnuga võtt, täl umma_kurategijä sõna? Lut **b.** nõidade saadetud paharet, nõidus – Kuu

kaldunid pl `kaldunid Kuu JMd Koe looma sisikond `kaldunid `üeldakse suure looma `kohta; lehma `kaldunid on küll, aga sial on süsikond JMd; kiedame `kaldunitest `sül'ti Koe

kaldus `kaldus (pool)viltu, längus Ohrapiad juba allaþoole `kaldus; Tool' [on] `kaldus – üks jalg teistest lühem Jür

kaldõlinõ `kaldõli|nõ g -tsõ Se järsu kaldega `kaldõlinõ mägi; `kaldõlitsõ kotusõ Se Vrd kaldaline

kaldõnõ `kaldõ|nõ, g -tsõ Rõu Vas(g -sõ) Se kallakune, veerjas meil um `kaldõnõ muru, tahn vesi juušk nigu üt's jõgi `kaldõ päält `alla Rõu; sääi olnu_sääne `kaldõnõ mägi Vas; `kaldõtsõ mäe? – üttest mäest `alla, tõdsõst üless. hobõsõga saa ai minnä?, `väega_m `kaldõnõ Se Vrd kaldane

kale¹ n, g kale Muh L JJn VIPõ M Ran, g -me PJg silmakae silma `tohter `lõikab kale silma pealt ära Mär; kale kasvab silmä peäle, kui silm `aiget saab; kaás löi koerale `silmä kõenegä, kale kasus `peäle, sis sai sukkurt ja kõbasi igi `silmä puhuda, see `kaotas ää siss Vig; palavik kasvatab kale `peale Kse; kale kasund silmale `piaale, ei näe änam PJg; `suhkurt tuleb `pääle lasta, see õõrub kale kat'ti ja saab `jälle nägijas Saa; kaled `silmade peal Pil; ikki mul lähäb silm udusemas ja udusemas, kale tuleb SJn; kui kalet pelläti, siss `panti `suhkurt ruu `sisse, puhati `sil'ma loomale ja inimesele Ran Vrd kahle⁴, kalu¹

kale² kale Trv Ran, kal'e Trm kalapüünis, paadi järel veetav võrkkott (Võrtsjärvel) Võrtsjärves püüavad kal'edega, siin `Peipsis kal'esid küll ei õle Trm; kale `ol'li nigu suur kot't, suured sil'mäd, neli `nüüri kül'len, kivid all nukke kül'len; kalega sai latikit, sudakit, purikit, muud es tule; kui kalet `lasti, tollega `minti `puulde `järve Ran; k a l e l e, k a l e l, k a l e l t kalega kalastama(st) ku tuul om, laene käi, sõss lääit kalele; lääme suurel kalele; käib järve pääl kalele; ma sai kalelt nõndapa'l'u kalu Trv; kui päevä `pääle tuult tõstab, saab kalele minnä; siin `olli kuylmeister Kärp, sij käis kah kalele Ran Vrd kalemõrd

kale³ n, g kale Trv Krk, g -da Hää TLä(-õ Ran) Kam Rõn, g -ja Kuu, n, g kalle Hls, kallõ Võn San Räp kõva, kalk **a.** kare miul om üits ame piri-lda siin - - va kõva ja kale ku_its va kot't kunagi Trv; kalle `juuse, ta ei ole `pehme; kalle villast tule karre rõõvas Hls; `paaga keedäd kaledat vett, jääp `põhja lubja rõõne; kui linanüür ligedäss sai, siss olli nii kõva kui kale Ran; masinaga `koetu `kinda om kaleda Puh **b.** kuivkõva, murdkõva Puud on nii kalejad, elisevad kohe üks `toise vasta `puutujess; Kaleji puud `etsisid vanasti `simli ja `viuli `meistrid; odad vanal kuul lehtpuud maha, on ilusad kalejad ja `kalsked Kuu; Ega liiga kale vikati kah ää ei ole, kaledel lüüp `kergest ragusit `sissi Krk; kui midägi kaledat vai kõvat süüid - -, siss krõhveldat Ran; `suurma om vähä nigu kaleda; tu teräs om vägä kale Puh; va kallõss lännü? leib San **c.** sitke, tugev raud ain `lasti kavva maan olla - -,muidu jäi väegä kalõdass Ran; Ku hiire haino lõikasõ, läävä haana? kallõss Räp **d.** vali; tundetu kaleja `äänega, sie vist `lähteb kugaks (kanapojast) Kuu; mia tei `süäme kaledass, `ütli kõvaste `vasta Puh; mõni om kaleda `süämega, `ütlep tõsele alvaste Rõn

|| mõni om kärmäs tüüid tegeme, kalle (terase, lõikava) vaimuge Hls e. kõle, vinge kül'm om väega kallõ Võn; mõnikõrd om kaledan pil'ven Kam

Vrd kalg, kalsk(e)

kale⁴ → kalju²

kaledalt *kaledald* adv < kale³ – Ran

kale|mõrd = kale² – Trv Ran suur kale mõrd, selle raie om viis `süldä `kumbagi. sij kale mõrd pannass suurele `vennele `külgi `raie otsa Trv

kalender *ka-le-nd|er* g -ri Jõh Vai Sa Käi Sim Iis Trm Lai KJn Lei(-lõ-) Lut, -re Khk Mär Khn Tor Hää Saa Kos Koe Plt Vil Pst Krk Hel, -eri Kuu VNg Jõh Kod; *ka-lendier* g -i Lüg Vai; *kaalend|er* g -ri Jäm Põi LÄEd PÄLo Jür Jä VJg Sim Trm Pil, -re Lih Kse Pä VIPõ Trv Pst Krk, *koa-* van Kos; *kallend|er* g -ri Jõe Rei(`kalli-nd|er) LÄPõ KJn, -re Phl Mär Vig Saa K Ran Puh San(*kallõ-*), -eri Jür VJg; n, g *kal'lenderi* Nõo Võn Kam Rõn San V(*kallõ-Urv*), *kal'lendre* Nõo Kam Rõn Kan Plv Vas, *kale-* Võn, *kaale-* Plv RÄp; *kaleñd* Se, *kallõrd* g -i San Kan Plv(*kal'-*) kalender **a.** korraldatud ajaarvamissüsteem *vana `kale-ndri järäle `neljändel `augu-stil akkas rukki tegu Jõh; nüüd keivad pühad uuve `kale-ndri `järke Khk; Vana ja uue `kalli-ndri vahe oli kaks nädald Rei; jaanipäävast oli pool viiet [nädalat] jaagupipäävase, see oli vana inimeste kaalender Aud; vana kallendre aeg Ris; nüüd on ju nied kül'vi aead kõik segamini uue kallendre järel Kos; uvve kaalendre `järgi Krk; nyu olli vana `rahva `kal'lendri Kam; `laata `peeti sügüselts `katsamal `tõisskümmel oktoobril vana kal'lendri `järgi Har **b.** tähtraamat külvi nädäläd õlid, kalenderis õlid kõhe (kirjas) Jõh; `vaatsime ikka `kale-ndrist `järke, millal laadad olid Kär; mõni `üidis `enni kallendrid, et aea raamat Mär; ega enne kallendrid olnd `ühti, siis `teati kõik peast Mär; tähtraamat ehk kaalender, nädälid, kuud, pühad ja pühäbäd kõik siäl sihes Tõs; vanas kallendres oli kõik üleval, millal kül'vinädal `algas ja millal nad lõppesid Kos; kaalendri sabas olid nisused tükid lugeda JMd; *kerjuta kalendrisse kohe Iis; `vaata, `kale-ndrid ei ole, sis lähvad päävad segu Lai; `vaata kaalendrest, mis päev `tämbä om Trv; `kerku manu `tüüdi kal'lendri; ma kae kal'lendrist, konass kuu luuvvass Nõo; Õigevanast, kui vjil kallendrit es ole, siss `loetu pääst `aiga nädälide `viisi Rõn; vanast üteldi aigraamat, nüüd om kal'lendri San; kallõrd om iks `õigõ eesti sõna, kallõndijir om saksa keele `perrä Kan; ma kae kal'lõrdist `pärtuss`päivä Plv; kallendri, sääl omma kõik' na päivä? üleväh Se; kalendrit tegema ~ trükki ma fig tukastama Kui inimine `istub ja -- pia vajub ikke nõks ja nõks `alle puale, siis `üaldi, et trükkib kalenderi Jõh; Ku kiigi tukub, sis küsitase ikki: Kas tiid kalendert Tor; kes `suikuma jääb, teeb kaalendrid Trm; Esi_kudi sukka ja_trük'k kallendrit; Maali tek'k kallendrit `kartolt `kyurin ka Rõu**

kalentka *kalentka* Jõh vigur, temp Eks neid kalentkaid saand teha ka küll, ega seda saa `üalda; `Katsuga nüüd et `saata mehed `õmmete ühã`kõrra `tüälä, mida te `tieta oma kalentkaid Jõh

kalepats *kalepat's* Ran väike paat näe kos `venne laseva juba puul' `päivä, `väiksit kalepatse om ka paar tükki Ran

kale|pea sootaim, villpea *kalepea seal ülal varre ots kasvab; kalepea `juuksed akkavad koa inimesele `külge Kse; Kalepea tu'ta pandi padja sisse, neist sai pehme padi Han **Vrd** kalev²*

kaler → kaller

kaleska *ka-le-ska* VNg Lüg Vai Rid Pai Koe Iis Plt Puh TMr Rõn Röp, -l'- Urv Plv, -s- Kei Pee Plt KJn Se, `kale-ska Kuu Jõh IisR Rei VJg, `kaale-ska Kse, *kale-sku* Trv, *kalleska* Trm, *kal'luska* Har; *kal'esk* g -a Röp; *kalesk* Hel Nõo, -l'- Urv, -ll- Krl Har, g -i kaless *kaleskatel on`kummid peal* VNg; `troska ja `kale-ska `võisid ühesugused `olla, kuid `troskal käis üks obone ies, `kale-skal kaks ovost Jõh; *Sel voorimehel põlnd õiget kaleskatki* Rid; *saksad `sõitsid kale-skadega, kale-ska oli pialt `lahti* Kei; `sõitsivad ikke nell'a obuse *kale-skaga kiriku* Pee; *kalleska on nisukene `vanker, millel on tõld pial* Trm; *pool'tõld on kaleska* KJn; *śaksa `sõitva` kalleskigõ* Krl; `śaksu ratta, mis `vetraga omma, njo omma *kaleska`* Se || *vankrikumm `väikene kal'luska pääl* (sõiduvankril) Har

kaless *kale-ss* g -i Jõh IisR, *kale-ss* g -ssi Mär Vig Mih Pälõ Hag Juu Kos Pee VIPõ, -ssi Jäm Khk Kaa Põi Tõs Hää Hls Krk Hel sõiduvanker `Saksad `sõitasid `kale-ssis Jõh; *Posti`poisid `sõitsid `kale-ssiga* IisR; *vihmase ilmaga tõmmatetasse tagand kong üles kale-ssil* Khk; *Vanasti sõitsid mõisasaksad mitme obuse kalessidega* Kaa; *eks ärradel olnd kale-ssid, ega neid talu inimesel olnd `ühti* Mär; `kale-ssa ei ole sii, *kale-ss oo nell'a obose jaos* Mih; *ärra `istus `kale-ssi* Tõs; *kale-ss on vedrudega ja takka `kõrgem, tõlla `moodi asi peal* koa Juu; *kiinnisel kale-ssil olid aknad ies* Kos; ja üks *kale-ss* sõit järel, üks *ärra* old tõllas ja *kutsar pukis* Plt; *kale-ssil ei oole `kummi pääl, tõll om sij, kel kumm pääl* Krk; *kale-ss olli ka tõllast vähemb* Hel **Vrd** *kaleska*

kalestama *kalestama* Nõo Kam Rõu, *kalõst|am(m)a* Har Plv Vas, -õmõ Krl, -eme San **a.** (südant) *kaledaks, kõvaks tegema ku ma jõvva süät kalestada enne, et ma `ikmisega `uupiss pimedäss ei jää* Nõo; *inime kalestass `endä `süäme ärä, süä lätt üle, viha kaoss ärä* Kam; *siss [Jaan] kalõsti uma `süäme vällä` ja mähe [jala] kiinni`* Har; *ma armasti tedä kül`*, *a ma kalõsti `hindä är`*, *mitte es ikõ`* Plv **b.** *tahkuma, kõvaks tõmbuma leib om är` kalõstenu* San; *leib om kalõstõnu`*, *om kalõss lännü`* Krl **c.** *selginema* (taevas), *eralduma* (pilved lauspilvitusest) *vihm lääb joba üle, pilve nakava kalestama, lõövä `lahku; vihma pil've lähvä ärä, ilm nakap kalestama* Nõo; *kui pil've kalestase, siss `vihma ei tule, pil've - - om tükilise, ei ole ütēn plaadin, ei ole nii musta, om nii ahjemba ja `valget taevast kah mõni kriips sääil siän* Kam; *pilve` omma` jo` kalõstõnu`*, *ilm lätt põõvalõ* Krl; *ku `vihma satass ja sõss lätt nigu `sel'gele vai külmäle, sõss üteldäss: joba nakkass `ilma kalõstamma* Plv; *ilm lüü kalõstamma - -, pilve` läävä` `korgõhe* Vas

kalestuma → kalõstuma

kaletama *kalet|ama* Ran, -eme Trv kalemõrraga kala püüdma (Võrtsjärvel) *lasep mõrra `sissi ja akkap kaleteme; tuulega kaletedi, puri vedäsi ja - - sõss lasit `allatuult võrguga või mõrraga* Trv; *kaletedi tuulega, `sõuti `vasta tuuld tühjäl'd, püigi ajal tuul ai venet edesi, vedäs kalet `müüädä `põhja perän; vahel sai `üüsel kaleteduss küll kah, kui ää ilm `olli* Ran

kalev¹ *kalev* g -i R Jäm Khk VII Põi Muh Rei Mär Vig Kse Pä K I/-l'- Kod/ M(-v Trv) Puh, -l'- Nõo, -b Mar Vig; *kalõv* Kam; *kallõv* g *kalõvi* Krl, g -õ Plv, -a Har Rõu(n -v) Vas Se, *kallõvi* San täisvillane vanutatud riie *Kes janu ei `kannada, sie kalevi ei `kanna* (säätmine tähendab loobumisi) Kuu; *puest `võeta kalevi, kodo tehasse ka, aga ega sie ei õle ikke `niiskene kalev* Jõh; *oli `uhke poiss, kalevist püksid `jalgas ja kuub `sel'gas* Khk; *Kui ta paisedab ja punaseks läheb, `panti punast kalevid `pääle* Rei; *`veltsed lõemed ja `velne koe, se `õötässe kaleb* Mar; *ta pand enese kohe kalevisse, - - `ästi `riidesse* Mär; [seelikule] *`aeti punane kalevist tükk `alla* Mih; *uhutud kalev, `üitakse koa pügatud kalev,*

karv saab pealt ära `võetud Hag; olen ise koa labast kalevit kudund Juu; kalev on `ästi paks, läbivillane kue ja lõim kõik, paksuks vanutud Amb; ilus vill pidi olema, kellest sai kalevid teha VMr; kes kahe niiega on, sie on labane kalev, mis nelja niiega on, sie on `toimine [ja] preßitud kalev, mis vanuteta ja preßita ää; kuñts `kangaga kalev, mis nüüd tehasse, kahe`teistkümmne niie ehk kaheksa niiega ehk VJg; mussad `suapad ja kal`eviss `riided ja müts piän, nagu ärrä; prussakad paksuss koon, nagu kalev `punnab Kod; küll om linanu`rm ilus, ku `t's sinine kalev Trv; küll om iluss orass, ku kaleve kunagi Krk; vanal aeval `olli kal`ev kõige ilusamb rõevass Nõo; Sitast ei saa siidi, kanapasast kalevit Krl; ta om ka peenükene kallõv, selle om ta kal`lis Har; hüvvä kalõvat `Pihkvast `tuudi; ostõt kalõvast ummõldass palt`it Se Vrd kaluk(as), kalv¹

kalev² kalev g -i Khk Kaa sootaim, villpea kalev kasub soode `ääres, sihantsed `valged tudid kut poom villad. varss on jala poolteist pitkune Khk Vrd kalepea, kalevitutt

kale|vene kaluripaap (Võrtsjärvel) kale `vennit `olli siin pal`lu. kale `venne põhi `olli vaßt kolm `sül`dä (pikk); mutivene om suuremp ku kalevene, aga vähemp ku noodavene Ran

kalevine a < kalev¹ `enne `pieti kalevised `paldod, eks `miulgi ole kalevine `palto Vai; taal oo kalevised `riided `sel`gas Khk; tal ol`li kalevene kuub `sel`gas Hää; Kõik kangad, kalevised ja poomvillased, käisid mustad Kei; kodusin kalevise palitu `riide Amb; kalevine riie tokerdab pialt ära JMd; kalevine kasuka riie VJg; kal`evised püksid jalan, kal`evine kuub sel`jän Kod; vanamees tuli kirikust kalevise `riidega Pil; kalevine rõõvas om kõva ja iluss Hls; kalevise `rõiva om lämmimbä kui puumvillatse Puh; täl om kal`evine palitu Nõo; teil o põrra kalevine rõivass säll`län San Vrd kalõvane

kalevi|tutt sootaim, villpea – SaLä Kaa Põi kalevi tudid kasuvad keeva maa peäl Jäm; kalevi tudid `kasvavad soo maa sees Khk; Lapsed `korjasid kalevi tuttisi Kaa Vrd kalev²

kalg ka|l'g g -le(da) Hel TLä Kam Rõn, g -lõ Võn San V

1. kõva **a.** tugev, paindumatu, murduvkõva kal`g nagu teräss Hel; kal`g puu ehk räni puu, sji lätt ütte Kam; ne o kalõ_luu, omma_valusõ `väegõ, ei_sa änt `istu_kalõ pääl San; `küümne kasusõ `säärtse harõlitsõ, kalõ roodsuga; sepp om ta `kirvõ `väega kalõss karastanu[?]; maakivi[?] omma enämbüsi kõik' kalõ[?], a lubjakivi[?] omma `pihme[?] Har; valu um jala `seeri sisen, `tõmbass kalõss ja `trammi Rõu; sinine kivi, tuu um sääne kal`g kivi Ply; `kirvel ol`l mürk otsah, tuu ol`l kalõmb veidikõnõ Vas || tugev (kirjataht) nii `lahti meid ka kiruta - -, tähe_pedi `õigust olõma[?], kas pehme vai kal`g vai Har **b.** südametü, vali kaleda `süüamega inimene ei alõsta tõese `pääle sugukina Nõo; tuu um sääne kärre vai kal`g sõna Rõu; miiss miist `vasta ja sõna sõnna `vasta ja kat`s `kalgõ `vasta Se **c.** paakunud, hangunud, tahkunud leib `ol`li kaless lännu Rõn; nii tuhk kal`g maa, ku üt`is kivi San; Leib om nii kal`g, et hammas ei_lähä_`sisse Urv; maa om kal`g, ei_saa pal`la jalaga_`käävü[?]; rügä om val`miss, terä jo kal`g; rasv om joba kalõss lännu[?] Har; kalõ maa pääl ei kasu[?] vili Rõu; vana leib om `väega kal`g Räp; kalõ `maaga olt õks hädäh, kal`g maa õi anna[?] hüvvä `saaki Se; jenist `andsõ kalõ kuorigu [koerale] Lei; kal`g muld Lut **d.** poolkõva, pooltoores ku lehe apanu ei ole, siss om na kaleda, siss siga ei taha nii `süvvä Ran; kale `erne[?] San; `kartoli `omma viil kalõ Urv; Mõnõ[?] ua[?] ja `herne[?] - - `jääseki kalõss Har; Kagu_mõnikõrd lina_kalõlt `vällä sai, sõss nuu[?] `aigu õs maal ruttu är[?] Rõu; ta (liha potis) om viij kal`g; mõnõ[?] ei keedä upõ periss `pehmess, kalõlt ollõv parõmb süvvä[?] Räp; kalõ[?] lina[?], olõ õi ar

`aigunu[?] Se **e.** vintske [liha]kammar[?] um kal'g Urv; hain is olõ kal'g, tu ol' `väega hää pehmekene `kerge `niitä[?] Har; piimälihm um hüä pihme[?] `nüssä, tõnõ um kal'g Lut **f.** kare, karm; jäik Linane rõõvass on edimält kal'g, [kui] `möske ja `kolki saa, küll tä `pehmüss Hel; ase om kal'g Võn; märg rõevass om kal'g; rät'i ol'li_pään õigõ ää[?], nuu es olõ_nii kalõ[?] Krl; ma_tei `vahtõ kabla, ta om kal'g nigu luu Har; siilil umma[?] kalõ[?] nõgla[?]; [sikavillane] rõõvass saa kal'g ja sukk saa kal'g; ket't um kal'g, sõss `Osval't tek'k nahk `päitse[?] lehmäle Rõu; ärä[?] sa mullõ `kalgõ rõivast kudagu[?] Plv; vohovillaga[?], tu_om sääne kui hobõsõ karv, sääne kal'g Se; **g.** kare, lubjane (vesi) kal'g vesi Võn; meil ei olõki `kalgõ vett Urv; mõnõn kaon om nii kal'g vesi Har; kos om kal'g vesi, ei tulõ linapia vjüst `vällä, `aigu_i ar[?] ruttu; kalõ `vjiga kij_i `pehmess [hersed] Se

2. kõle, külm ja kuiv `tämbä ol'l kal'g tuul' Kam; no[?] om vastanõ kuu, `väega kal'g aig, no[?] ei olõ hää `põrsakõisi lõigada[?] Har; kal'g ilm, ku midägi ei sata[?] ja külm um Vas; noorõl kuul kõkõ kalõmb aig; Kalõ `aoga_tapõtolt liha t'särise õnnõ pañni pääl ja `rasva es tulõ_sukuge[?] Räp; `kangõ kal'g aig (külm lumeta hilissügis) Se || pilve[?] `tõmbase kalõss. `vihma ei tulõ[?], pilve[?] umma[?] kalõ[?] Rõu; kalõss lüü jo pilve[?] Vas; kalõ_pilve[?], kost `vihma tulõ õi[?] Se

Vrd kale³, kalk¹, kalsk(e)

kalgan → kalkan

kalgas¹ `kalgas Vai kalk, kale se `rauda on rabe ja `kalgas Vai

kalgas² kalgas g `kalka Kod pej kaltsakas mes sa juama kalgas õiendad! `ütled, kui mõni tükib `riidu. `niisukesed `kalkad Kod **Vrd** kalbus¹

kalgastama kalgastama Hi, `k- Jõe Kuu Vai hapuks minema, rikkema kali on `nonda `kalgastama läänd, on vesine ja paha Jõe; piim on `kalgastand Kuu; `kalgastand `piimä Vai; Piim aa täiesti kalgastand Emm; kalgastand piim, paks, aga ei ole veel apu Rei **Vrd** kilgastama¹

kalgastuma `kalgastuma Kuu refl < kalgastama Ei sidä `kalgastund `piimä `süüä küll voi, see oda kohe seest `lahti; `kalgastund piim, sie habakas, ei ole riesk Kuu

kalgens kalgeñs kaltsakas justku kalgeñs kunagi, nãrun rõõvin Pst

kalgerdama kalgerdama Kad Sim Kod Lai Ksi Plt, `k- Hlj tolgendama **a.** kakerdama mis ta kalgerdagu ommetigi sial `kasteses rohus Kad; sina sõnnik kalgerdad siin minu `puhta `kanga pial Sim; `juunud kalgerdab, kukub Kod; kalgerdab piale ühest kohast `teisi Lai; poisike kalgerdab `ringi Plt **b.** ripnema `riided nãrus, sieliku sabas kalgerdasivad kalsud Kad

kalgerdus kalgerdus g -e Kad Kod pej tuli nagu va kalgerdus, `riided nãrus Kad; on üks kalgerdus `vankri piäl, ei sua `sisse, ei võta `jalgu `alla (joodikust) Kod

kalgistama¹ kal'gist|ama VJg Plt, -õme San karastama, kõvaks, kalgiks muut(u)ma kui raud tüma on ja taheta kõvast teha, siis seda kal'gisteta, `lassa vähä `aaval vie `sisse VJg; ta om är kal'gistõnu San

kalgistama² kal'gistõmõ Krl lubjastuma, lupjama tãl omma[?] vere soone[?] är[?] kal'gistõnu[?] Krl

***kalgistuma** nud-part `kalgistund Kuu tilgastanud `kalgistund piim, peräst ageti `ütlemä `tilgastund, vahe `päälne, ei ole appu ei ole `rieska `maitse Kuu

***kalgitõmõ** impis kal'gitõtõss Krl lubjatakse tarõsiid kal'gitõtõss kal'gige Krl

kalgul, -e *kalgul*, -e Mar(-o-) Vig PJg HJn, *kalgole* Mih kalkvel(e), älevil(e) nutu *kalgul*, *'tahtis 'nutma akata*; *silmäd oo vee kalgol* Mar; *so silmäd vesitsed, vee kalgul, oled sa nutnd vöi*; *silmäd läksid vee kalgule* Vig; *minul vanal inimesel silmad kisuvad vee kalgule --, kui vastu tuult lähed* HJn

kalgut *'kalgut* Lüg, *kalgot'* Kod, g -i seadeldis veskikinga juures, mis raputab vilja kivide vahele *'kalgut rapputas 'kenjäs 'vilja 'alle* Lüg

kalgutama *'kalgutama* Kuu Jõh IisR kaasa võtma, tirima; kaasas käima *Päss 'kalgutab kogu 'päivä 'lammast taga* Kuu; *Said nüüd 'lapse 'terve 'päivä oma järäl 'kalgudetud* Jõh; *Mis neist rehadest 'kaasa 'kalgutatta*; *Kalgutas päev 'otsa last 'külmaga 'õuves* IisR

kali¹ *kali* g *kalja* eP(g *kal'la* L K[*kaila*]), g *kalja* R(n *'kalja* Vai), g *kal'la* Trv Hls(n *kalja*) u TLä jook, *kali Pilk kävi läbi 'nindagu kali 'mustlasest* Kuu; *õle magu on juo* (juures), *kali tahab 'uuvistada*; *'kalja põhi 'seisab 'kauemb, kui on kadakad ja umalad 'ulgas, umalad 'tieväd 'kalja 'kangest* Lüg; *'kalja tehä 'otrist, 'lähto appust, siis 'ongi 'kalja Vai*; *magedest tehasse õlut ja 'kalja*; *õlle rabale 'pandi 'sooja vett 'peeie ning apendati, seda 'üiti kaljaks* Khk; *Katsu mo 'kalja koa* (hum õllest) Pöi; *kui 'kalja tahad, siis pead õlle enne 'valmis tegema* Muh; *mene lase natukse 'kal'la, ma tahan 'juua* Mär; *ruki lennase kali oo param, lebast tehäse ko 'kal'la* Kir; *va 'kolkun kali oli, aga rohoks ta oli* Ris; *õlle virre soab 'väl'la 'lastud, siis jääb järele apu kali* Juu; *kui õlut 'lasti 'väl'la, siis jäi viel 'rammu 'sinna 'sisse, siis pärast 'joadi sie kal'laks* Amb; *mine lase 'kal'la, kali on ju apu* Ann; *kui õled 'kalja juanud, ei tahagi enam vett; nüüd 'pañti kal'ja leeväd 'sisse, tõruke täis, siis 'pañti 'leige vesi 'piäle selle leeväle, siis vanad rahvas 'ütliid: meie kali 'apnemä, külänaesed 'taplemä*; *'kartuli kali one pehme, tämä ei õle nõnna pruun ku linnasse* [kali] Kod; *kali on ikke ia suvel juuvva, tema ei 'laasta sinu ära* Pal; *kali 'kolkub ära, kui seesab Pil*; *õlle perä kutsuts kal'las* Hls || *nal'last tuleb 'kal'la, sest nal'last tuli jo suur äda* Ann; *vahel nal'ja päräss, 'ütled [kui] nali lääb 'täide – nal'jass suab kali* Kod; *k a l i l ä h e b k a e v u* vee pidev lisamine astjasse lahjendab kalja 'üellasse, *et kali lähäb 'kaivo, kui ei õle enam 'kalja 'maitsset, on joba 'viega ühesugune*; *kali on juo 'kaivo mend, piab 'kalja akkama 'uuvistama; minu vanaisa 'ütles, et juo kali on 'kaivus, enämb ei 'kõlba* Lüg; *k a l j a k a h a s s e t e g e m a* (ühisest ettevõtmisest) *Oma süü, mis sa_s akkasid 'mõhmakaga 'kal'ja kahasse tegema*; *'Ausa mehega võib küll 'kal'ja kahasse teha* IisR

Vrd kaljatse

kali² n, g *kali* S, g *kal'ju* Khn ümmargune puukaigas **a.** teivas, kepp (ka mängudes) *akkasid kalidega 'kurni veeretama* Jäm; *puu kali, millega võib uúsi ää tappada, kui teeie 'juhtub; tõmma kali käde ning löö 'pihta* (koertele) Khk; *võta kali ja anna rebasele* Mus; [linad] *'viidi ligu vee 'sisse, 'lauti keik üksteise 'körva, sured kalid 'pandi 'peeie* Kaa; *poisid peksid kalidega küla vahel* VII; *Mine löö sealt põesast üks ea kali* Pöi; *Kaliga löödeks munale pihta, kui mängideks klopse* Käi **b.** hoob, kang rupelde 'teise 'kohta suurde kalidega Jäm; *Puu 'aeti kalide abil 'peeie* Kaa; *kalid on 'väiksemad, oovad on jämed puud* VII; *mehed putkestasid kaliga kivisi* Pöi; *kui ep suuda muidu 'tõsta, pange kalid 'alla* Muh; *kalidega kañjutakse* Phl; *tuõgõ kal'jud ää, taris lääb* Khn **c.** hrl pl veerispuu veesõiduki liigutamiseks kuival laeva mere 'aemise kalid; *kalid ala --, laev 'kergest jooseb 'rõhka 'koutu* Jäm; *laivale pannasse kalid 'alla, kui mere tõmmetase* Khk; *kui paet üles tõmmetse, siis pannatse kalid ala, muidu läheb rihva 'sisse* Mus; *kalamehed vidavad 'paati üles*

kalide ehk rullide peal Rei **d**. hrl pl heina- või viljakoorma aluspuud kui `einu tuuasse `reega, siis pannasse põigeti kalid ala ja `piuti taa Khk; `koorma kalid, mis eina `koorma ala pannasse põigeti üle karsaste Mus; kalid pannasse `vankri `peale, siis mahub enam `peale Muh; kui `koormat `tehta `vankre `peele, siis `panta kalid `peele, et `rohkem `peele leheb Emm **Vrd** kalikas¹, kalipuu, kall¹, kallu²

kali³ kali lstk kala – Tõs **Vrd** kall²

kali⁴ → kalju²

kalijan pl kalijanid Kul kalmus üsna vee `ääres kasovad kalijanid Kul

kalijas kalijas Kei (suure kondiga lahjast loomast) on kalivärki ehk kalijas loom; see on üks ia kalijas obune Kei **Vrd** kalivägine, kalivärki

kalik deskr vindse kalik puu Se

kalikas¹ kali|kas Kuu Lüg Jäm, -gas Kuu, `kalli|kas Jõe, g -ka

1. lühike kaigas; tükk, jupp puu `kallikad on `niisugused lühikesed puu `otsad, `muualle `tarvitada ei `kolba kui `pliida all poletada Jõe; `Korjasimme `rannald kaliku ja `teimme tuld Kuu; jäätükkid ehk kalikad; kalikas on `pienike puu, jämedamb kui sõrm Lüg **Vrd** kali²

2. külmast kohmas külm paab `riided kilika ja kalika; `lapsed kui `kuolist tulevad kodo, emä `ütleb: nüüd õleta jääs ja kalikas Lüg

kalikas² kalikas VNg Jõh võimuses `silmad on `toisel keik une kalikas, aga magama ei jää VNg; enesel `ilmad juo une kalikas Jõh

kalima kalima(ie) tarima, tassima `kange kalima ühest kõhast `tõise, nagu elämä lähäb `tõise `kõhta. näväd kolivad ja kalivad Lüg **Vrd** kolima

kalimata kalimat(t)a ahnitsemata, tagasihoidlikult, vähe See laps sööb kalimatta, ilus vaadata, et ei ahnitse; `Võtke liha kalimata, änam ei ole, saab `otsa; Joo kalimatta, sool oo pala, vesi aga külm; `Ponksi `võetse kua kalimatta Han

kalin kalin g -a Kuu VJg on `kella kalin `kuulab jo (kari tuleb) Kuu; poisid tulivad suure kalinaga tupp, kui suure mürinaga tulevad VJg

kalina n, g kalina Vai, kal'lin g -a Se, g -lina Lut lodjapuu kalina tahab `kasva sial, kos `niiskemb maa; kui `lastel olid `silmad `aiged, `kutsuti salatu-hh, siis `anti kalina `marju `süvvä Vai; kal'lina marä[?], kal'lina `marju rüüsiüle keedetäss, `ruuss (kõha) ku om Se; kal'lin sääne suur `puukõnõ kasuss, mi kutsum ofäpuu, vinnõ `värki kal'lin Lut

kalindre- → kaling

kaling kaling g -a Trv, -i Tor Hää, -u Tõs Hää Kos, kaaling g -u Käi, -i Rei, kalink g -u Krk, kalinge-, kalindre- Käi, kalingu- Ris Juu JMd kalingur Lina oli valgest kalinge riidest Käi; `veikse kuue `voodred kalingist tehasse Tor; lääme ostame `küünär kalingat Trv; `valget kalinkut osteti laste ametess Krk **Vrd** kallingas

kalingur kalingur Hlj IisR Põi Vig Tor JMd JJn Koe Trm KJn Krk, -or VNg Rei Mär Vig Plt Kod KJn, -oor Puh Se, - uor Lüg, kalengor Vai, `kallengor, -oor Kuu, kallingur Khk Kaa, -or VJg, g -i; kalinguur Krl(-ll-) Vas; kallenguur Nõo(kallin-), -l- Har, kalinkuur Rõu, g -oori; kalenkor Kod, kalingoor Se; teat puuvillane riie `Kallengorist `tehti vahest neh `pluused ka `selgä Kuu; Surmale oli `kerstus kalingur `peele `pandud Kaa; uiu üsnä `valge kalingori rätik oli Vig; padjade pial olid suured tekid, kalingurist `tehtud JJn; kal'lingor, üks `valge riie, kellest `säarki tieme VJg; kalingor valessat ja valessamata Kod; vanašti `tehti linased ja takused särgid, nüd tehasse kalingorist Plt; kallinguur olli kõva, es

lää nii ruttu `kat'ski Nõo; kal'lenguur tu `pahti jäll `uud'riss, tu pandass kuubalõ `uudriss
Har; üts rõivass om kalinkoor Se

Vrd kaling, kallingas

kalink → kaling

kalipuu = kali² Aida nurga kangutamiseks oli vaja kalipuid; Haaras kalipuu ja läigatas
teisele otse pähe Mar

kalisema on kalisema Kuu kolisema, kõlisema `kellad kolisevad (tumedalt) [või]
kalisevad (heledalt) Kuu

kalistama¹ kalistama Kuu on Sai `toodud poest `lehmäle uus kell, `ninda se nüüd
kalistab `sengä `kääü pikki `metsä Kuu

kalistama² kali-štama end tähtsaks pidama võta[?], ku andass, mi_sa kali-štat tah nii;
rääbäk, kali-štas no tah hinnäst Se

kalit kali|t g -di lahttasku; väike kaelakott – Lei **Vrd** kalits

kalits kalits g -a R L(g -e) K(g -e; kaa- Pai, kal'- Koe) Trm Trv tasku **a.** püksitasku Tal
kalits raha täis Jõh; `enni `lauldi lastele sõdasi: ämm piu-piu püks `jalgas, kalits `kõrvas ja
mamm sees LNg; vanal aeal `üöldi püksi kalits ikke, se va piip topiti kalitse Ris; nüüd on
`tasku, enne `muiste `öeldi kalitsad Hag; pani kõbasi kalitsasse Rap; `pükstel olid kalitsad,
aga kuuel taskud Juu; `pükstel on kalits VJg; vanal aeal ol'lid püksi kalitsad, nüüd ei ole SJn
b. lahttasku kalitsad olid era, `naistel Hlj; kalitsal oli pael `kül'ges ja `kahti seeliku all Ris;
kalits `kõrvas ja kannid sies Hag **Vrd** kalit

kalitsas kalitsas kalkvel, älevil – Jõh

kalivägine kalivägine Kei Jür HJn JõeK suure kondiga lahja inimene või loom siin
`öeldakse inimesegi `kohta kalivägine, liha on tal kadund Kei; kalivägine, sie nisukse pika
ja lahja luoma ehk inimese `kohta Jür; ta (hobune) ei lähä `rammu, ta on nisuke kalivägine
HJn; suur lahja luom ei võta `rammu, [on] kalivägine JõeK **Vrd** kalijas, kalivärki

kalivärki kalivärki Kei = kalivägine kalivärki loom, mis lahja on, mis ei taha `süia; see
on üks ia kalivärki obune Kei **Vrd** kalijas

kalja|aste(n) kaljaastja `kalja `aste imitso Vai; Tõrrest sai `meški kal'la `ästesse
tõstetud. Kal'la `aste `põhja `pañdi ammulised puud, nende `piale `pañdi `õl'ga koa Kei;
kal'la `aste on `nurkas JMd; kal'la `asten on ka kolme jalaga ja tekkel pial VMr; kal'la
`asten tilgub VJg; kal'ja `astna ijs õli vanast ike naga Trm; kal'ja `astja oli, vanast oli all
tünni põhjas oli auk ja teevas oli sihes, kal'ja `astja naga Pal **-astja** `kalja `astja `aani on
sie, kust `kalja `lassa VNg; Vanamies `istub `nurgas, tilk `tilli `õtsas = `kalja `asti Jõh; püsti
teevas (teivas) kal'ja astja sees on naga Rei; igas peres oli kal'la astas `nurkas ja kali oli
sees Rid; kal'la `astjad `seisid `kül'mas `kamres Kos; Kal'ja asti oli `veiksem kui kapsa asti,
ilma kaaneta, `seisis istme pial Jür; ega `ükski kal'ja asti ilma nagata ole JMd; kal'la asti on
kanastand, ei see sünni änam `kuškille Ann **Vrd** kaljaaste(n) **-haue** hrl pl linnasepäts,
keedetud või hautatud linnasejahu kal'ja tegemiseks või uuendamiseks juba `pañdi kal'ja
`audid `ahju Mär; karimine annab kal'la `auded (hädaldamisest on vähe kasu) Vig; Kui
kal'la auetel pala vesi pial kallata, siis oo juba kal'laraba Han; Rukist ja `lusteid `võeti
vahest koa kal'la `audeks Kei; ma tuln kal'la auet jahvatama, linnase jahu oli kal'la aue;
ägamine `olla kal'la `aude eest – see nagu `aitab, aga ega se `aita kedagi Juu; kal'la aue
pannakse `ahju Ann; kal'la auet `tehti, linnastest `tehti, `pañdi `ankrusse kuevalt see küpsik,

siis einamal sai vett `peale `panna, see oli `juua Pai; `võeti kaila `auded ahjust ära, paneme kaila `imbima VMr; kal'ja `auded, idandasime rukkid ära, `kapsa ravvaga puru, idandatud rukkid, vesi ja jahu `ulka, leiva jahu, õdra kied segamine, nagu leiva `taigen Iis; kal'la `auded on nñid, kellest `kal'la tihasse, pannasse `jälle mõni pätsik juure, `audest tihasse pätsik Äks **-kann** Ilusad õlivad `kalja `kannud Lüg; kal'la kannul on kõru kül'les Hää; `enne olid kal'la kannud, nüüd on toobid Juu; kal'lakann käis alati `ringi, noored muutkui `taitsisid [pulmas] Kos **-kapp** `astjas oli pukkide pial ja kal'lakapp `pañdi `alla Kos; kal'la kapp oli ja peil põhjas, kas oli siis ilu pärast või, nied olid ostetud, mis kodo `tehtud, neil olid päris kõvad põhjad VMr; kal'ja kapp oli `veiksem, kõrv oli kül'jes, sellega võis `juua vett ja `piima Lai **-kibu** Pisikesed puust `kalja kibud õlid, `neiega `joadi `kalja Lüg; kal'ja kibu kõrv on seda `muodi kui piimakannul HJn **-kiissel** `kalja `kiissel on kui `kaljale `panna vett ja sukkurt `sisse, on üvä appu VNg **-leib** linnaseleib õlle või kalja valmistamiseks `kalja `leivad `panna `ahju, teha `leiva `kalja Jõh; linnasse `jaodest sai `tehtud ja, noh see said märjaks `tehtud ja `ahju `pandud, see kal'la leib Mär; ega kal'la `leiba apendud, `pañdi niisama `ahju; kal'la aue on siisama mis kal'laleib Kei; minu ema `ütles ikke kal'laleivad, nad olid ju leivad Ann; kal'la leib, sellest tehakse õlu ja kali on siis tagant järel Pee; nüüd kutsuvad kal'la leib, ennemast oli taarileib Äks **-pea** fig joodik kuradi `kalja pää, `ütleb viha pärast `juodikulle; `kaljapää unestab `vällä kõik, ei piä `mieles midägi Lüg; kes juab `viina ja akkab `mõllama ja `mässama, sie on üks va kal'japea VJg **-pudi** kal'lapudi, siis ei ole muud ku kali ja `leiba `sisse Kei; kui ehal `käidud, sai `õhta `enne magama menemist kal'ja pudi, sibulad leigati `sisse, nied `krõmpsusid sies Iis; Kal'la pudi `tehti kah - -, `irmus `kange apu `ol'li KJn **-raba** kaljapaks, astjas olev pudrutaoline mass, millest kalja on leotatud; hv kal'jaleib, kuivad linnasepätsid `kalja raba kui `sõisab `astjas `kuivildi, siis lähäb `alli; `Linnasse jahu segäti `viegä, `tehti kõva `kaljaraba, `küpsedetti `ahjus täis pruunist. `Lapsena sai `kalja rabast kõhe kõht täis `süüä Lüg; Sai kali `õtsa, `kaljaraba `anti `luomidelle Jõh; Kui kal'la auetel pala vesi pial kallata, siis oo juba kal'laraba Han; Kal'laraba, sie on sie, mis `astja `põhja järele jääb Amb; kal'ja raba jäi `põhja, `anti `luumadelle Iis; siis `pañdi `jälle uus kal'jaraba `ahju, piad ahjus kolm neli `tuñdi nagu leevad, [siis] paned keeva vee kal'jarabale `piale Pal

kaljas kaljas Khk Emm Ris, g -e Rei Phl, kal'las Rid(g -e) Hää, g -i Mus, g `kalja Phl; `kaljas g -e Jõe Kuu, -i Kuu Hlj VNg Vai(-l-), `kalja|kse, -sime Kuu kahemastiline kahvelkuunar `Ennemi ku `kaljastest aluksed olid hakkamass, `vieti `Suome `vilja, `tuhli, `ouni ja üht toist `tarvelist Kuu; `kaljas toi vahel `silku `Joesu Vai; kalamihed parandasid kal'jast Khk; kahemastilist sedikse `taklesega ütsetse kaljasiks Mus; läksid `kaljaga merele Phl; kal'las on kahe mastiga suur laeb, tagumene mast pesut pikem Rid; kal'laslaeva `taklas on siis, ku purjud ja topp seegled on Hää

kalja|taar õllerabast hapendaud kali – Sa Khn kal'lataar, õlle viimane läheb apuks, [kui] jääb nõrgemaks, panavad vett `juure Kär; kui õlle jägu oli ära `võötud (astjast) ja sis `pandi `jälle vett `peale ja seda kutsuti kaljataar, se_oli viham (kui teisel viisil tehtud) VII; mis `tõrde jääb, see jääb kaljataariks, see oo kali Muh

kaljatama `kaljatama karjatama – Kuu Vrd kaljuma

kaljatse kaljatse kali olli ää kaljatse, mis `joimi Hel

kaljatsimed pl *kal'jat|simed* Iis Trm, *-semed*, *-semid* Iis kaljahaue, *-leivad kal'jatsemed* saivad `ahju `pandud, *lapsed ike nosisid ja mekkisid, nad õlid ise magusad kua* Iis; *kal'jatsimi küpsetatte; vaja minna kal'jatsime jahu javatamma* Trm

kalja|vihk õlevihk kaljaastja põhjas, et kaljaraba ei satuks joogi sisse – Juu

kalju¹ n, g *kalju* Jäm Kse Khn PJg TÜR SJn sookail *Kaljudel on vänge ais* Jäm; *kaljud kasuvad madala maade peal; kaljude sees aab pea valutama; kaljud, seda vett* [keedetakse], *kui oo jalad paistetat, selle vee sees* [leotatakse jalgu] Kse; *kaljud, neid on `kahte `sorti, `valge õitega ja roosa õitega* TÜR; *Kal'jude all on paelu `ussa; Raba `rindas on kuiv maa, seal kasvavad männad ja kaljuvarred* SJn **Vrd** kail¹

kalju² n, g *ka|lju, -l'ju, -l'lu* eP(-o Ris, *kailu* Han Pai, *kae-* KJn) M San Krl, *-l'jo* Kan Plv; n, g `kalju, *-o* R, *-l'ju* Rid Sim Iis, *ka|i* g *-ju* Pöi/-e/ Muh Khn kivirahn; graniit-, paekivipank *siin oli sulameri, aga `Suomess `kaljuje vahel oli viel jää; siel oli `hirmusasti `hülge siel `kaljul* Kuu; *Lügänuses jõgi on all ja `suured kivid on `kallastes, `kõrged pae `kaljod* Lüg; *`oia et `laiva ei lähä `kaljo `otsa* Vai; *see päris raudkivi, se on ju kalju, sest äi soa* [veskikivi], *libeks lähäb* Pöi; *meil_o ruki sii `sammas kalju pael ülal* Muh; *kal'lusid meie maal ei ole* Rid; *Vanaste lõhuti suurest kailust veskekibid väl'la* Han; *lae läks kali `otsa puruks* Khn; *kas ma pean kailust vett `väl'la `lööma* Pai; *kõva kui kalju* Trm; *laev `juusis vasta kaelu `rünkä* KJn; *`Tal'namaal omma_kal'jo[?], pae[?] vai kal'jo[?]* Kan || jääpank *suured eä kal'lud. tuul ajab kevade jõe `kaldale eä kal'lud* Juu

kalju³ → kali²

kalju|kotkas *kal'ju kotkas ike suur lind, üks süld `tiibadest lai, `iigla suured puud, kus täma oma pesa tieb* IisK; *kal'lu `kotkad, kis kal'lu piäl eläväd* KJn

kaljuline a < *kalju merel on `kaljuline rand* VNg; *sie* [Hiinamaa] *piab õlema kole `kaljoline maa* Jõh; *see moa on nii kal'lulene; pae kal'lulene põld* Juu; *mägi on kal'juline* Hls; *kaljulõni maa* Krl **Vrd** *kaljune, kaljupealne*

kaljuma *kaljuma karjuma, kisendama* – Kuu **Vrd** *kaljatama*

kaljune *kalju-, kal'ju-, kal'lu|ne* g *-se* eP Hls hv Krl(-nõ, pl -tsõ), *kalju-, -o-* g *-(t)seR* *kaljuline `selge `kaljune maa; `kaljune meri* Kuu; *kaljutsed `rannad* VNg; *Soome on kal'june maa* Jäm; *Seal on `sõuke kaljune meri, alati on üks lainete murd* Pöi; *kal'lune mere kallas* Tor; *kal'luse moa pial ei taha `taimed `kasvada* Kos

kalju|pealne *kaljuline `kalju `päälne* [maa], *kivi all, `mulda vähä pääl* Lüg; *kal'lo `pealne maa* Ris **-rüngas** *kal'ju `rünkad rippusid mõnest kõhast. nii `kõrged, et sai ikke `õtsa `vahtida kõhe* (Baikali ääres) Lüg; *kal'ju `rünkad, mis mere äärtes on* VJg

kaljus|lauk *Kaljuslauk* metsmurulauk – Kuu

kaljustik *kaljustik* g *-u* Mär/-l/- Tõs, *kalju-* Kuu, *kaljostik* g *-kku* Lüg *kaljune ala pae `kaljustik nigu `Kougo `mõisa `kaljostik* [Aseri lähedal], *puhas kive praht, `suuremi ja `veiksemi pae tükkisi* Lüg; *kaljustik oo siis, kui neid* (kaljusid) *paelu oo* Tõs

kalk¹ *kal'k* g *kal'gi* L K I Hls Se, *kalgi* Sa Tõs Trv Krk TLä, *kalk* g *kalgi* Hi, *kalgi* R

1. *karm, vali; kitsi, ihnus* (inimesest) *sie on kalk inimene, ei taha `teisele `anda kedagi* Jõe; *kalgi südamega inimene* Jäm; *pehmanda oma `kal'ki `südant; kõva kal'k ääl* Mär; *Mio `vasta `ol'di ette kal'gid* Khn; *`ešteks oli nii kal'k, ei taht `rahvale `anda obuseid* Juu; *`irmus kal'k inimene, ei uoli teisest inimesest sugugi; mõnel inimesel on kal'k ial* Kad; *vaest `ööldi kal'gi `näoga, see on nigu kivine, kal'k ja kivine, kes ei anna järele, ei anna ennast loksutada*

Lai; *temä om kõva kal'k inimene, sij om ku `mõrtsuk valmiss* Krk; *Ta om väega kal'k inime, ei pallemine ka teda ei pehmendä* Nõo; *taal om kal'k süä* Se

2. kõle, vilu (ilm) nii `kalgid `ilmad peab iga päev Jõe; *kal'k kül'm ilm, `kange või vali kül'm* Aud; *küll `ol'li kal'k talve* Hää; *pal'las kül'm (lumeta kül'm) on kal'k kül'm* Kei; *kal'k on kül'm* Juu; *sügisene ilma lumeta aeg on kal'k* Kos; *kal'k tali* Koe; *küll on kal'k kül'm* KJn

3. kõva, karge a. tükkis, murenematu, tugev pepud o `neuksed kõvad kal'gid pikergused `kartulid Kei; *see on üks kõva kal'k asi; `keet'sin vanast kardulest pudru, aga nii ilusad kal'gid olid* Juu; *lülüpuu üits kül'g om valge, tõine puu kül'g punakas, kõva ja kal'k* Pst; *`kal'ki maad ei taha kennegi* Hls; *õisukse kardula, `siantse kirivese värvige, `siantse kõva kalgi, ei ole ää; purganti ei kij `pehmess, kurdav kalgi; tjj om õige kal'k ja pal'lass, lõhk õige pal'lu obese* raudu Krk; *`kal'ki `leibä* Se b. jäik, rabe, habraskõva puu on rabe, `algas ja kalk Lüg; *kal'gi rauaga põle kedagi teha, teda ei saa kokku sulatada* Mär; *tell'iskibi `ol'li õege kal'k* Tor; *selle kal'gi vikatil es akka vikati nuga `pääle* Saa; *kal'k raud, mis väga rabe on, ei või teda `piinnida ega taguda, siis lähäb `kat'ki* VJg; *need olid kal'gid kivid, kes tagumisega `lõhki läksid* Trm; *pihlakast `tehtasse ka `looka, aga see on `seake kal'k* SJn; *kõva kal'k raud* Krk c. kare (vesi) kal'k vesi võtab silma näo `kestama Juu; *paepõhjaga muas on `kaevudes kal'k vesi, `erned ei kie tükaks* Kad; *kal'k kaevu vesi ei tee kunagi pesu iast* Lai; *vesi om õige kal'k juuvva, lubjane vesi* Krk

4. intensiivne, tugev, maheduseta ea `selge kal'k vesi Juu; *kal'k valge (väga ere); kal'k apu (väga hapu)* Amb; *kui on kal'k kül'm vesi, siis pane `suoja `ulka* VMr; *mõni asi on kua kal'gi mekiga* Kad Vrd kalkjas

Vrd kale³, kalg, kalsk(e)

kalk² kal'k g kalgi Vig, *kal'gi Mih kerplane, tüdrukute ümber lipitsev poiss va kal'k poiss* Vig; *ea et sii poisi `kal'ka ega kabonud põle (ütlevad tüdrukud, kui tahavad omakeskis olla) Mih || ropu suuga – Phl*

kalk³ kal'k g kal'gi Kod sära, helk, peegeldus kui pääv `luuja lähäb, `vuata ku suuress ja eledäss lüüb, *kas sij on merede kal'k, mes tämä piäle lüüb* Kod

kalk⁴ kal'k g kal'gi Tor T V, kalk Jõh, p `kalki Vai a. lubi `kaamasnigad ottad senegä `savve ja `kalki Vai; *lubja `kal'ki külitase maha* Tor; *tarõsiid kal'gitõtõss kal'gigõ* Krl; *ta kal'k piat välä kistutamma, siss karastuss piinüss; Talvõl palutõdi `kal'ki, suvõl `veeti* Har; *kal'k saa palutet pliidi kiuest; `kal'ki vedava nurme pääle* Lei b. lubjakrohv või mört `viskliga `viskab `kalki müüri pääle; *kalgiga tetäss `sainu ja kõogi põrmandit, kal'k võtt kõvass* Ote; *kal'k om maha tullu?* San; *kal'giga_krohvitass; kal'giga tetäss kivimüürü? ja tarõ `ko'sna?* Kan; *võit kaia_määne meil kal'k um `müürä `vaihhõl* Rõu; *ruus pandass lubjasegu `sisse, tetäss kal'giss* Plv

kalk⁵ ka|l'k g kal'gi Mär Vig Kir Khn Tor Saa Nis Har, g kalgi Põi Muh Mar Kse Var Tõs Hls Krk, *kalk g `kalgi* Kuu, *kalgi* Rei Mar, g `kalki VNg lühike sirge varrega piip; *piibukaha need kalgid põlesid ruttu ää, täl põlnä plekki sees* Mar; *tubakas pannasse `kal'ki* Mär; *ilosad mõnosad kal'gid kodomaa puust* Kir; *vana tiib isi omale pissed kalgid, paab lekid `sisse ja kaane `piäle* Var; *mo taat imeb alati `kalki* Tõs; *Kopota oma kal'k tühjaks ning proovi mio tubakast kua* Khn; *`mustlase naisel on kal'k suus* Saa; *siss olli tal `väike kal'k, mere vatust piip* Hls Vrd kalka¹, kalkpiip, kalku

kalk⁶ kalk pl `kalgid Jõe väike merekarp `kammilad `süüvad `kalkisi; `mustadel `kalkidel on all libedik sies Jõe

kalk⁷ kalk g kalgu L(-o Mär Kse Mih) Hag Koe Kod

1. tühi jutt, klatš; vaidlus `kalko ajama (kedagi taga rääkima); mis sa `tühja `kalko veel taga ajama lähäd Mär; kõik kohad olid `kalko täis Kse; `sõukest `kalku küll `tarvis põln Tõs; kui kuuleb mõnda juttu, siis `ütleb, et kannab suurt `kalku Hag; naised lõid `parve ja akkasid `kalku pidama; `piavad ikke alles seda `kalku sial, põle viel otsuselle jõund kedagi Koe Vrd kilk²

2. tülikas kohustus, raskus, ebaseeldivus Kanna peal seda kalku kaela peal Vig; Mia omalõ sedä `kalku `kaela ei võta; miu kalguks sia olõd Khn || üks sañt asi seesab kalgu all, ei tea `ühti, mis sest tuleb (ka tütarlapse kohta, kes on mehele minemas) PJg Vrd kilk¹

3. pej täis ku kalk; nõnnagu kalk käib ja laiutab ennäss Kod

kalka¹ `kal'ka Hlj Muh Juu SJn Pst, kal'ka Plt Hls = kalk⁵ mõnel vel oo pisike suitsu `kal'ka; lubja `kal'kad `ollid lühikesed piibud Muh; `kal'kadel olid kuaned piäl kua Juu; `kal'ka om `õige varrege veike piip Pst

kalka² `kalka Kuu väike purjelaev, kaljas Üks `kalka `seilas lahe suust `eile `huomigull `sisse Kuu

-**kalkadi** → kilk-kalkadi

kalk|ahi lubja(põletus)ahi vahi, ahi `lõõskab `ninda kui kalkahi `lõõmab, mene pane labidaga `tuhka ette; aga sul piip `tolmab `ninda kui kalkahi `üiab ies Lüg; `Kalka ahi kõeb Jõh; kal'kahu om jo `lupju täüs veet, no vaia palama panda? ja kal'k väl'lä paluta? Har

kalkama `kalkama tilgastama Mool küll `ambud suuss pole, aga seda `kalkand `piima ka äi taha; Tänäbene piim, aga juba `kalkand Rei

kalkan `kalkan Kuu Vai(n `kalkani) Mar, -ñ Krl Röp, g -i, g -a Se(-gani); kalgan g -a Lut, -kan, g -a Se(-gana) (ravimtaim või selle juurtest valmistatud droog) `kalkani `juured on punased, neid `pruugita `viina sise veniduksele Vai; `kalkani juur ostõtass kõtu rohuss Krl; Kalkanat koratass, keedetass ar? ja pañdass taad `liimi viinä `sisse; Kalkana juur om `närve `vasta `väega hää, süämele; Petsereest ostat kalgana? aptiekast Se; juudi sitt haiš, a kalgan haas ai? kõvastõlõ Lut Vrd kalkar², kalkunajuur

kalkar¹ `kalkar g -a Kuu Hlj VJg, g -i K

1. kalts, naru; miski ripendav või ripakil Nää sel `kueral on kohe `jusku `kalkarad kaik `karvad samate; `Lehmäl on `suured sida `kalkarad `reie pääl Kuu; `korja oma `kalkarad (koli) ära Hlj; `riided `kat'ki, siis va muñni `kalkarad paistavad VJg; mis kurjavaemu `kalkarid siin ies on, korjake nad jalust ära Sim

2. hulgas, kaltsakas, laaberdis Oh sie pueg on tal üks igavene `kalkar, `mutku kisub `riidu nigu nuor kukk IisR; on üks va `kalkar, luusib aga `peale HJn; on va `kalkar, kalserdab ja kalsud lehvivad aga Kad; tuleb üks võeras `kalkar ja tahab käpitada (tüdrukut) Ksi; `kalkarid kolasivad möda küla, kust sai kedagi `kurja teha, see oli `kalkari amet Lai; märg nigu `kalkar ehk kalsakas Plt; viletsas `rõõvis inime, kes ulgub talust talusse, on `kalkar SJn

kalkar² `kalkar g -i Kuu Juu Jür JõeK JMd Koe VJg Trm Plt, g -a VJg (ravimtaim) `kalkari tilgad ja juured on südäme `vasta, kui südä paha on; `kalkari juurikad ja `kalkari piiritus Juu; ma lasen omale `kalkari `juuri `tuua, nied pidid südäme valu ää `võtma Jür;

`metsades kasvab koa neid `kalkarid, einputke `muodi, punakad õied pial JõeK; meie räägime palderjoo-nid, mõni `ütleb `kalkarid Plt **Vrd** kalkan

kalkaras¹ `kalkaras VNg Kad kalkvel `silmad on vie `kalkaras VNg; `püidis küll `naerda, aga enesel olid silmad `kalkaras Kad

kalkaras² `kalkaras korpas jokse `pialegi lauda vaet, sielikusaba sita `kalkaras; tuli `kastest läbi, sabad `kalkaras Kad

kalkarid pl `kalkarid Jür (pisarais, kalkvel silmadest) juba `jälle nutt, silmad nagu vie `kalkarid Jür

kalkaris `kalkaris VJg kalkvel silmad `kalkaris VJg

kalkas `kalkas VMr kalkvel silmad `viega `kalkas VMr **Vrd** kalkus

kalkel `kalkel Kuu Hlj Jõh Muh Koe VMr kalkvel `Silmäd o sul `aeva nää vie `kalkel, mes sa alade muretsed; südä on `okse `kalkel Kuu; `silmad on vee `kalkel Hlj; silmad tesel vee `kalkel peas Muh

kalkevil kalkvel `Luodod kõhe vesiste `silmadega - -, on kõhe `silmad vie `kalkevil Lüg

kalkima `kal`kima, (sa) kal`gid Kse Mih/-l- naljatama, hullama, flirtima mis sa kal`gid tüdreku `juures Kse; mis sa sii kal`gid (hurjutab tüdruk poissi) Mih

kalkjas `kal`kjas g -ja tugev(alt) `kal`kjas apu nigu kali, - - parem kui kibe apu Plt **Vrd** kalk¹

kalkma `kal`kma, (ta) -gib heiaštuma, peegelduma, kangastuma sädemid kal`gib; kal`gib `vassa, Venemua metsäd, kõik järve `jäärsed küläd tõssab ülesi Kod

kalko `kalko kalkvele, älevile silmad läksid vee `kalko Kir

kalk|piip = kalk⁵ – Jõe Muh L Nis kalkpiip, sie on `koikse odavam piip Jõe; `enne olid vandusiga piibud, siis tulid kal`kpiibud Mär; kal`kpiip oo ühest puust `tehtud Var

kalksahtu ipf (ta) kalksahtu korraks loksuma, läigatama vesi kalksahtu `maaha Se

kalku kal`ku = kalk⁵ lasep kal`ku suhun Krk

kalkul kalkvel silmad ollid vee `kalkul Muh

kalkuma `kalkuma Muh Mär/-o-/

1. silmad `kalkuvad `veega (täituvad pisaraist) Muh

2. kaasa tundma, kahetsema ta oo nii kurv ja `kalkond õige selle asjaga; kaeho `kalkoma Mär

kalkun `kalkun R eP(-o- Ris, kalkun Kod) M T, -n VJg Sim Plt KJn Trv Hel Krl Vas Ráp, -n San Kan, kalkun Iis, kalgun Plv g -i; `kalkun g -a R Rei Har Vas Se(-kuun) Lei, g kalkunna Lei a. kodulind, kalkun sie on `õige kuri isane `kalkun, ajab `siived `laiali; `kalkunil `üellässe ia liha õlema; kel on, müüb `kalkuna `välla, siis saab ia ulk raha Lüg; `kalkuni `nuumati Vai; Kalkun mõites ka et muneb, aga paljast sittus (kellegi ettepanek ei osutunud küllalt heaks) Kaa; kes `seuksed iseäranis inimesed oo, neil oo `kalkunid Muh; `kalkuni noll nagu suur tatt ripub Phl; `kalkunitel on suured arjad Mär; koer aeab `kalkunisis takka Kse; mõesates `pieti `enne pailu `kalkunid JMd; vihane nagu kalkun Iis; `kalkun on ilos lind, punass riiet `põrmu ei sal`li; nagu `kalkun `uhke Kod; esä ja emä `kalkuni Hel; nüit ta saab likess nigu `kalkun Nõo; kalgun lask loñdi ripakalla[?] Plv; sa kääit ku `kalkun nõna alah (õeldi tuimale inimesele); kalkun lask nõna `vällä pik`kä, aja inemist takast Se b. sõimusõna kuhu sa kuradi `kalkun `juoksed; Vana `kalkun, ega mitte midagi saa senele `üõlla, kõhe lähäb ari punasest (äkilisest inimesest) Lüg; (lapsele) kalkun, käi

nukka; küll sij `poeskese `kalkun one ninäk, `uhkuss täis, ei näe ninä pähä Kod; (lapsele) oh sa `kalkuni tolk Plt; (lapsele pahandavalt) pimme `kalkun, vahk suu ammuli Krk; kalkun ka `meetless (aeglase mõtlemisega inimese pilkamine) Lei

kalkuna|juur kalkunajuur Se, `kalkunijuur Khk (ravimtaim) kalkunajuurõ? omma? säändse? pruuni?. kalkuna`juuri paändass viinä `sisse Se **Vrd** kalkan

kalkuniljuur → kalkunajuur

kalkunis kalkvel silmad on vee `kalkunis Tür

kalkus `kalkus L(-o-) K, kalkvel, älevil Silmad vee kalkus peas nagu ahtral kassil Kul; silmad vett täis, `kalkus Mär; mis sa nutad, silmad üsna vee `kalkus Kse; silmad `kalkus peas Tõs; silmad vee `kalkos PJg; silmad vee `kalkus, mõni `ütleb silmad märjad; `aknad vee `kalkus Juu || kue sa vahest `ootad `mõnda `asja ja ei tea, mis `juhtund on, sis `üeldas, et pean aga ikki selle `kalkus olema SJn **Vrd** kalkas

kalkvel, -e `kalkve|l Jõe Põi LNg K, -lle JMd VJg Plt pisarais(se), älevil(e) Kui nuttab `palju, siis `üelda, et `silmad on vie `kalkvel Jõe; Ema luges maksukäske silmad kalkvel Põi; silmad `ühthe `puhku vie `kalkvel, ei soa `sil`mi `selgeks Jür; silmad on `kalkvel, kui vastu tuult lähed HJn; aleduse pärast läksid silmad vie `kalkvelle JMd; silmad läksid ehk jäid `kalkvelle VJg; `aknad vie `kalkvel Sim **Vrd** kalgul(e), kalitsas, kalkaras¹, kalkaris, kalkas, kalkel, kalkevil, kalko, kalkul, kalkunis, kalkus, kaltsu(s)

kall¹ kal'l g kal'li Saa Plt kaigas, teivas, hoob kal'l on parre jämedus puu. kal'liga kaalutse `kandusi Saa **Vrd** kali²

kall² kal'l g kalli Sa Khn, kall Emm

1. Istk kala See oo suur kal'l, sellest saab midu korda süia Khk; Emm `keetas tutti ning `kalli ka Kaa; Lastõlõ `üeldässe `kal'li mammu (kala ja kartulit) Khn **Vrd** kali³

2. Istk kallis Emme kall, issi kall Emm

-kalla Ls sookalla

-kalladi Ls killadi-kalladi

kallahhama kallahhama kalduma, lamanduma rüä? umma? ä_kallahhanu? ütte `puulde, näid tuul ä_kallut' ütte `puuldõ Lut **Vrd** kaldama

***kallahutma** korraaks kallutama kil'okass ol'l tõrdu kottal ribahhuisi nõöräga, kallahhudõti `käega, juušk pääle; ruttu kallahut' Se

kallak kalla|k Kir PJg Nis Kos, g -ku VII Põi Mär Tõs Saa JMd Koe Iis Lai VIPõ spor M T, Krl Har Rõu, g -gu Rei, -ki Kul, -ka Hää, kaalak g -ku Se; `kallak g -gu Kuu, -ku VNg

1. s nõlvak, mäeveer Mine siit kallakust otse `alla Põi; ta `söötis `maandi kallakul oma `lehma Mär; mää kallaku pial JMd; mää kallakut `müeda Iis; ega vesi sääll kallaku pääl ei kurda Krk; kallaku pääl kasvass alb vili Kam; naariss kõiv - -, liiva kallakudõ pääl too kasvass Har; Tull kaalakut pite alla Se **Vrd** kallistik

2. a kaldu, kallakune, veerjas `kallak tee Kuu; pool kallakid maa Kul; siin on kallak maa, pole vett `karta Saa; regi `virrab `jätuse pial kallaku `teega Lai; tji `ol'li nõnda kallak, et vägisi `tahtis `ümmer käändä [ree] Vil **Vrd** kallakune

3. ümberpööramine – Nis

Vrd kallakas, kallas, kallastik, kallik, kallõss

kallakalli `kallakalli kaldu `kierä kapp `kallakalli Lüg **Vrd** kallakil(e)

kallakane kallakane kallakune – Aud **Vrd** kallakas

kallakas *kalla|kas* g -ka Muh Mär Tor Hää Kos Tür Koe VIPõ a kaldu, kallakune, veerjas *see oo nii kallakas moa et, teine ear `kõrgel, teine madalal* Muh; *einama on jõe `poole kallakas* Mär; *Kallaka tii pääl on saht `koormi vidada* Hää; *igalt poolt ei soa obusega `kündagi kallakad moad* Kos **Vrd** kallak, kallakane, kallakine, kallakline, kallakune, kallas, kallasline, kallassõnõ, kallastik, kallik, kallõss

kallakeli *kallakeli* kallakile, kaldu `kuurma vaeoss *kallakeli, läits `ümbre* Nõo **Vrd** kallakil(e)

kallakil, -e *kalla|kil(e)* VII Mär Tõs Kos Plt San, -kil(le) K, `kallakil(le) R kaldu, uurakil, (pool)viltu *Paat oli `laineie vahel kohe `kallakille* Kuu; *pane `oigest, `tuover on `kallakille* Vai; *veenõu on kallakil* Mär; *aid oo kallakil, maja sein oo koa kallakile* Tõs; *tied on kallakille* Jür; *kaußs on kallakille* VMr; *üks kallakille tie; aed vajund üsna kallakille* VJg; *voata kauss on kallakille* Trm; *mõni asi on `alla libameisi, `üeldasse kallakille* Ksi; *kajo samm on kallakille* KJn **Vrd** kallakalli, kallakeli, kallakilla, kallakil(l)i, kallakus, kallalla, kallalle, kallukalli

kallakilla *kallakilla* = kallakil(e) – Kuu

kallakil(l)i *kalla|kili* Muh, -killi JMd kaldu, kallakil(e) *regi `liuhkab `teisi, tee oo kallakili; see oo kallakili maa* Muh; *tuober on nii kallakilli* JMd **Vrd** kallakil

kallakine *kallakine* veerjas *kallakine maa, tule mäe otsast `alla* Krk **Vrd** kallakas

kallakline *kallakline* veerjas *kui viidakline ehk kallakline tie, siis regi - - `viitab* Sim **Vrd** kallakas

kallakune *kallaku|ne* Krk, -nõ Krl, `kallakune Kuu veerjas *`kallakune tie* Kuu; *kallakune maa, kus vesi tule `alla `raavi* Krk; *maa om kallakunõ* Krl **Vrd** kaldliganõ, kallak, kallakas

kallakus¹ *kallakus* PJg Vän Plt

1. s < kallakas *eks maal ole natuke kallakust ka ja [juhiv vee ära]* Plt

2. adv kaldu *tee on kallakus, regi libiseb* PJg; *paesu lagi on natukese kallakus, kos vesi üle jooseb* Vän **Vrd** kallakil(e)

kallal *kallal* eP, *kallal* R 1. postp **a.** millegi juures (tegev) *koer on liha `kallal* (söömas) Kuu; *egä mina ei õle käind `kella `kallal; käib `tõise `tasku `kallal* Lüg; *Kümme `kitse `süövad ühe `eina `kuhja `kallal* = ketraja sõrmed koonla ümber IisR; *lapsed leva kallal `purgamas käind; Keik olid töö kallal* Jäm; *ihu ning inõnega asja kallal* Khk; *Ma `jändasi selle va värava kallal* Põi; *ma es ole küll rehe kallal üht* (reht rabamas) Muh; *laps pukeldab sukavarraste kallal, äi osa kududa* Rei; *mis sa sii mo kallal pirised* Mar; *varesed on `raipe kallal* Mär; *tossivad `peendra kallal* Var; *ta on nõnna mies pähälde kallal* Ris; *Muudkui ninapidi lehe kallal, tüe seisab* Jür; *tegid uue maja kallal tüöd* VJg; *mis sa `tohlad seal kapi kallal* SJn **b.** liiga tegemas, kimbutamas, ahistamas *kille kallal see koer on* Khk; *koer on looma kallal* Mär; *Antun noris natuke Allekse kallal* Han; *`kärmsed oo looma kallal* Tõs; *marutõbi on `koerde kallal* Ris; *ma `riidlesin ta kallal* Trm; *enne `jaani oli `pamusid pal`lu obuse kallal* Pal

2. adv **a.** tegevuses, ametis *mis sa `mõtled seal kallal; mis sa sii näpid kallal* Muh; *kui varas oo kallal kõin, kuebav [koirohi] ää* Aud **b.** kimbutamas, liiga tegemas *sedakord oli nõnda `peksa saand, kolm meest olnd kallal* VII; *Lilleke on nii `longu jäänd, külm on kallal käind; Siis on silma munad kollased, kui kollatõbi kallal on* Põi; *`kange krõmm kallal* Käi;

parnud ja sääsed ja kõik oo kallal Mar; vanudus on kallal, inge matab `kinni HMd; set'se kuradid old tal kallal VMr; kõik one tämil kallal Kod

kallale *kalla|le* eP(-l Käi Vig Ris) Trv Krk Puh, -lõ Khn Röp, `kalla|le R(-lle VNg)

1. postp **a.** kimbutama, liiga tegema `juoksivad `tõine `tõise `kallale, `leiväd `tõine tõist Lüg; `eetasse, et kaas peab surma kallale minema Khk; kui teise kallal lehed, siis oled ta elo kallal keppond Käi; koer jooksis mehe kallale Mär; see must tige [lehm], lähäb teiste kallale Aud; kana läks kaäsi kallale HMd; koer läks sea kallale Plt; võ'ata koer lehma kallale Trv **b.** millegi juurde (tegevusse) kass läks liha `kallale VNg; oort tulad molli kallale (loomad) Ans; rähñ tuleb vahest seina kallale kokitsema Khk; `päilised `võeti eena kallale; asus supi kallale ja `elpis ää Muh; `varblased -- `kipvad naasa-mmati `marje kallale Vig; Kui kuiõ mehegä maja kallalõ lähme, suamõ tulõva nädälik katusõ `piäle Khn; kopsik kätte ja vie `ämbre kallale Amb; mind ei suñnitud rehe kallale `minna JJn; kui rukki `kuivis, läksime rukki kallale Äks

2. adv **a.** ründama, kimbutama, ahistama [kukk] Taht `kallale `tulla Kuu; siis ei õld `tõisele `puuga `kallale `mennä; ei lase `kuera `kallale Lüg; See suur jääras võib kallale ka tulla Jäm; karp on üks ull `aigus, kui see kallale saab Khk; `tuhli tuba `kõõtassee sojaks, et külm ep lähe kallale Mus; Vaada, et kevadeks põhunälg kallale äi tule Kaa; Vanal `olla `kange kõha kallale tulnd Pöi; `kärpsed lähvad kallale Muh; Uss läeb ju kallale Tõs; tõmmati kolm `riipsu, et siis `rõuged kallale ei `tulle mette Aud; Pul'l tuli jah kallale Jür; kui tõbi ikke inimesele kallale `tulla tahab, ega midagi TÜR; uñt tuli metsas kallale VJg; koer tükk vägise kallale Kod; kallalõ tük'ke jah pimmena mullõ, `tahtsõ minno `rüüvi Röp **b.** juurde, ligi nisud `kuivamas, kanad kippuvad `kallale Lüg; Kivi maas kinni, ää minegi kallale Jür

kallalla `kallalla kaldu Ärä nüd pia `kannu `kallalla, piim `lähteb jo maha; Tulimme kova `tuulega, vene oli `oite `kallalla; Aid on vajund `kallalla, `täüdüb tüdi `vasta `panna Kuu Vrd kallakil(e), kallalle

kallalle `kallalle, -i kaldu kova tuul oli, rehus [laeva] üvast `kallalle VNg Vrd kallakil(e), kallalla

kallalli → kallalle

kallalt *kallalt* eP(-ld Jäm), `kallalt, -ld R (millegi, kellegi) juurest, küljest, mingist tegevusest

1. postp mene menemä miu `kallald Vai; kaas läks piima kallalt ära Jäm; obu kikerdab, kui töö kallalt tuleb Muh; aja `lambad auna kallalt ära Mär; sitad pahad minge `sinna. jah, mu kallalt ää (maa-aluste sõnad) Aud; aeta kallalt kihotasin näd (aidavargad) minemä Kod

2. adv ma_s saa kuidagid `koera kallalt εε Khk; aea ta (koer) kallalt ää Kse; ta tuleb kallalt ära Juu

kallam `kallam vihmavaling nii ku se `kallam pähä tuli, sõss tuli ku pangiga Trv

kallama `kallama, kallata eP hv, u Pst T, `kallada R(-maie Lüg) VII, kalla|ma, -da Iis

1. **a.** valama, kallama Kui sidä `viisi `jalgusse `kallati se esimäne pesemise vesi, et siis sie laps pidi nii `luoder olema ja `niisugune must ja Kuu; Nüid `pandi sie sodi `ahjust `astja `sisse ja `kalleti tuline vesi `peäle Lüg; Ma kallaksi tuhliid korvi sehest kotti Kaa; Kui õlut `joodi ja oli vaea `välja kusele `minna, `õeldi: lähme `kallame `kartulite pealt vee ära Krj; Kui kõru valutas, kallati `sooja poom õli `kõrva Pöi; suur kard roand kallatud `selged sula

mett täis Muh; sigadele kallatasse söök künasse Kir; `kalla kolgast põhud `väl'la Aud; kallatakse keend umalad `sisse Nis; siis kallatakse kluasid `viina täis JMd; `kallab teri kolusse Lai; `kalla `piimä pudru `sisse KJn; temäle (vaeslapsle) kallati `läätsäd tuhasse Vil; pärastpoole kallati rasvale suulvesi üle Nõo **b.** kõvasti sadama `vihma `kallab kõhe nagu `ämbri `servast Lüg; Täna `kallab kut oa varrest; Akkas oomiku juba vihma sadama - -, kallab kut kapaga Jäm; `Vihma `kallab maha nagu `toobri äärest Mus; See polnd änam sadu, ta otse `kallas `alla Pöi; küll `kallab `vihma maha Ris; nagu pangega `kallas `alla Äks; valu vett tuli, nigu `kallas kohe; `kallab kui `vardast Lai; `Kallas ku kapaga, ei olnd maa ega `taeva vahet SJn **c.** fig jooma Ta võib nõnda seda va õlut `sisse ajada, just kut `kallaks kajuse Pöi; `kallab `alla nagu `kaevu, kui ta väga paelu joob Juu; `kallab jüstkui põhjatumba `kaevu kohe (joodikust) VJg **d.** sulametalli valama tinast kallatud malid Krj

2. pöörama, keerama (sag käskluseks veoloomale) `kalla vagu Kuu; obosele `ütled: `kalla `vaole Lüg; `Nuare obosega on tego, sie ei `õska ise `kallada Jõh; `ärgele `üiti: `kalla! kui pidi vao otsa peal `rinki `pöörama LNg; siit `kallab tee vassakud kätt Mär; ma `kallasin seda tied Ris; kui vagu soab `aetud ja `kallab teese vao `peale, siis `ütleb: `kalla! `kalla `vaole!; teelt `kõrva `kallama Juu; Vanaste obune `kallas saha või `vankre ies kas paremalle või pahemalle Jür; kanna pialt `kallas `ümber ja läks JMd; tie `kallab sinnaþuäle; nevad `kallasid seda tied; `kallasin tie pealt `uapis kõrvale VJg; nõõ, `kalla vagu! Plt

3. painutama, koolutama akati `looka `kallama kalle peal LNg; saare puu sai kallatud na kõberaks Rid; enni nah kallati ree aisad Mar; need on kallat jalased; tuminga puust kallatud look; akkame ree jalasid `kallama Nis; looga paku pial kallatakse `luoka Hag

4. a. kalduma `laened `murdvad, `randas `kallab arja pealt ettepoole, välimerel tagasipoole Rid **Vrd** kallistuma **b.** kallutama, ümber lükkama einä koorm kallatasse `ümber; mene `kalla tä `ümber Mar **Vrd** kallistama²

Vrd kaldama, kallutama

kallas kallas eP(-ss Äks), -ss, -śs eL, `kallas R, g `kalda, g `kalde Ote

1. s maapinnavorm **a.** mererand, vee- ja maapiir; veekogu, augu, mäe, tee (kõrgem) serv, äärevall; madalama ja kõrgema maa vaheline ala pane ots `kaldasse `kinni (paadil) Kuu; tie `kaldad on `kuivad juo; `allika `kaldald ma `leisin viel `niskese `rinna `nõela Lüg; jões on nii pailu vett, et tuleb üle kallaste; nõmme `kaldad (nõmmeäärsed madalamad kohad) vett täis puhas Khk; Läksi ema aua `kalda `peale Mus; `lained `uhtusid ta `kaldale Krj; suur vee kogu. et tal pole kallast `kuskis Pha; kass `olli juba kao `kalda peal Muh; jõel oo kallas, raabil oo kelbas Vig; Rõude kallas, Kiriku kallas, Lehola kallas (heinamaad Kasari jõe ääres) Kir; soo `kaldas tegime `eina Kse; palderjaa-nid kasuvad põllu kallastel ja `metsäs; saeme ikke enne (pimedat) `kalda Tõs; aer ol' selle jaoks, et parb `kaldasse kinni ei jää Vän; mere `kaldas seal madala peal oli `kangest `paksu neid viidakid Ris, `niitsin seal järve `kaldal Kos; maea on vääga tie `kalda pial Amb; istu `seia allika `kaldale JMd; mehed jäid `pallalt jäätüki `piale, ei soa `kaldasse; [kiik] `tehti põllu `kaldale Koe; teine jalg auas, teine aua `kaldal (surm on ligi) Kad; alt labidaga siis löi ta [turbapätsi] `lahti ja `viskas `kaldalle. ja mina `kaldalt `jälle `võt'sin ja panin siis käru `piale Rak; rääbis käib `peale tuule, siis tuleb siia `kalda Trm; tji `kaldad tasutasse ärä, nagu rohi on kasnud;

saviaagu `kalda `piäl tä eläs Kod; kos on [järvel] niisuke mädane ja mudane kallass, sääl on mudane põhi kah Äks; jõe murakad kasvavad `müüdü jõe `kal'did KJn; vesi tule üle kallaste Krk; me ollime `kaldest `kaugel Ote; `lääme? järve `kaldahe tühü? Rõu **b.** kõrge, järsu tõusu või langusega nõlv, äär, perv (veekogul, mäel, kraavil, teel) pae `kallas Kuu; `Ondikas ja sääl pual on `kõrge `kallas, ei `julge `alle `vahtidagi Jõh; `kallas on `kõrge, rand on `kalda all; [pääsuke] tekko pesä `kalda `sisse Vai; järsk mere äär `üitasse `kaldaks; `maandi kallass (maantee muldkeha nõlv) Khk; ise oo rand ja ise ranna `kaldad; `lained kõivad `vastu kallast Muh; äkine kallass Rei; `saarmas elab raavi kallaste sees Kse; vesi juoseb `väl'la sealt `kalda siest kivide vahelt Ris; `voatan, uús koa `kalda all Amb; sõit obusega sellest järsust `kaldast otse ülesse Kad; jõe `kaldite siden oo nahk `iiri; minu õde õli `kalda all lehmägä karjan Kod; kallaste alt ja urgastest otsitasse neid (vähke) Ksi; lapsed, lähme oea `kaldalt `alla `liugu `laskma Lai; mäe sehen om ka sinist savi, jõe kallaste sehen Krk; mõni järve viir om kallass, mõni luht ja `õtske kah Kam; sinnä mäe `kalde `pääle om ää `vil'lä tetä Ote; ta om nii nigu mäe kallass, taast juus vesi `alla Har; toh `kalda pääl kasuss hüä mõts Se; om `mäega nurme? un `kaldaga nurme? Lei || vaohari vao `kaldad `aetasse `umbe ja `karduhblid jääbad senna mulla `sesse kasuma Mih

2. a kallakas, veerjas, libajas mädänu, sij maa nii kallass om, et tuul ei saesa `perse all; mäekül'g om nii kallass, et ei saa üless, ei saa `alla kah Nõo; mägi om kallass `alla poole; põld `kalda maa pääl Ote; tanh om kallass, `ülhen om tassinõ Har; kallass perv; `kuurma om üte poolõ_päle väega kallass Se

Vrd kallak, kallakas, kallõss

***kallasklõma** pr (ta) kallasklõss kõigub, kaldub loodsik mu (muudkui) kallasklõss õnnõ San

kallasline kallasline g -se veerjas `tuiskab ärä tij kallaslisess; vahel one keskpaik `kõrge tjiil, langeb `alla tõesele puale ja tõesele puale keskpaegass, siis one kallasline Kod **Vrd** kallakas

kallas|papp `kallaspapp(i) kogenud kalur, kes jälgis kõrgelt kaldalt kalaparvede liikumist, suunas žestidega noodaliste kalapüüki ning pimedas tähistas tulega randumispäiga – R `kallaspapp juhatas, kus `parve kala käis VNg; `kallaspapp sie `kalda pääl `vahtis kala `parvesi, täma `andas `märku kui [paat] sai kalude `kõhta, kus õli `tarvis `nuota `luua; `kallaspapp sai puoltõist [jagu kalasaagist]; `kallaspapp tegi tuld (randumiskohta) Jõh; `kuida `kallaspappi kamanda, siis vedäväd `nuota `ümber Vai

kallas|part sinikaelpart – Kuu

kallas|poolik -po(o)lik, -puolik L K Trm, -puolik Jõe **a.** a kallak, vildak, libajas, veerjas kevade on tie `kallas `puolik, kui on `tuisand Jõe; see tee oo nii `viitlik, nisuke kallaspoolik, viristab Mär; maa oo siit vildakas ja kallaspoolik Mih; mäe kallass, see on koa kallaspoolik Nis; päev võtab tee kallaspoolikuks HJn **b.** s kaldus, veerjas koht kallaspoolik oo üks `veerlik koht Kse; kelk `joosis kallaspoolikult `alla Tõs; kallaspoolikust on `raske üless `minna Kos **Vrd** kaldpoolik

kallas|pääsuke kaldapääsuke – Kuu

kallassõnõ kallassõnõ g -tsõ järsu nõlvaga sääl um üt's `väega_kallassõnõ suur mägi; tuu mij_matuss um kallassõnõ, lätt nigu trepi `müüdu `alla Rõu **Vrd** kallakas

kallastama *kallasta|ma, -da järsult langema, kalduma serände äkiline mägi om, kallastap, ku sa_i tiiä, lähät üle pää pikäli maha Nõo*

kallastik *kallasti|k g -ku VNg/'kal-/ Tõs PJg Kos Hls Hel, g -gu Se nõlvak, mäeveer; kallakune, veerjas Nigula 'kallastikud VNg; kõnnumaa, 'kõrge ja kallastik; on 'jälle natuke 'kõrgem ja 'jälle madalam, see se kallastik 'ongi PJg; kallastiku pial 'kasvas mets Kos; kallastik maa Hel; kallastik – mäe küil'g; kari kallastiguh Se Vrd kallak, kallakas*

kalle¹ *n, g kalle LNg Mar(g 'kalle) Mär*

1. painepakk *kalle peal kallati 'looka LNg; 'looki kalletasse 'kalle pial Mar*

2. painde-, käänukoht, kõverus *see kalle ei ole ea, oo 'liiga järsk; lau ~ järsu kallega jalas Mär*

kalle² *kalle g 'kalle Mär Vig kallerdis –Vig*

kallebadõ *kal'lebadõ kallimalt – Lei*

kallengor → kalingur

kallepakk *painepakk kallepakk, kelle peal kallatasse puid, 'looki, ree jalassid Mar Vrd kalle¹*

kaller *kaller Jõe Pee Koe Vil, 'kaller Juu Jür, kaler VJg Krl, g -i tarretis; kallerdis 'süldi 'kaller 'üidib kovaks Jõe; see on toedu 'kaller, süldi vedel on 'easte kallerdand Juu; väga vähä on 'kalleri, tahab viel vett 'juure 'panna Jür; kui kala 'liimi 'panna süldi 'ulka, siis 'üölda: paneme kalerid 'ulka VJg; sült 'tõmmab kalleriss Vil; kalerit pandass süldi manu? Krl Vrd kallerdis*

kallerd → kalender

kallerdama¹ *kaller|dama S Ha Äks Lai u Nõo, 'kaller- IisR, kallõr- Kan hanguma, tarretuma sült pole ee kallerdand, jeend õhuseks Khk; lahja sült kallerdab vähe Kär; kõvaks kallerdama. toit on kallerdand Juu; Kui veri laiali on muas, siis ta kallerdab, kuivab tükkideks Jür; süldi liim om ilosast är^o kallõrdanu? Kan Vrd kallerduma, kalletama*

kallerdama² *kõikuma, kiikuma (lainetel) täna võtab laeva kallerdama Mus*

kallerdis *kallerdis g -e Jäm Khk Sim Lai, -des Kei, -tes Ris, 'kallerdis Jõh kaller Magusa 'kallerdist tehasse nüüd ka Jõh; Öuna või marja kallerdis oo kena söömine Khk; Ma söi süldikausist kallerdist 'tuhli 'kõrva Kaa; süldi vedel kallerdab ära, 'üitakse kallerdes Kei; mürastand piim, - - nigu süldi kallerdis väriseb Sim; kallerdis on süldil Lai Vrd kalle², kaller, kallerdus, kallur*

***kallerduma** (ta) *'kallerdu tarretub, hangub Hüä sült kovettu 'sääliseks sidä 'aiga, ku sa 'jouad 'taḡḡu 'putru keittä, vade 'kallerdu jua sis, ku sul 'terved 'tuhlid tümäks 'kieväd Kuu Vrd kallerdama¹*

kallerdus *kallerdus g -e Khk Emm kallerdis sii süldi sees pole liha midad, pal'las kallerdus Khk; Mүнule süldi kallerdus äi meki, läbi keend sült aa ulga param Emm*

***kalletama** (ta) *kalletab tarretab, hangub tüdin kalletab ära; kalletand õhune vedelik Jäm Vrd kallerdama¹*

kallide *'kallide Nõo, 'kal- Lei kallilt mõni müis odavaste, mõni müis 'kallide; temä odavade ošt, aga 'kallide müis edesi, sedäsi parseld obestega Nõo; un nei 'kal'lide ma mašši Lei*

***kallidus** *g kal'liduse hind kal'liduse pärast viil ostas (ostaks) ära, aga ei tää, mis looma sa saad Vil*

kallihi `kal'lihi kallilt tä möi väega `kal'lihi, võt't hüä raha Se

kallik kal'lik g -u Kam, -ll- Ote (järsk) nõlvak, mäeveer; kallakune, veerjas mäe kül'le omma kõik kal'liku; kallak om pik'äline, aga kal'lik om äkiline koit; `põldu kah tetti kal'liku `pääle Kam; `lõune poole kallik, säält lätt lumi ärä, säält saat rükki; kallikide mäkki pääl ei kasva midägi Ote **Vrd** kallak, kallakas

kallikas → kalikas¹

kallike(ne) dem < kallis

1. armas, armastatu; hellitussõna küll senel one pali `kallikesi VNg; See oli ju noores `põlves vana `kallike olnd Pöi; `kallikene `öötasse lapse `kohta, sa oled mo `kallikene Mar; nägin eila alles oma `kal'likest Mär; mu kal'likene, ää mind maha jäta Tor; ossa kal'likene, kukkusid maha VJg; kulla `kallike, ka sa robi (taime) ei tunne Krk; pojakene `kallikene, tule sa iks mu `kaema Nõo

2. int heldeke Sa kallikene, küll oo sedä kisa ja kärä Mar; ah sa kal'like, ku tuleb tuulispääs eena aeval Mär; kui on `niukest aruldas `asja kuulda, et sa põle `enne kuuld, siis `ööldakse oh sa `kal'like, kudas on `reäkind Juu; ossa kal'likene aeg VJg; oh sa `kal'likene, mis nüd suab Plt; ossa `elde `kallik, nemä ka meid `vaatem tullu Krk; oi `kallike, `täämbä om `maarjapäiv Puh; a sa `kal'likõnõ, mäne säl imeh Se

kallilt `kallilt Jäm Khk Pöi Mar, -ll- KJn, kal'lilt Tor VJg Iis, kallild Rei kalli hinna eest sii kevade `toodi suurt võerast seemet kuum `kallilt Khk; Natuke `kallilt innatud ikka on küll (maja) Pöi; kal'lilt ostetud obune Tor; kal'lilt `müüma VJg; nid_o `kal'lilt ostetud KJn **Vrd** kallide, kallihi, kallilõ, kallisti

kallilõ `kal'lilõ kallilt – Lut

kallim komp < kallis armuke, armastatu Kallim oli ta moha jätnõd Pöi; kaks `kal'limad jäi maha, kolmandelle läksin Sim

kallima lstk kal'lima kallistama ma kal'lin sind kal'li-kal'li Plt

kallimalt `kallimalt Khk, `kal'limalt Juu kõrgema hinna eest see müib pailu `kallimalt Khk; võtab paelu `rohkem `inda kui teene, müib poole `kal'limalt Juu **Vrd** kallebadõ, kallimbade, kallimbalt, kallippa

kallimbade `kal'limbade kallimalt Iks odavaste ostiva kõhnembit obesit ja kotu söõdiva mõni näätäl, siss viisivä `jälle `tõisi laadale `kal'limbade edesi müvvä Rõn

kallimbalt `kallimbalt kallimalt temä müis oma `lamba poole `kallimbalt ku mia, ma_lli `rummal, es mõesta raha võtta Nõo

kallin → kalina

kallingas kallin|gas g -ga Jäm Khk kalingur `surnu kallingas, `valge, üsna õhuge, keige odavam riie Jäm **Vrd** kaling

kalingur → kalingur

kallippa `kal'lippa kallimalt – Se Lut

kallis kal'lis, kallis g `kal'li, `kalli eP(kailis Juu), g kal'li Tor JõeK VJg, g kalli Muh, g kallise Rei, `kallis g `kalli R, kalliss g `kalli M(u -ll-) T(u -ll-), kal'liss g `kal'li V(kaliss Vas), kal's g kal'li Kra

1. hinnaline, palju maksev Nied on juo nii `kallid kalad (angerjad) Kuu; mina `põlgasin sedä `kallist; eks senel õle kõik `kallid, kenel raha ei õle Lüg; Mis `kallis, sie `kaunis (heal kaubal kõrge hind) IisR; tama saab `kallist `palka (kõrgepalgalisest) Vai; ajad on `kallid

(hinnad on kõrged) Jäm; siis oli raha pailu `kallim kui niid on Kär; See päe läks natuke `kalliks (purjutades kulus raha) Pöi; veart asi, kallis asi Mar; Kallis asi kestab kaua Han; teenrite palgad oo tänudi `kal'lid Aud; Tahab ääd `süia ja kal'list kanda, aga isi ei tji midagi Hää; kui kal'lis see on (küsitakse hinda) Ris; nii kal'lis pekulaant, tahab nii kal'list `inda `soada Juu; ta ei and kal'list raha, aga `maksis ikke ää Ann; nüüd on kal'lis aeg, kõik asjad on `kal'lid VJg; kui makseti kal'list `palka, siis olid `kal'lid päävad Lai; nii kal'lis, et `ammisse akkab (väga kallis); ega vanasti lapsed nii `kal'lid põlnd kui nüüd (ostudele kulub rohkem) KJn; `pehme lina massap kallist ja karre om odevemp Hls; reht `panti `kal'lepeess täo Krk; ku raha ei ole, siss om kopik ka kalliss Puh; süyl `olli nii kalliss asi, et es tohi maha `aada; mina küll nii kallist ei massass; kahju sest `kal'list rahast, mes sellega os võenu `osta Nõo; tyy vana kalliss `umbleja Rõn; tuhandõ kal'liss ind ol' tyy (eriti kallis) San; ku kiä `väega kal'list taht, siss üldäss, et ta `möie tõsõlõ nigu hinge vjirt Har; tyy um `väega_kal'liss aamõt'; täl om kaliss palk Vas; põlk `kal'liss, naka as `võtma Se || näil o kõhe kal'lis `anda (ei raatsi) Kod; kal'lis (kitsi) koa tesega, ei too `siia Pil

2. oluline, tähtis, väärtuslik `Kallis on muna lihavotte pühil Kuu; kannatus (kannatlikkus) on keige `kallim rohi, kut sa sedissi laimu `asju jouad ära kannata Jäm; Nüüd on päe kallis (tööd palju); esiti oli kedervarrega `lõnga `tehtud, äga nüüd on kallis asi okiga Pöi; tervis on siin `ilmas keige `kallim Käi; Allim kui rot't, `kallim kui kuldraha kot't = silm Han; `kal'lid päävad, kui eena aal ilusad ilmad on Juu; aga ta on üks kal'lis raamat, ta piab `oitud olema (piiblist) Ann; vata ing on ike kal'lis jo igal ühel Pee; kel täib nüüd kal'list tüe `aega raisata VJg; kuju tuin om kalliss tuin (heinaajal); `terviss ja au om kige `kallip Krk; enne visati [loomaa] pää aeu minemä, aga nüüd om ta kõege `kallimb rohi Ran; `kal'li tüü aol tulõ mu_manu Har

3. a. armas, südamelähedane oma laps on `kallim; laps peab vanamid `kalliks pidama Khk; Mo `kallid sugulased; Ta pidi oma `kalli mehe juurest äe tulema Pöi; see oli mo kalliss õunabu Käi; pruut' on peigmehele kal'lis Mär; poea poeg `ütleb ikke, et memm (vanaema) oo kalliss Tõs; `kalli inimesi põle paelu Hää; mul on pailu `kal'lid sõbru Ann; mina olin nõnna kodu oma isa-ema kal'lis Kad; emä võtab lapse `süülde, `ütleb kal'lis Kod; `kal'list pidama tuleb noorepaari vahel Pal; tüdrukud ei `julgegi nii `riakida, et sa oled mulle kal'lis, enne kui ta tiab, et ta teda võtab Ksi; Mis must, see magus, mis karvane, see kallis Lai; nakad ütte `sõpra `oidma vai `kalliss pid'ämä Ran; emä om küll kalliss, aga naene om `kallimb vjil Nõo; `mulda `pandma `piami kõkõ `kal'limba Har; `kal'liba umadsõ?; sa olt väega kal'liss ineminõ, sa piät `kal'liss Se b. pai, hea, tore, lahke nüüd on `lapsuke `kõige `kallimb Lüg; Ole siis kallis [inimene] ja too Pöi; kallis külä naene, ma räägi [sulle] Kir; kui laps iä on, siis ta on nõnna kailis Juu; kal'lis isake, luba mind `väl'la `minna Kos; sa kal'lis mees, anna `mulle õige oma obust Trm; sedä kal'liss üleaediss one kahju; selle puult oo vjil kal'lis (hinnatav) sji valitsus, et jätän lapsile aseme Kod; ega kade inimene ole kal'lis Pal; temä om iki kalliss ja jumale `kartlik inimene Krk; aga Ljide om üits kalliss inimene miu `vasta Nõo; ma `üt'li et ol no nii kal'liss inemine_t, süü_ta är Plv

4. õnnis, püha, pühalik (hrl van) `ristipäiv `ninda `kallis pühä, et rohogi ei `kasva Lüg; suured pühad on keik `kallid pühad Ans; Vanad `kallid jõulupühad on `jälle `möödas Pöi; `poegimise järel ja kallite `päede sihes `anti koa `lehmdele `einu Muh; kadri toob kallist

karja `õnne Tõs; `meite `aegas olid `laupa `õhtad suurõd `kal`lid `õhtad Khn; kallil `õhtal (püha(de) laupäeval) JõeK; suure nel`jäbä, suure `riidi ja lihate `üüsi, `niiskesel `kal`lil `üül käenud tämä tulussel Kod; ega nad kal`list nime (Jeesust) suhu ei `võtnud Pal; lastele `ööldi, et täna ei tohi `koerust teha, täna on kal`lis `õhta, kal`lis jõulu `lauba `õhta Lai; egä pühäba `üüse, `kallil `üül Krk; mes pia mina `süümä sel `kallil ommingul Puh; Nelläbe õdak ol` varemb – tu ol` kallis õdak – sis es kedräte, es tüütete, püülba õdagu sammute San; kal`lis aig om tulõmise aig Plv; suurõh paastuh, `kal`lih paastuh Se

5. int k a l l i s a e g heldeke oh sina `kallis aig, teid küll Lüg; Oh kallis aeg, äi inimene tea midagi ede Põi; kallis aeg, kes_se nüid oo Muh; kallis aeg, mis sa seal niikaua `vahtsid seal küläs Mar; kal`lis aeg, kuule kudas ta reägib Juu; kal`lis aeg, mis nüid `lahti on JMd; kal`lis aeg, mul ei õle pesogi ühen Kod; kal`lis aeg, ku rumal ta on Plt; oi sa kalliss aeakene küll, kos ta `onte pidi `jäämä Nõo; oi sa kal`liss aig, selle inimesega küll olli äädä TMr

kallistama¹ kal`listama(-ll-) spor eP M(-teme Hls Krk), Puh Nõo San(-teme) Vas, -tamma Har Plv, -tõmõ Krl, kalistama Se, `kallistam(m)a R

1. kaelustama, embama, sülelema ku teil tuleb `peigumies `juure, eks sie `kallista Lüg; se on jo `toise mehe `kallistettu Vai; kallistamine oo ika armastamine Muh; laps `oedis emäl kaelast `kinni, kallistas tättä Mar; võtan `kaenlasse ja kal`listan Juu; küll ta mind kal`listas, kui tagasi tuln JMd; poiss kal`listeb `rohkep tidrukut kui emät Hls; ma kasvati näid ja kallisti ja `vihtse näid ja mõssi Nõo || hellitama mis sa lapsest kal`listad nõnna, pane paremb `tüöle VJg; eks ta siis kal`listand ka oma sõnadega: oh mu `kal`like, oh mu `kaunike Ksi || fig pigistama, hirmutama tal raisal põld ükskord luba koa, jahi luba ei old, ma kal`listasin teda koa väga `pal`ju, aga no mis sa tee, omad mehed keik Noa

2. a. kõrget hinda nõudma, (ka iseend) kõrgelt hindama sügisel karjussed ei kal`lista, ia kui `leiba soavad Pal; temä kallistess `ende `kaupa, nägu `liiga küsüss Krk; ärge kallistege, laske odavemes, ma osta ärä San; sa kal`listat `aigu, et kõik` aig henna ette piap minemä Har; mis tä no hinnäst ni kal`listass (kõrgist tüdrukust) Se b. (liiga) kalliks pidama, põlgama kui midägi lähäb `ostma, siss kallistap, et oi ku kalliss Nõo

kallistama² `kallista|ma, -da kallutama oli vägev tuul - -, `kallistab juo `paati; Kovad puhud `kallistid venet, vesi `aeva uhas üle `parda; `Kallista vie `ämbri, et saab `tühjäks; ärä `kallista `riista, `läükäb maha Kuu Vrd kallama

kallisti `kal`lis|ti Nõo, -tõ Urv Krl, `kalliste Nõo kallilt, kõrge hinna eest odavaste sai maja kätte, `kalliste müüb ärä; `kal`liste innanu ka nüü `yüne Nõo; maja ol` kal`listõ kiñnitet Urv

***kallistik** ppl kal`listikka nõlvak, mäeveer ku mehil `aigo ol`l, sõss mehe aiva_hobõsõ kohe sääntse lakõ jao päle_s, nüü² ot`seva säl noit kõrgatsit iks ja või`sjini, säääl `säantsit mäe kal`listikka pite Plv Vrd kallak

***kallistuma** (ta) `kallistub kaldub kui paat `kallistub, puust ei voi `lahti `lassa; kui järsk `tuulepuhk tule, siis ei `kallistund paat küli `pääle; `Järskü `pressis jää `paadi `täüest viest `väljä, `kallistus küli `pääle Kuu Vrd kallama

kallistus kal`listus(-ll-) g -e Khk VII Rei Mär Tõs Tor spor K I, kallistuss TLä Krl, `kallistus Kuu Vai kallistus, embus `toise mehe `kallistus on magusamb Vai; kül ta sai

palju kal'listusi Mär; kal'listus on see, kui tüdruk ja poiss armastavad Juu; mes vanapoisi kal'listusest ka on, kül'm kui koñt Trm; kallistuss om kalliss asi, miiil lähäb `õkva ääss Nõo

kallitama kal'litama Tor, (ta) kallidab Phl

1. hellitama, sussutama last kal'litad käte peal, üpatad ja õõtsutad, `ütled kal'li-kal'li Tor

2. kallidab iga kord, kui `sõõma kutsud (laseb end mitu korda paluda) Phl

kallu¹ kal'lu Jäm L Tür Pai Plt, kaellu Kse, pl kal'lod Mär Mih sookail kal'lul tumed paksud `ahtakad lehed, `valged `õitsmed, `kange ais aeab pæe valutama; kal'lu `kooi keededaste, `pestakse `kärnas `loomi Jäm; kal'lud tegevad koa nisust punakaskollast [värvi] Rid; kal'lud kasuvad `soode sees Mar; nõmme maa kasatab kal'lusid Vig; Kal'lude lõhn teeb pia uimatses Mih; kus kal'lud `katvad maad, see on üks rabamaa PJg; kui õunapidel ussid `otsa tulevad, siss pannas õunapu oksad kal'lusid täis, need `tapvad ussid ära Saa; rabas kal'lud kasvavad, paert õetsevad, tema aab oksele Pai **Vrd** kail¹, kalju¹

kallu² kal'lu hrl pl veerispuu, kaigas paadi edasi libistamiseks (vette) kal'lud on puud ümar`kortsed, et põigiti all paadil; paadi kal'lud oo vähikesed, kas paar-kolm `tolli jämedad, neli tükki ühe paadi jäoks Rid **Vrd** kali²

kallukal `kallukal kaldu `vanker libiseb, kui tie on `tõise `puole `kallukal Jõh **Vrd** kallukalli

kallukalli `kallukalli Lüg Jõh kaldu, längu sie laud on `serviti ehk `kallukalli; `tuover on `ninda `kallukalli; tie on `kallukalli, `tõine `ruobas on `vällä suland; `õksad `onvad `alle`puole `lõhjas ehk `kallukalli; sie seppa paja, näd sie on külite, on `kallukalli Jõh **Vrd** kallakil(e), kallukal, kallukeli, kallukile, kalluskalla

kallukeli kallukeli kaldu Kyyrma om kogunde kallukeli, kudas kül serändene kyyrma kodu jõvvab Nõo **Vrd** kallukalli

kallukile `kallukile kaldu Regi `viitas nii `kallukile, et kukku vai `ümber Jõh **Vrd** kallukalli

kalluma `kalluma Trv Har Lei kukkuma, langema lõi nagu `kalluma esi kah (kaotas tasakaalu) Trv; Ku_ruug `rõivõidõ pääle kalluss, kost tyy siss plaagata_saa, ku_rõiva² ärä_mõsõt Har; sõss kalluss ma_a Lei **Vrd** kalduma

kallunõ kallunõ kaldus – Lut

kallur `kallur g -i kallerdis aru kord, kui looma `jalgu taheti, kui `kalluri tahab `saada, siis osteti Vän

kal(I)us(k) → kaloss

kalluskalla kaldu, viltu ni ku naas suik pääle tükmä, ni lask pää kalluskalla Se **Vrd** kallukalli

kalluskõlõma kalluskõl(I)õ|ma Urv Rõu Plv Se, -mõ Krl vankuma, kõikuma Om täüis `hindä `laknu², sõss kalluskõllõss `jalgu pääl Urv; tuul um suur, järve pääl loot_sko_kalluskõllõsõ²; `kuurma kalluskõllõss Plv; `haigõ kalluskõllõss `maaha, s_tyyud avitõlõt kõrvalt, las_vallalõ, ni satass kõrraga `vällä Se

kallus|puu → kaluspuu

kallutama kallu|tama spor eP(-o- Ris), Trv TLä(kal'lu- Puh) V(-tam[m]a), -tem(e) Hls Krk, -tõme San, kal'utamma Urv, `kallutam(m)a R

1. kaldasendisse viima, kallakile ajama, lükkama `pullud `kallutavad `siivest üles, `siives on rüsa tiib Jõe; tä kallutab piä `viltu Tõs; kallutas nõud ja piim läks maha Kos;

`vaati kalluteta, et pärm siest ää saaks VJg; (tuul) juurest üless kalluten (puu) Krk; pääd kallutama Vas; ma_kalluda, a vala ai² Se

2. kõigutama, õõtsutama; taaruma jäss (vurrkann), küll tema treis `joosta, kallutas kahele `poole ja Lai; kuigat's oli, kes käis lohakil, vibutas ennast ja kallutas käiguga Plt; neve kalluteve lootsikut Hls; ta ei mõista `õigest `kõndi, ku lää, siss kalluts iki katsipidi Krk; kallutap `endä iks tõesele poole ja tõesele poole Nõo; `lat'si kallutadi kässi pääl Plv; ku laanõ suur, sõss veneh kallutass; ratta_kallutasõ², ku tõõsõ poolõ pääle tii madalamp oo Röp

3. valama, tühjendama; ümber lükkama, ajama ma `kallutan ehk valan `tühjäst Lüg; noh, `kalluda nüid `siia `ämbri; ära `kalluda vetta maha Vai; sa kalludad saani `ümber Khk; mees tõi `turva `siia, kallutas `sõnna saare `alla maha HMD; kallutame märja vaadist `välja VJg; kalluta `lähkrist vähä `piima Trm; kallutap `ümmer Trv; mis sa terä_maha_kalluti; kallutõga `täämbätse `võedu ubina `kõik' maha²; torm om puu maha kallutanu² (maha murdnud); tulgõ mullõ appi `kuyumat `ümbre kallutamma Har; Sääl timä `võeti vallalõ ja kallutõdi `ümbre² Rõu; kallutõdi `maaha suu² `kuyurma Se || fig (vihmast) nii jäme vihm oln, `justku kapaga kallotan katosel Ris; `naksi `vihma ku `toobriga `alla kallutamma Har

Vrd kaalutama, kallahutma, kallama, kallistama², kallutõlõma

kallutõlõma kallutõlõma frekv < kallutama – Vas

kallõ(h) → kallõss

kallõss kallõ² Rõu Vas Se, kallõh Se, kallõss Har Rõu Plv Vas Röp(-s), g `kaldõ

1. s a. nõlvak, mäeveer meil um üts kallõ²; sai `puulde tii `kaldõhe, nii lät's kot't purulõ; sai `kaldõ pääle ja haina `kuyurma `kaldu `ümbre² Rõu; `laugõ mäe kallõ² Vas; mäe `kaldõh kari süü, jovva ai mäkke minnä² Se b. kallas, veer mäe kallõss, oru kallõss, [aga] kraavi perv Har; esä ol' karaga_sääl `kaldõ all; oro `kaldõ², äkilise² kaldõ² Rõu; meil oja kaldõh kasusõ² lõmmulehe²; ku ma siss kao `kaldõ pääle lät'si, siss ma ossõndi; jõõ `kaldõh, oja `kaldõh, kraavi perv; meil tuu kaivo kallõss om, säl `kaldõ pääl latsõ_mänge² Vas || (kohanimedes) `Kahrila kallõss; Tindi kallõss; Tõugjärve `kaldõhõ käüdi `pähkmehe Rõu

2. a kallakune, veerjas kallõss moro Plv; tal om hää kallõss nu²m, ei püsü² vesi pääl ei; nilvestuss kõrvalõ, ku tii `väega kallõss om ja `nilbõ Röp **Vrd** kallakas

Vrd kallak, kallas

kalm¹ kalm g kalmu spor eP, Trv Hls Krl Har Lut, `kalmu Kuu Jõh Vai(n `kalmo, -u); n, g `kalma Rõu Plv; gpl `kalmidõ Se haud; kääbas; surnuaed tama `pandi `kalmu `alle Vai; inimene saab ikke inimesega kogu, aga kalm äi saa änam kalmuga VII; `kalmu ehetaadi õiedega Tor; selle lapsekse `pañnime juba kalmu `alla KJn; kalmu kotuse, kos vanast matet om Hls; kona sa² `hauda pandat, kona sinnu kalmulõ kannõtass Har; `ümbre `Rõugu kerigu um neli `kalmat; siss `pañti kirst kiñni² ja `miñti `kalmahe minemä Rõu **Vrd** kalme, kalmat, kalmet, kalmus²

kalm² kalm g kalmu Jäm Mar Kul Vig Kir Aud Pär Vän Ris Juu Kad Trm Pal Äks, `kalmu Jõh kalmus kalm - - kasub soo ääretes, soo `paudes, kolmenurgeline varss Jäm; kui lehmadel jalad `aiged, siis `antasse kalmu vett Pär; kalmud ise kua `aisevad Kad; kalmud kasvavad linaieu jääres ja madalas soo paigas Trm; jõe kalm; kalmu `juuri korjatasse Pal

kalmaline `kalmali|ne g -se Rõu, pl *kalmalise* Plv matuseline *kui koolu?* `kalmahõ `viidi, lätsi? `kalmalise? kõik ütehn Rõu **Vrd** kalmuline

***kalmat** g *kalmatõ* Plv Räp(*kalmata*) surnuaed Veivä - - *kalmatõllõ* ja mativa maha Plv; *lääme kalmatõ jutussõllõ* Räp **Vrd** kalm¹, kalmet

kalmat|aed *kalmat-*, *kalmati-* Plv, *kalmatõ-* Räp surnuaed **Vrd** kalmet|aed

***kalma|tilk** `kalma tilga `juuri pannass viinässe Trv

kalme *kalme* g `kalme Kod Trv Pst; n, g `kalme Krk; pl `kalme Ote; g `kalmõ, pl `kalmõ? Vas Räp Se Lut surnuaed; muistne kalmistu *sij õli kalme, vana aja `surnud õlid siäl matetud* Kod; *Tindil om `kalme, vanast sõa aig matet `sinna* Krk; nu `kalme om põndi pääl, `audu ja `tsompe om säl siisen Ote; *sääl omma vana? sõa `kalmõ?*; *säl om jo kalmõtõ pääl `väega pal'lo matõt* Se **Vrd** kalm¹

kalme|aed surnuaed *Pärispää `kalmeaid kadus ärä* Kuu; *kiriku surnu aid, vanast ol `kalme aid, kabele aid* Hls; *ko_kerik vai `kalmõaid kavvõh ol'l* Se **Vrd** kalmet-, kalmu|aed

kalmet *kalmet* g -i Vän Juu KJn Hls(g -u); n, g *kalmetu* Trv Hls, `kalmetu SJn; n *kalmõt* Vas, g *kalmõtõ* Räp; *kalmõtõht* Se Lut(-o-) surnuaed; muistne kalmistu *vel `mitmes `kohtas on küla kalmetid* Vän; *`enne oli `surnu aed, nüid on kalmet* Juu; *Mae külas on `kalmetu, vana`aeksed `surnud on `maetud* SJn; *vana matuse kotus, kalmet* Hls; *kalmõtõht pääl um pal'lo `riste* Lut **Vrd** kalm¹, kalmat

kalmet|aed *kalmeti-* Juu, *kalmõt-* Lei, *kalmõtõ-* Se, *kalmat'(-i)-* Plv; *kalmatõ-* Plv Räp surnuaed *viime `surnu kalmeti `aeda* Juu; *saa ta kalmõtõaid väega täüs* Se; *kalmõtõaid om ilusan `paagan* Lei **Vrd** kalmat-, kalme|aed

kalmete-, kalmeti|aed → kalmetaed

kalmetu → kalmet

kalmik|lammas ”Venemaa lambaliik” `kalmik `lammas, *ilosa säkkärä `villaga* Lüg **Vrd** kalmukinahk

kalmu|aed surnuaed `kalmuaid, *sie on `surne aid, kuhu meid `maetasse* Lüg; *kirgo `juures oli `kalmo `aida, `kalmo `aias `kasvas üvä roho* Vai **Vrd** kalmeaed

kalmu|juur kalmusejuur *kalmu juur on ohu rohi* Jäm; *kalmu juure teed tehatse vahel* Aud; *viidi luoma rohodeks neid kalmu `juuresi* Ris; *tiisikuse ja kõha `aiguste `pääle tarvitatasse neid kalmu `juuri* Äks

kalmuk¹ *kalmu|k* g -gi Rei Trv(-ka), `kalmuk g -i Mar vallatu, *üleannetu kis nisuksed va sandid lapsed oo, poeglapsed ja. oo ikka üks `kalmuk koa* Mar

kalmuk² *kalmu|k* g -kse kalmus *mis sa tüt nent kalmukstege; kalmukse `kaotevet kirbu ärä* Krk **Vrd** kalmukas

kalmuk³ → kalmukinahk

Kalmu-Kaarel euf surm nüüd vahi `vaide, `milla sie `Kalmu-`Kaarel tuleb Lüg; *Taal rida kosilasi tulemas: Liiva Annus, Mulla Madis või Kalmu Kaarel* (vähe paranemislootust) Pha; *tulõ sullõ `varsti Kalmu `Kaarli `koşja; vii_i- sinno jo Kalmu `Kaarli ka ar?* Se

kalmuka|nahk → kalmukinahk

kalmukanõ *kalmuka|nõ* g -tsõ kalmuki nahast *meestel om kalmukanõ `kaska krae* Kan

kalmukas *kalmu|kas* Äks Plt KJn, *kalmu|k* Tõs Saa Tür Kod Pst Krl, g -ka Saa Kod MMg Äks Plt KJn, -ki Tõs, -ku Saa Krk kalmus *kui loomad punast kusevad, keedetse kalmuki `juuri ja andase `juua* Tõs; *kalmuk one kare ja kole laia lehegä* Kod; *kalmukid*

tarvitasse küll `kirpude `vastu, neil on kena `vinge lõhn Äks; kalmukas kasvab ka mudase koha pial nigu uúdjummikas Plt; kalmuku või kalbusse om laia, luha taolise taime Pst Vrd kalmuk², kalmus¹

kalmuki|nahk karakullitaoline karusnahk Talvel kannud naised ja tüdrukud kalmuki nahast sarvilisi mütse Vig; kalmuki nahk, kellest `kraesi `tehta, mis `ästi `säkras on VJg; kalmuka nahad on til'liksed, `läikijad Lai; kalmuke nahk, siante kassi suurune tsäpäre nahage San; saksul iks o'l'liua_kalmukanahast krae ja muhvi? Plv Vrd kalmiklammas, kalmukanõ

kalmu|kindad pl valged veretud käed vastsündinul Kui lapsel on sündides käenahk valge, siis öeldakse, et temal on käes `kalmu`kindad Hlj; kenel õlivad `jällä `kalmu`kindad kääs, sie suri `nuarelt Jõh Vrd kalmusärk

kalmu|küngas haud, hauaküngas `surned `viässe `kalmu `künkälle, `kalmu `küngäss [on] `surne `aidas Lüg; kalmuküngas on nii `rohtus JMd; vana aud, vana kalmuküngas viel, üks vana kalmukene VJg

kalmuline kalmuline, -nõ g -se, -sõ Vld(-lene g -ledse Lut), -lene g -lese Hää

1. matuseline mi kõnõlõ_i midägi, mi olõ nigu? kalmulisõ? Se; kalmuledse? tulõva? kuu? Lut Vrd kalmaline

2. surnu Kalmulitsõ naasest naida Se

kalmus¹ kalmu|s g -se Jäm Saa Juu Tür Koe, `kalmu|s g -sse Jõh IisR, -se Khk Iis, kalmu|ss g -sse M(-ssa Trv) T, g -sõ V(-ssõ Röp) kalmus (Acorus calamus); võhumõõk (Irio pseudocorus) kalmuse lehed `panti põrmandu `pääle, kui `kirpe ol'li pal'lu Saa; kalmuse `juuresi neid `korjavad ja siis kuivatama Tür; kalmussit `panti omale `sängi `kirpe jaoss Ran; mia tõi kalmussit, tei `jalgule avvutust Nõo; kalmussõid om katõsugumat'si. nuu mia ilma `häitsemäldä omma, nuu `lõhnasõ? Har Vrd kalbus², kalm², kalmuk², kalmukas, kalpus

kalmus² `kalmus g -se kalm Lärnu metsa juures on kalmused ehk kalmu`künkad VJg

kalmu|särk Kel (vastsündinul) õli `jällä `kalmu särk, sie suri `jällä vagaselt siis, sie õli [sündides] ülä keha lumi `valge Jõh Vrd kalmukindad

kalosk → kaloss

kaloss (variante:) kalośś, kaloss, `kaaloss, kaalośś, kaluss, kalus(k), kallus, kal'lus(k), kalosk, lośś, loss, kolaśś, g -i kummijalanõu, kaloss `kõrged kalo-śśid ja madalad kalo-śśid Jõh; lossid kinna peel Khk; Vanad inimest nee käivad nüütsel ajal paljud lossidega Emm; mo jalad ei kannata lośśa mette Mih; kalośśid `pantase `saapa `otsa, kalośśa on `tarvis vildide jauss Tor; muda kingad on kalo-śśid Hag; `ammugis nied kalośśid väl'ja tulid, `aasta kahekümme kolme iest VJg; kalośśi kannad `suapa piäl, kalośśil one nu'id taga Kod; vanal ajal ei olnd kallussid, olid kummi `suapad Lai; miul olliv lahtsnahast kengä seantsa-ma ku lossi (~ kalo-ssi) Krk; ku `väl'lä lää, siss `tõmba kal'lusse `otsa Nõo; kõik om kallustega ja kummikidega Kam; üten jalan om vana kal'luški tük'k, tõsõn jalan vana tsuug Har || "vana saapapea" lośśid või `tuhlid oo vanad `saapa põiad kus sääred ää lõegatud Aud

-kalpa Ls kilpa-kalpa

-kalpadi Ls kilpadi-kalpadi

kalpama `kalpama, kalbata Mar Lai

1. hüppama, vallatult karglema *mes sa sedasi* `kalpad; *las nad* (lapsed) *kalbata* `peale Mar **Vrd** kalpsama

2. ringi kolama, hulkuma *eks need poisikesed* `kalpa nüid *ka, ot'sivad omasugused kokku, siis* `kalpavad `metsa või `jõe, `salkas lähvad Lai

kalp|harakas (kehvalt rietatud inimesest) [ta on] päris *kalparakaks jäänu* Hää

kalpsakas *kalpsa|kas* g -ka elav, vallatu *kalpsakas laps üppab ja teeb* vallatust Tor

kalpsama `kalpsama Kuu, *kalpsata* Khk Mar Vig Var Tor Hää VJg hüppama, kargama `Kalpsas üle `kraavi, *pold asigi* Kuu; *lapsed* `kalpsasid `õues; *konn* `kalpsab üpata Tor **Vrd** kalpama, kalpsatama, kalpserdama

***kalpsatama** mom < kalpsama `kalpsas, *kalpsatas menema* VJg

***kalpserdama** kalpsama *Mis sa siin - - kalpserdad* Vig

kalpsti `kalpsti Kad VJg deskr *ühe siraka sain* `anda, *oligi* `kalpsti üle aa Kad; *kukkus* `kalpsti obuse sel'jast VJg

kalpus `kalpu|s g -se Hls Krk kalmus `kalpuse kasvav *jõe ja järve veeren.* `kalpuse juure om *kõturohi* Hls **Vrd** kalbus²

kalsagane *kalsaga|ne* g -se niruselt rietatud *nii kalsagane oma riietega* Khk

kalsa-kalsa *kalsa-kalsa* Khk Koe KJn deskr (kõndimisest) *leheb kalsa-kalsa, üks ilp annab* `sooja, *teine* `külma Khk; *lähäb kalsa-kalsa* (rutates) KJn

kalsakile, kalsakili *kalsaki|le, -li* rääldunud, katki rebitud *raamat o nõnna kalsakile;* `riided *nii kalsakili selgas* Muh

kalsas *kalsas* sõnnikuvankri külglaud *õhöl pool on redel, teesel pool kalsas ehk sittload,* *see käib peält ää* Juu **Vrd** kalts⁴

kalserdama → kaltserdama

kalsi → kalts³

kalsin `kalsin g -a Hää, `kalsõn g -i Khn, *kalsin(g)* g -i Rei, *kaltsing* Käi pikipuu laeva põhjas kaarte kinnitamiseks *kaltsing käib* `pöoti *laeva* Käi; `Kalsõn *annab laõvalõ tugevusõ* Khn; `kalsin *on ema pääl, tema tehaks siispuul, nõnda ku kiil on väl'lapuul. enne* `kalsin *ühendadaks emaga, et pännid jäävad pidama* Hää **Vrd** kaltson

kalsk(e) `kalske R(*kalsk* Kuu) kõva; kare; karm *kalsk mies;* `Kalske *jää on ohukane aga* `kannatab Kuu; *kus vesi* `juaksi, `sinne *lina* [likku] *ei* `pandud, *et* `jäävad `kalsked ja `karmed *linad* Jõh; *se puu on rabe ja* `kalske Vai **Vrd** kale³, kalk¹

kalss|puu → kaluspuu

kalstükk → kaltstükk

kalsukas *kalsu|kas* g -ka niruses riides ja kasimata va *kalsukas inimene* VJg **Vrd** kaltsakas

kalsõn → kalsin

kalt¹ *kal't* g *kal'di* väike leivakakk *lapsed* `tahtvad `saada `veikse *kal'di;* *karjase kal't* Ris

kalt² → kaalt

kalter `kalt|er g -ri Kse Han, -re Mih Saa

1. vallatu, elav, lärmakas `seuke va *urel ja* `kalter, *kes pailu vallatust tegi* Kse; `Möldri *Anna oo nii* `kaltris *läin, et teised lapsed ei saagi änam* `rääki ja `mäangi Han

2. niruselt riides, kaltsakas `kaltrel *on närud* `rõõvad ja *esi säääl* `uhke *juures* Saa

kalts¹ *kalts* g *kaltsu*, *kalsu* eP(-o Mar Lih Ris), *'kaltsu* R(n *'kaltso* Vai); pl *kaldsa* Krk, *kalsa*² Krl, *kaltsu*² Har, *kaltso*² Se

1. a. riideräbal, vana rõivas *'kiltsus*, *'kaltsus ma pole 'kainud*, *'neiu 'nälgä ma olen 'näinud* Kuu; *üks 'riide asi vanaks läind*, *üks va kalts on Jäm*; *'kaltsudest tehakse paberid*, *kaltsukaupmehed 'korjavad 'kaltsa Mär*; *ilbud 'ümmer*, *kaltsud 'kaelas Tõs*; *käib kalts ees*, *tallukas taga Juu*; *jalad märjad kui kalsud Kad*; *'ot'ske - - kõik kilsud ja kalsud üles KJn*; *meil olõ õi pereht nii pal'lo et nä* (kaltsukaupmehed) *'kaltsa saasõ* Se || villane räbal *kaltsu*², *nyu 'ül'ti villadsõ ollõv*, *viidi vabrikuhe* Har **b.** (liitsõnades) *rätik natta kalts ehk natta rätik Jõh*; *vanasti 'õeldi tat'ikalts ja tat'irät'ik Hag*; *laps muss ja natane ku nata kalts* Kod **Vrd** kalu²

2. riidest säärekatked *'miestel 'üvveti 'kaltsud*, *'naistel rivad*; *aribased 'kaltsud olid ise*, *pühabased ise Vai*; *'valged kaltsod 'ümmer säärte ja viisad olid 'otsas Lih*; *kaks pari sukke jalas ja sis ühed villased kalsud peal ja siis 'pastled otsas Kad*; *vanast õlid põlvist soadik püksid*, *siis köideti kalsud 'õtsa Trm*; *pal'las viisk oli jalas ja siare 'ümber oli kalts*, *põlvest jala kõverduseni*, *õmmeldi kokku siare järele Lai*

3. pej kaltsakas, allakäinud inimene *käib inimisi pettamas küläde 'müödä*, *on üks kalts Lüg*; *ei ma põle al'p ja kalts oln Kse*; *üks tüdrukukalts oli kuasas kua Kad*; *joob kui vana kalts Trm*

kalts² *kal'ts* g *kaltsi* Kse Han pej (edevast ja hooplevast inimesest) *teeb 'ühte vigurid*, *see va kal'ts inimene*, *räägib rumalasti*, *'kaltsimine oo ikka paha tegu Kse*; *Ma nägi 'ühte 'kaltsi*, *küll oli 'vastumeelt*, *'kaltsis pial poiste ees Han*

kalts³ *kalts* Jõe(-i) Kuu Kad, *'kal'ts(i)* Jõe Kuu Hlj, *kal'ts* Kei, *'kalsi* Kuu Hls(-l-), g *'kaltsi* Jõe Hlj, *kaltsi* Kad, *'kalsi* Hlj; *'kalsi|mes* g *-m(m)e* Kuu kalasi *'enne kui 'kuoti ise*, *siis olitte 'kaltsid*, *suur 'kaltsi ja 'väike 'kaltsi Jõe*; *'vergu kudumiseks oli siis 'kalsi ja 'kuersi* Kuu; *kus käbi*, *kus 'kal'si*, *kalakudu 'rannas Hlj*; *võrgu kaltsiga 'kuetakse*, *sie on sie silma mõet Kad*

kalts⁴ *kalts* g *kalsa* sõnnikuvankri külglaud *kalts*, *mis ülesse tõstetakse kui 'koormad maha tõmmatakse* Juu **Vrd** kalsas

kalts⁵ *deskr rohotirts üppäb möda moad kalts ja kalts* Juu **Vrd** kaltsti

-kaltsa Ls *kiltsa-kaltsa*

kaltsad pl *kaltsad*, *kalsad* Jaa Pär Vän Tor Saa Plt Vil; *kaltsud*, *kalsud* Hlj Hää Saa Lai VIPõ TMr; *kaltsa*, *kaldsa*, *kalsa* M T; *kaltsu*, *kaldsu*, *kalsu* Puh Nõo Kam Ote; *kalsa*², *kaldsa*² Võn V; *kalsu*² Kan Rõu, *kalso*² Plv püksid, enamasti linased või takused (harvem villased); lihtsalõikelised püksid, kaatsad *vil'trõõva kaldsudega 'ol'li kimbus ku likkeks läkst* Saa; *kaltsa viivrivs*, *nüid kutsutse värrel Pst*; *pahkluust saandik olli kaldsa sääre*; *kaldsa olli laia*, *'jalgu vahelt lotents*; *kaldsa olli puha 'toimise*, *villatse ja 'paklise* Krk; *kaldsu - - põlve mant 'lahki*, *tõne nüür tõse nuka kül'len*, *kõedeti 'ümbre põlve* Kam; *'umblõ² mullõ ka üt's paar 'kalssu* Kan; *ku 'tütrikat's 'sündü*, *tsusati läbi kalsa aru* Urv; *sõbõr sõbra kalsa_kyür* Krl; *mul unõtu kalsa² 'sanna* Har; *mul ei olõ² õigit 'kalssegi² jalah* Röp

kaltsakas *kaltsa|kas* spor Sa, L Ris KJn, *kalsak|as* spor Sa K, *'kaltsa|kas* R(-k Kuu) g *-ka*; *kaltsa|k* g *-ga* Emm Rei, *-gu* Khk, *-gas* g *-ga* Khk; *kalsa|k* Trm, *kaldsa|k* Krk Ran Puh, g *-ku* lohaka välimusega, näruselt rietatud inimene; hulkur, laaberdaja; vilets olend *sie*

on `kaltsakas, kes käib `katkise `riietega Jõe; sehandse kaltsaguga ep maksa tegemist teha Khk; mis sa `sohkse kalsakalle lähäd Tõs; laps nagu va kalsakas `kaltsude sees Juu; on üks kalsakas - - ei pia korralikult üleval Amb; nisuke kalsakas tuleb mind `puutuma JMd; on üks al'p kalsakas oma juttudega VJg; ise rikas inimene, aga käib kui kalsakas Lai; kos sa lääd sedä`viisi kaldsaku `muudu `väl'lä, `rõiva kõik ripendävä Ran || räbal, kalts vanad `kaltsakad - - sidus `jalgude `ümber Lüg; Paranda riie oo päris kaltsakaks läind Kaa Vrd kalsukas, kalts¹, kaltserdus

-kaltsakene Ls põlvekaltakene

kaltsa|kott sõim `assa_kalsakot't, kui tegi Urv

kaltsama `kaltsama Kuu Pä Jür VMr Kad Sim Pil, kaltsata Hää Kad, kalsata Sim

1. hüplema; hullama mis sa_nd sii omiit `kaltsad, mine eest Tõs; mis ned noored inimesed peas `kaltsama sii Aud; poiss tahab kaltsata PJg

2. ümber ulama; laaberdama Mj̄s ilmast `ilma juub, `kaltsab, kodu tuleb, `sõimab Hää; nuored mehed juovad ja `kaltsavad VMr

3. (riideid) lõrtsima, ära rikkuma paneb uue `riide `sel'ga ja läheb lehma`lauta, uus kleit kohe kaltsatud Kad; `kaltsab uued `riided ära Sim

Vrd kaltserdama, kaltsima

***kaltsane** räbaldunud nii kaltsased `riided, et paljas ihu paistab Ris

kaltserdama kaltserdama Khk Kaa spor L, Ris, `kaltserdama IisR Vai, kalserdama Jaa Põi Mär Tõs Aud K

1. a. (tegevusetult) ringi hulkuma üsna kalserdab `piale `ringi Mär; üit kaltserdab mets Tor; mis sa kalserdad, param istu kodo ja tee oma ammetid Juu; mis te kalserdate ja `tõmmate, mis te juoksete ja kalserdate Jür b. jalus tolknema; komberdama, taarudes käima mis sa kalserdad sii, mine ää Tõs; üit läks oobeldes `metsa, karu läks kalserdes takka järele Juu; mis sa kalserdad ies, katsu et minema saad Sim

2. a. (riideid) lõrtsima, ära rikkuma on `eese `riided `jälle ää kaltserdand Khk; ta kaltserdab ruttu oma `riided vanaks Mär; käib ja kalserdab oma `riided ää Juu; ega temal riie seisa, kalserdab kohe äe, ruamatud ja ehtid (heftid) kõik kalserdas äe Kad; kalserdab ära jalanõud Sim b. fig käberdama mis sa most kalserdad muidu Jaa; nisuke lohakas kohe, laseb ennast `poissa kalserdatta Kad c. ripendama, narmendama riie kalserdab `sel'ges Mär; kõis kaltserdab, särk kaltserdab Aud; sõrme küüned `vastavad, akkavad kaltserdama Ris; sieliku saba kalserdab kui ta `katki kulub Hag

Vrd kaltsama, kaltsima

kaltserdus `kaltserdus IisR, kalserdus Kad VJg halvasti riietatu; lohakas inimene `Mõista omale `riiet `selga `panna, käib kui vana `kaltserdus `ringi IisR; läks nagu kalserdus `metsa, naa loga-loga läks VJg Vrd kaltsakas

kalts|erikas kaltserikas räbalais inimene – HJn

kalts|harakas räbalais inimene Sij̄ on kaltsarakas, jusku `kaltsus käib, ei paranda ennast ega pese Hää

kaltsima `kaltsima Kaa Krj Mar Kse(-l-) Han Var Tõs, pr kalsi- Mar Tõs, kaltsi- Kse Han Var

1. karglema, hullama; eputades kekslema; kiiresti käima Püstas südametäëvega kaltsides uksest välja Kaa; No kaua sa ikka mo käe otsas kaltsid; mes sa kalsid `tühjä Mar;

küll nad üppasid ja `kal'tsidsid Kse; Jänes tuli joosta kaltsides Han; loomad kalsivad, `joosvad `kiili Tõs **Vrd** kaltsama, kaltserdama

2. hooplema, uhkeldama oo üks kergatis koa, kaltsib ja `kerkleb oma juttudega Kse; Küll Juhan kaltsib oma varanduse `otsas Han

kaltsing → kalsin

kalts|jalg kerjus; joodik; kaabakas – Kuu

kalts|kael 1. (näruseis rõivais inimesest) kes närus `riides oli, seda `ööldi kaltskaelaks, ega se ia sõna old Plt

2. narr, kergats va kaltskael, nisuke `uhke ja ise eese olemest täis Mar

kaltsman `kaltsmañ Jäm Khk Hls lohakalt ja näruselt riietuv inimene `kaltsmañ kes `kaltsus käib Jäm; sji va `kaltsmañ, kes närun `rõõvin Hls

kalts|son `kalts|son g -i = kalsin `kalts|soni puu keib pannuli `otsade peel; emapuu oo `kalts|soni all Mus

kalts|sti `kalts|sti Khk/-k/ Rei Mär Tõs Aud Hag Juu JMd VJg Sim Plt deskr tuli `kalts|stik üle aja Khk; `veskas mind `vankri `pääle `kalts|sti Rei; katk üppas - - `kalts|sti `kalts|sti ülesse Hag; üppab `kalts|sti üle aa JMd; ta läks siis nigu `kalts|sti üle värava Sim **Vrd** kalts⁵

kalts|tükk `kalts|tükk Mus Han Juu VJg, `kals|tükk(k) Krj Trm, g -tüki (kootud) rinnaesine `pääslasel on `kalts|tükk `kaelas Mus; `kalts|tükk - - iest nagu maniski - - `kukla taga käib `kini VJg || hilp, räbal Küll see tüdruk oo enesel kalts|tükk `selga aan Han

kaltsu, -s `kaltsu, `kaltsus Ris Nis Hag kalkvel(e) sil'mad vee `kaltsus Ris; silmad läksid vee `kaltsu Nis

kaltsu|ajaja kaltsukaupmees nüid põle kalsu `aajud ega midagid Muh; kalsu `aaja toob `kaussa Juu

kaltsud → kaltsad

kaltsu|kaup|mees maal ringi sõitev kaltsude kokkuostja kaltsukoupmihed, need `tahtvad `kaltsusi Jäm; Pihkvast käisid kaltsukoupmid Rei; kalsu kaupmees tuleb ja `korjab narud ära Vän; kalsu `kaupmed ehk kontsuot'sikud, nied `ot'sisivad vanu `asju Kad **Vrd** kaltsumees, kaltsuotsik, kaltsuvana

***kalts|suma** ipf (ta) `kaltsus Hlj Rid deskr poiss aiva `kaltsus teisel kääs Hlj; obu läks nii et `kaltsus

kaltsu|mees kaltsukaupmees – Jõe S Tõs Juu Se kaltsumed kõivad sageli, `tahtvad `kaltsu `saaja, müivad `kaussisid Khk; keisid ikka kalsumehed ja arjamehed Jaa; kaltsumed köesid, `kaltse eest sai `vaangu Tõs; ärä pane näppu suhu poiss, vata kalsumes tuleb, viib su ää Juu

kaltsu|otsik kaltsukaupmees kaltsuot'sik ot'sib `rämpsu, annab `kaussisi `vasta Kad; kaltsuot'sik, nied `korjasid obuse saba `jõhvise ka HljK

kaltsu|riie kaltsulõngast kootud riie kõik arutse, riiet ja `kootud [asju], `pañdi villade sekka, `tehti näppe `lõnga, näpperiiet, kaltsuriiet Aud

kaltsutama kaltsutama Jäm Khk(kalsu-) Pha VII Hi(-dama) Mar Han Ris(-o-) Jür hooletult ümber käima; raputama; solgutama ilbud kalsutavad kui keib Khk; äi anna teiste käde [asju] ää kaltsuta VII; Lapsed kaltsudavad mürades oma `riided `selga εε Emm; Lapsed tahvad `piissid `loomi kaltsutada Han; tuul kaltsotab võrgud `kat'ki Ris

kaltsutis *kaltsutis* g -e inimene, kes oma asjadega hooletult ümber käib *See kaltsutis ei oska oma riidid oida, jooseb pial -- kaltsutiste aasad oo kõik segamini ja korratud Han*

kaltsu|vana kaltsukaupmees – Mih Tõs Khn *kaltsuvanad köisid -- tahtsid kaltsa, kaltsude eest sai paelu ihusaid nõusid Mih; kalsuvana tuleb ja viib su ää* (lapse hirmutamiseks) Tõs

kaltuk *kaltuk* g -i söim *oled justku kaltuk Hää*

kaltu-kaltu *kal'tu-kal'tu* häälightsus sigade kutsumiseks *kal'tu-kal'tu, sii oli vanasti sigade üüdmine Mär*

kaltunalõ, kaltunan *kaltuna|lõ, -n* Lut sassi, sassis *pää kaltunalõ l'ätt är vannunu_kõvastõlõ kokko* Lut

kaltus *kaltus* g -e PJg Ris KJn seeliku toot; *volt ku õmlemese aegu jäeb riietesse volt, ku ei soa sirgeks pressitud, jäeb kaltus Ris; aluskuue kaltus KJn*

kaltvahter *kaltvaht|er* Tor, -re Trv halastajaõde *kaltvahter keib kliinikus valge rüüd sel'gas, punane rišt rindus* Tor

kalu¹ *kalu* Muh Khn *kae kalu, üks suur valge kord olle üle silma, seda arst ütles et olle kalu peal* Muh; *sil'mä kalu Khn Vrd kale¹*

kalu² *kalu* VNg Lüg Vai Rei LNg Rid Hag Jür JMd Koe VJg Kod kolu; *kalts küll sie käib kilus kalus Vai; vanad kalud ei sünni enam sel'ga Hag; vanad kalud ja kolud, mis kuhugi ei kolba JMd; korja omad kohud kalud kokku VJg*

kalugane, kalugine *kalugane* Mus, *kalugine* Khk *kalevine kalugane riie oli teinepoolt siile ja teinepoolt küljest karune* Mus

kaluk(as) *kalu|k* g -ga SaLä, -kas g -ka Kaa Pha VII *kalev kalugaks üitasse sihand libe riie Khk; naistel olid abud allist tüssist, punased servad olid kalugaga tehtud; kaluk oli villane tüma riie* Mus; *Kalukast tehtud püksisi andas kiskuda Kaa*

kaluka|varas *kaluka* *vargad oo, kes teiste noodadest kalu varastavad* Aud

kalun *kalun* g -a Se Lut, *kolon* Vai suur kirves suur padi kirvess, *kalun; kalunaga lahk puid* Se

kalupsti *deskr pulk l'ätt sissi, kalupsti* San

kalusi *kalusi* VNg Lüg *kalasi kalusi ja käbi olivatta ikke vergo kudumise juures VNg; kodusimma ikke niisama kalusite pääl* Lüg

kalus|puu *kaluss-, kalluspuu, pl kalsspui?* ree külgpuu – Lut

kalv¹ *kalv* g *kalva* tihe punane villane riie; *kalev ise tehti kalva, veedi valge villane riie, kooludadi maera jää katlas, siis aedi madara juure katla, siis oli kalv valmis, oli ta punane* Emm

kalv² *kalv* g *kalvu* Jõe Kuu kelme *pluomi nahk on kalv, sea pluomi rasva pial on kalv Jõe; kohu kalvud lähtäväd katki Kuu Vrd kalve, kalvunahk*

kalve *kalve* kile Reväst *oma mau kalved katki suure tostamisega Kuu Vrd kalv²*

kalvane *kalvane* kalvast tehtud, *kalevine meitel oli kalvane krae, kalvast kraed olid kirjudat, seisid püsti ümber kaala* Emm

kalva|punane *kalva punane oli väga äre punane, übad olid, sukki värvidi* Emm

kalvasnek → kalbasnik

kalvu|nahk = kalv² Jõe Kuu *ohuke nahk sea rasvadel, pluomidel on kalvu nahk Jõe kalõht- → kalõt-*

kalõlik *kalõlik* kalgi südamega – Se

***kalõline** pl *kalõlitsõ* kalgi südamega – Se

kalõ|peräline *säng om õks kalõperäline* Har

kalõstuma *kalõstu|ma* Kan Rõu, -mma Plv Vas

1. kuivaks muutuma; selginema (ilmast) *pilve_kalõstusõ* är[?], *ega sadama ei nakka*[?]
Kan; *ilm nakass kalõstumma jo* ei sata `vihma ei lummõ Vas **Vrd** kalõtumma

2. tahkuma *leib um är* kalõstunu Rõu

Vrd kalõtama

kalõstõ *kalõstõ* Har Se tugevasti, kalgilt *tujud saat kattõ`muudu pihmekeste ja kalõstõ üldä* Har

kalõtama *kalõtõmõ* San, *kalõtama* Urv Röp(*kalõhtamma*); part *kalõhhanu*[?] Lut selginema (ilm, taevas); kõvaks muutuma *ei_kalõtõ midägi ilm, ta_m ku_pimme* vihma meri San; *leib kooni olõ_i kalõhhanu*[?], *um hüä makus* Lut **Vrd** kalõstuma, kalõtumma

kalõtumma *kalõtumma* Har, *kalõhtu|mma* Plv Vas Se(-ma) kõvaks, kaledaks muutuma; selgima (ilm) *sijp om_õks jo õigõ häste_kalõtunu*[?] Har; *leib um är* kalõhtunnu[?] Plv; *lüü pilve*[?] kuivass, *ilm kalõhtuss är*[?], *ilm lätt kalõss* Vas; *maa kalõhtu*[?] ar[?] Se **Vrd** kalõstuma, kalõtama, kalõuma

***kalõuma** kõvaks muutuma *kalõunu laib* Lei **Vrd** kalõtumma

kalõvanõ *kalõva|nõ* g -dsõ Har, -tsõ Vas Se; *kalõvõni* Krl kalevine *ma_lasi kalõvadsõ* *jaki ummõlda*[?] Har; *kiä ol'l rikaás, siss tyy õst iks kalõvatsõ`sukmaáni* Se

kama¹ *kama* eL u Lüg Vai eP kamajahu; toit kamajahust ja (hapu)piimast *kama on`pruuni nagu`kohvi, midä appu`piimägä`süüä* Vai; *kama oo ua jahust ja`paksust piimast`tehtud söök* Tor; *ohra jahudest ja apu piimast tehakse kama* Juu; *kama on mul'gi toit* Kos; *kui`miinti`surnud`valma,`aanti kama. `surnu`val'vjad tegid kamass nagu kãkid pihun* Kod; *kama sehes on`ernid,`kaeru, odre, ube ja mõni paneb rukki teri kah* Äks; *kama om siss ää, ku [selle] piimä`sisse tett, mis koore alt är võet* Hls; *kama om rammuss toit, sääil om kõik vili kyyun* Ran; *meie rahvass`õpseva`mul'kest, kudass kama tetäss* Nõo; *vetel`ol'le tolok, paks ol'l iks kama* Võn; *kañebi ja`herne suhruti`uhmprõn vällä*[?], *vãke ka_`paanti manu*[?] -- *siss pit'siti`määtsä ja ol'l kama val'miss* Har; *kaarakama ni`hernekama`pit'stedi kokko,`pit'stedi`määtsä* Vas; *sakõt kamma tetti ja`mõlli tetti* Se

kama² *kama* Lüg Jãm Mär Kse Trm Krk

1. praht, prügi, risu *meri ajab kama. kama on`niisukene kui aganad vai vanad mädänend rohod;`samble kama ja liiv, mädänd kama, puu on siest mädänd ja pien nagu puru; maas õli suur kama`unnik puha* [kui nahku koogutati] Lüg; *suurt mere kama ning rüga, puu rüga,`kõrka purusid, ane`eina ning muja puru, keik üks mere kama* Jãm || *sij ein lää puruss, ku ein ku kama juusk maha`müüidä viglavart, ku sa`kuhja tjit* Krk

2. segu; soga *mis kama sa nüid seal keedad, ei sa saa isegi enam aru. teed siin va igavest kama, teed lohaka töö* Mär; *see nagu kama, sünnigi`süia* Kse; *ü k s k a m a* ükskõik, ükspuha *üks pagana kama kõik, kuda see elu läheb* Trm; *ole ää või kuri, sij om üitõ kama puha* Krk

kama³ *kama* Muh Amb Sim ramm; pekk *seal on seda kama peal* Amb **Vrd** kamu¹

kama|jahu *nisud ja odrad ja rukid ja`erned ja kõik`aetse kokku ja tehasse kama jahuks* Muh; *segan koort ja`piima ja segan kama jahu`ulka ja söön* Ann; *vanass javateti*

vakade`viisi kamajahu Kod; kamajahu tetti segä villäst: `kesvist, `kaarust, röest, `ernist ja oest. kui `olli, `panti nisuusit kah Hel; õege vanast -- `olli kamajahu sõkõlde sehen, läbi sõgla sõgelsit esi Nõo; kama jahu `panti külmä vii `sisse, tuu ol' tolohk Plv; kama jauhast tetti `mölli kui paastõti Se

kamak *kama|kas* RId Pöi spor L K, Trm, *-kass* San Krl, g *-ka*; *kama|k* g *-ku* Trv Puh Nõo Ote/g *-ka*, *-gu* V(-ko Röp) suur tükk, kantsakas `leiva kamakas VNg; suur lume kamakas Vän; mulla kamakad olid saue moa pial Kos; suur kamak liha Trv; `panti ikke suur kamak liha üten Nõo; Anna_latsõlõ pudru kamak kätte Urv; oi mäüne kamak kätte käänet Se **Vrd** kambakas¹, kāmakas

kamakul *pime kamakul* Pöi Muh hämariku eel **Vrd** kahmakul, kamukul

kama|kääkk piimast ja kamajahust segatud ümmargune kääkk vii karjatsele kamakäkku `õhtuodussase Trv; `säantse koore `järgmise piimä `sisse om tett kama käki Hls; ku kamakäkki tetti, siss `panti iks `rõõska kuyrd sek'kä Nõo; paksost kamast tetäss kääkü? Röp **Vrd** kamamääts **-kört** piimast ja kamajahust toit – Nõo

kamal *kamal* g *-u* Hlj RId(g *-a* Jõh; n, g *kamalu*, *-o* Vai) Sa(g *-a* SaLä Kaa Krj) Muh L K(g *-a* Juu Kad Plt) I Hls TMr, g *-a* Trv; *kammal* g *-o*, *-u* Hi, *-u* Juu, g *kamale* San; *kammal* g *kamala* hv Vas Se kokkupandud peod millegi tõstmiseks, mõõtmiseks *kamaluga* `mõedeti `siale Vai; *kamalaga* `pandi ikka vakale `peele Ans; neid oli üsna *kamalaga* võtta Khk; kaks kätt kogo on *kammal* Käi; kaks *kamalat* `tangusid Juu; kui *kamaluga* võtad, siis kahe `kääga, ühega võtad pihutäie Sim; [pillaja] pillub *kamaluga* raha `väl'ja; näpidega võtab, *kamaluga* annab (helde) Trm; *kamaluga* tõssid kilimitu jahu täis, ku `leibä segäsid Kod; *kamal* on kaks peo kokku ja see täis `soola või jahu Plt || peotäis; peo `peoga `kestasse leno, *kamalo* `sesse `kestasse Mar; *kamal* om üits peotäis. võt's *kamaluge* `ernid Pst **Vrd** kahmal, kamalik, kamalutäis

kamala|pulber (arstim) *kamala* `pulbri `anti `lastele, pidi `ussid `vällä ajama Lüg; *Kamaala* `pulbert ma tõi apteekist -- see oli viigu vasta Khk; *kamala* `pulber om `seante `valge, sij puhastep kiha ärä Krk

kamala|täis → kamalutäis

kamaldama → kamandama

kamalik *kamali|k* g *-ku* Kod Äks Nõo TMr, g *-gu* TLä kamal; peotäis võta *kamaliguga*, sij on iki üte `kääga, pane üits *kamaligu* täis jahu Ran; võta *kamalikuga* ehk *ruhimiguga*; mõni `ütleb kamalik, mõni `ütleb ruhimik Nõo

kamalu|täis viis *kamalutäit* pani kalu ja *kamalutäis* `suola Jõe; *kamalu* täis jahu Hlj; `andas *kamalu* tääve `marju `moole Khk; ju `arvas *kamalutävest* küll olad Kär; ma vetan ühe *kammaltäie* Phl; pane üks *kamalu* täis jahu iga loomale PJg; ei mul põle muud moad kui *kammalu* täis Juu; pane paar *kamalu* täit aganaid ja paar *pihutäit* jahu Lai; anni talle *kamala* tävve peris Trv

kamama *kamama* kobama mis sa *kamad* Rei

kama|mulk Helme mulk `El'men `ol'li *kama* mul'gi, *Vil'ländin* uba mul'gi Hel

kama|määts = kamakääkk *kamamäädsä?* om `väega hää süük' Har; *kausih* ol'li *kamamäädsä?*, ega üt's võt't uma *pioga?* Vas

kamandama kamandama R(-mma Vai) eP(kamm-) M(-deme, -teme) T(kamm- Ran Puh Ote; -dõmõ San), V(kamm- Har Rõu Plv Vas Räp; -mma Rõu Räp), kamaldama Kod, -deme, -teme Krk Hel, kaamandama Khn, kamandõmõ Krl, -eme San

1. käskima, käsutama, käsklusi andma `kuida `kallaspappi kamanda, siis vedäväd `nuota `ümber Vai; kamandab teiste `perse taga alati Khk; kui obu vau seest `väljas, siis mihed kamandavad, et astu vagu Käi; kamandab töölisi Tor; soldatise kamandatass Hää; ise tegi vähä tüöd, `rohkem kamandas sulaseid ja tüdrukuid Kos; kamandas õpetaja proua klaverid `mängima Jür; külakubjas koa kamandab Iis; kamandap nigu `kindral Nõo; ma kamandi kõik tüü mano Se

2. talitama, toimetama, korrastama, askeldama, õiendama `süia teha ja `luomad kamandada Jõe; mõni ikka katsub kamanda ka oma maja VII; raudkäsi ikka kaamandab, temä ikka nagu nuõriku selsiline Khn; tämä kamaldab kodo - - süädäb sigu ja `tal'tab eläjid Kod; oless mul ike nii `tervust, et ma esi `endä ijst `saassi kamandada Nõo; esä kamañd hobõstõ man Kan; mul om kah pal'lu kammandamist, ütte ja tõist, pal'lu tüüid Har; ma_kamañdi all sanna man, küt'i `sanna ja Vas || kaubitsema, sahkerdama kamandab munade ning `villadega, sihantse kamandamisega ta toidab ennast Khk; kamandas endale paelu `(k)raami kokko, `einu ja `vil'lä KJn; kamaldess midägi `asja, kas müvvä vai `osta Hel; `naksiva riigi kraamiga - - kamandama Rõn

3. kurameerima, amelema; sugulises vahekorras olema nied `tütrik ja poiss kamandavad kahekesi Jõh; `mõisa ärrad kamandasid jälle ned tüdrukud ära Põi; kamandab piale tüdrukitega, poisid tegid vallatust ja kamandasid tüdrukid Mär; lit'sikad tüdrukud, kõege naeste mestega kamandavad Kad; naene kamaldas `võõra mehega, `koj'jas võõrassega lapse Kod; nakass kamandama naese mestega Rõn; vanast tohe es koolilatsõ? nii pal'lo kamandada nigu nüüd tetäss Räp; k a m a n d a j a kosjasobitaja vana naise om nii kamaltaja - - viinaviije ja `kulleje Krk

***kamandelema** kamandama Parun - - kävi `pellul, kamandeli - - `tehkä `aeva `rohkemb tüöd Kuu

kamandus s < kamandama se ju tema kammanduse all se maja Ris; udsin om soldati kamanduss Pst; üts kamalduss ike, kas sa midägi müüt vai ostat Hel; kõik kammanduss jäi üü pääle Vas

kama|puder [heinaajal] andas `leibä, kama `putru süümajas Hls

kamar¹ kamar g -a Kuu Sa Mär Hää K I M(g -e) Ran Nõo Har Rõu Plv, kammar g -a Rei Ris Juu, g kamara T(-õ San) V(n -r; g-u Räp); kamaras L Hls

1. maapinna rohujuurtega läbikasvanud pealiskiit; murupind juured kõik kamaras koos Khk; Paljas must muld, seal (karjamaal) pole kamart koa änam peal, see koa juba `loomade `nahkas Põi; soo maal `pandi kamaras enni [uudismaa harimist] põlema Vig; maa `kirvega raiuti kamaras piält katti Var; sead `tõnguvad keik maa kamar pahampidi Ris; kui kamara suad piält ärä, on `kergem `kruavi lõegata Kod; ka (kas) vili om pääl või om kamaren Krk; taani adral `ol'li sahk ijn, tju lõegass kamara veere ärä Ran; lõika kamar ärä pääl, siss saame `turba kätte Nõo; [adra] nõna pääl `olli väits, kes kamarat puruss lõigaß Ote; ristkhaina söödül om kõva kammar' Se || (paakunud maast) maad jäävad kamarasse - maale `tõmmab nagu nahk `peale, kui `vihma tuleb ja siis tuleb jälle äkitselt

`kuiva VJg; maalõ om põvva peräst niu[?] kammar' `pääle tullu[?] Krl || külmunud maapind, õhuke jääkirme – Kuu Vrd kamarik¹, kamarus²

2. seisvale veele tekkiv (roheline) kord; rabalaugaste, kinnikasvava veekogu õõtsuv pealispind urda augud - - kamaras pial sihuke roheline Kse; `veele tuleb `turvle kammara kord `peale Juu; pää on tõmmand kamarad vie `peale VJg; paks kamara kõrd järve piäl Kod; aga raba ei `kesta, sial lä,äb kamar `kat'ki Lai; kamare `pääle läät, vesi kijs üless Krk; suured puud om `järve sadanuva ja kasvapegi järvele kammar pääle Ran; ku läbi kamara `mülkäs vajud, siss säält ei pääse Ote; lätt tu kammar' `kat'ski ja võit sinnä, `sisse är_ka uppuda[?] Plv; kinnikasuja järv, kammar' ol'l joba `pääle kasumah Röp

3. seanahk sia lihal nii paks kamar, `ambad äb aka `peele Khk; sea lihal on üksi kamar, muudel lihal ei ole Mär; karb `võetasse peält ää keebä `veegä, kamaras seäl all Vig; Ei ma saa enam kamarast jagu ühti Tõs; miul küll `ambid ei ole, aga kamara ludin ikki ära Saa; vanal seal on paks kamar Plt; midä vanep siga, sedä paksep kamar Krk; kammar lõeguti peki kül'lest ärä, tollega keedeti kapustit Puh; me keedäme kamardega suppi, ega me kamarit ärä ei `viska; ku `rasva tetti, siss lõegati kamara ärä, kamara rasva masinast läbi es lähä Nõo; Kamaraga_liha hoiuss suvõss parõmballõ alalõ[?] Urv; tsia lihal um kammar', muul eläjil um nahk Rõu || pekiliha laih lihakõnõ ol'l õnnõ, es olõ es kamarat suurõst Röp || inimese `kohta ikke õetasse koa - - naha kamar `katki. põle sügav aav `ühti PJg || fig sul on õite paks kamar kaela peale `kasvand, et sa nõnna vastaline oled VJg

kamar² kamar|as, kamar g -a Mär Aud Häa Saa, kamara Vai

1. (vänge lõhnaga sootaim) kamara `kasvavad suos, miä näid en `tunne küll Vai

2. kamaras, sellega sai kollast [värvida] Aud

3. (samblik) suu kamar on männä metsa all, nõnda ku rabisab `jalge all Saa

kamar³ kamar Põi VIPõ, kamar|as, g -a Pä kanarbik kamaras kasub raba ja nõmme maa peal - - `piskse roosa õiedega Aud; tõime kamarid ja kadagid Pär; kamaraga värviti `lõnga PJg; kamarad `keevad kollast `väl'la Pil

kamar⁴ kamar kobar `Rastuvi `kartulid - - `palju `kasvas all, maa `i-lmatu kamar kõhe Jõh

kamara|rasv pekk, pekist raiumise teel saadud rasv – Hel T Urv kamararasu `raoti mollin `turba `lapjuga peenikesess, `panti `tünni Nõo; `kartli suppi ka tetäss - - kamara rasvaga Kam; kamararasu `panti iks alati `tõnni ja sularasva jaoss `olli tõne tõnnOte; kamararasõv om tuu, mis pek'ist `Ysaetass Urv

kamaras → kamar^{1; 2; 3}

kamara|sammal kamara sammal tuleb seisu vee `piale, roheline sammal Kse

kamarbik kamarbik Tõs Sim SJn, kamarpik Koe, g -u kanarbik kamarbiku mesi on esimene mesi Tõs Vrd kamardik, kamarik²

kamardama kamar|dama JMd Nõo Kam, -deme Hls Hel

1. kamaraga kattuma maa om ärä kamarden, söödiss kasunu, kamar pääl Hel; kui [põld] ärä kamard, `jäeti karjamaass Kam Vrd kamarduma

2. maakamarat eemaldama, maad koorima kui süedi mua on kamaras, siis `võetakse - - kamar pialt ära, siis on mua kamardud JMd

kamardik kamardi|k g -ku kanarbik kamardik, tema teeb pruuniks (värvimisel) Tür Vrd kamarbik, kamarik²

kamarduma *kamardum(m)a* VId kamaraga kattuma süüt um är² kamardunu² Plv; Kütisess `võet`eva_sääntse_madalamba² ja `väega är² kamardonnu_maa² Räp; järv kamardu kiñni ar² Se || fig sa ar jo kamardõdat otsani, sul om jo kihä är kamardunu [kes vähe saunas käib] Se **Vrd** kamardama

kamarik¹ *kamari|k* g -ku Hls Vas, g -gu Kam maakamar kamarik om maakyyr Hls; `vintske kammar ahd kütisess tetä, aga liiva kamarigust ei saa kütist Kam **Vrd** kamar¹

kamarik² *kamari|k* g -ku LälÖ Tõs KuuK Kad VIPõ Puh(g -gu) kanarbik kamarikuga värbiti, tegi nehukse ilusa kollakaspruuni värbi Vig; kamarikud `õitsevad veel sügise il`la Lih; kui kamarik kangest õitseb, siis on ea suvivil`ja saak Kad **Vrd** kamar³

kamarik³ *kamarik* konarlik tie on `nõnda konarik ja kamarik Lüg

kamarpik → kamarbik

kamarukene üks kamarukene (õige vähe midagi) Kuu

kamarus¹ *kamaruss* sääsk – Se

kamarus² *kamaru|s* g -se mullakamar – Hls

kamas *kamas* söötis mua seesab tal kamas JMd

kamask → kamass

kamass *kamass* R, *kamaśs* Sa Muh Rei L K Trv; *maśs* LNg Vig Nis Juu JMd VIPõ M, *kaamaśs* VJg, *kamass* Rei Trm Lai Nõo Kam Rõn San, *kammas* Kod, *kam(m)aśk* V, g -i, g *kammasse* Trm Kod omaaegne nõörideta kummiriidest kiiluga poolsaabas; haakidega poolsaabas `õstasin omale kamassid Lüg; *kamassid, nee olid `jälle kut poole `saapa `moodi - - mõlemast kül`lest oli must `riide kumm Jäm; kamassid ollid `jalgas, saksa `moodi Muh; kamaśsidel põle pikki `säari Mär; kamaśsidel oo kummid `kõrves ja `pantase `jalga Tor; maśsil olid kummid, nüid on voagid (haagid) Nis; maśsid ja lośsid `jalgas Juu; ega - - muil kui `sakstel old kaamaśsisi VJg; miässe kammassed, kummid kahel puul Kod; naistel ja meestel mõlepi om kamaśsi Krk; Kammass all, kalluśsi pääl San; nuid ol`l naistõ`rahva kammaskid ja meeste`rahva kammaskid Har **Vrd** kamavuale*

kamasse *kamasse* sööti põld jäi kamasse JMd

kamastama *kamastama* kanastama hapu piim võtab korra `peale, akkab kamastama Mär

kamatama *kamatama* konutama, norutama – Lut

kamavuale *kamass kama`vuulmed kummidegä nagu vanass õlid* Kod

kamba → kamp¹

kambak *kambak* g -u Kan Räv pej *kambak om tuu, kes laisast kõñd, kes ütte viisi lätt ku väsiñü² inne* Kan; *kambak ja joodik* Räv

kambakas¹ *kamba|kas* g -ka Kse Pä VIPõ Hls(-k), *kamba|k* g -ga Khk, g -ku, -gu Krk suur tükk, *kamakas meri aeas suured jee kambagad `randa Khk; suurt liha kambakast annab ikke `süia* Tõs; *kambakad akkavad `alla obusel kah Hää; ea kambakas `seepi* Pil; *suur kambak `leibä; obese jala all suure kambagu* Krk; *mõni `siantepaks ku kambak* Hel **Vrd** *kambas*¹, *kamp*¹, *kampsakas*², *kandak*

kambakas² *kamba|kas* g -ka Khn Hää

1. puust või rauast täisnurkne laeva lae ja seinatugi; tugev nurgaga puu, mis saadakse tüvest ja sellest väljuvast juuretükast *Suurõmad männad piäme üles `juurma, kambaku taris* Khn; *ekpa`k `siutaks ema pääl kambakaga* Hää

kambal → kampil

kambas¹ kambas g `kampa lumekamakas Ovone ei saa `juossa, `kampad `korjovad `jalgude `alla IisR **Vrd** kamp²

kambas² kambas g `kampa Rei jalg `Pistis siit `leikama, nenda et `kampad `vilkusid Rei **Vrd** kamp³

kambastama kambastama Hi jalaga lööma; ära lööma `veisel sant mood, nii kui `lüpsma akad, kohe kambastab Käi; See on kuri obu, ta võib sind kambasta Rei; kui inimene lööb jäla ära, siis kambastab Phl

kambel `kambel g -i Vai, g `kambli Trm(`kambal) kammeljas `kambliil on kõhualune sile, peal on suomus Trm **Vrd** kammel¹

kambeldama kambeldama sahkerdama, mehkeldama; liiderdama Ooratäkk on sji, kis oma naise juures elab ja teistega `aelab, kambeldab Hää

kamber `kamber g `kambri R S Mar Kse Han Khn(-õr) K I, g -e Käi Phl HJn Koe; kammer Khk, g `kambre Kul Kei Hag Rap Ann spor M, T, g -i Äks Hls Puh, g `kamre L Ha VIPõ, -i Põi Rid Han Var Tõs Kod Äks Krk; `kammer g `kambri R(`kammar Kuu, `kammeri Vai), -re Kos Jür HJn, g `kamre LNg Juu Kos Jür Ann Tür Pee Plt KJn Krk; n, g `kambri Jõe VNg Lüg; `kammõr Ran Ote San, -r V, g `kambrõ; n, g `kambrõ V(-i Rõu)

1. rehetoa otsa ehitatud (kütteta) eluruum, u tuba meil õli `reie tua `õtsas kaks `kambri Lüg; löövi ja tua vahel on `kamber Ans; tuba nenda rügine, lehme param `kambri; kirgu koda kutsutase `santide `kambriks Khk; ahu taga `olli pisike `kamber Muh; [mõisas] oli tühi `kammer, trellid ees Mar; kammer oli `puhtam, tuas oli rihi Tõs; iga tiumehel oli üks `kammer. `kamre ies oli koda ja `kõrvas `sahver Kos; üks oli ies `kamber ja teine oli tagant `kamber ja rehetuba oli kolmas Amb; rehetare õli ja kammer, ei õld tubasid Kod; `kambrid olid otsas, rehetuba `keskel Pal; vanast `olli rehetuba ja eigä säääl kammert kõrval ei olnd KJn; vanast olli `kamre puha: suur kammer, taakammer, ahju perä kammer Krk; peremiist `pernaist ja latset `ellivä `kambren, tõese olliva taren Ran; tagumatsel `kambrel olli laudpõrmand all, aga edimätsel `olli maapõrmand Nõo; ku ma tütärlat's ol'li, sõss te'ti `kambrõ?, tooni `aoni `el'limi rehen Krl; tarõ kammõr säääl `el'li perremihe ja `pernasõ? Har; muuga? eläse `kambrõkaistõ siseh Se || moonamaja kui minu isa oli `sündind, siis oli veel Kursi mõisas kaks `kambred JJn || koerakuut kut's ježi `amma `kambrõdõ Lei

2. ait `iesti `kieless `aidad, aga rannass `üöllä `kambrid Kuu; ega `kambris elätud. seal oli leiä taŋgas ja karduli salbed ja piimä pütid Mar; üle õue kammer Mih; õue kammer HMD; vanal aal `üiti kammer, nüid `üitakse ait Kei; mine_tyy `kinda_ `kambrõst, ma_naka kerikudõ minemäde Har || sahver moned `ütleväd `kammer, `pienemäd inimised `ütleväd `sahver Vai; kammer oli pime put'ka, kus oli kül'mem Jür; mine tuu? `kambrõst `leibä Se

3. neljakandiline kividega täidetud alus või kast igas `kamres on ligi kuus kupikud kivisi. ku `laeva `väl'la (merre) `aetaks, siis piab ikki kaks kammert olema, üks paremal puul laeva nina ijs, teine vassakul puul Hää; silla `kamre olli kivedega täüs täüdet Krk; kammõrdõga silla? Krl

Vrd kambrik

kamberdama kamber|dama Vai/'k-/ Muh Kod, -tem Krk, -deme Hel, kambõrdama Ote, -õmõ San, -õma Kan komberdama `kaige `päiva `mutku `kamberda jala pääl Vai; obu

aga kamberdab`peale ühest kohjast`teise Muh; muko kamberdab nagu vana juadik Kod; tal vigatse jala, lää kamberten iki Krk

kamberts *kamberts g -i komberdis õige kamberts tõine, jala om kõva Krk*

kambiilama *kambiilama katki kulutama, hõõruma`Lainega kambiilas kubu`nüöri`katki Kuu*

kamblik *`kambli|k g -ku Ote Plv sõnakuulmatu, kangekaelne (laps)`väega`kamblik, jonnikass Ote Vrd kammõlik*

kambrik *`kambrik Mih, kambrik Kod, kamrik,`kamrik Mih Trm Kod, g -u*

1. väike kamber *mes sa itked siin, kas sa et või kodon`kamrikun`õlla Kod*

2. väike, elumajaga sama katuse all olev ait; *sahver kamrikus oli liha ja või`vaangad ja piimavaang Mih; kamrikun õlid räted, villad ja niied, särgid, rätakersod Kod*

kambud → kimbud-kambud

kambul → kampil

kambul(as) *`kambul Jäm, -ass Hlj, kambulas Pär kammeljas*

kambustama *`kambustamma lööma äla mene obose ligi, tämä obone`kambusta Vai*

kamel → kammel

kamitsuss *kamitsuss,`kamtsuss judin, värin`kamtsuss käve üle iho, külmä kamitsuss Se Vrd kahmitus, kammistuss*

kamm¹ *kamm g kammi üld (k'emmi Lei);`kamma Vai*

1. kamm **a.** juuste, habemete korrashoiuks *`kammiga`sueta`juuksi siledäst ehk täid maha Jõh; olivad`vaskised`kammid`ennevanast Vai; arvad ja tihed kammid, peenikesega suketse täid maha Muh;`Kamma vanaste ei oln, pia ari oli kammi eest Han; vanasti o'lid vasest kammid Hää; peab olema peenike kamm, kellega täid maha tulevad Juu; pää`suitev kamm Krk;`juussit põeti`käärega,`panti kamm`alla Ran; pääsugidõ om kamm, vanast ol'l pääsugimise ari San; ei olõ kammil`hambõid, pal'lass`luukõnõ. omma maha`kakõnu kõik`Har; kamm ostõti, hara`tet'ti esi_t'sia hara'ssist Vas; riia kamm sõrmed lahe ma`tõmman riia kammigä piä siledäss. küüned one riia kamm Kod **b.** loomade puhastamiseks ja kammimiseks *muist`soevad kammidega, muist`soevad kraasidega, kenel pal'lu elajad on Ris; kammiga suab sitta maha`suetud Hag; obesa kamm Trv**

2. kangareha *`enne`pandi`kammi - - siis`kammist pakkule Hlj*

3. linaraats; linahari *olivatta`kammid,`miska linu`kuprata VNg; läbi kammi raatsitasse`kuprad ärä Vig; kammiga kammiti`kuprad maha Lai; lina kamm, kellega lina silutse Hls*

kamm² *kamm g -i S(g -a Khk Mus Rei) Rid Hää Mar Ris kammeljas kamm on`näšlik, teravate`näšsidega, mõni`lestade`ulkas Khk; kammad o ikka suuremad kut lestad. seljast sured`nästudega oo kammad Mus; kammid on karused, liha pole nii hee ka kui`teiste`lestadel Phl; ühe kammist saab kahe mehele`süia Hää Vrd kammel¹*

kamma → kamm

kamma- → kama-

kammama *kammima`juuksi`kammama Vai*

kammanits → kumanits

kammask → kamass

kammas(s) → kamass

kammel¹ `kammel g -i RId(g -e VNg), kammel g -i LNg, g -a Rid(-l), kamel g `kamli KÄi Phl, kammel, `kammel g `kambli Trm kammeljas `kammele sai `nuodaga `tombada VNg; kammel' - - oo `suuri `nastu täis, egavesed purakad Rid **Vrd** kamm²

kammel² kammel KÄi Rei Saa Juu JMd Amb VMr Kad VJg/-l/ Sim Äks Puh, -õl Kan, kamel R IisK Trm Saa, g -i; g kammila Ris kummel kamelitest tehasse tied ja `juuasse Lüg; va's on üks kumelil ja kamelil. kamel on ühe `aastane taim - - `valgete `eiltega IisK; siin kasuss pal'lo kammõlit Kan

kammel³ kammel g -i "vee peal olev laeva dokk" ku kammelid vett täis `lastaks, siis ta läheb `põhja, siis laev `pantaks tal pääl, siis pumbataks vesi `väl'la, siis ta tõuseb tükkis laevaga üles Hää

kammelaad → kammlaad

kammela|nökk lestanoot `kammela nokk on kahe aruline - - taga `otsas on suur pikk kott Jõe

kammelapp `kammelapp g -lappi VNg Lüg lest, kammeljas meres on `palju `kammelappisi VNg; `Kammelappid, `viltu `suuga lappergused kalad Lüg

kammelas `kammel|as Jõe, kammel|as Muh Emm Kei, kamel|as Rid, g -a kammeljas kui `kammelas on kilu`vergus - - `vergud on `noitunud ära, ei `saada kahu, `saadab `kammelaid Jõe

kammelatt (riidesort) kammelati seelik oli vikerkaare värviline Amb; kammelati kalevist teha `riideid VJg

kammeli|tee kammeli- Amb JMd VMr Kad Sim Puh Kan/-õ-/ , kameli- R, kammel-, kammeli- KÄi Rei Juu kummel; kummelitee Kammeli teed `panti loua `pääle, kui ammas valudab Rei; kammeltee on ia kui on krambil Juu; tierajal kasvab kua kammeli tied JMd **Vrd** kammetee

kammeljas `kammel|jas Jõe Hlj Jõh, kammel|jas Krj Rei Mar/kammel|las/ Mär Ris Juu Kos JMd Kad VJg Trm, g -ja, g -i Jõh lest; kivikammeljas `kammeljaid saab `kuivatada ka Jõe; väiksemad oo lestad, suuremad oo kammel|lad Mar; kammeljadel on knupud `selgas Ris; lai kui kammeljas Juu; taga rannas on `suured kammeljad, üstku paa lauad Kad **Vrd** kambel, kambul(as), kamm², kammel¹, kammelapp, kammelas, kammikala, kammilas, kammlest, kamp⁴

kammel|tee → kummelitee

kammel|tee kummel; kummelitee `kamme`tiedega pesivad ja `audusivad [sügelevaid kohti] Kuu; `kamme teed on meil tua taga küll HJn **Vrd** kummelitee

kammi|kala kammeljas Kammikala oo lesta poolvend Emm

kammil kammil pingul – Lih

kammila- kammelja- `kammila`verku läb (läheb) vimb ja siig ja luhe ja Jõe; `kammilanuot, ta `vieta toist`muodi kui sidä `räimi`nuota ja kilu`nuota; Ka `kammila rivi sise `laskemisel oli oma kunts; `ranna `ääres `naised ja `lapsed `käisite `kammila `vergul Kuu

kammilas `kammil|as Jõe Kuu(`kammil), kammil|as Muh Kei, g -a kammeljas nüüd on `kammilas ia `süia, sügise `puole lähäb `rammusaks Jõe; `Suuri `kammilu `nindagu paa `laudu Kuu; kammilad oo karbased, nee oo `lestade seas Muh || `kammilast `viskama (lutsu viskama) Kuu

kammima¹ `kammima, (ma) `kammin R, (ma) kammi(n) eP, -me Hls, -mõ Krl; `kamma, (ma) kammi Trv Krk Puh Nõo Rõu Vas, `kamma, (ma) kammin KJn

1. a. juukseid kammima `kammiga `kammita `juuksi siledäst ehk täid maha Jõh; mool pæe juba mütu `aega `kammimata `otsas Khk; Vanaste ei `öötud, et piad kammitse, piad `sueti arjaga Han; `tuhka pää, siis ei pea `tohtima pead `kammida, siis pea peab `kõõmama minema Jür; kammin jäu oma juustele sisse Kad; mul om vaja pääd sugidõ, võta? kañm, kammi? `juussiid Krl **b.** loomi harjama arjaga kammitse obust koa Muh; ka obusid ja `lehmi kammitakse Mär; obene tahab `kammida Trm

2. linu kupardama; sugema takkud viel `kammisimma kõik `selle `arja pääl Lüg; `kistasse lina peud, kammitasse `kuprad otsast ära Vig; üks nihuke pink on, `sõnna `otsa lüiakse vanu vikatid, seal siis kammitakse Juu; `peale `ropsimist kammiti ära ja `pañdi `jälle `puntrasse Pee; vaja `kupraid `kammida Lai

3. kulutama sji ant `kammi, kõva rõõvass. nüit ta mul egä päe sellän Krk

4. jooksuma, kihutama (hobusest) see laseb nüid oost `easte `kammida, laseb oost valuga `joosta Juu; `kammis menema, nii et aur taga VJg; siis `lašti tädä `kammi `müüidä `välja, kivi `kuyrem piäl Kod

5. fig kallale minema, sugema `kammisin teist õige. `tarvis seda miest õige `kammida korrale ära VJg

kammima² `kammima jooma, kaanima `kammis eneselle õlut `sisse Jür

kammistuss kammistuss Ráp, kamstuss Se värin kammistuss kääse üle iho Ráp Vrd kahmistuss, kamitsuss

kammits kammits eP(-m- PJg VJg) eL, `kammits R, g -a, g -e Hi L Juu Ann KJn Vil M T, -õ San Krl Har Rõu

1. liikumist takistav seade loomade (peamiselt hobuste) jalgade küljes (enamasti kahe esijala, aga ka pea ja jala või esi- ja tagajala vahel) `kammitsad olivad punutu `metsa `niinist vai `olgist VNg; kaks `jälga kõruti `kindi, see on ko kammitsas Jaa; kut pæe sedaviisi jäla `külge `kinni `pantaks, see on kammits Käi; `pandi kammitsega kammitse Tõs; obused `pañdi kammitsasse. `pañdi kaks esimest `jalga `siuti kokku na mõne rihmaga Amb; eenama peal obene sõi. raud kammitsas oli `üüsi Äks; lehm `pañdi kammitsasse, kui ta oli jooksik Lai; obese ollive kammitsen `siandse koha pääl, kos suur ein olli Hel; kes `väega ull lehm - - `pañti kammitsede Nõo; ku ma viil nuyr ol'li ja nopõ ol'li, siss ma kirbu kiñni_võt'i ja parmu pañni kammitsõdõ Har

2. mingi takistus järve pääl om `kergemp `sõita - - olet nagu kammitsast `valla Trv; `jalgust ja kätest sa olet nigu kammitsen, ei ole `võimu kohegile minnä Puh; nigu kammitsan uma `tüüga Kan; mis sa tah mämmätät, ku su kiil' um kammitsõh Vas

3. kinnitusvahend **a.** kalapüünilisel `reiepuud `nüörige `kinni, `kuuritsa `kammits Lüg **b.** harkadral kured adral. kammitsad või vitsavõrud käesid `õtsa Kod

kammitsema kammits|eme Hls, -ama Vas kammitsasse panema neve kammitseve `tämpes obesid Hls

kammits(e) taba kammits- Trv, kammitse- Krk, -õ- Plv tabalukk kammitsetabadel om jušt keele, kammitsetaba om üte keelege Krk

kammlaad kammlaad Hlj Tõs Saa, -laa' Tõs(-laid) Aud Hls Puh Har, -laed Vig Kse Mih, kammelaad, -laed L VJg, `kamlat(e), -plat(e), -plait Jõh; g -laadi Vig Aud VJg Hls

Puh, -laadi Hlj, -lae Jõh Aud(-laia) PJg, -late Jõh soalaad kammelaad, see kellegä kujutasse, suga oo seäl vahel Vig; tel'le kammlaia vahele pannase suga Aud; suga pandass kammlaadi `sisse Puh

kamm|lest kammeljas Sa kamlest on suur ümmargune, nii karused nästas on kamlestal Khk; Kamlest on suur ömargune patakas, pealt nästiline, vahe naagu lina ari Pöi

***kammos** riie, riidehilp sa kaotad `eese kammossed ää LNg **Vrd** kammukas¹

kammot → kummut

kamm|ratas tuuleveski suur hammasratas `Käimise jõu [hollandi veski] roovi värk soab kammrattast `värkli ja rihma kaudu Pöi; `mäelmine on kammratass Har

-kammu Ls käsikammu

kammukal kamul ta läks ühna pime kammukal Muh **Vrd** kammukil, kamukul

kammukas¹ kammu|kas g -ka Rid PJg vana riie, räbal aeasin kammukid `ümber, vanu `riidid `sel'ga PJg **Vrd** kammos

kammukas² kammukas Mär(-m-), g -ka Vig Kse Han üleannetu, sõnakuulmatu (enamasti laps) vat kus kammukas on, ei tee ärä `ühti Mär; Ei see kammukas õppida viitsi Vig; Lapsed kartvad kammukud Han

kammukil kamul pimedä kammukil `vihtleväd veel Mar **Vrd** kammukal

kammul → kamul

kamot → kummut

***kammöldama** kammöldama perutama mul ol' üt's vana kammöldaja hobõsõrõibõ? - - lät'si `kuurmaga - - siss kammöldu vällä?, is via mitte, muudku `naksõ hennest katõ jala pääle üless `pilma Har || Karjalat's ol' kammöldunu? `vihtalat's ol' vihunu? rhv1 Har

kammõlik kammõli|k g -ku, -gu Vön Vid(-m- Räp)

1. tõrges, kangekaelne, sõnakuulmatu kammõlik ei tõi toda, mis vaja tetä om Vön; om üt's kamõlik, ei `kullõ? sõnna Räp; kammõlik um `kangõ, kammõlik um sääne laisk, sääne `kangõ inemine, taha_i tüüd tetä? Lut **Vrd** kamblik, kammõljalg

2. kade, kitsi; kalk kammõligu `süämega Se; kammõlik inemine, taha_i mitägi anda? Lut

3. halb (ilmast) kammelik ilm, külm ja `vihma satass Vas; kammõlik ilm, olõ_i tää lämmi õi?, sääne kül'mä `perrä Se

kammõljaak sõim kagos om kammõljaak Vas **Vrd** kammõljalg

kammõljalg kangekaelne, kiusakas inimene vana kammõljalg - - mis esi taht, toda tege Räp **Vrd** kammõlik, kammõljaak, kammõljass, kammõlkaal, kammõluss

kammõljass kammõljass g -ja Plv Räp = kammõljalg `assa_kammõljass, vai sa_i_kuulõ_sõnna Plv **Vrd** kammõluss

kammõl|kaal = kammõljalg `assa kammõlkaal Plv

kammõluss kammõlu|ss, -ss g -sõ kangekaelne inimene vana kammõlußs ei võta? määräste opput Räp **Vrd** kammõljass

kammõrdama kammõrdama kohmitsema kammõrdass nii laisastõ Vas

kamp¹ kamp g kamba üld (g `kamba, `kampa R) rühm, salk; parv `kolme `pääle paat ja `neljä mehe `pääle, kuda se `kampa, `artel oli VNg; läksime suure kambaga `teise külase Khk; meil `tehti `kampa õlut Muh; `loome `kohta `öötse koa, et neid oli suur kamp seal

Mar; *oma kamba mees* Mär; *panavad kamba`piale kokku* Aud; *`võt'sime`jälle`e`ndi kamba kokku* Koe; *kamp sa`ndi`ma`rta* SJn; *saap serätse kamba`sisse, siss om ukan kah* Rõn; *suur kamp tulõ`miihi* Se; *k a m p a h a k k a m a, l ö ö m a, v õ t m a; k a m p a s o l e m a, k ä i m a`lüödi nii kahe`kolme`pääle siis`kampa* Kuu; *akkama kahekeste`kampas`tüöle* Lüg; *akka ka`meite`kampa* Vll; *mehed lõid`ühte`kampa,`ühte`nõuse* Tõs; *pal`lu`loomi oli eenämal`kampas* Juu; *näie kamban on enämäss nuared poesid* Kod; *`võtkõ minnu ka`kampa* Ote; *oma`ütte`kampa joodiko`lõönüvä`* Räp **Vrd** kampil²

kamp² *kamp* g *kamba* Mus Muh Var Pä Jür Kad Kod KLõ M San Kan Se(*kamp*), g *`kamba* Jõe Hlj IisR suur tükk, *kamakas`suured jää`kambad* Hlj; *`lained`peksavad jää`tükkideks, puruvad ää`kampadeks* Mus; *muld oo`kampas* Tõs; *lume kambad`jalge all* KJn; *an`d mulle ää`kamba liha* Trv; *tüdruk om paks ku üt`s kamp* Hls; *paksu kamban pilve nagu müüri tõusuv üless; paks suidsu kamp; lõng om paks ku üt`s kamp* Krk; *sõnnik kik`k`kampa`kül`män; emä ku kamp, tüdär kokku`kiskun ku kõng* Hel; *kamp`leibä* Se || *tükk maad sai suur kamp`süütü üless`küntüss* Kan **Vrd** kambakas¹, kampil¹, kamps²

kamp³ *kamp* g *`kambi* R, *kambi* Kod Trm, *`kampa* Rei

1. *kabi; hobuse või põdra tagumine jalg obosel on neli`kampi* Jõh; *hobune lüö tagant`kampi* Vai; *(hobune) paneb kambidega tagass üles; põter lüüb kambiga* Kod

2. *inimese jalg`juoksi`ninda`_t`kambid`käisid`kukla* Lüg; *Sai`mendud`nindat`kambid`ullusid* Jõh; *Kus pistis siit`leikama, nenda et kampad aga`vilkusid* Rei; *Võta kambid selga ja padavai* Tartu poole Trm

kamp⁴ *kamp* g *kamba* kammeljas kambal oo kõvad naastad`selgas ja suurem ku kamelas Rid

kamp⁵ *kamp* g *kambi* kinnitusvahend **a.** sisselõige murispuul, kuhu asetatakse sarika kabi *vanal`aal`pandi talb unga ja kambi vahele* Muh **b.** masti kamp (auguga puupakk paadi põhjas masti kinnitamiseks) Tõs **c.** puupulk adra vandal – Var

kamp⁶ *kamp* g *kambi* Var Tõs, g *kamba* PJg voki kabi *kamp ja krui, millega keeretse`kampi edesi tagasi* Var **Vrd** kamps⁵

kamp⁷ *uperpall`lapsed`lüövad`kampi ja`kuuti* Vai

kampadi *deskr ku ta ülejala kukkass,`kampadi`kampadi* Krk

kampil¹ *`kamp|al`g`-la* PJg Tor(n kambal), *`kamp|el`g`-le* SJn pank, *kamakas jää ja mulla`kamplad* PJg; *`kempel`-`-`obuse jala`alla`akkab sula lumega* SJn **Vrd** kamp²

kampil² *`kampal`kamp`varga`kampal; läks kua neie`kampali* Kod

kampil³ *`kampal`asi* (segane asi) VJg

kampil⁴ *kampil`peksma, lõõma`Hi jalaga peksma, lõõma`akkas`kampal`peksma meest* Emm; *mees lõõnd teda`kampal* Rei

kampalas *segi, sassis`kõnnib`juuksed`kampalas ja sarikas* Lüg

kampama *`kampama* Emm Plt Nõo Rõu, *kambata* Nõo, *kambada* Rõu *kampas olema, tegutsema`kampap tõstega`ringi, üten joova* Nõo; *Noorõ`inemise`_`kampsõ`* Rõu

kampanesa *kambaga, kampas`Rääkisid`kampanesa* Kuu

kampar *`kampar`g`-i,`-a* Kuu, *`kampur* Hlj raskus võrgumärgi küljes *Kupp on külillä, pane`kampara ala* Kuu

kempel¹ *`kamp|el`g`-li* tullipakk laiva`parda küljes oo tolli`kamplid. kõvast puust`tehtud. raud`tollidel pole tolli`kamplid tarist Khk **Vrd** kamplipuu

kampel² → kamper

kamper (variante:) `kamper, `kampver, `kempel, `kampul, `kampviir, `kampur, `kampus (apteegiravim) `kambvar on `niisukaine roho, midä `panda `viina sise Vai; pane `kamper `amba peale Rei; `kampust pannase piirituse `sisse ja sellega määritse `aiged ja `paistust Tõs; `kampus on ea rohi, sai viina ulka `pandud. `kampus oli ea kõhu rohi Juu; `anti `kampvarit `sisse ja sie jahutab `luoma siest Amb; `kampver, üks `valge rohi, `võetasse, kui siest `lahti on VJg; ku kõru õige valuts, siis pane püüm `villege `kampust `siissi Krk; sorogohka `viina - - panep teräkese `kampviird `sisse Nõo

kampima¹ `kampima Lüg(-ie) Vai Muh, (ma) kambin Mar Kse Tor VJg käima, kõmpima; tampima `lapsed `kampivad `justko obosed Vai; akkame aga `kampides minema Mar; kambib saabastega mööda tuba Tor; komberdab `minna - - kambib kohe `menna teine VJg Vrd kampsima¹

kampima² `kampima, (ma) kambin Hää Saa kurameerima Poiss ja tüdrik kambivad, oiavad `ühte Hää Vrd kampsima²

kampjalg tõntsi astumisega hobune obone on kampjalg, ei lähä edesi `ästi KJn

kamplima `kamplema, kambelda Trm Lai rahutult liigutama, trampima obene `kampleb, tahab minema akata Trm; lehmad `kamplevad, ei saa `lüpsa Lai

kampline `kampline IisR, -lene Tor, g -se tükki, pankas Siin on nii `kampline moa, et `kurgid siin küll ei `kasva IisR; `kamplene ein oo talve kuhas Tor

kampli|puu tullipakk tol'li `kampli|puud Khk Vrd kampel¹

kampol (variante:) `kampol, `kampul, `kampvu(u)l, `kampvol, `kampool, `kampuur, `kampvuur, `kampuñ, `kampoolum, `kampoolijon, kambul okaspuuvaigust saadud vaikaine `kampooli pannasse seebi `sesse kui `seepi keedetasse Mar; `kampoliga määritse pilli `poogenid Tõs; `kampul on ka pia asi [seebikeetmisel], muidu ilma `kampulita nagu jää `tükiiga pese Ann; kambul one siäbi õma Kod; Pañni mi_ `kampvuuli ka `sisse, siss nakaás `sijp `väega vatutama Rõu

kampool(ijon) → kampol

kampoolum → kampol

***kampreht** aab tuhat `nelja obuse `selgas, siis `öötse et, küll see `kamprehi ao aab Muh

kamps¹ kamps Lüg Sa(kamss Khk) Rei Kul PJg Pst, g `kampsu Lüg, kampsu Jäm Khk Rei Kul(-o) PJg Pst, kampsu Khk(kamsa) Kaa VII Rei

1. pamp, komps pane kamps kogu ning aka minema Khk; suur kamps `selgas Rei; pane `eese kampsod kokko ja mene menema Kul

kamps² kamps g kampsu, kamsu Nõo, kamps g kamsi Plv tükk, kamakas aänd hää kamsi `sijpi Plv Vrd kamp², kampsakas²

kamps³ kamps g kampsu Põi L

1. lihavus; ramm Sel inimesel oo `kampsu pial Han; sellel loomal oo ete `kampsu `peale `aetud Mih; ea kamps peal, ramus loom Aud; `Vaata kus sellel on `kampsu, aga nahavahe laiskust täis Hää

2. varandus Tal on pailu `kampsu, tal on igat `asja küll; Siis sa elad vanemate kampsust, ku sa ääd pärandust oled saanu Hää

Vrd kamu¹

kamps⁴ *kamps* g *kamsi* Kod(g *kamsu*) Vil(g *kampsi*), *kaḿps* g *kampsi* Trv Hel, g *kaḿpsi* V(-*mbsi*; *kamps* g *kamsu* Krl Vas), *kaḿss* g *kaḿsi* Se *kampsun*; jakk *vōtan vana kamsu piha piäle* Kod; *sārgi rōōvast kaḿps*; *varrastega koet kaḿps* Trv; *ma taha ḥindāle ḥampsi kuta*² Kan; *poisal ol'li_kambsi²kusōsinidsekese²* Vas; *taa_l tälle paraśs, taa ol'l kui ḥampsi ihho piti²* Se

kamps⁵ *kamps* voki kabi – Mär **Vrd** *kamp*⁶

kampsakas¹ *kampsak|kas*, *kamsa-* g *-ka* Vig Var Pā rammus, lihav; tugev, elujõuline *kamsakas obu oo iā rammuga* Var; *see ḥeoke kamsakas inimene, ḥeoke tüse paks inimene, tugeb inimene* Mih; *ta oo ikke alles kampsakas, et ta jōuab veel [tōötada]* Aud **Vrd** *kampsis*

kampsakas² *kampsak|kas* g *-ka* suur tūkk, *kamakas suured jää kampsakad*; *mulla kampsakas* Var **Vrd** *kambakas*¹, *kamps*²

kampsik → *kamsik*

kampsima¹ *kampsima* IisR, *kaḿpsma*, (ma) *kamsi* Nōo *vantsima*, *kōmpima ei ole autut, mugu kamsi jala* Nōo **Vrd** *kampima*¹

kampsima² *kampsima*, (ta) *kampsib* IisR(*k-*) Var Hää *askeldama, sekeldama; kurameerima muud kui kampsi sii, aga kasu põle kuskis mette* Var; *Sij kampsib sellega. Kui kaua ära on kampsinu, võiks paari minna; Tema kampsib vargatega -- on nende nõumijs* Hää **Vrd** *kampima*², *kampsutama*

kampsis rammus; *kõbus* *See on ösna kampsis obu veel* Pōi **Vrd** *kampsakas*¹

kampsun *kampsun* (*-ń*, *kampson*, *-ń*) üld, *kampsul*, *-ol* R L, *kamssun*, *-on* Khk Krj Hag Juu, *kamssol* LNg, *kampsun* Khk Plt, *kamson*, *-un* Kod, *kamsul* Lei

1. *naiste, harvemini meeste pihtkuub, lühike jakk seesid olid vanal ajal kampsoni ääres* Jõe; *kamssunid üiti ka sitika pia nahaks* Krj; *suured siistidega kampsolid. need oli täieste riidest tehtud* Mar; *naistel olid vanasti kampsulid, seoksed lahtised jakid* Mih; *kampsunid tehti vanasti riidest, nüid lõngast* Juu; *naesil õli kal'evine kamsun, tume sinine, edess lašti (lahti), sõled rinnan* Kod; *meeste kampsonid olid koa sihuksed lühikesed -- lasti rätsepal ära õmmelda* Lai; *vanast olliva kõdardega kampsoni, musta ehk sinitse* Puh; *enne prak'ke olliva kate voldiga kampsoni* Nōo; *kolmõ kõdarõga kampsun olli² naistel. katõlõ poolõ ja taadõ pañti voltõ* Kan

2. *silmkoeline jakk sukka kudukuduvad kampsulit* Jõh; *lasi eesele uue kampsoni kududa* Khk; *vanast mis ollid varrastega kojottud, üiti vatid, nüid uiemal aal tegavad kampsunimi* Muh; *meeste kampsolid, need said käsitsi kujutud* Rid; *kampsolisi tehti enni puuvarrastega* Mar; *kodass õreda kampsoni* Nōo; *kampsunni koeti üte vardaga, aga kui väega lak'a tahtsit kudada, siss ol'l tōnõ varrass sehen* Kam; *meeste kampsuni ol'li kinni kaala alt, varrastõga tett kampsuni²* Kan

kampsutama *kampsutama* hangeldama; *kurameerima Sai aestu (aastaid) sen viinaga kampsudetud* Kuu; *Sie pidi igä kampsutama kaluega; Ei tä enāmb Mariga kampsuda* Kuu **Vrd** *kampsima*²

kampul → *kamper, kampil*

kampun → *kampil*

kampur¹ *kampur* g *-i* Hlj Vai *kõva; kiire tüma jalga ei saa kampurist käia. siä oled jo vana kampur jalga* Vai

kampur² → *kampar*

kampus → kamper

kampver → kamper

kampviir → kamper

kampvol → kampil

kampvu(u)l → kampil

kamp(v)uur → kampil

kamsahtuma *kamsahtuma* komistama – Lut

kamsatikas `kamsati|kas g -ka Pha Vig Hää vallatu laps *Ah te kamsatikad, või `jälle ulakust tegimas* Hää

kamsik *kamsik* g -e kampsun *kamsik tehässe varrassegä villasess lõngass; minu emä kamsiki `viidi muusejumi* Kod

kamstuss → kammistuss

kamu¹ *kamu* Muh L(-o LNg Kul) Ris Nis Kos Nõo Rõn Urv

1. **a.** ramm, jõud; lihavus `söömlik loom võtab `eesele ea kamo `peale LNg; *se on kamus loom, on rammus. sel loomal ia kamu, ia ramm pial* Nis **b.** jõud, jaks *se kamu on nõnna `otses keik, ei saa änam `tehtud* Ris; *kamu om nii otsan et, ei jõvva kirvestegi üless `tõsta; neil `aastil lõegassime puu ja `lahksime, sedä kamu iks `olli viil* Nõo; *Ku mul `tervüss om ja ma süvvä_ võta, sõss om mul kammu kah, kammu ja `võrkust* Urv **Vrd** kama³

2. kraam, varandus, vili *sul iks toda vana kamu om viil, sa_i ole jo `kitsaste elänu* Rõn **Vrd** kahm³

Vrd kamps³

kamu² *kamu* Kse Hää Röp

1. algus, (eel)aimus *ma tuli, kui oli `õhta pimedä kamu* Kse; *Ämariku kamuga viil kodu `tulla, viimase `valgega* Hää

2. hõõg(us) *tal olli kül`ma kamu juures; Kül`ma kamu juba väl`lal* Hää

3. fig pohmelus *eelä? jõi, `täämbä om viil kamu pääh* Röp

kamukas → kammukas²

kamukul *kamukul* ajal, eel *ta akkas meilt pimedä kamukul minema* Muh **Vrd** kamakul, kammukal, kamul

kamul, kamule *kamul* Ans Põi Muh L(-ol LNg Mär), -le Mih; *kammul* Jäm Khk Muh ajal, eel *h ä m a r i k u ~ p i m e d a ~ v a l g e ~ ö ö k a m u l p i a b ä m a r i k u k a m m u l k o j u `k a t s u m a . o m i k u ä m a r i k u k a m m u l j u b a `m e t s a* Khk; *pimedä kammul läks* *kojo. koi`valge `olli juba `kustun* Muh; *noored köevad koñtsal pimedä kamul* Vig; *pimedä kamul minnasse viduskile; kui koi`valge akkab `kustuma, siss lähäb pimedä kamule* Mih || `valge varul, *pime kammul* Khk **Vrd** kahmakul, kahmul, kamakul, kammukal, kammukil, kamukul

***kamuma** hakkama kamu menemäie, älä pali `aiga `viedä. *kamun menemä* **Lüg**

kamusk *kamušk* leib, karask *o`l `tatriku üsäsist kah leib, esi? üteli, et `tatriku kamušk, o`l `väega mušt* Plv

kana¹ *kana* üld

1. kodulind, kana *Kana on, kedä võib `süüa `enne `sündimist ja peräst `surma; Valged kanad `orrel, punane kukk `keskel = keel ja hambad* Kuu; *Kana `laulab, sis saab `surmasõnumi; madise`päiväl `anta kanadele `võtmed kätte (lastakse õue süüa otsima)* Lüg; *Naisel on jo kana aru; Mis ned `naised oma kana `mõistusega viel `kuoli kippuvad* IisR;

kui kanad nakkitsevad `ennast, tulo `vihma Vai; Kana üle supikatla lendand (supp on lahja) Kaa; kanad lähvad juba `õhta `valges magama Pha; kanad `lähtvad kiblima Käi; mõnes talus `peetakse pal'ju kanu Mär; kanadele tehäse talve nõgese `söömä Tõs; va `audja kana metu muna lämuse `sõtkun Aud; ku kana laalab, sis see kuulutab jälle `alba Vän; Mine `vaata, kas kanadel einad ees on (õeld, kui tahetakse soovimatust isikust vabaneda) Hää; kui kanad `siibi lehvivad, lähäb tuulele Saa; `käskisin omal üks nuor kana `oeda Ris; kanal suur kõr'ss `persses -- tänä soab surma sõnumeid Juu; kanad nakitsevad talvel, siis tuleb sula Koe; talvel `kange külmaga ei või väljas kanu pidada Kad; kanad nakitsetid, nägid `tuisku VJg; `auduja kana luksib Iis; siis ku kana munele akkab, ari lähäb punasest IisK; meie kanad sõevad [kiile] ja nüüd on munemine läbi Äks; kui kana `auduma tikkus, siis `pändi vette, kasteti märjast Lai; kanad nakitsevad, sula tuleb Plt; kaks kana läks salaja `audma Vil; kanade võti andas madise päe kätte Hls; ku kana laul, siis saa surnut, -- ku tal kül'mä jala om, ku kuuma, siis saa tulekahjut. kana näge kadu, selleperäst ta laul Krk; kana vihus, ilm lää sulale Hel; tõese tapava kanu ja teevä `värsket suppi Ran; kana om orsil nüüd, ega kana prõlla ussaian ei ole Puh; väss kana, väss kana, kas te saade vil'läst `väl'lä; sa kae `kannugina, et kana `aida rehitsemä ei lähävä Nõo; rebäne kurivaim om kannu ja `ka'sse pääle majass Võn; kana `panti õlevõru `sisse ütte `süümä, siss na läävä ka ütte `pessä munele Ote; kui kana pessä ot's, siss kaaritass Kan; ta jyy nigu kana veidükese Har; Ku su^o uma kana kirg, sõ'ss sul pahandust ja_ka'ho tulõ; ku a'holuud aia nõal `pisti om, siss kull' ei_näe_kannu Rõu; kikass `sarjass kanna Plv; Kat's orrõtäüt `val'güid kannu^o = `hamba^o Vas; üldäss kanolõ: kõõ'ss, kõ'ss, kõ'ss, kõ'ss, ku kanno aiass Se; k a n a d e g a varakult ühes kanadega `õdusvad üles ja ühes kanadega läksid magama Mih; Kanadega magama, sigadega ülesse (laisa inimese tunnus) Jür; tõuse kanadega ühes üless ja mine sigadega ühes magama, siis jõuad pal'lu ära teha Lai; ka hummogo `aetass su kannoga üteh üless; kannoga üteh magama, a tsikoga üles (sulase unistus) Plv|| (kevadisest madisepäevast) Kiiinla päevast kolm (nädalat) kanasse Kad; Kiiündle pääväst jääsi 10 nädälid `küündi, 7 tsikku, 2 kannu San; Kiiündlepääväst kat's kannu, viis vette, säitse t'sikka Urv || Istk erneste `õitsmed on kanad, lapsed `üidvad Jäm

2. fig a. (võrdlused) `Kuidas kana `nõnda muna Lüg; ma olen nii kui küps kana kohe (hirmul) VJg; ei saand rahu `seista, -- nigu kana kaagutab, kui munelt tuleb Lai; inimene loksub nigu `auduja kana Plt; ot's nagu kana pesä kunagi Trv; Nigu kana, nii muna Hel; minijäss istup nigu `audja kana pesä pääl, ei viisi midägi tetä Nõo; taa sääre hadak um, taa nigu kana hand tuulõ käeh Plv; sa olt ku kakut kana (näruses riides); pahanu käüt ku hämmet kana Se | (saamatu) `Vergu `päästämise ajal küll `kinnastega midägi tehä ei old, olid `nindagu kana taguss Kuu; Tatterdab `käia nigu takkus kana IisR; [nagu] Kana `takkude sees `kinni Jäm; Just kut kana takkus Emm; See mees oo iga a'ssaga nagu kana takkus Han; ei saa oma `tõoga edasi, nigu kana kammitas Lai; Es lää täl üt'ski tüü, nigu kana rabeli pakalden Hel; nigu kana `paklin, käperdäb `pal'lald Ran; Um ku_kana kammitõn Rõu; Olõt nigu kana paklih Vas; ni hil'lak olõdõ kui kana pakaldõ `seeh Se | (nõutu, teovõimetu) `Miski kättä ei akka, `ulgub nagu `piata kana `ringi Jõh; Just noagu `peata kana, `oska änam tehja midagi; Jooseb õmber naagu muna valus kana Põi; Just kut munas kana Emm; Inimesed olid nagu `piata kanad sõja `aegas Han; jooseb mööda küla

nagu kana munas Juu; lõkendab näost kui munas kana Lai; Käi ku munavalus kana Hel; **b.** (ilmekad ütused, kõnekäänud, vanasõnad jne) Sant kana kaagudab ise oma pesa üles Emm; (vallaslapse sündimisest) Vade (tal) noor kana akand eele omiku munele Juu | Kana muneb nokkast, lehm `lüpsab suust IisR; Lehem lüpsab suust, kana muneb nokkast Emm; kana muneb nokast ja lehm lüpsab suust KuuK; kana võtt nok'ist munõ Urv; Lehm nüss suust, kana munõss nokast Krl | lää't püve `püüntme, `kaotet kana kogunti kätte ärä Krk; no püvve lää'ti `püüdmä, peräkõrd `kaotat kanagi_käest är^o Krl; sa_ `lät'si püvve `püüdmä, `kaodi kanagi käest vällä^o Har; lää't püvve `püüdmä, kaotat är^o kanagi^o Lut | Ega_kõik' kana ei_saa orsilõ ja kõik' tütrugu ei_saa mehele kah Urv; kana katkuma ~ kitkuma tülitsema, jagelema, erimeelsusi lahendama tämal oli sen onuga ka midägi kana `kitkuda siel Kuu; Mis kana te katkute Pha; nendel oo `ampsest ajast teene tesega kana `katkoda Mih; meil on üks sihuke kana `kitkuda Plt; `kiisleva ja `kakleva, mes kana näil kakku piass olema Nõo; mul um sukka üt's kana kakku Plv; kana kuseb ilmvõimatu asi `enne ma [ei] akka tegema, kui kana kusel akkab Ris | (manitsus lapsele, kes suurte jutu vahele kippus rääkima) laps ei tohi muul aal `rääkida [kui ainult] siis, kui kana kuseb Kul; laps räägib siis kui kana kuseb Hag; laps tohib `riakida, kui kana kuseb Lai; kas nüid kana `kussi (küsiti lapselt) Ran; üteldi latsele et: sa kõnele siss ku kana kuseb Nõo; pime kana (rumal) Näh pime kana, kus su oma `mõistus oli IisR; mis `soldat püme kana lehe kohegid Khk; ta üt's pimme kana om päälegi Kan | (ootamatust, teenimatust edust, õnnest) Ka püme kana löiab vahest tera Emm; pime kana leiab ea tera Tor; Nagu pime kana, aga nää, tera leidis Jür; sul nagu pimmel kanal õin Trv; pime kana lövväb kah terä Ran; Pümme kana ei lövvä terri Krl; sa_l't nigu pümme kana terä `leüdüü Har; pümme kana löüüd ka^o terä, ku^o aladi tsaga^o Rõu | os_sa kanade päralt küll (leebe kirumine) VJg

3. (linnunimetustes liitsõna järelkomponendina), hrl emaslind `Laanepüü kukk on `teise `äälega ja kana `vastab `teise `äälega; Kuldnokkakana tänä `kaagutas, ei tia, kas akkas munele vai IisR; Metsakanad on mustad linnud - - kukk natuke suurem ja `uhkem kut kana Põi; [pärlkanad on] väga trähnilised pikema kaelaga `kalkuni `muodi kanad JJn; met'sisse emä, aga tedre kana Kod; vasaa-ni kana Hel

4. taime-, looma- ja putukanimetustes liitsõna järelkomponendina **Ls** järve-, lees-, leesu-, liiva-, maarja-, paju-, peeter-, sipelga-, öö|kana

5. vurrkann **Ls** luuri-, tantsi-, tantsu|kana

kana² kana Jõe Kuu VNg Khk Mus Emm Rid

1. juurpuust välja raiutud kolmnurk, mis paadi ees- ja tagaosas ühendab pardad tääviga oust on - - kana all, siel `paadi `pohja puol siis; Vesi kana pääl (paat tugevasti lastis) Kuu; selle kana `külge ühendakse teev ja `pardad Emm;

2. paadi esitäävi ja põhja vaheline sisenuk `paati `vuoda kanast VNg

Vrd kane

kana³ kaña koduvein kaña akab piha `kinni; pani kaña `keima Jäm

kana⁴ kana Kaa Muh kanastus Kana oo saia sisse läind Kaa; leemel ühna kana maik sihes Muh **Vrd** kanamemm

kana- kana- **1.** kanade kogum `moisas on kana `kasvatus VNg; Sepal oli korra suur kanakasvandus, sajad kanad olid Põi; kana `varmis on mitusada kana Kos; mis sa siin neist tikatad, `vaata, kanakari põllu pial Sim; meil tahetass kah kana `varmi asotada^o Plv

2. kanadele tehtud või määratud `orred nie`onvad `pienlased puud kana`lautuss Kuu; `lehmä` lauda `nurka` lüüä kana penn; nied õlid kana kõlud, `vilja` pahma saba Lüg; kana kuut `sängi all, kus kanad magasivad Jõh; kanapuur `tehti` lauta Pha; Kana`aidu on sii kahesugusi Pöi; Akkame kana`peñni `katsuma (liisku võtma), kes seda teeb Juu; kana aid tehässe `varvess Kod; Kanadelle `anti alamad `vil`lä, kanadel `ol`lid kana`kõrned KJn; kit`se käesivä `sinna kana`aia pääle `süüjä Nõo; Uus kanamaja tetti - - tallitij `viirde Rõn; kana kuur` mõnõl om laudadest seintega Har; kana kuut` ol`l varvust - - laudan vai rehe all ja köögihn kah Rõu

3. kana(de) oma Kanasitt `karvane ja vares `valge (ilmvõimatu asi) Kuu; Siis sie tuba `lehkas` järsko kana `sõnniku` aisust Lüg; Kanaarjus ikka pisine ja ele, kui nad tiivil on Rei; `leitsin õuest kaks suurt kana` sulge Tõs; moa on kana`sul`ga täis JMd; kana kurn on luadud nagu kullerkupp Kod; nägu nagu kana sitt (kahvatu) Lai; kärnäst pääd `mõsti kanasita lippege Krk; Sa tahad iks sitast siidi tetä ja kanapasast kalevit Hel; tol om kah rutt rattin ja kanapask kaarikin (väga kiire) Nõo; `hiitü` nii vällä?, jäi `valgõss nigu kana sitt; ta om kanaputsai, olõ õi ta haniputsai Har; kana sitta pandass sibulidi `pääle Lut

4. kana(liha)st Tehke `õhtaks kena kana rae omale Pöi; Kana praat om makkus Krl;

kana|arg -arg g -ara kanarbik kanaaral om lilla häiermä? Rõu -**arik** -ari|k pl -ku kanarbik – Trv Hel kanaariku, neist keedeti `värmi Trv **Vrd** kanaarjak -**arjak** -arja|k g -ku kanarbik – Vil M kojati metses kanaarjakid ja `tehti lillat ja punast Vil; kanaarjakuga sai värmituss. kanaarjakist saab ääd punast `värmi Trv; kanaarjakidege värmit, tule rohiline Krk **Vrd** kanaarik -**arv** -arv g -u kanarbik – Rõu Vas Se kanaarvuga värmiti `langa; kanaarvul ol`li lilla? `hätise? Rõu **Vrd** kanarv

kanab|rohi kanabrohi kanarbik – Kär Kaa `Künka peel `kasvas kanab`rohtu Kaa

kanade|elajas tuhkur – Kul **Vrd** kanaelajas

kana|elajas kärp või tuhkur – Hlj Vig Rak kanaeläjäs kipub vägisi kanade kallale Vig **Vrd** kanadeelajas -**haugas** kanakull kanahaugass ol`l sinnä`mäe`kaldahe kanakõsõ maha`lõõnu?. naa`kana`hauka?, na`mma`hirmsa? Har -**hirmutus** hernehirmutis a. linnupeletis kana`hirmutuss kest `nurmõ; pañni `aida kanahirmutusõ Se b. näruses riides inimene tulõ ku? kanahirmutuss; uu? kanahirmutuss, `rõiva? nõrdsõnu? säläh Se -**hunt** kanauñt tuhkur – Hlj -**huuk** kanakull jänesuuk on natuke suurem kud kana uuk Rei -**hämariik**, -**hämarius** kanapimedus mõni ei näe silmist, siss üteldäss et kanaämärik; tol om kanaämäruss, et tulega ei nännä Nõo -**hänna|müts**, -**hänna|tanu** kanaänna müts ~ tanu kurrutatud kuklakaunistusega naistemüts – PJg -**ihu** kananahk nahk on kanaihul Jõh; külm teeb naha kana ihu `kirja Khk; Ma sai tuas `soojas `eese kanaihust `lahti Kaa; Kiha läks kana ihusse Rei; Ihu kanaihul, karvad irmuga `püsti kui siaarjussed Trm; jalad lähväd kanaihuje Kod; nahk kanaihul kõik Ksi; kanaihu tuleb külmaga; `tõmmab naha kanaihusse Plt; ku inimene ollev `eitunu, sis ollev kanaihu Trv; külmä peräst `tõmbas kanaihu `sel`gä Krk; inime lääp kanaihude Nõo

kana|ihuline 1. kananahaline a`l näoss ja kanaihuline kõik (külmast) Kod

2. kangamuster tanuriie õli kilpsilmäline ehk kanaiholine, tõiss `muudu kui peris labane; kanaiholine `eitles nõnnagu siid Kod

kana|ihun kananahal sul om käevarre kõik` kanaihun Nõo

kanak kana|k g -ku Urv, -gu Rõu

1. tükk, kamakas `Vir̄tin ol' imäle `andnu[?] mitu hääd kaⁿakut [põdraliha] Urv;
nu_m `võtnu_jäl[?] uma kaⁿagu [leiba] Rõu

2. nui üt's tõlvakõnõ um kaⁿak. võta kaⁿagu Rõu

kana|kaalah silmuseline, kohati krussis `Väega kanakaalah lang Se
Vrd kanaselga **-kaehtuss** lastehaigus taal om kanakaehtuss, -- `üüse maka_j[?], `päivä maka
Se **-kaker** *-kaker* g - `kake kollane karikakar kui ristikein `äitsneb, -- siss `äitsneve
kesälilli ja kana `kake kah; kanakakerdege värmites kah. kana `kake annave iluse kõllatse
väarmi Hel **-kapral** sõim sina vana kana `kapral Vai **-karp** merikarbi koda Kana `karpisi
`täädüb neh `rannald `talveks `korjada kanule Kuu **-kell** kellukas Kanakellad `seisvad
`vaasis kauem kui kukekellad Rei

kanake(ne) *kanake(ne)* < dem kana kul' viib kanaksi ära Hää; äbärik kana, veike
kanakene Kod; kanakest kutsuts: tibu tu't, tu't Hls; mõni kanakene udistab seeni, ku_ta
saenalahi vahelt mõne loomakse kätte saab Ran; miu kanakõnõ luyb nahk `munne Nõo;
`ramsa kanakõnõ ol', rebäne vei är[?] Rõu || naise, pruudi, kallima, lapse kohta lapse kohta
saab koa `öötud: oh sa mu kanake Mar; küla tüdrikud õeksed, küla karjatsed kanaksed rhl
Hää; oh sa mu kanake, oh sa mu kallis tui poeake Krk; kul'lä kanakõnõ, tulõ no tulõ ar[?] Se

kana|kivi kana lihasmagu – TMr **-kong** kanatool – K I vana kolisi ja `aşju oli seal kana
kongi peal Juu; meil on kana kong, kus kanad sies on IisK; kana kong `tuydi tuppä, `tihkess
varvadess Kod **-kool** *-kool* SJn, *-kүүл* Saa Trv Hls, g *-kooli*; *-kүүл* g *-kuala*, *-e*, *-u* Kod
varsakabi kanakoolid kasusid mede einamas; vesised augud ol'lid kikk kana `kүүлi täis;
kanakoolidel ol'lid ilusad ümariksed lehed Saa; kanakualad one süüred õjade piäl; suur
pihutäis kanakualasid Kod; Tämmu on paelu kana `kool'a, kõik oea `äärne puhas kollane
SJn; Kanakool kasvab raavin ja vesitse einämaa piäl Hls; kanakoolilil'l Krk
Vrd kanakoole **-koole** pl - `kuolmed Lüg Jõh IisR(-ua-) Vai, *-kүүлmed* Äks Puh; *-kuale*, g -
`kүүл Kod varsakabi (*Caltha palustris*) Kana `kuolmeid `kasvab `meie `koplis küll ja küll
Lüg; vesi `aukudes `kasvavad kana `kuolmed, `suured `keldased Vai; kana `kүүлled one
keväde vara väl'jän; kanakuale kasvab madala õjade piäl; kana `kүүлel oo ümmärgused
lehed Kod **Vrd** kana|kool, *-kooljam*, *-kooljas* **-koolja** →kanakooljas **-kooljam**
`kooljam, *-uo-* g *-e* varsakabi `kõrve `kuuske ja kana `kuoljami `kasvab pali, ei tule iad
`einä; luom ei taha iast süä kana `kuoljami Lüg **Vrd** kanakoole **-kooljas** varsakabi
kana `kualjad kasvavad vie `loikudes VJg; kanakuolja kasvab `suonte pial, laiad lehed,
kollased `õiled IisK; kana `kooljad kollendavad oidu jääres; loom ei taha iast `süia neid
kana `kooljaid, vihad lilled Lai; kana `kүүл'jad kasvavad vii ääres -- laia lehegä KJn
Vrd kanakoole **-koom** kanapuur Siinpool üeldi seda kanakuuti kanakoom. See kanakoom
õli tol'li jämedustest kuusepuu pulkadest `tehtud, nelja posti vahel Trm **-koorun** <
kanakuurd kabel' om kanakoorun; lang um kanakooruh Vas; kanakooruh langast saa ai
hüvvä rõivast ka[?] Se **-koorunõ** a < kanakuurd kanakoorunõ lang; mi_sa nii kanakoorudsõ
kabla tei, tii ei ütēsugust `langa ei Vas **-kooruss** väikesed silmused väga tugeva keeruga
lõngas – Vas **Vrd** kanakuurd **-kori** ree kanakorv – Emm Hls kanakori kõüdets rij pääle
Hls **-korda** keerdu, silmuseliseks lang lännu kana `korda Se **Vrd** kanakuurdu

kana|korv 1. reele pealepandav pulkadest kori siis `pannime `reele kanakorvi `peale ja
läksime `soose `küini `oatama Muh; `vankrel ei ole kana `korbi ond PJg; Pikema sõidu

jauks siuti kanakorv rij laamitsa `kül'gi; Kanakorv `olli saanipära `myüdi, pulgadest `tehtud, sel'latagant `kõrgem, kül'led madalamad Hää; kurjad koerad puresid kanakorvi `serve; täna sõitsivad puha kanakorvidega kirikus Saa; Kanako'rv tehti kuuse puust, värviti kollaseks või punaseks Jür; pani pud'eli kanako'rv nukka Kod; reška - - perä taga ku kana ko'rv Krk || sõiduregi kresla vai kanako'rv ol'l niisama regi Har

2. kanatool – Jõh Emm Krk

kanakorvik ree kori – JMd Vil **-kuljus** (kollaseõieline taim) *kana`kul'lusõ° kasvasõ `särtse sourõ° va,atsõ° Lei -kull* röövlind (Accipiter gentilis) *kanakull ei õle suur `ühta; kana`kullil on iad `suured `siived; kana`kullisi on meil siin ka pali `lendamas; kanakull `lassasse ikke maha ku nähasse Lüg; kanakul'l viib kana e Khk; kanakul'l_o suur al'l nagu kullid ikka oo Muh; raudkul'l `olla `väiksem ja kanakul'l suurem Var; kanakul'l süüb kanu ja tedresi IisK; siin metsa jääres teeb kanakul'l pal'lu `kurja Lai; kanakul'l `võtse üt'skõrd muru päält tarõ läve päält kana ärä; kanakul'l `laugeless kui ta kannä iil Kam; iilä käve pääle siihn maja kottal keeri tellen vana suur' kanakul'li rõibõ Har; kanakul'l linnuhn tulõ - - ja vij kana ar_kah Rõu; k a s s i p e a g a k a n a k u l l (kõigi kakuliste kohta) Miä nägi `üese `õuõs ka'ssi`piägä kana`kulli Khn **-kuur** = kanakuurd *kanakuur langal siseh Vas -kuurd* väike silmus liiga tugeva keeruga lõngas – Röp Se Lut *kana`kuurd, lang präädit kanakuurd, timä iibä kõvastõlõ ä_püürt Lut Vrd* kana|koo'run, koorunõ, -koo'ruus, -kuur **-kuurdu** keerdu, silmuseliseks *kabla tei° kana`kuurdu, keeru lei äkke `sälgä Vas; lang lät's kana`kuurdo Röp; lang tük'üss kana`kuurdu minemä Se; lang lätt kana`kuurdu. iibä är isit kõvastõlõ, aõt kana`kuurdu Lut Vrd* kanakorda **-kärp** ?tuhkur – Hlj Lüg *Võttas `nahka, siis sie `irmsast `aiseb kõhe sie kanakärp Lüg**

kanal kanal Lüg Jäm Mär/kaa-/; *kanaa-l Kuu Jõh Khk Kaa Rei Tor Pär Hää Saa Kos/-oa-/ Trm MMg, -l' KJn Hls Krl Se, g -i laiem kraav u kui sais kohe siit Jumindalt kanaa-li läbi `kaevada Kuu; `este üks kanaa-l - - akketi põlevkive `võtma Jõh; Kui pole veel kanaa-li olnd, sai jööst püüda `lutsusi ning `vähkisi Kaa; suured kaanalid tõmmati `sisse ja `lasti maa kuevaks Mär; kaeveti rabast kanaa-l läbi Tor; suur vie kanoa-l Kos; nüüd `tehtama sial jo neid kanaa-lisid MMg; kanaali kaibetõss Krl Vrd* kanav

kanaliha 1. *Kana liha on kena, munadest ma_b ooligi nõnda Põi; kanaliha süiakse kiedetult Kos; kana liha supp on kal'lis supp Lai; Juhan ei süü kana liha mitte sugukina Nõo; nii `hirmo, iho lät's kõik' ku kanaliha `valgõst Se*

2. (paljaks kitkutud) *kana nahk kilpsil'miline [kangas] sie on niisukene tipuline, nagu üks kana liha, mis suled ää kistakse Kad; kana liha `karva röövass (kirju nagu kananahk) Plv*

3. *fig* *kananahk `kange külm `tõmmab ihu kanalihale Lüg; kui oled `külmetund, siis lüüb kana lihale, kehä lüüb `kärnikäisest Vai; iho ühna kanalihas, võtab iho kanalihasse Mar; külm, iho lähäb kanalihas Lih; inimene oo külmetand, nahk läind kanalihasse PJg; nahk `tõmbap kanalihale Hls; nahk tõmmass kanalihade; ihunahk om kanalihan kül'mä peräst Ran; kanaliha tõmma'ss käe pääle Plv*

kanalihaline kanalihaline `kinda kiri Kse

kanalja kanal'ja Se; *kanalia Lut; kanaaljas VJg sõim ah sa kanalia, sõemõldi Lut Vrd* kannaljalg

kanama *kanama* Jõe; *kañama* ILõ T Urv jooksuma, liduma [kui hirmutad] *papp tuleb paab su ko'ti, siis laps kañab ku vudiseb; panid kañama, `juuksu, ei suanud nähä kes õlid Kod; panivad kõege täiega kañama MMg; ta pañd kañama, nigu oless tuli taga Ran; Küll ma kañasi Puh; ku `keški kellegi ijst pakku lät's [siis ütles] aga ma pañni kañama Võn; küll ta kañas kõvaste, aga ma kañasi tälle `järgi Kam; `Tahtse küll minema kañada, aga es jõvva enämb Rõn; `Antsõ kañada inne ku_peräle sai Urv*

kana|mari (taim) Kõluväli oli kanamarju täis Kaa **-memm** kanastus Palava ajaga või pailu saia `õhti teha, kana memm lihab uurt `sisse, kui päevaks kolmeks `seisma jäävad Põi Vrd kana ⁴ **-muna** pabile `makseti vero, tämäle `viedi kana `munni Vai; Nii kenad õhesugused `tuhlid just kut kanamunad Põi; kana mune värvitasse koa Mar; mehed on jüst nagu ell kana muna, lähäb kusagille `vasta, klõps kat'ti kohe Juu; üks `aasta päävad tema oli iga pääv ühe `tuore kana muna ära juond KuuK; lepapahk, juurikad puu kül'les, kanamuna suurused Kad; vares `audnud kanamunass pojad `väl'jä Kod; om maarjapäevän nii kül'm, et kanamuna üüsi ärä kül'mäb, tuleb vijl nelikümmend `päevä `kül'mä Hel; üte `ainu kana muna `annu ja `tuugina `olli toorass Puh; temä om kõik aig mu mij ja kana `munnega tobrutanu Nõo; es näe sa kanamunna es kohvi `tilka Ote; ja sõss nakašs räüssä tulõma, iätük'ü? ol'li_nii suurõ? nigu kanamuna sora Rõu; helme? ol'liva hõõrigu nigu kanamuna `muudu Se || fig (tülist, riüst) Kanamunadki pesäs `vierevad, mis sis inimisi `rääkida Lüg; Kanamunad veerevad ka pösas Emm; kana munad `veerlevad koa pesäs, `enni ikke `õõti, kui inimesed `riidlesid Mar; kana munaki_`tiklõsõ_pesäh, siss putu ui_no inemise_kokko üt'sütega? Vas | nagu kana muna veereb edestagasi, el'litud Mih

kana|nahk 1. külma või hirmu pärast nupuliseks tõmbunud nahk *omal kananahk `seljas, ise siis viel `lähteb Hlj; `Külmä väri, `ninda_t kää `varred on kana nahal Jõh; Akkas külm, `ninda_t keik ihu läks kananahale IisR;`irmu täis, naa_t `tõmbas kananaha üle ihu Khk; Tal tõusid ihu karvad püsti, kananahk tuli ihule Pha; Külm tuul puhus korra õle, `tõmmas ihu kana `nahka Põi; Mul on nii külm, et ihu on kananahal Rei; ihu `visked kõik üleval, kananahk tuleb ihu `piale Tõs; ihu `tõmbas kana `nahka Sim; kananahk sel'las juba, ei julend `minna Lai; ihu on kananahas Plt; tuu aab kananaha ihu `pääle Hel; kül'm nakass, ihu `ol'li kõik kananahan Ran; panõ ruttu hamõ? `säl'gä, - - näet kananaha `tõmbass ihu pääle Har || Õli neid, kie `tervel üöl kana `nahka `silmäle ei `saaned Lüg*

2. kindakiri – IisR

kanane *kana|ne* g -se Khk TMr rhvl San, -nõ g -sõ V

1. dem < kana, kanapoeg *kos na_kanasõ `ontõgi jäiväve San; Kanasõ? tsiukva? halõdõ; Kae, et varõs kanatsid är? ei vii? Urv; mul ol'li_kanasõ?, ma_tibujaamast esi_valõ `vällä Rõu; lask eläjäl är? nuu? kanasõ? sõkku?; pal'lo sul timahavva kanasit um Plv; tiä kolmõl kanal lašk `haudu üteliisi, sõss ol'l kanasiid `väega_pal'lo Vas; kana kanassidõga? tarõh Se Vrd kanass*

2. kana puhastamisest määrdund *kui sa kana puhastad, siis kääd saavad ju kanaseks Khk*

kana|nõste *kananahk kana `nõste pääl jo, õige kül'm tuul, et `puhkap ihust läbi Hls -nägu lühinägelikkus; kanapimedus kes õdagu vai `üüse ei_näe?, tuud üt'el'di et ta_m kana `naoga? Vas; kananägo - - näe_i? `hõšte, `kõikõ piat `veiga? `lähkost `kaema; kana `näoga?, tuu õdagu ui näe? Se*

kanap *kanap* kanarbik soode `ääres kasub *kanap ning allikad* Krj

kanapaaska *kana`paaska* raudklamber või -haak – VNg

kana|pasa|lill **1.** valge või kollane karikakar – Nõo TMr *kanapasa lilli om`valge`äelme, aga kõllane keskpaik; kanapasalilli om pia nigu nī saialilli, noil om kah serätse kõllatse libame; vanast`värvnuva noede kanapasa`lil`lega kõllast* Nõo

2. tulikas (Ranunculus) — Kuu

kanapatitama *kanapatitama* Han Jür tihtima, triivima *Isa oo uie maja seinu kanapatitamas* Han; *Seinavahed arvaks kulund, muudkui akka jälle kanapatitama* Jür **Vrd** *kanapatme, kanapatitama*

kanapatme *kanapat`me* tihendama, triivima *püstpaldi kanapatiti* Krk **Vrd** *kanapatitama, kanapatsitama*

kanapats *kanapat`s* triivitud palkmaja seinapragude tihtimiseks – Ris **Vrd** *kanapatt*

kanapatsik *kanapatsik* g. -u tihendaja, triivija *kanapatsikud olid`soarlased. kanapatsikud löid takku majade seena vahele* Kos **Vrd** *kanapatsitaja*

kanapatsitaja *kanapat`sitaja* Hää Ris/-t-/ = kanapatsik *kanapat`sitaja oli`laevas* Hää

kanapatsitama *kana|patsitama* Khk -pat`sitama Hää Ris tihtima, triivima *laeva või`seina kanapatsitase* Khk **Vrd** *kanapatitama, kanapatme*

kanapatt *kana|pat`t* g. -pati Khk Käi Phl Han Jür tihendamine, triivimine *enne`üiti laiva`riivimine kanapatiks, majade sammeldamist`üitakse nüid ka kanapatiks* Khk; *See maja on veel uus, senel põle veel kanapate löödudged* Käi; *kanapatti lüiakse`väljaspool`külges* Phl; *Kanapatti lööma* Jür **Vrd** *kanapats*

kanapea fig **a.** unustaja *tämäl`justku kana pää`õtsas, kes ei pidänd`mieles* Lüg; *Mis ta õppib, nisukese kana`piale jäe kedagi`miele* IisR; *kana`peaga inimene mette_i kinnita`õhkugi* Mar; *tal kanapea`õtsas, ei ta tea kedagi`ühti* Juu; *oh sa igävene kanapää, midägi meelen sul ei saesa* Nõo; *tä ei piä meelen midägi, tiä om üts kanapää* Krl; *su pää om ku? kanapää, üttegi`asja ei peä sa meelen* Rõu **b.** piiratud mõistusega *Kenele juo kanapää`üölasse, sis sie on rumal* Lüg; *Iga kanapia`selle`ammetisse ei`sünni* IisR; *kellel kana pia, sel on lühike aru, --`õeldakse kana aru* Lai **c.** (kergesti purju jäävast inimesest) *Soru oli pisike mõet,`viinti sest ei jäend, kui mehel just kanapia`õtsas ei old* IisR; *Sellel oo kanapee otsas -- kui pudeli kadakat oo ää riipand, siis kohe lälli täis* Kaa; *tämä piä ei kanna -- sa ei võta kedägi, puult`pit`si ei võta, sul kõhe kana piä* Kod; *sina olet üt`s va kanapää, ei kannade ütte`piiska`viina ka võtta* Krk || *Neskest üeldi kanapia, kes ei kannatanud leini vai vihtlemist* Trm

kana|perse **1.** kollase südamikuga ja valgete kroonlehtedega korvõieline põllulill (murdematerjal ei võimalda sageli liike täpsemalt eristada) *Tänavude on`ärjapes`palju kana`persesi* IisR; *kana`persed oo kumelide`karva`ätse`moodi* Muh; *kanaperssid ristik täis* Vig; *kana`persi on`kahte sugusid: kollased ja`valged* Var; *Kesä aas (ajas)`terven kana`persi`täüde* Khn; *põnka peal ei`kasva muud ku mõned kana`perse loksud* Saa; *kanapersed on`valge`õitega kañnid; lapsed läksid kanapersseid noppima* Kos; *karikakar on kollane ja kanapersse on`valge`õilidega* IisK; *krambilillel on suur tugev õis, kanaperssel on`veiksem õis* Plt;

2. kapsatim, mille pead ei kasva *Irmus pailu on seaste koapsuste sihes kana`persid* Põi

kanalperse- 1. valgete kroonlehtede ja kollase südamikuga põllulillest `valge oo kana`perse ätse, teine oo kollane ätse Muh; kana`perse lille nime on nüüd margareeta Saa; `enne vanad rahvas `üütsivad kanapersse lall VMr; kana`perselilled kasvavad põllul. temal on peenike leht nigu til`lil, kari`kakra lehed on laiemad Sim; ristik oli kanapersse `älla täis Lai; kana`perse `älle sial on [ristikheina hulgas] Trm; kana`perse lilli kõllatse madale vähikse Krk; kana`perselillil om `valge ibeme `ümbre `sõõri Ran;

2. varsakabi kana`persse lälled on kollased, vee `kraavides kasvavad. neil on suured lehed, lihavad varred Lai

kanalperse|kand kannalapita kootud sukakand ku tallutat sukka, siis tehässe alate kana`perse kand, siis ei sua lappi tehä Kod **-rohi** kanap`erse roho õli meil palju, aga obesed seid ärä Kod

kanalpersik kummel `koltset südämed ja `valged `ääred. noored inimesed `üidväd kummelid, vanad `ütlevad kanapersikud; kui kõhä oo, sis keedetasse kanpersiku teed Mar **-pesa** Põllal kaks kana pesa, üks oo uus, teine vana = kasvav kartul Han; `suuge tijt suure linna, kätege ei saa kana pesägi är tetä Krk; mõesta mõesta `mõõlu, kassiand `kaalu, kaalup kana pesä, üits muna sehen = laits ällin Nõo; üt`s harak käve meil `lauta, varašt kanapesäst munnõ ja sei Vas

kanalpime 1. inimene, kes hämaras ei näe kanapime olen minagi öld -- jäin kanapimedäst. siis sai `luoma`maksa `keita, siis seda `auru `silvide `pääle `lassa, sie võttas `välla Lüg; Sie uus `rehtnik ei saa `õhta viderikus enamb kedagi teha, ei näe, on nisuke kanapime IisR; Ma jähi Venemal kanapümeks Jäm; Kanapümed äi nää pärast `päikse `loojaminemist mette `jõhvi Kaa; Oled sa riu kanapüme, et sa_b näe ede mitte Pöi; kanapime ei näe `õhta videviku `aegas Tõs; kanapimedad `üösi ei `oska `käia, nad ei nää kedagi Kos; kanapime, mes pääle päevä ei näe Ran

2. lühinägelik Kanapime on `sündides. Ligidalt `piab `vahtima, `kaugelt ei nää Jõh; see kes loeb üsnä silmä all, see on kanapime Juu; Kana silmadega ehk kana pime, see kaugele ei näe Trm

kanalpimedus halb nägemisvõime hämaras ja pimesas `Tsaarivalitsuse ajal `anti `kruonos `augustikuus sialiha, et ei tule `soldatitel kanapimedust Lüg; kanapimedus oli `sündind `aigus Plt; eläje `massa `kijitä, `auru `sisse lasta, siss kaop kana pimeduss `sil`mi ijst ärä Krk; kanapimedusen om pal`tu inimesi ollu Ran

kanalpleht leesikas – Kaa Pöi Kanaplehed olid juba mo lapse`põlves toherdamise rohud. `Veistele keedeti ikka kanaplehe vett kui verd kusesid Pöi

kanalpoeg tuul `kasvatab kanapoja, vihaleht `lapse`nuore Kuu; Ku kanapojad vana kana `tiiva all (lapsed ema ümber) Lüg; maas pisine kana poeg puperdab Khk; Vares ramp viib kana poja äe küll Pöi; siilid `süie kana`poegi ja kana mune Mar; mis sa viiksutad kana`poega Kse; kana`poege söödets ikkä `tangega Tõs; kanapojad sipitsevad oma ema tiiva all Hää; kanapojad akkavad `siukoma, äälitsevad peal Ris; kul`l võt`tis poolteist minu käte vahelt kanapoja ära JIn; kanapoeg kolme`päevne, ise teeb kõik Kod; kanapojad lähväd `suuja kana `alla Pal; `viska kanapojele teri Trv; kana`poigi kutsuti tibi, tibi Krk; kanapoig kasvap tuulen, laits sanna lõonun Ran; kana`poigel olliva täi säl`lan, üteldi et kanapoja om ärä kahetedu, vaja suujdsutada Nõo; Üt`s kanapoig om `väega nõrgakõnõ,

taast vaest küll elu`luuma ei `saa² Urv; mul üt`skõrd `lasti val`li_kana`poigõ, ma_tõi kümme kanna ja üte kikka Rõu **Vrd** kanane, kanass **-purts** valge karikakar kanapursud on `valged. loom sööb kana `purtsusid Plt; kana`kuuljad kasvavad vii ääres, kanapursud kesäl KJn **-puu** = kana² laiva kana puu Khk **-põlv** pl kanapõlvõ² (ravimtaim) – Lut **-püks** karikakar või kummel kanapersse, mõni ütleb kanapüks. kanapüksil on ka niisukesed lehed nigu kumelil Plt

kanar¹ kanar g-a kanarbik – HljK

kanar² Küinlast kaks kanari, nädalad seitse siguri, siis kaheksa karilaSSI, kümme `küüdi Trm

kanarbik kanarbik u IisR, hv Pha VII, Muh hv Rei, Lä K I, -ek Emm Mar Kir, kanar`pik Amb Trm Kod Äks, kannarbik Hls, g -ku (-gu Rei, -ko Ris)

1. harilik kanarbik (Calluna vulgaris) Kanarbiku miest `rahvas lugu ei pia IisR; männid kasuvad ja kanarbek kasub peel, se on nõmm Emm; kanarbekud kasuvad soos Mar; kanarbiku mesi, see on nii paks ja kõva, seda vurriga kätte ei saa Var; kanarbikoga värviti Ris; kui kanarbik `õitses ladvast, siis `tehti rukis iljem, kui `õitses altpuolt, siis `tehti varem Amb; kanarbikkudega sai `värvida, kollakas oli, ei läind pealt ära Pee; nõmmemoa kasvatab kanarpikku ja marjavarsti Trm; kanarbikuga värviti kõllakas `pruumi; Kanarbikuga sai linast ja villast kua `värvi Kod; kannarbik kasvab nõmmemaal Hls **Vrd** kana|arg, -arik, -arjak, -arv, kanap, kanar¹, kanarbä, kanarik, kanarv

2. harilik põõsasmaran (Potentilla fruticosa) – Kei

kanarbist kanarbist g -u koht, kus kasvab palju kanarbikku – V

kanarbä kanarbä kanarbik – Hlj

kanarigunõ a < kanarik tah kõik `säantse kanarigutsõ mõtsa² Vas **Vrd** kanarikune

kanarik kanari|k Hlj Khk Hää Ksi Vil eL, g -ku, -gu

1. kanarbik Kui kanarik õitseb, siis oo nii kena vaate Khk; seal niideti kanarikku Hää; kanariku ja mehitseadena kasvava palu pääl; kanariguga ka värmiti ja lepä koordega Nõo; liivastigun kasvass pedäjit ja kanarigu ja Kam; no ütte `viisi kisu `käega maa seest noid kanarige, kanarigel om jo kõva juure Rõn; eläje söövä sääl kanarikkõ sisen Har; ku kanarik ladvast nakass `häitsämä, siss külvä_rügä varajadsõ kül`vi`aoga²; Vahel ol`l tett kanarikukaraskit - - ol`l - - kanarikhäiermit koratu leeväle sek`kä `panda² Rõu; mu imä ollõv söönü_kanarigu `leibä, ku näläaig ol`l. kanarigu leib püsünü es kooh, tyyud ol`l ahost sõglaga kõõ `vällä tyyud Vas; perüüss kanarikul söövä² lehmä² ladva² är², süükkanarikko elläi ei süü², häis Röp; kanarik kasuss palo pääl Se || mu ihu om kõik` kanarikku täüs, lei üless külmäst Krl

2. kanarbikune aja eläje kanariku pääle `süüjä Võn; kanarik maa, kos söödü pääl kanarik kasvass Ote **Vrd** kamarik

kanarikune kanarigu|nõ g -tsõ kanarbikune tah kõik `säantse kanarigutsõ mõtsa² Vas **Vrd** karigunõ

kana|rohi kanarbik kanarohud kut umurid Jäm; kanarohi `kasvab nõmme peel - - on sihand tume pruun, roosad ödremaad Khk **Vrd** kanaroog **-roog** kanarbik kana`ruuga värmiti `langa - - keedeti kana`ruugu ja leeme `sisse `panti lang Rõu; pikä linnu sõna² (ussisõnad): kõo lehit kõrisegõ_ĩ², haaba lehit habisõgo_ĩ², alt kanaruu mat`t Lut **Vrd** kanarohi

kanarv kanarv Se, kanarvo Lei kanarbik **Vrd** kanaarv

kana|seen pl *kana seene* kukeseen (Cantharellus) – Krk

kanasekene dem < kanane, kanass *ma* `kutsõ kanasõkõisi `süümä Krl; *ku_ma kanasõkõisi valõ, siss iks kai kah* Rõu; *egass tuy kanasõkõistõ `võtmine ka massa ai?*, `võõra_pini_söövä? är? Vas || lapse hellitusnimi *Mu tibupojakõnõ, mu? kanasõkõnõ, olõ no?* kukulats Vas

kana|selga, -s 1. liigselt keerdu, krussi (lõnga korrutamisel või nõõri keerutamisel) *kana`sel`ges ei tohi olla, -- kana`sel`ges lõng oo abras* Vig; *niit oo kana`selgäs, niit läin kana`selgä, ruusud läin `sisse* Tõs; *seda piab `paßsima* [lõnga korrutades], *et `kijrdu käe ette_i lase, siss läheb `kergesti kana`sel`ga* Hää; *pael läheb kana`sel`ga, vorbid tulevad `sisse, ei sua ilus* Ksi; *nõõr on kana`sel`gas* Lai; *on koratud kõik kana`sel`ga* SJn; *katekõrrane lõng lää kana`selga, ku tõene kijl' om kokku `minnu* Trv; *ärä sa kana`selgä `iski, oia ütelin, küüdse vahel* Krk || *tieb `õmbuse kana `sel`ga* JMd || *kui niitel sil`mad üks on `ühtepidi ja teine teisipidi* [siis õeldakse] *ära sa kana`sel`ga tie, ega nied ei juokse* VJg

Vrd kanasellan

2. kananahale *kül`maga `tõmmab ihu kana`sel`ga* Saa

Vrd kanasälgä

kana|seljas kananahal *Ihu on kanasel`las* Saa **Vrd** kanaselgas, kanasäl(l)än **-sellan** keerdu, krussis (korrutatud lõnga) *`väege kuyrd lõng, kanasel`lan, sij om isitu kanasel`lan* Trv **Vrd** kanaselga, kanasäl(l)än

kana|silm 1. (võrdlustes ja metafoorides) *`erned oo ilusad kui kana silmad* Kse; *kanasilmad, `valged paelu `väl`las* PJg;

2. lühinägelik silm *Inimine, kie ligidalt vahib, puol viltu, on kana `silmad pääs* Lüg; *Kana`silmidega `kaugele `ninda teraselt ei nää* Jõh; *kana`silmadega nääb ligidale, aga `kaugele ei nää sugugi* Kos; *tema on kana `silmadega, lühikse nägemesega* Pil

3. kanapimedus *tämäl on kana `silmad, `eha ei näe enemb `ühtä* Vai; *inimesel on kanasilmad: kell kuus, kui kanad `puuri lähvad ta enam ei nää* VJg; *tal o kana silmä, et ta ääp `õhtsepoolen ei näe* Krk; *Ütel `tüt`rikul ol`liva_kana sil`mä? `Päivä näkk, a `üüse pümmega näe_ss `höste* Se

4. sarvestunud nahk sõrme või varbaliikme kohal, konnasilm *kana silmä om mõnel sõrme `kõnte pääl* Krk

5. kindakiri *Kanasil`m on kolm `sil`ma kõigest, `keskel [on teistvärvi lõngast] silmatera* Hää

kana|silma|kiri kindakiri *Kana`sil`makiri* Hää

kana|silmiline kindakiri *kanasilmiline kinnass. kuap kanasilmilist kinnast* Nõo

kanass *kana|ss* g *-sõ* Har Rõu kanapoeg *timä om `hautanu kanassõid; Kulõ? kanasõ `tsiiksva_põraki imä siiva alh; kat`s orrõ tääit kanassõid = hambad* Har; *Mul tul`l timahavva mitu `kurnu kanaßsit `vällä, ol`li_kanul `varguisi `vällä havvudu* Rõu **Vrd** kanane

kanastama¹ *kanastama* eP

1. hallitama **a.** (vedelikust) hallituskorruga kattuma ja halba maitset omandama *abu piim, kanastand kord peel* Khk; *leem läin kanastama* Muh; *vesi, tä o kanastand korra üle võtnd* Mar; *läbiaetud piim, kui sa tätä akad vanutama, siss ta ike võtab kanastand korra `peäle* Vig; *supil võtab kanastan korra `peale* Kse; *piimal kanastan kord pial* Ris; *kanastand kord lõõb õlle `peale, `niuke al`l kord* Juu; *piimale ja apu mañdile tuleb*

kanastand kord `peale Jür; kal'la `ástja pialt lähäb kanastama - - kui ei pane kadakaid või `ásju `piale Amb **b.** (odra- või nisuleivast) see sai on nii kanastand, see_p `aita änam Jäm; leib akab kanastama. sur sañt ais soeb taa. nõnda venib kui leigad Khk; saial on kanastand mekk; kui kanastand oli, siis võttas `valgeks sihest Mus; Sepik läheb kaua seistes kanastama, aga leib akab alletama Kaa; See leib on ju päris kanastand, võrk tesel sihes Pha; nende saia levad `ollid kõik kanastama läin Muh; leib on vähä kanastand Mär; lebad akkavad kanastama Kse; leib natuke kanastama läin oo vahel Tõs; kanastan leib ei sünni `süia Tor; leib on ää kanastand Sim; leib pealt kanastama läind SJn **c.** (muudest toitudest, ka pesemata nõudest) `tuhlid kanastavad ka `soojas seistes εε Khk; kalad lähvad kanastama, ais taga Muh; puu nõud `lähtväd koa seest kanastama, kui näd `niisked oo Mar; kal'la ásti on kanastand, ei see sünni änam `kuškille Ann; (hapukapsale) kanastand kord tuleb `peale. ta tuleb moosi purgile ka `peale Pee; kal'la raba läind kõik pialt kanastama Koe; toit on pialt ära kanastand Ksi || väga hapuks minema (leivatainast) leib on juba kanastand, maha vaond. on `tarbis `sõtkuma akata Nis

2. pehastama kase puu kanastand, väab sedasi `ot'ja `valge abraja `näuga. isi veel puu niha (näha), aga nii murus, lihab katti; riie on kanastand Jäm; puu kanastab ära (kui koorimata seisab) Ans; kanastet puu Tõs

Vrd kamastama, kõnastama

kanastama² kanastama SaId kangastuma, terendama sui Luulupe küla kanastab üle metsa Krj; kanastab üles, kui ilmad teiseks lähvad. vee seest kanastab Vätta maa puhas üles Pha; kergu toñn kanastab vahel; Ruhnu suar kanastab käde VII; see kanastab ehk `tempab üles Põi || ühe värvuse mõju teise värvusega kahandama Nii kena kärts lilla kampsun, aga kanastab selle eledama lilla oma `körvas kohe ära Khk

kanastama³ kanastama Põi PJg **a.** parandama, kohendama ma kanasta seda natukse; tahab natukse kanasta Põi **b.** viisu tallaalust risti läbi põimima viisa tegemene. viimane kord `õeldakse `viisku kanastada; viisa kanastamine, `risti `põiki talla alt läbi PJg **Vrd** kannastama **c.** tarretama, kallerdama see (sült) kanastab äe küll Põi

kanastis kanastis Koe, -es JMd Lai Plt, g -e hallituskord õllele tuleb kanastese kord `piale, kui kaua ja lahtiselt seesab JMd; kanastise korra vetab kal'lale `piale Koe; kanastes tõmmand `veele `piale Plt **Vrd** kanastus

kanastus1 kanastus g -e Jäm Põi Mar Mär Kse JJn Koe Sim hallitus `lõika see kanastus leibä pialt ää Mar; piimal oli veike kanastuse kord peal Mär; kanastus tuleb [mahlale] `peale, libe ja `valge kord JJn; kanastuse kord piimal pial Sim **Vrd** kanastis, kõnastus

kanastus² kangastus Vahest on veel mere peal `sõuke kanastus, põhi paistab kõik `maale äe, nasvad ja maa nukid kõik on `kõrges, õlal `õhkus Põi

kana|sõrg (sõlm) `nitse `peava silmussen olema, mud'u ei joose - - ei tohi kana `sõrga panna Ote

kana|sälgä 1. liigselt keerdu, krussi (lõnga korrutamisel või nõõri keerutamisel) villane nõnda kana `sälgä ei lää kui linane; `iskmise man läits kana `sälgä Ran; niit lätt kana `sälgä, lang ei lää Kam; ku `kapla tetäss ja siss kruppi lätt, siss üteldass, et lätt kana `sälgä Ote; lang lätt kana `sälgä ku isitäss, sõss ku tõnõ lang jääss pikembält, tõnõ om trammin, sõss tuu nõrgõmba langa kiird jääss - - tõsõlõ pikembält pääle, sõss tuud

üldäss et, lang lät's kana `säl'gä Kan; *tij ilusadõ, ala_tettü kana`säl'gä Har; ärä?` isku`langu kana`säl'gä Röp*

2. kananahale *Joosi kerge rõivaga vällä, nigu kahmõ tull' pääle ja ihu lät's kana`säl'gä* Urv

Vrd kanaselga

kana|säl(I)än 1. keerdus, krussis (korrutatud lõng) *sukass ja`kindas kõlvass -- aga`kangade es`kõlba [lõng] mes kanasäl'län`oll'i Ran; Sääd'se latsõ iskma, tyy tsurksõ langa är?, kotussilda oll' loid, siss oll' kanasäl'län Urv; ei mõista`kapla tetä?, ta om alasi kana`sällän Har* **Vrd** kanasellan

2. kananahal [ihu] *kanasäl'län Urv* **Vrd** kanaseljas

kanat *kana|t g -ti Trm Ran; kana|t' g -ti Kod, -te Röp, -da, -de, -di, -ti Se jäme köis, tross`ankur on põhjas, kanat on taga, kanati taga külles on kabra Trm; kanatega lastass nooda riista?`sisse; veereriistol näil ei olõ? kanatet Röp; kanadaga kisut`kyyrma kinni; heidivä Kanada`kaala põdralõ Se*

***kanatama** "hellitama" *kanatagu_i- ja hellätägu_i-, är hellätat`väega Se*

kanatamma *kañatamma Rõu Vas Se ajama, kihutama kañada_ruttu takast, mod'u`lätvä?`eljä_`vil'jä;`os_sa jummal', ku tyy kañat' veli hobõst Rõu;`mõt'li et tapa`oina ar?, kauass tiä naid`lambit takah kañatass Vas; hobõst kañata?; kañada hobõst, aja kõvõbahe Se*

kana|tatt (seen) – Lut

kana|tool 1. kanapuur *Öösi olid kanad talvel ikka toas sängi all kanatoolis Käi; kanatoolid olid küll, paio`vetstest punoti, siis kanad olid`talve seal sees Mar; kana toel oli`pulkest`tehtud Var; kana`toolis`oiti kanu talbe Nis; kanatoolid olid vanal aal toas sulaste ja tüdrukute asemete all Juu*

2. reele pealepandav pulkadest seljatugi *kanatool' on sõedu aal, käib ree peal nagu soani sel'latagune Juu*

kana|tõbi 1. kanapimedus *see on see kanatõbi, et`õhta näeb ka natuke Mar; kana tõbi, õdagu es näe?, päivä omma?`silma terve? Röp*

2. lühinägelikkus – Rõu

3. kuutõbi – Se

4. kestev peavalu – Rõu

5. (lastehaigus) *taal om kana`kaehtuss, kanatõbi,`üüje maka_i?,`päivä maka Se*

kanav *kanav g -a Kuu Lut /-nn-/,-i VNg; kanava Vai; kaanav JMd, kañav Kod, g -i; kannav`g kanava Se Mes kanava sa`siie oled`kaevand; Suvel on vähemb vesi, kanav kohe vahest peris kuiv Kuu; ega meil kaanavid põle JMd; küll syy one`suuri kañavid täis Kod; kannav`läbi syy lõigat, saa as üle kanava; vesi juyusk kanavat pite`alla Se || sügavasse lumme kaevatud tee pühib syyre kañavi õvve`piäle, kos laada`juure kädä Kod* **Vrd** kanal

kanaval *kanaval g -i Jõh IisR(-l' g -l'li) kohitseja Kanaval kohis`luomi Jõh; Pidi olema`tiatud kanaval ehk ia`veltser, kes`ruunada`mõistasid; Kanaval`lile`osseti`liiku IisR;*

kana|varas 1. rebane või mõni muu kiskja *Kaval nagu kanavaras Hlj; rebäne on`kange kanavaras Lüg; nüid oo nauritsad need kana`vargad Mar; vana reenuvader läks, kana varas KJn;*

2. hum (mütsita inimesest) `Palja `pääga `nindagu kanavaras `muistegi Kuu; Kohes sa poiss palja peega lähed, kut va kanavaras Kaa; sa nagu kanavaras `palja `peaga Muh; Sa oled üsna kanavaras, lehed külasse, mütsi pole `peeskid Emm; Jusku kanavaras `pal'la `pääga, kas sul säpkud ei ole Hää; kanavaras, kes `pal'ja `piaga käib Iis; kus sa kanavaras lähad `pal'la `peaga Plt

kana|varbne murdtoimne nelja niiega `toimsed linused tehasse kana`varbsed; kana`varbne kanjas Muh **Vrd** kanavarbuline **-varbuline** kana`varbuline kanjas Muh **Vrd** kanavarbne

kana|varvas 1. pl peened kortsud silmade ümber On tämägi vanetund, kana`varbad ka näuss Kuu; kana`varbad juo `silmis, midä siä enemb mehele tahad `männä Vai; kana`varbad juba silmnäu pael Khk; Värvi küll nägu, aga iga see kanavarbaid ää kauta Pha; Mis `sõuke änam mehele tahab või lihab, omal kana`varbad silma `ääres Pöi; küll see noor inime oo vanaks jäänd, kana`varvad täl juba `silme all Mar; see jo üsna vana tedrek, tääl kana`varbad `sil'mis Mih; Miul põlegi `suuri kana`varbi Hää; kana`varvad `sil'me all Juu; kana`varbad on näu pial Sim; mõnd tüdrikod, kes one jo vanem `ütleväd: kana`varvad jo silmä`jäären Kod; `endal kana`varbad silma all, aga tahab noort naist Lai; kana`varbid silmä`veeren pal'lu Hls; mes sä enämb uhkustat, sul om kana`varba joba sil'mä`veeren ja nägu krõmsun Nõo; poig lätt ka jo? vanass, är`köbrätuss, kana`varba? om jo`sil'min Röp

2. nurmenukk (Primula veris) kevade on pali kana`varbu Lüg; Kana`varba `õitset tehakse tied, kui `miški külmetus`aigus on Jõh; Kana`varbade tie on ea `mitme `aigusse `vasta IisR; kanavarvas `kasvas meil sii `aedas Tõs; kevade on `teisi küll, kana`varbaid JMd; kana`varbad ja kuuse kasud ja kase tited, nied on arsti rohost VMr; lapsed `korjavad kana`varbaid IisK; kana`varba söödü pääl, katearalitse lehe, kõllatse `äit'sne Krk

3. soopihl (Comarum palustre) kana`varvad kasvavad eenämä piäl, kos vesikäs. kolmearulised lehed näil; kana`varva lehed one allid tõhelt puult, tõhelt puult rohelised Kod

4. (seen) kana`varba om ku `narma. kana`varbit süvväss küll, neil `uiska ei oole Krk

5. kirjade ja muustrite nimetus **a.** särgikäise värvli tikand – Khn Har kana`varba? tet'ti `kääse `värli pääle Har **b.** koekiri Kana`varvad koetse `sisse `kinda varre pääl, seni kui `peidlani; Tädil ol'li `kampsunil saeleht `alla `ääre `koetud, siss tul'li üks rida kana`varvid, siss akas peris `muster Saa **c.** õuemärk `vergo `märgid, moni tieb kana`varbad, igäl ühel on omad Vai; meie õue märk o pisike kolmearakane kanavarvass Muh

6. fig (inetust käekirjast) sa olõt nigu kana`varböid vedänü taha `paprõ pääle Har

kanavass kanavašs g -i takune kangas, mille koelõngad on erineva jämedusega kanavašsi alusundruk: jäme lõng `kooti sabasse ja jälle peenemat, seda `üeldi kanavašs Lai

kana|venelane hum nüid on `rootslased roal, kanavenelase ing `teagi Mär **-viga** (silmahaigus) kana vega `öödakse olad, kenel selmad `velkovad Käi; kis ei näe `peale päävä loojat änam, sel oo kanavega Mar; tal om kana viga (kanapime) Röp **-äk(k)e** kanapuur – R kana äkked; kana äkkeda `üeldi kanakuut Jõh **-äkk** kanapuur Pakkasega `täädüs `jällegi kana ägi tuba `tuua Kuu

kand¹ kand g kanna eP, hv u eL; `kand(a) g `kanna R

1. **a.** inimese jalapöia tagumine osa, kand sie on `tallund `toiste `kanduje pääl ja `püüdänd `toistest ede `juossa Kuu; `astus [mulle] `kanda VNg; Iest ära, `muidu `niidan

`kannad maha! Ei `jõua sa `mulle järelegi, `ammus siis viel `kandu `niitada IisR; saabas öörub kanna peelt Khk; Astub kanna peale, tahab mo vana inimese käest veel `pulmi `soaja Pöi; Koer `joosi moole ühna `kandu `kinni Muh; King `öörus tassi `kanda Rei; see põle `rehte `aegas muud `moodi magand ku teise jala kanna pani teise `varva `otsa LNg; kanna `piale kõege `rohkem `toetab kui kõiasse PJg; ma lähän tasa kannade peal Ris; Üks mure kannul, teine `kandus `kinni Jür; `astus jala kanna `kat`ki Iis; isa `keelas, et `kandade pial ei tohi `trampida, põrutab kanna luu ära Lai; käis päka pial, `oidis `kanda üleval Plt **b**. looma tagajala koodi nukkk obosele `lähtö `vanker `kanda Vai; Kandetagune rehm oidas, et rattad oole (hobusele) kandu äies tule Kaa; `vanker käib obusel `kandus JMd; sõnniku vedamise ajal, kui [vankri] redel lähäb `vasta `kanda, siis on `lõhkumine `lahti VJg; k a n d a ~ k a n d u k a r t m a hobusest, kes ei talu puudutust vastu tagajala koodinukki See noor obu akkas `kandu `kartma Jäm; Mei vähene punane obu `kartis ermpsasti `kanda Rei; Obu kardab `kandu Han; obune kardab `kandu. ei tohe vankert `kandu `laska Tõs; Mõni obune kardab `kandu `kangeste, kohe kui `vasta puudub, lähäb nii et tuli taga Juu; obune `kartis `kandasid JJn; || obuse kabja kannast lõegatakse `juure, kui raud `alla ei lähä Juu **c**. jalakannale vastav osa jalatsil, sukal või sokil [suss oli] `kannast `kitsamast `tehtud, nena_polt `laiemb RakR; sukka kand ja nenä Lüg; ärä `talla `viltu oma `kingade `kandu Jõh; `saapa teine ots on kand -- koes korges all käib Jäm; kiõjad olid suka kannad puhas ee lõugitsend Khk; siis said sial ninad teistele (pättidele) piha `tehtud -- ning kannad taha Pöi; [suka] `kanda ahendama; `tõmma [king] ilusast `kanda Muh; Kui king öörub, pane üks paber kokku ja kanna `sisse Rei; mõni teeb [sukal] lühikse kanna siilu, mõni pika Kse; Mina olen sukale ja sokile ike topelt kanna teind, see on kõvem Amb; kand õlgu kõva ja `kõrge, moeto tuleb jalg [kingast] `väl`jä Kod; soki konts või kand; kanna lakk Pal; `lõikab nõõriga `leiba ja joob `pastli kannaga vett `piale (väga vaene) Plt; lapiga, saksa, läti, suur, vene k a n d sukakanna erinevad kudumisviisid

2. fig (lahkumisest) `Kergitab `kanda; Lase kand ja `varvas Kuu; Panimi kand ja varvas Emm; | (kiirest minekust, jooksust) läks `ninda, et `kannad `välküsid Kuu; `larbib `ninda, et `kannad `käiväd `kukla taha Jõh; Kui naabriema kodu õues val`lu äält tegi, sißs nende poiss kohe kannad välkuma pani Pha; Läks naa_t kannad sattusd perse Emm; Kannad käivad tagant `kuklas, ta `juuksis nõnda `kangesti Hää; laseme `jalga kand ja varvas, kand ja varvas Juu; Kandadele nõu andma Kad; `näitab `kanda VJg; põgenes ära, põld muud kui kand ja varvas Sim; `näitas ainult `kandu veel Plt | (kedagi sõnadega ründama) `üstku tige koer su `kandus `kiõni kohe; oma sõnadega jouseb su `kandu `kiõni Kei; k a n n a p e a l t otsekohe, sedamaid Kiers `kanna pääld `ringi ja pani ajama Kuu; Täma `ræegib `sulle täna üht, `omme `kierab `kanna pialt `ümber ja `ræegib teist IisR; ma `keersi kanna pealt `ümber Muh; ma `püöran kanna pealt `ringi Ris; `kiera kohe kanna pealt `ümber ja mene ära VJg; käänts kanna päält ümmer Hls; kanna peale astuma ~ käima jalgu jääma, teisele tüli tegema See mees äi jõva eese tööga teiste kohta, teised astuvad varsti kanna peele Kaa; Akkas teisele kanna peele käima Emm; k a n d a t a h a ~ külge panema **1**. varastama, omastama Pani `kanna `külge VNg; Mõni lits lõi [ööseks välja jäänud kangale] kanna taha, mitte koergi ei augu takka Kei; aga ma panen selle asjale kanna taha Juu **2**. raiskama Las vana kogub raha, küll poiss, kes kõva jooma mees, paneb sellele ükskord kanna taha Pha; Poeg pani vanemate varandusele kanna taha Mar; Küll pojad

panad isä rahalõ kanna taha Khn **3.** lõpetama Noh, selle tööle paneme täna `õhta kanna ta`a Kaa; Paneme pudelile kanna taha SJn; r a p s a b k a n d u kannatamatu loomuga Seike pire olemisega inimene, pole ette mette midagid taarist, kui juba rapsab kandu Kaa; kannalt keerduma põhjusest vihastama `Sengä` täüdüb `helli` ümbär`käüä, tä võib `kergesti` kannald `kierduda` Kuu; kannal peetav põhjusest vihastaja Küll vade sina oled `kannal` `pietävä, ei` `oska` kohe `kuidagi` sinuga elädä Kuu

3. mitmesuguste esemete osa, harilikult millegi lõpuots, alus, tugi **a.** jalatsi konts lakk `keñjad` -- `korged` `kannad` VNg; mõned `ütleväd, et` madala `kannaga` `kingaga` on paremb `uopis` Jõh; madala `kandadega` kingad on vanadel Hag; `suapa` kand oo alt ärä tullud Kod; `enne` oli `saapal` ka kand, nüüd on konts Lai **b.** vikati või sirbi päraosa, millega see lõe külge kinnitatakse `sirbi` kand ja nenä Lüg; vikkasti piab `kannast` `säädma,` kunda akkab `rohto` võttama Jõh; vikati kanna nurk, vikati kanna pöörd Kär; `aätsin` `talle` sirbi kannaga Juu; `kõrge` kannaga niidad, siis ladvab jo `rohto` VMr; oia kand vasta muad kui niidad Trm; `austria` vikatil kand `tul`li natuke käända, sepp `käänis` `kanda` SJn **c.** kirvetera alumine nurk lõõnd `kerbe` kanna kibisse Mar; Kirve silm oo `kirve` kanna pialmine külge Tor; Kirve kanna all on `seuke` `väike` änd, käib varre `vasta,` sji on kannalapp Hää; `kerve` kand on `kerve` varre taga Juu **d.** ukse, värava hingedepoolne osa väriku kand; Ukse kanna ing karjub Kaa; Luud on ukse kanna taga `nurkas` Pöi; Jee aa ukse kanna vahel, uks äi lehe änam kinni Emm; `jooksis` ukse kanna taha Kir; mine kojase, meie ukse kanna taga köis `varnas` Kse **e.** kerilaua, lõngakeha jne jalg `keri` `lauad` `juoksevad` `kanna` `õtsas;` maas `kanna` pääl õli `jälle` ark siis kuhu sie `kuutud` `võrgu` pani Lüg; kerilaua kand Kad; kehäle `aamise` kand Kod **f.** viinaklaasi jala alumine laiem osa, kabi `Viina` `võetakse` `pitsidest,` pisike jalaga klaas, kand all Lüg **g.** alus, alumine ots säääl on vana pukk `veski` kand Jõh; `toodri` kand Jäm; `aardama` kand, kus `aardam` küljes on Mus; Risti kand juba alt sodi mäda; Kupits on seal aja kanna all; See (kuhi) oli tehes kohe kanna pealt `viltu;` `Aitaja` lüsi veel, aga kand on `otsas` Pöi; Toodri kandas aa ouk, seeld käib rõngas läbi Emm **h.** masti alumine ots; auguga pakk veesõiduki põhjas, millesse on kinnitatud mast ald `masti` `kannast` pidi mast mäda olema Kuu; `kaltsoni` `sisse` keivad masti kannad Mus; masti kand, paadi kiilu `külge` `kinni` lõõdud Rid; `kalsinast` tekini on mašti kand; raha `pantaks` mašti kanna `alla,` et laev paremini teeniks Hää; **i.** taime juure lähedane jämedam varreosa; seene jalg; lehe vars Eks `siene` `kannad` `kelbavad` ka `süüä` Kuu; `viljad` ajavad võsusid, ühe `kanna` pääl tuleb juo mittu tükki üles; kui kanermu -- `kannast` kukketab, siis on `viimane` [rukki] tego üvä, `pärtli` tego (pärtlipäevaegne külv); lehel on kand taga Lüg **Vrd** kand² **j.** saani-, reejalaste tagumine osa, kus saab sõidu ajal seista akkasin `saani` `kandule` Lüg; ma sai täna ree kannule Muh; saani kannade peal `seisis` `püsti` Tor; võt`tis kannule, võt`tis saani jalaste `peale;` on saani kannul VJg **Vrd** kannus¹ **k.** üle hoone seina ulatuv sarikaots puari (~ sarika) kand; sarik lüädässe partsuga `kanda;` kandpal`gid oo nõid, kohe sarika kannad lähvad `sisse;` mes pidem kand, sedä `rohkem` `seinä` oiab, vesi ei käi nõnna `piäle` Kod **l.** võrgunõela tagumine ots [käbil] on kand ja kiel ja nina. `kannale` ja `kiele` vahele kävitatta `langa` `pääle` Jõe; kävi nena ja kand Trm **m.** kindapära – Trm **n.** pähkliupp, õie kroonlehtede kinnituskoht – pärna õiekannad tulevad tuulega maha; õie kannal õiepuru vel `otsas` Vän; `pähkla` kannad on järel veel Rap **o.** piibukaha, piibukaha põhi – Lüg Juu VJg

piip on -- `kannast`ummes, tahab `lahti tehä ja puhastatta Lüg **p.** puuklots veesõiduki põhja ja täävi ühenduskoha tugevdamiseks; täävi alumine, emapuu peale käiv osa laiva kand Khk; sõdukest rossi `otsa mis täävi `kanda `kinni käis `üiti paadi ännaks Mus; Ennemä `pandi tävi kanna `alla õbõraha Khn **r.** veskikinga osa, kust terad kivisilma jooksevad `veški kinga kand on `niuke toru, sealt joosevad iibikesed `väl`la Juu **s.** aas, kõrv, kanne olis nie `ruplatügiid igä järele `olled, nie `kannaga `ruplatügiid Kuu; vasknõõbid, kannad olid taga, seelt sai lõng läbi `aetud Jäm; õberahad olid `kaelas, kannad taga nagu `nõõpidel Põi; õbe`ruplel `pandi kannad taha -- ja `pandi inimeste `kaela Mar; sarjal olid nõuksed kannad kül`les Kul; suured kannaga rahad, `paater `õeti Vig; `enne ikke `tehti neid kannadega rublatükka Ris; mõned [nõõbid] olid -- vene kannaga ja eesti kannaga Kei; pulmades siis paädi uastele kulinad `kaela. nied õlid pisikesed kellad, kannad taga Kad; kaela rahad neil oli võru `ümber ja kannad taga VMr; õnge kand (auk talveõnges, kust jõhv läbi käib) Kod **t.** rihm, millega koodinui varre külge kinnitatakse `rihmane kand -- kävi `nuia `august läbi VNg; koodi kand Lei **Vrd** kandlekabel, kanne¹, kannel² **u.** võrgu algussilm, võrgusilma sõlmekoht `Vergu lohk, kust osa lina oli `väljä viend, tuli kand `kannald `neljä `nurka `leikada, siis sen järele ka uus sise `aetav lapp ja siis käü ja paranukse abil silm `silmaid ja kand `kannald `vergu `külgi lohu `täüteks sise ajada Kuu; `vergo `otsas on `kannad, on sial kus silm `täielik ei ole Jõh; võrgu kand on sõlme kõht. ku akkad `võrku parandama, `vaatad et kannad `õigess kokko lähväd Kod **v.** sõlm, aasake võrgu selise külge kinnitamiseks – Pha Vän kanna niidid ollid võrgu niidist jämedamad; ku kannad `kü`lgis on, siis pannakse `liiga `sil`masi siduma `kandade `kül`gi; liiad silmad `siutakse kannaga võrgu paela `kül`gi; ned kannad ol`lid nii neli `tol`li pikad, kahe aralesed Vän **õ.** Kumma pool tuulehaa kand on, sääld poold hakab puhuma Käi; Kui nende (tuulehagade) taga on suurem pilv, see on `pilve kand Rei

kand² kand g kannu Sa Hi spor Pä, KuuK ViK I Äks Ksi VIPõ eL, g `kannu R(n`kando g `kanno Vai)

1. a. känd noh küttas [ahju] `kandudega ehk `puudega VNg; võsu ajab `kannu `juuridest üless Lüg; `tõrva saab `männi `kandudest Jõh; `tervaksed, nied on `tervased pedäjä puu `kannud Vai; Puu`raiujad olid `kõrged kannud jättand Kaa; Va mäda kand, äi kinidand `istudagid Rei; `metsas oo `kanda küll Tõs; [maa] ol`li puid ja `kandusi täis, ega künda`i saanud Hää; ega õnnetus möda kivi ega `kandu ega metsa puid käi VMr; vahest kannud aavad pal`lu võsusid Kad; [isa] käis `kandu `juurimas ja siis `kaevusi `puurimas Rak; suur puu tõmmati kannu pialt maha Trm; ümmer `kande näväd (maasikad) kasvavad Kod; suurel puul jääb kand, aga agudel jäävad tõngad, ku `kervega raiud Lai; juure murrust kuus tol`li om kand; ega ta (haigus) kive `kande `müüdü ei käi, ta käi inimesi `müüdü Krk; mijs mehega saab kokku, aga kivi ja kannu ei saanava kokku Ran; `istnu kannu `otsa ja naanu võid`leibä `süümä Võn; pessu² omma`suurdõ `kandõ külen Kan; `kanda `ümbre om pal`lo palokit; ega`katsk`käü`i`kanda piteh, katsk käü rahvast piteh Vas; Ahäl (Ahjal) `aetass pedäjä kannast `tõrva Röp || juuritud kännust tugijalg – Lüg Sim Kod Pal paneb kerilauad `sinne `kannu `pääle, et pikkali ei kukku Lüg **b.** taime juurepoolne osa; tüügas ma lein vikkastiga [takja] maha ja `sinne tämä `kannu `pääle panin kamalu `täie `suola Lüg; kut rugi kannust `õitseb, `vastu kõrt, siis saab terava rugi Jäm; loomad söönd orased

ee, `paljad kannud jäänd maha Khk; teräväd kannud (kõrretüügas), näd `torkivad nii valusasti Tõs; oras ja kand on üks, `este tõuseb kand, pärast oras; oras tõuseb kannust VJg

2. fig (laste sarnasusest vanematega) kuda kand `ninda vesu Kuu; kuidas kand nõnda võsa Jäm; kuda kand nõnna võsu Kod; kudass kand ehen, nõnda võsa perän Krk; nigu kand ijn, nii võsu takast `perrä Nõo; nigu[?] kand iil, nii võsu takal KrI; kui kand iih, nii võsu takah Vas | egä käbi kannust kaugelle kuku KJn | võsu `kasvab `kandu Kuu; õga_kand võsust `müüdü_j lää[?] KrI; võso lää äi kannust kavvõndõhe Se | (ühest suguvõsast) nemä om ütest esäst emäst, nij om ku ütest kannust `vällä tullu Krk; mõlõmba[?] omma[?] nä[?] üt'est kannust Se | (kellegi sarnane) seo_m `umbõss teie `kandu miis Se | ehitä kand `metsä ärä, one kua ilos, `ütleb vanasõna Kod; panõ[?] kannulõ illoõs rõõváás, `tuugi saa illoõs Lut | (vanast inimesest) Mis minust vanast `kuivand `kannust enamb abi vai `asja IisR; Meite lapsed oo keik ilmas-maas laiali, kaks vana kandu üksi veel sii koduõues Kaa; siinkohas oled sa üks vana kand (põliselanik) VJg; vanapoiõs oo üksi nagu vana kand Kod; õleme `praega nagu kaks vana `kandu MMg; vana kand, sij taht vijl naist võtta Krk | ei olõ[?] mul `kandu ega võssu Rõu || sa olt nii saa must ku vana kand KrI; ta no ku kand jo, kannu `värki jo k'äu (kasimata välimusega vanast inimesest) Se

3. Ls kerikand

kand³ lehma väline suguosa juba akkab `kanda `laskma, juba akkab vasikas tulema Mar; lehm laseb `kanda JMd; kui lehm ramp om, siis tal om kand juba ää suuress vaeunu Krk **Vrd** kandi, kanne²

kand⁴ kand pl kannud jääkoskel – Mus **Vrd** kandkoskel

kand⁵ Ls sookand

kandak kanda|k g -ga Khk, pl kandakad Põi, kañda|k g -ku Kod

1. puukaigas üks puu kandak `jalgade all maas Khk; Tegemise `aegu olid kõverad puu kandakad müüri `sisse müüritud Põi; kañdakuga suad midägi `kualdu Kod

2. tükk, kamakas kuidas nende mulla kandagate vahele saab külida Khk; Tükk raua kandakad oli alaseks Põi **Vrd** kambakas¹

Vrd kändak

kandalane kandalane g -se täie tervise juures oh sel pole viga, se on vel kandalane inimene. sina oled siin kõige kandalasem, meie oleme vanad ja tõbised Kad

kand|alune murispuu – MMg Äks KJn sarikad pannasse kandaluse `piäle; viiplatid on kandaluse kül'les; kandaluse pal'k KJn **Vrd** kandealune

kandalus kandalus elujõud, füüsiline võimekus minu kandalus on juba maas, otsas minu jõud, kandalust pole `ollagi Kad

kandam `kandam g -a, -e, -i Jõh Vai Sa Pä Kos Jür Trm KJn(-em) M TLä Kan kantav asi, korraga kantav kogus; selja-, sületäis võttas `kandami `selga Vai; siit saab midu `kandamad Khk; Vaada kui äbemata suure kandama sa oled sel'ga ajand Kaa; vajub lava `kandami all `kässu Krj; üks lähäb suurõ roho `kandamaga Khn; ja vana orikas läind suur `kandam `sel'ges Vän; Läks ea kandam seljas, ise kookus ja kõveras all Trm; Mia viisi eläjidel ää `kandame `põhku Hls; sai peris `suurõ `kandami puid Kan **Vrd** kandamus

kandama `kandama kannaga varustama – Hlj **Vrd** kannutama

kandamus `kandamu|s g -se Kuu Lüg Vai kandam tugev `kandamus on pihäs; tulevad `suuri `kandamustega; säält saab mittu `kandamust Lüg

-kandane Ls ükskandane

kanda|pera `kandapera tükki leivakannika ots – VNg

kandas kandas madal vesine koht *soo kandas, põllu sees madal koht* Plt

kande *kañde* viimane sõna kaasituslaulude refräänis *lingukene langukene, kaškee kañde, lääme kaažiga`vatsku kaeme* Lei **Vrd** kanike²

kande- `kande- kandmise, kande *v* `puoju, *sie on`kandejoud`miinidel,`muidu`rauast`vergud lähäväd`pohja Jõe; Nüid`tehti* [hollandi veski] *teise korra`päele ilmatu jämedest`teras`kanti tahutud puudest püštvolvi`kande roamistik;`Kande postid jähid`öhtlasi koa pilli`postideks;`Kande`poaride`kül`ge`pandi tugev püštvolvi`poar Pöi; eina kešs, --`siokse plaaniga nigu need`kandevõrgod oo Lih; [reel on] kolm`kandekodarast ja aiskodarad, kus`sugarast ei ole; [üks on]`piasugaras, teist oo`kandesugarad Mih; pühabäti on oiu`rõövad, teised on kande`rõövad Hää; Muidu ei saa pak`ki`kanda, piab iks`kande nüür olema kost`kiñni võtad ja kannad Nõo **Vrd** kandõs-*

kandel|alune murispuu – Lai KJn Vil Trv `kanddealune pal`k Vil; paari `kanddealune Trv **Vrd** kandalune

kandek `kande|k g -ki laevateki serv `kandek on tekkist `korgemb, `reilingi `postid `käivätä `kandeki sise VNg **Vrd** sandek

kandel|käru kandraam `kande käru, tõine kait`s käsipuut tõisen otsan, kannets `lupja ja kive Krk

kandelik *kandel|kg -ku* Sa kandiline *kandelikud* [kivid] Ans; *sia kivistu oli -- pikelik, kandelik Mus; kivist`tehtud õoned künad. kandelik,`rohkem pika`võitu Pha **Vrd** kandelik*

kandeline *kandeline* Khk Pöi Vig Ran Võn, *kañdeline* Nõo Kam Plv Röp(-lene), `kandeline VNg, g -se *kandiline`leika`niiskest ilust`kandelised tükkid VNg; Tikutoes oo kandeline küll, äga tä oo piklik, päris kandeline pole Khk; seal olnd sees kandelisi rahasid ja ümmargusi Vig; sebä`õlli kandeline puu, õgu Ran; mõnel`õlli kañdeline`ahjusuu, aga enämbide`õlli iks sõõrik Nõo; `kaska nõgla ol`li esi?, noil ol`li otsa`kandelise? Võn; maja nukk om kañdeline, mäe nukk om tsõõrik Kam*

kandem mõrra kinnitusnõör `kandemiga `siota [silnumõrd] `nuora `külge `kinni Vai

kandel|pind võrgu ujuk *Selise peal on võrgul`kandepind, puu laused, pärast tulid korgid Pöi*

kandel|puu 1. hrl pl puud heina jms kokkukandmiseks `kandepuid meil ei õld, `kañti *anguga Trm;`kandepuud olivad,`kañti* [heinad] *kokku ja`pañdi kohe`kuhja Lai*

2. *Kui õli sup`p keenud, siis toodi`kandepuuga kahevahel supipada alt saana juurest ülesse tua juure Trm; Vahel aeti säält (toobri kõrvaukudest) kande puu läbi -- ja minti katekesti Nõo*

3. *vanaaegse härjavankri või kahehobuserakendi osa, mille külge kinnitusid trengid või aisad rossid keivad`kandepuude`külge, siis obussi kaks tükki ees Khk*

kandel|raam `surnete `kande raam Lüg; *sii oo igas peres`niuksed`väiksed`kandekraamid koa, neli`pulka sees ja Mär;`kande roam, kellega`kantakse sedasi kiba Juu;`kuulja viiäss`kandõraamiga?`havva mano Rõu -rihm* hobuse jalgerihm *pane kanderihm, ta ikka võtab [vankri] toppama Khk*

kander|värk *kandervärk* voki süda voki *kandervärgi sees on kruu, kust soab vokki keeratud ülesse ja`alla Juu **Vrd** kaadervärk*